

I

ANTOLOGIA

* enigma *

enigma

ANTOLOGIA

„ENIGMA“

Traducerea a fost efectuată de colectivul Redacției de literaturi germanice a editurii.

Coperta de *Mihai Mănescu*

ANTOLOGIA

„ENIGMA"

VOLUMUL I

Bucureşti — 1969

● EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ ●

CAMI

ÎNTOARCEREA INCINERATULUI

„A existat un timp cînd fiarele vorbeau ; azi ele scriu."

AURELIEN SCHOLL

Omul negru

(Scena reprezintă biroul șefului Securității relative.)

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE : *(adresîndu-i-se lui Loufock-Holmes)*
După extraordinara evadare a lui Spectras, n-am mai detectat ruta celebrului bandit.

LOUFOCK-HOLMES : Cu siguranță că mizerabilul pune la cale din umbră cîteva lovituri noi și întunecate, zămislite de creierul său infernal. Am presimțirea că vom mai auzi foarte curînd vorbindu-se de el.

POLIȚISTUL : *(intrînd pe neașteptate)* Șefule ! șefule ! Am găsit pe un teren pustiu un „om negru" leșinat.

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE : Un negru leșinat ?

POLIȚISTUL : Nu, șefule, un om înnegrit de cerneală, din cap pînă-n picioare !

LOUFOCK-HOLMES : Ciudat, foarte ciudat !

POLIȚISTUL : Îndată ce omul negru și-a revenit din leșin, ochii i s-au dilatat de groază și buzele i-au murmurat cu înfrigurare, de cîteva ori, numele lui Spectras !

LOUFOCK-HOLMES : Spectras ! Ah, eram sigur !
POLIȚISTUL : Apoi „omul negru" a început să bată cîmpii. De altfel, iată-l. *(E introdus „omul negru", susținut de doi agenți.)*
LOUFOCK-HOLMES : *(examinîndu-l pe „omul negru")* Curios ! ai spune că omul ăsta a făcut o baie de cerneală.
OMUL NEGRU : *(cu voce pierdută)* Cerneala ! Urcă cerneala ! Oh ! Spectras ! Spectras !
LOUFOCK-HOLMES : Am dedus îndată că, sub imperiul unei emoții teribile, omul acesta și-a pierdut rațiunea. E imposibil de scos ceva de la el. Iată deci cea mai misterioasă afacere pe care am cunoscut-o vreodată.
OMUL NEGRU : Îndurare ! Spectras ! Oh ! Le-am văzut pe toate !... Văduva mortului viu ! Omul care-i împăia pe rajahi !... Andaluza cheală ! *(Scoțînd un urlet de nebun.)* Mi-e groază ! Uite... Întoarcerea incineratului !
LOUFOCK-HOLMES : Ce-o fi vrînd să spună ? Nu înțeleg nimic. *(Energic.)* Oh ! dar am găsit ! Am găsit !

Romanul trădător

(Scena se petrece pe o stradă.)

LOUFOCK-HOLMES : *(către ciracul său)* De trei săptămîni caut zadarnic să pătrund misterul „omului negru", dar toate eforturile mele sînt zadarnice. Astăzi, după o zi infructuoasă, m-am întors acasă absolut descurajat.
CIRACUL : Curaj, maestre... nu dispera.
LOUFOCK-HOLMES : *(uitîndu-se mașinal în vitrina unei librării)* Ah ! Ce-mi văd ochii ? Privește, dragul meu... uită-te la cartea asta... la titlu !
CIRACUL : *(citind și tresărind)* *Întoarcerea incineratului.*
LOUFOCK-HOLMES : Ei bine... e ceea ce a rostit „omul negru". Sînt cuvintele fără noimă ale nebunului ! Ciudat, foarte ciudat ! *(Către librar :)* E un nou roman ?
LIBRARUL-POSOMORÎT : Vai ! Da, domnule ! E ultimul roman apărut în colecția asta blestemată, o colecție nouă, care pentru zece centime oferă un volum masiv de 1 700 de

pagini. E o colecție care se vinde ca pîinea caldă. Din cauza ei mai multe case editoriale sînt pe cale de a da faliment. Dar cum să lupți cu o asemenea concurență ?

LOUFOCK-HOLMES : Sînteți amabil să-mi dați lista romanelor apărute pînă acum în colecția asta ?

LIBRARUL-POSOMORÎT : Poftiți. *(Îi întinde un prospect.)*

LOUFOCK-HOLMES : *(cercetînd lista) Văduva mortului viu, Omul care-i împăia pe rajahi, Andaluza cheală. (Aparte :)* Ah ! Ah ! Iată deci *misterul !* Titlurile astea sînt cuvintele misterioase ale „omului negru" ! *(Continuînd lectura.) Trăsura cu bulube putrede, Vampirul bîlbîit, Hoții de locomotive, Cuțitul fără lamă, Douăzeci de ani sub o cizmă, Răzbunarea omului înviat, Contele fără cap, Crima din balon.*

LIBRARUL-POSOMORÎT : Cum o fi putînd vinde editorul acestei colecții senzaționale volumul cu zece centime ? Mister !

LOUFOCK-HOLMES : *(aplecîndu-se peste ciracul său)* Adresa casei editoriale e pe coperta *Întoarcerii incineratului.* N-avem nici o clipă de pierdut. Hai să facem rost de întărituri și s-alergăm să înconjurăm bîrlogul lui Spectras !

CIRACUL : Bîrlogul lui Spectras ?

LOUFOCK-HOLMES : Da. Pentru că, acum sînt sigur, ediția asta cu preț de nimic e o nouă idee a lui Spectras. Prin ce mijloace misterioase au ajuns să inunde librăriile romanele astea de zece centime, iată un lucru pe care trebuie să-l aflăm cît mai repede ! Hai ! Fuga marș !

Cerneala care crește

(Scena reprezintă o casă izolată)

LOUFOCK-HOLMES : *(către șeful Securității relative)* Casa editorială e înconjurată de agenții dumneavoastră. A venit și un lăcătuș să deschidă ușa. La treabă, deci ; revolverele în mînă, în presupusul bîrlog al lui Spectras.

ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE : La treabă !
(Pătrund în interiorul casei editoriale)
LOUFOCK-HOLMES : Straniu ! E o liniște de moarte pe aici ! Să continuăm investigațiile.
(Forțează o ușă și pătrund într-o sală imensă.)
ȘEFUL SECURITĂȚII RELATIVE : Oh ! ce spectacol neprevăzut mi se arată ochilor.
LOUFOCK-HOLMES : Iată ceva extraordinar ! O uriașă călimară de sticlă așezată în sala asta imensă.
POLIȚIȘTII : Numai fundul sticlei e plin cu cerneală.
LOUFOCK-HOLMES : Dar ce văd ? În interiorul uriașei călimări, doisprezece oameni așezați în fața unor pupitre, care ne fac semne disperate ! Iute, să-i scoatem din călimară.
(Cu ajutorul scării și a corzii, îi eliberează pe cei doisprezece prizonieri.)
CORUL PRIZONIERILOR DIN CERNEALĂ : Ați sosit prea tîrziu ! Spectras și banda lui au fugit.
LOUFOCK-HOLMES : Dar ce faceți aici — prizonieri într-o călimară, înfundați în cerneală pînă la subsuori ?
PRIMUL PRIZONIER : E o idee infernală a lui Spectras. Sîntem niște bieți scriitori obscuri pe care celebrul bandit ne-a răpit cu ajutorul complicilor săi acum cîteva luni, atunci cînd a hotărît să cîștige bani din editări.
LOUFOCK-HOLMES : Dar de ce v-a închis Spectras în călimara asta uriașă ?
PRIMUL PRIZONIER : Iată de ce : cînd ne-a sechestrat în călimară, cerneala ne ajungea pînă la brîu. În fața noastră, deasupra nivelului cernelii, erau fixate niște pupitre pline cu teancuri de hîrtie, coli albe. Am fost foarte hotărîți să nu scriem nici măcar un rînd pentru mizerabilul bandit. Dar deodată am scos un urlet de groază. Cerneala în care eram scufundați pînă la brîu, *a început să urce încet !*

Apoi, Spectras ne-a spus cu voce glacială :

— Datorită unui sistem special, cerneala va urca încet, dar fără oprire ! Pentru a evita ca ea să treacă peste capetele voastre, nu aveți decît un singur mijloc, unul singur, acela de a folosi *cît mai multă cerneală* muind tocurile în jurul vostru și *scriind fără întrerupere* romanele de care am atîta nevoie !

Am scos un strigăt de furie ! Dar ce puteam face ? Cerneala urca într-una !... Apoi, pentru a o împiedica să urce,

ne-am apucat să scriem, să scriem fără oprire, fără încetare ! *Pentru a consuma cît mai multă cerneală*, am umplut nenumărate pagini ! Îndată ce ni se termina provizia de hîrtie, Spectras ne lua foile scrise şi ne dădea alte coli albe. Şi munca infernală reîncepea... Mereu... mereu... mereu. Frica de moarte ne dădea idei fantastice. Într-o zi unul dintre noi a murit de oboseală scriind *Întoarcerea incineratului* şi a căzut lat în fundul călimării.

LOUFOCK-HOLMES : Ah, înţeleg ! Nenorocitul ăsta era „omul negru". Crezîndu-l înecat, Spectras l-a azvîrlit într-un loc pustiu. Ah ! acum înţeleg de ce urla nefericitul, atît de îngrozit, titlurile romanelor şi mai ales *Întoarcerea incineratului.*

PRIMUL PRIZONIER : Oh ! groaznica uzină literară ! Datorită producţiei noastre smulsă cu sila, Spectras a realizat beneficii enorme, vînzînd romanele noastre tipărite în broşuri. Dar, în sfîrşit, graţie marelui Loufock-Holmes chinurile s-au terminat ! Infernalul coşmar a luat sfîrşit ! Călimara şi-a înapoiat prada !

SPECTRAS : *(repezindu-se dintr-un colţ întunecat la LOUFOCK-HOLMES)* Mori deci, detectiv blestemat ! *(Cu o mişcare fulgerătoare, declanşează resortul care face să urce cerneala şi vrea să-i dea brînci lui LOUFOCK-HOLMES în călimara uriaşă. Dar marele detectiv face un salt în lături şi Spectras, împins de propriul său elan, dispare în valurile negre.)*

LOUFOCK-HOLMES : Înecat în cerneală ! E cea mai nimerită moarte pentru acest suflet negru !

În româneşte de CONSTANTIN OLARIU

AGATHA CHRISTIE

MARTORUL ACUZĂRII

Domnul Mayherne își potrivi ochelarii și-și drese glasul, tușind o dată uscat, după cum îi era obiceiul. Apoi se uită din nou la omul din fața lui, acuzat de crimă cu premeditare.

Domnul Mayherne era un bărbat scund, îngrijit îmbrăcat, meticulos și ordonat, ca să nu spunem chiar dichisit, cu ochii cenușii, tăioși și pătrunzători. Nimeni nu l-ar fi putut lua drept prostănac. De fapt, domnul Mayherne avea reputația unui foarte bun avocat.

Se adresă clientului său cu glas rece, dar nu lipsit de înțelegere :

— Țin să-ți atrag încă o dată atenția că te afli într-o primejdie foarte mare ; de aceea, trebuie să dai dovadă de cea mai deplină sinceritate.

Leonard Vole, care se uitase pînă atunci cu ochi năuciți la peretele gol din fața lui, își îndreptă privirea asupra avocatului.

— Știu, spuse el resemnat. Nu-i nevoie să mi-o mai spuneți. Dar parcă tot nu-mi vine să cred că sînt acuzat de crimă — *de crimă*. Și încă de una atît de mîrșavă.

Domnul Mayherne nu era un sentimental, ci un om practic. Tuși din nou, își scoase ochelarii, și-i șterse cu grijă și-i puse iarăși pe nas. Apoi spuse :

— Mda, da, da. Ei bine, dragă domnule Vole, trebuie să ne străduim să te scăpăm de aici... și o să izbutim, n-avea nici o grijă. Am nevoie să cunosc, însă, toate faptele. Trebuie să știu exact cît de gravă este acuzația care ți se aduce. Numai atunci vom putea hotărî care e cea mai bună cale de apărare.

Tînărul continua să se uite la el cu acelaşi aer năucit şi resemnat. Domnului Mayherne cazul i se păruse destul de grav, şi vinovăţia deţinutului — stabilită. Şi iată că acum, pentru prima oară, simţi îndoiala.

— Dumneavoastră credeţi că sînt vinovat, spuse Leonard Vole cu glas pierit. Dar vă jur că nu sînt. Faptele se ridică împotriva mea, ştiu. Sînt ca un om prins într-o plasă — şi firele ei mă înfăşoară, mă strîng, ori încotro m-aş întoarce. Dar n-am făcut-o eu, domnule Mayherne, n-am făcut-o !

În situaţii ca acestea, orice om simte nevoia să-şi proclame nevinovăţia. Domnul Mayherne o ştia. Şi totuşi, cuvintele tînărului îl impresionară. La urma urmei, poate că Leonard Vole era nevinovat...

— Ai dreptate, domnule Vole, vorbi el pe un ton grav. Acuzaţia împotriva dumitale e foarte serioasă. Cu toate acestea, te cred... Dar, hai să privim faptele. Aş vrea să-mi povesteşti, cu propriile dumitale cuvinte, cum ai ajuns să faci cunoştinţă cu domnişoara Emily French.

— S-a întîmplat într-o zi, pe Oxford Street. Am văzut o doamnă mai în vîrstă traversînd strada. Era încărcată cu o groază de pachete. Tocmai cînd a ajuns în mijlocul străzii, pachetele i-au scăpat pe jos ; a încercat ea să le adune, dar deodată un autobuz s-a apropiat în viteză şi abia a reuşit să ajungă pe bordură, înspăimîntată şi năucită de ţipetele mulţimii. I-am adunat în grabă pachetele, le-am curăţat de noroi cît am putut mai bine, le-am legat pe cele care se desfăcuseră şi i le-am dat.

— Nu cumva i-ai salvat chiar viaţa ?

— O, în nici un caz ! Tot ce-am făcut a fost un simplu gest de politeţe. S-a arătat extrem de recunoscătoare, mi-a mulţumit cu căldură, şi a zis ceva despre purtarea mea, care nu e ca a celor mai mulţi dintre tinerii de azi — nu-mi amintesc exact cuvintele. După aceea, am salutat-o şi am plecat. Nu mă aşteptam s-o mai revăd vreodată. Numai că viaţa e plină de întîmplări neprevăzute. Chiar în seara aceea am reîntîlnit-o în casa unor prieteni. M-a recunoscut imediat şi a cerut să-i fiu prezentat. Atunci am aflat că o cheamă domnişoara Emily French şi că locuieşte în Cricklewood. Am stat cîtva timp de vorbă împreună. Era, îmi închipui, genul de femeie bătrînă care îşi manifestă simpatii bruşte şi violente pentru cîte cineva. Aşa am păţit-o şi eu, datorită unui simplu

gest pe care l-ar fi putut face oricine. La plecare, îmi strînse mîna cu căldură şi mă pofti să vin s-o văd. Cînd i-am răspuns că mi-ar face, bineînţeles, multă plăcere, a stăruit să stabilim o dată precisă. Nu prea aveam chef să mă duc, dar ar fi fost o bădărănie s-o refuz, aşa că a rămas pe sîmbăta următoare. După plecarea domnişoarei French, am aflat de la prietenii mei mai multe amănunte despre ea. Şi anume că era o femeie bogată, excentrică, trăia singură cu o slujnică şi avea nu mai puţin de opt pisici.

— Înţeleg, zise domnul Mayherne. Problema situaţiei ei materiale excepţionale s-a pus, deci, atît de devreme?

— Dacă vă închipuiţi că m-am interesat... începu Leonard Vole cu aprindere, dar domnul Mayherne îl potoli cu un gest.

— Datoria mea e să privesc cazul din punctul de vedere al părţii adverse. Un observator obişnuit n-ar fi avut de unde să ştie că domnişoara French era o femeie bogată. Ducea o viaţă destul de modestă, aproape sărăcăcioasă. Dacă nu ţi s-ar fi spus care-i realitatea, ai fi socotit, fără îndoială, că are o situaţie materială proastă... în orice caz la început. Cine e cel care ţi-a spus că are avere?

— Prietenul meu George Harvey, în casa căruia am întîlnit-o.

— Ar fi el în stare să-şi aducă aminte că ţi-a spus?

— Vă mărturisesc că nu ştiu. Vedeţi, a trecut ceva timp de atunci.

— Chiar aşa, domnule Vole. Ştii, acuzarea va căuta să stabilească, în primul rînd, că o duceai tare prost cu finanţele — şi e adevărat, nu?

Leonard Vole se roşi tot.

— Da, spuse aproape în şoaptă. Tocmai avusesem o serie de ghinioane.

— Chiar aşa, repetă domnul Mayherne. Aflîndu-te deci, cum am spus, într-o situaţie financiară proastă, o cunoşti pe cucoana asta bogată şi-o cultivi asiduu. Vezi, dacă am fi în stare să demonstrăm că habar n-aveai de averea ei şi te duceai pe la ea cu totul dezinteresat...

— Chiar aşa şi este.

— Te cred. E un lucru pe care nu-l contest. Numai că trebuie să-l privesc din punctul de vedere al părţii adverse. Foarte multe depind de memoria domnului Harvey. Ar pu-

tea să-şi amintească discuţia voastră de atunci, ori nu? Sau ar putea fi convins de avocat că discuţia a avut loc mai tîrziu?

Leonard Vole rămase cîteva clipe gînditor. Apoi spuse cu voce destul de fermă, dar pălind puţin la faţă:

— Nu cred că e calea de apărare cea mai indicată, domnule Mayherne. Mai mulţi dintre invitaţi i-au auzit remarca, şi unul sau doi m-au tachinat chiar pentru a fi cucerit o bătrînă bogată.

Avocatul se strădui să-şi ascundă dezamăgirea făcînd un gest cu mîna.

— Ce ghinion, spuse el. Dar te felicit pentru francheţea de care ai dat dovadă, domnule Vole. Dumneata va trebui să mă îndrumi. Judeci lucrurile foarte bine. Cu ideea mea n-am fi ajuns nicăieri. E o tactică la care trebuie să renunţăm. Ai făcut, deci, cunoştinţă cu domnişoara French, ai vizitat-o apoi, şi relaţiile au progresat. Ne trebuie motive clare care să justifice comportarea dumitale. Ce nevoie aveai dumneata — un bărbat tînăr de 33 de ani, prezentabil, amator de sport, apreciat de prieteni — să-ţi pierzi atît de mult timp cu o femeie în vîrstă, cu care doar cu greu puteai avea ceva comun?

Leonard Vole îşi desfăcu braţele într-un gest nervos.

— N-aş putea să vă spun — într-adevăr n-aş putea. După prima mea vizită, a stăruit să mai vin, mărturisindu-mi că se simte singură şi nefericită. Nu ştiu cum, dar mi-a fost greu s-o refuz. Îmi arăta atît de deschis afecţiune şi simpatie, încît mă punea într-o situaţie penibilă. Vă rog să mă înţelegeţi, domnule Mayherne, sînt o natură slabă... mă las dus de curent... fac parte dintre acei oameni care nu ştiu să spună nu. Şi, puteţi să mă credeţi ori nu, după a treia sau a patra vizită pe care i-am făcut-o, mi-am dat seama că bătrînica îmi este şi mie, în mod sincer, simpatică. Maică-mea a murit pe cînd eram mic şi m-a crescut o mătuşă, care a murit şi ea cînd încă nu împlinisem 15 ani. Dacă v-aş spune că ajunsesem să-mi placă cu adevărat să mi se poarte de grijă şi să fiu răsfăţat, probabil o să rîdeţi de mine.

Domnul Mayherne însă nu rîse. În schimb îşi scoase iarăşi ochelarii şi şi-i şterse, semn că-l preocupa ceva.

— Primesc explicaţia dumitale, domnule Vole, zise el în cele din urmă. Cred că e chiar foarte probabil din punct

de vedere psihologic. În ce măsură însă îl va accepta juriul — asta e o altă problemă. Dar continuă-ţi, te rog, povestirea. Cînd te-a rugat prima oară domnişoara French să te ocupi de problemele ei financiare ?

— După a treia sau a patra vizită. Se pricepea prea puţin la chestiunile băneşti şi era îngrijorată în legătură cu unele investiţii.

Domnul Mayherne îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Fii atent, domnule Vole. Slujnica, Janet Mackenzie, susţine că stăpîna ei se descurca bine în afaceri şi-şi rezolva singură toate treburile, lucru confirmat şi de mărturia bancherilor ei.

— Ce vreţi să fac ? spuse Vole, stăruitor. Mie aşa mi-a spus.

Domnul Mayherne îl privi cîteva momente în tăcere. Deşi n-ar fi vrut s-o mărturisească, credinţa sa în nevinovăţia lui Leonard Vole cîştiga teren. Ştia şi el cîte ceva despre felul de a fi al femeilor în vîrstă. O vedea în gînd pe domnişoara French, îndrăgostită de tînărul acesta frumuşel, căutînd înfrigurată pretexte ca să-l cheme cît mai des pe la ea. Ce era mai uşor decît s-o facă pe neştiutoarea în afaceri şi să-l roage s-o ajute să le descurce ? Era o femeie destul de deşteaptă ca să ştie că orice bărbat se simte puţin flatat cînd i se recunoaşte superioritatea. Leonard Vole s-a simţit flatat. Şi, de asemenea, probabil că nu i-a displăcut să-i arate tînărului că era bogată. Emily French era o femeie care ştia ce vrea şi dispusă să plătească preţul cuvenit pentru ceea ce dorea. Toate aceste gînduri îi trecură repede prin minte domnului Mayherne, dar nu lăsă să se întrevadă nimic din ele, ci îi puse o altă întrebare :

— Şi te-ai ocupat de afacerile domnişoarei French, la cererea ei ?

— Da.

— Domnule Vole, vorbi avocatul, o să-ţi pun acum o întrebare foarte serioasă, şi anume una la care e important să-mi răspunzi spunîndu-mi adevărul întreg. O duceai prost cu banii. Ţi s-au încredinţat afacerile unei femei în vîrstă — ale unei femei care, potrivit propriilor ei afirmaţii, se pricepea puţin sau chiar de loc în afaceri. Ai încercat vreodată să profiţi, într-un fel sau altul, de banii pe care-i mînuiai ? Te-ai angajat, pentru folosul dumitale, în vreo tranzacţie care n-ar putea fi adusă la lumină ?

Fără să-l lase pe celălalt să vorbească, urmă :

— Așteaptă o clipă înainte de a răspunde. Avem două căi de ales. Una din ele este de a demonstra cinstea și probitatea dumitale în administrarea bunurilor victimei, subliniind că n-ar fi avut nici un rost s-o ucizi ca să pui mîna pe banii ei, cînd puteai să-i obții cu mijloace infinit mai lesnicioase. Dacă, pe de altă parte, acuzarea va descoperi în conduita dumitale și, să zicem, va dovedi că ai excrocat-o pe bătrînă, am putea adopta ca linie de apărare că nu aveai nici un motiv s-o ucizi, întrucît ea reprezenta o sursă de venituri avantajoase pentru dumneata. Înțelegi deosebirea. Așa că, îți cer să te gîndești bine înainte de a-mi răspunde.

Leonard Vole răspunse însă imediat.

— Atitudinea mea față de afacerile domnișoarei French a fost absolut cinstită și corectă. Mi-am folosit în modul cel mai bun priceperea în interesul ei, după cum ar putea să-și dea seama oricine va examina hîrtiile.

— Mulțumesc, spuse domnul Mayherne. Ceea ce-mi spui mă liniștește. Te felicit că n-ai încercat să mă minți într-o problemă atît de importantă.

— Bineînțeles că punctul cel mai tare în favoarea mea, vorbi Vole cu înflăcărare, este lipsa unui motiv. Dacă e adevărat că am cultivat cunoștința acestei femei bătrîne în speranța de a obține bani de la ea — aceasta, presupun, este în esență ceea ce ați spus mai înainte — atunci este neîndoielnic că moartea ei mi-a spulberat orice nădejde.

Avocatul îl privi țintă. Apoi, parcă fără să-și dea seama ce face, își scoase și-și șterse iar ochelarii. Și numai după ce și-i puse din nou pe nas, abia atunci vorbi :

— Oare n-ai aflat, domnule Vole, că domnișoara French a lăsat un testament prin care ai devenit principalul beneficiar ?

— Cum ?

Deținutul sări în picioare. Consternarea îi era evidentă și neprefăcută.

— Ce-ați spus ? Mi-a lăsat mie averea ?

Domnul Mayherne încuviință fără grabă. Vole se așeză la loc și-și luă capul în mîini.

— Vrei să spui că nu știai nimic despre acest testament ?

— Vreau să spun ? Dar e adevărul adevărat. Habar n-aveam despre așa ceva.

— Dar ce-ai zice dacă ţi-aş aduce la cunoştinţă că slujnica, Janet Mackenzie, se jură că *ştiai* ? Că stăpîna ei i-a spus desluşit că te-a consultat în această problemă şi că ţi-a vorbit de intenţiile ei ?

— Ce-aş zice ? Că e o minciună ! Că e o minciună ! Nu, cred că e prea mult spus. A fost un adevărat cîine de pază pentru stăpînă-sa, şi nu mă putea suferi. Era geloasă şi bănuitoare. Mă gîndesc că domnişoara French i-o fi împărtăşit intenţiile ei, iar Janet fie că a înţeles greşit ce i a spus, fie că era convinsă în sinea ei că am convins-o pe bătrînă să nu lase averea. Aş îndrăzni să spun că a ajuns chiar să se convingă singură că domnişoara French i-a spus-o.

— Nu crezi că te detestă destul ca să spună în mod voit o minciună ?

Leonard Vole îl privi şocat şi surprins.

— O, nu ! Ce motiv ar fi avut ?

— Nu ştiu, vorbi domnul Mayherne, preocupat. Dar e foarte pornită împotriva dumitale.

Tînărul gemu, nenorocit.

— Încep să înţeleg, şopti el. E îngrozitor. Am îmbrobodit-o, va să zică, şi am convins-o să facă un testament în favoarea mea, pe urmă m-am dus noaptea acolo, nu era nimeni altcineva în casă — şi au găsit-o moartă a doua zi — oh, e îngrozitor !

— Numai că te înşeli cînd crezi că nu era nimeni în casă, vorbi domnul Mayherne. După cum îţi aminteşti, Janet avea liber în seara aceea. A plecat de acasă, dar cam pe la nouă şi jumătate s-a întors să ia tiparul unei mîneci de bluză pe care-l făgăduise unei prietene. A intrat pe uşa din dos, a urcat sus şi a luat tiparul, apoi a plecat. A auzit voci în salon, şi cu toate că n-a putut înţelege ce vorbeau, ar putea să jure că una era vocea domnişoarei French, iar cealaltă o voce de bărbat.

— La nouă şi jumătate, începu Leonard Vole. La nouă şi jumătate...

Şi deodată sări în picioare.

— Dar înseamnă că sînt salvat... sînt salvat...

— Ce vrei să spui că eşti salvat ? exclamă domnul Mayherne uimit.

— La nouă şi jumătate eram acasă ! Soţia mea poate s-o dovedească. Am plecat de la domnişoara French pe la nouă

fără cinci. Am ajuns acasă la nouă și douăzeci. Soția mea mă aștepta. Oh, slavă Domnului... slavă Domnului! Și binecuvîntat fie tiparul Janetei Mackenzie.

Beat de bucurie, aici nu observă că expresia gravă de pe fața avocatului nu se schimbase. Dar următoarele lui cuvinte îl aduseră pe pămînt, ca o izbitură:

— Atunci, cine, după părerea dumitale, cine a asasinat-o pe domnișoara French?

— Păi, un hoț, firește, cum s-a crezut de la început. Fereastra a fost forțată, cred că vă amintiți. Domnișoara French a fost ucisă cu o lovitură puternică de rangă, și ranga a fost găsită pe dușumea, lîngă cadavru. Și lipseau cîteva lucruri. Dacă n-ar fi fost bănuielile prostești și antipatia Janetei față de mine, poliția n-ar fi părăsit niciodată pista cea bună.

— Nu e chiar așa, domnule Vole, spuse avocatul. Lucrurile care lipseau erau mai curînd niște fleacuri, fără valoare, luate ca să inducă în eroare. Iar urmele de pe fereastră nu erau de loc concludente. De altfel, gîndește-te și dumneata. Spui că nu te mai aflai în casă la nouă și jumătate. Cine era, în cazul acesta, omul pe care l-a auzit Janet discutînd cu domnișoara French în salon? N-o văd în stare să poarte o discuție amicală cu un hoț.

— Nu, se declară de acord Vole. Nu...

Acum privirea îi era din nou nedumerită și descurajată.

— Și totuși, adăugă deodată însuflețindu-se, asta mă disculpă. Am un alibi. Trebuie să vă duceți s-o vedeți pe Romaine... pe soția mea... imediat.

— Firește, consimți avocatul. Aș fi văzut-o pînă acum pe doamna Vole, dacă n-ar fi lipsit din oraș atunci cînd ai fost arestat. Am telegrafiat imediat în Scoția și se pare că se întoarce deseară. Cum plec de-aici, mă duc să-i fac o vizită.

Vole încuviință, și o expresie de mulțumire i se așternu pe chip.

— Da, Romaine o să vă confirme. Am într-adevăr un noroc grozav.

— Scuză-mă, domnule Vole, că te întreb, dar o iubești mult pe soția dumitale?

— Bineînțeles.

— Și ea?

— Romaine mă adoră. Ar face orice pentru mine.

Tînărul vorbea cu însufleţire, dar avocatul îşi avea îndoielile lui. Mărturia unei soţii iubitoare — oare va găsi crezare ?

— Te-a mai văzut cineva întorcîndu-te acasă la nouă şi douăzeci ? Slujnica, de pildă ?

— N-avem slujnică.

— N-ai întîlnit pe nimeni pe stradă, în timp ce te întorceai acasă ?

— Nici un cunoscut. Am mers o parte a drumului cu autobuzul. Şoferul ar putea să-şi amintească.

Domnul Mayherne clătină din cap cu îndoială.

— Deci nu există nimeni care să confirme mărturia soţiei dumitale ?

— Nu. Dar nu-i neapărat necesar, nu-i aşa ?

— Nu chiar, nu chiar, spuse domnul Mayherne pripit. Şi-acum, mai e o singură chestiune, încă. Ştia domnişoara French că eşti căsătorit ?

— O, desigur.

— Şi totuşi, n-ai luat-o niciodată pe soţia dumitale la domnişoara French. De ce ?

Pentru prima dată, răspunsul lui Leonard Vole sună şovăitor, nesigur.

— Ştiu şi eu...

— Ce-ai zice dacă ţi-aş spune că, potrivit spuselor Janetei Mackenzie, stăpîna ei te credea celibatar şi se gîndea să se mărite cu dumneata cît mai curînd ?

Vole izbucni în rîs.

— E o prostie ! Între noi era o diferenţă de 40 de ani.

— S-a mai văzut, zise avocatul cu glas sec. Faptele însă rămîn. Soţia dumitale n-a întîlnit-o niciodată pe domnişoara French ?

— Nu...

Glasul îi suna din nou plin de constrîngere.

— Dacă-mi dai voie să spun, vorbi avocatul, nu prea înţeleg atitudinea dumitale în această situaţie.

Vole se roşi, şovăi o clipă şi apoi începu să vorbească :

— Vă voi spune adevărul adevărat. Eram, după cum ştiţi, complet lefter. Speram că domnişoara French o să-mi împrumute nişte bani. Ţinea la mine, e drept, dar n-o interesau cîtuşi de puţin dificultăţile unei perechi tinere. De la început, mi-am dat seama că ne socotea oarecum despărţiţi — credea că locuim separat. Domnule Mayherne... aveam ne-

voie de bani... de dragul soției mele. N-am contrazis-o pe domnișoara French și am lăsat-o să creadă ce voia. Vorbea despre mine ca despre un fiu adoptiv. N-a fost vorba niciodată de căsătorie — asta e probabil imaginația Janetei.

— Și asta-i tot?

— Da, asta-i tot.

Să fi fost oare umbra unei șovăieli în cuvintele lui? Cel puțin așa i se păru avocatului. Se ridică în picioare și-i întinse mîna.

— La revedere, domnule Vole.

Văzînd fața răvășită a tînărului deținut, spuse aruncîndu-i o privire neobișnuită :

— Rămîn încredințat că ești nevinovat, în ciuda atîtor fapte care-ți sînt potrivnice. Sper s-o pot dovedi și să-ți obțin achitarea.

Vole zîmbi spre avocat și-i zise, dintr-o dată bine dispus:

— O să vedeți că alibiul e bun.

Și din nou nu observă că celălalt nu răspunse nimic.

— Întregul caz depinde al dracului de mult de mărturia Janetei Mackenzie, rosti domnul Mayherne. Și ea te urăște. Asta e un lucru foarte clar.

— Dar n-are de ce să mă urască, protestă tînărul.

Avocatul clătină din cap în timp ce ieșea. Ei, *și-acum la doamna Vole*, își spuse în gînd. Se simțea destul de tulburat de felul cum evoluau lucrurile.

Familia Vole își avea locuința lîngă Paddington Green, într-o căsuță mică și sărăcăcioasă. Într-acolo se îndreptă în acea zi domnul Mayherne.

După ce apăsă pe butonul soneriei, ușa îi fu deschisă de o matahală de femeie, șleampătă, în mod evident o servitoare.

— Doamna Vole s-a întors?

— Acu un ceas. Da nu-ș' dacă vă primește.

— Du-i, te rog, cartea mea de vizită, rosti liniștit domnul Mayherne. Sînt sigur că mă va primi.

Femeia se uită la el cu îndoială, își șterse mîna de șorț și luă cartea de vizită. Apoi îi închise ușa-n nas, lăsîndu-l pe trepte, afară.

După cîteva minute, însă, se întoarse, avînd acum o atitudine puțintel schimbată.

— Vă rog să intrați.

Şi-l conduse într-un salon mititel. Domnul Mayherne, care examina un tablou de pe perete, se pomeni deodată faţă-n faţă cu o femeie înaltă, cu chipul palid, care intrase atît de liniştit încît nici n-o auzise.

— Domnul Mayherne? Sînteţi avocatul soţului meu, nu-i aşa? Aţi fost la el? Vreţi să luaţi loc?

Înainte de a o fi auzit vorbind, nu-şi dăduse seama că nu era englezoaică. Acum, însă, privind-o mai îndeaproape, îi văzu pomeţii înalţi, părul negru-albăstrui, şi felul de a-şi mişca uneori mîinile, care erau cu totul străine. O femeie ciudată, extrem de calmă. Atît de calmă, încît te făcea să te simţi stînjenit. Chiar de la început, domnul Mayherne fusese conştient că se găsea în faţa a ceva ce nu înţelegea.

— Dragă doamnă Vole, începu el, nu trebuie să-ţi pierzi firea...

Se opri. Se vedea atît de limpede că Romaine Vole nu are nici cea mai mică intenţie de a-şi pierde firea. Era absolut calmă şi netulburată.

— Vreţi să fiţi amabil şi să-mi spuneţi care e situaţia? Trebuie să ştiu totul. Să nu vă fie teamă că o să mă sperii. Vreau să ştiu, oricît ar fi de grav.

Şovăi o clipă, apoi repetă încet, cu o ciudată tărie pe care avocatul n-o înţelese:

— Vreau să ştiu adevărul, oricît ar fi de grav.

Domnul Mayherne îi relată discuţia sa cu Leonard Vole. Tînăra femeie asculta cu luare-aminte, aprobînd din cînd în cînd cu capul.

— Înţeleg, spuse apoi cînd avocatul sfîrşi de vorbit. Îmi cere să spun că a venit acasă în seara aceea la nouă şi douăzeci?

— Şi n-a venit la nouă şi douăzeci? zise repede domnul Mayherne.

— Nu asta e problema, vorbi cu glas rece femeia. Vor duce spusele mele la achitarea lui? Voi fi oare crezută?

Domnul Mayherne rămase surprins: într-o clipă, ea ajunsese în însuşi miezul problemei.

— Asta-i ce vreau să ştiu, urmă doamna Vole. Va fi de-ajuns? Mai există cineva care să-mi sprijine mărturia?

Era în comportarea ei o insistenţă stăpînită, care-l făcu să se simtă vag stingherit.

— Pînă acum, nimeni, răspunse el fără tragere de inimă.

— Înţeleg, spuse Romaine Vole.

Cîteva clipe nu scoase o vorbă. Un zîmbet vag îi flutura pe buze. Avocatul se simţea din ce în ce mai tulburat.

— Doamnă Vole, începu el, ştiu ce trebuie să simţi...

— Oare? întrebă femeia. Nu cred că puteţi.

— În aceste împrejurări...

— În aceste împrejurări, am de gînd să procedez după cum voi crede de cuviinţă.

Domnul Mayherne se uită la ea consternat.

— Dar, dragă doamnă Vole... asta întrece puterile dumitale. Şi cum eşti atît de devotată soţului...

— Poftim?

Asprimea din glasul ei îl făcu să tresară. Nu putu decît să repete, şovăind :

— Şi cum eşti atît de devotată soţului...

Romaine Vole dădu încet din cap şi acelaşi zîmbet straniu îi juca pe buze.

— V-a spus el că-i sînt devotată? îl întrebă domol. Ah, da, îmi închipui că v-a spus-o. Cît de proşti sînt bărbaţii! Cît de proşti... proşti...

Şi deodată sări în picioare. Toată tensiunea intensă pe care avocatul o simţise în atmosferă se concentrase acum în vocea ei :

— Îl urăsc, credeţi-mă! Îl urăsc. Îl urăsc. Îl urăsc. Aş vrea să-l văd atîrnînd spînzurat de grumaz pînă cînd o să-şi dea duhul.

Avocatul se dădu înapoi din faţa femeii şi a pasiunii mocnite din ochii ei. Dar ea făcu un pas înainte şi urmă cu violenţă:

— Poate că am să-l şi văd! Dar ce-aţi zice dacă v-aş mărturisi că în noaptea aceea n-a venit acasă la nouă şi douăzeci, ci la zece şi douăzeci? Se jură, ziceaţi, că n-a ştiut nimic despre banii pe care avea să-i moştenească. Dar dacă v-aş spune că ştia despre testament, conta pe banii aceia şi a ucis-o ca să pună mîna pe ei? Dacă v-aş spune că mi-a mărturisit în noaptea aceea că a ucis-o ? Că avea sînge pe haine ? Ce s-ar întîmpla? Dacă aş spune la proces toate lucrurile astea?

Ochii ei păreau să-l provoace. Cu o sforţare, avocatul îşi înfrînă consternarea crescîndă şi încercă să-i vorbească pe un ton rezonabil:

— Nu poţi fi chemată în justiţie ca să depui mărturie împotriva soţului dumitale... Apoi, izbutind să pară la fel de calm şi degajat ca totdeauna, domnul Mayherne continuă: Aş vrea să-mi spui un lucru: de ce eşti atît de pornită împotriva lui Leonard Vole?

Femeia clătină din cap, zîmbind domol:

— Da, cred că aţi vrea să aflaţi. Dar n-o să vă spun. E taina mea.

Domnul Mayherne slobozi obişnuita-i tuse uşoară şi se ridică.

— Nu cred că mai are vreun rost să prelungim această întrevedere, remarcă el. O să-ţi trimit vorbă după ce voi lua din nou legătură cu clientul meu.

Femeia se apropie de el, privindu-l stăruitor cu ochii-i frumoşi şi întunecaţi.

— Spuneţi-mi, vorbi ea, cînd aţi venit aici eraţi convins — în mod sincer — că e nevinovat?

— Fireşte, răspunse domnul Mayherne.

Romaine Vole izbucni în rîs:

— Sărman naiv...

— Şi continui să cred, încheie avocatul. Bună seara, doamnă.

Şi părăsi camera, luînd cu sine imaginea chipului ei surprins. O *să fie o afacere al dracului de grea,* îşi spuse domnul Mayherne, mergînd de-a lungul străzii. Nemaipomenită, toată treaba asta. Şi ce femeie ciudată. Într-adevăr, foarte periculoasă. Ce diavol de femeie, care bagă cuţitul în tine.

Ce era de făcut? Bietul băiat, îi fugea pămîntul de sub picioare. Ce să-i faci, se poate chiar s-o fi omorît.

Nu, îşi zise domnul Mayherne în sinea sa. *Nu — sînt aproape prea multe dovezi împotriva lui. N-o cred pe femeia asta. A născocit toată povestea. Dar n-o s-o spună niciodată la proces.*

I-ar fi plăcut, însă, să se simtă mai sigur asupra acestui punct.

Desfăşurarea anchetei a fost scurtă şi dramatică. Principalii martori ai acuzării erau Janet Mackenzie, slujnica bătrînei asasinate, şi Romaine Heilger.

Domnul Mayherne şedea pe banca apărării şi asculta mărturia acuzatoare a acesteia din urmă. Era, în linii mari, povestea pe care i-o spusese la întrevederea lor.

Deţinutul, care îşi rezerva apărarea, urma să apară doar în faţa curţii cu juri.

Domnul Mayherne era la capătul răbdării. Faptele care-l încriminau pe Leonard Vole păreau extrem de grave. Pînă şi celebrul avocat care fusese angajat să pledeze în apărarea lui păstra prea puţine speranţe.

— Dacă am izbuti să zdruncinăm mărturia neveste-si, am putea obţine ceva, spuse el cu îndoială. Dar va fi afurisit de greu.

Domnul Mayherne îşi concentrase toate eforturile într-o singură direcţie. Admiţînd că Leonard Vole spusese adevărul şi că părăsise casa domnişoarei French la ora nouă, cine era bărbatul pe care-l auzise Janet vorbind cu stăpîna ei la nouă şi jumătate?

Singura rază de lumină o reprezenta găsirea unui nepot cam derbedeu, care obţinuse pe vremuri sume de bani prin linguşeli şi ameninţări. Janet Mackenzie, după cum aflase domnul Mayherne, ţinuse întotdeauna la băiat, şi-i susţinuse mereu pretenţiile pe lîngă stăpînă-sa. Şi era foarte posibil ca tocmai acest nepot să fi intrat în casă după plecarea lui Leonard Vole, mai cu seamă că nu era de găsit în nici unul din locurile pe care le frecventa.

Toate celelalte cercetări făcute de avocat nu duseseră la nici un rezultat pozitiv. Nimeni nu-l văzuse pe Leonard Vole întorcîndu-se acasă, ori părăsind locuinţa domnişoarei French. De asemenea, nimeni nu văzuse vreun alt bărbat intrînd sau ieşind din casa de la Cricklewood. Toate investigaţiile fuseseră zadarnice.

Şi iată că în ajunul procesului, domnul Mayherne primi scrisoarea care avea să-i îndrepte gîndurile într-o direcţie cu totul nouă.

Scrisoarea sosi după ora şase. Un scris de om incult, pe o hîrtie ordinară, într-un plic murdar, cu timbrele lipite strîmb.

Domnul Mayherne citi de două ori înainte de a izbuti să-i înţeleagă sensul.

Stimate Domle,

Am aflat că eşti avocatu angajat în procesu tînărului ăluia. Dacă te intiresează să descoperi minciunile care ţi le-a turnat tîrfa aia străină prefăcută, făţi drum diseară pînăn Shaw's Rents Stepney, la număru 16. Nu te coastă decît 2 sutare. Întreabă de madam Mogson.

Avocatul citea şi recitea strania scrisorică. Fireşte, putea fi o farsă, dar cu cît se gîndea mai mult, cu atît se încredinţa mai tare că era ceva adevărat în ea, şi că mijea o speranţă pentru acuzat. Mărturia depusă de Romaine Heilger era zdrobitoare, şi linia pe care se gîndea s-o urmeze, şi anume că depoziţia unei femei dovedite că duce o viaţă imorală nu trebuie crezută, era în cazul cel mai bun destul de firavă.

Domnul Mayherne se hotărî. Era datoria lui să-şi salveze clientul, cu orice preţ. Trebuia să se ducă la Shaw's Rents.

I-a trebuit cîtva timp pînă să găsească locul, o clădire dărăpănată pe o stradă pestilenţială, dar pînă la urmă a găsit-o, şi întrebînd unde stă doamna Mogson, a fost îndrumat spre o cameră de la etajul trei. Acolo bătu la uşă, şi cum nu primi răspuns, bătu din nou.

De data aceasta auzi dinăuntru un zgomot tîrşit, uşa fu crăpată cu grijă, cam de un deget, şi prin spaţiul gol îl scrută o siluetă adusă din spate.

Deodată femeia, căci era o femeie, chicoti scurt şi deschise larg uşa.

— Aha, ai venit, drăguţă, vorbi ea cu o voce şuierătoare. Zic că n-ai mai adus pe nimeni, nu-i aşa? Că doar n-o să-mi joci mie vreun renghi. Ei, atunci e bine. Pofteşte înăuntru, pofteşte...

Şovăind puţin, avocatul păşi peste prag într-o odăiţă mizeră, în care pîlpîia lumina chioară a unui bec de gaz aerian. Într-un colţ se zărea un pat răvăşit; mai era apoi o masă încărcată cu tot felul de boarfe şi două scaune şubrede. Şi acum, putu s-o vadă pentru prima dată domnul Mayherne pe stăpîna acestei locuinţe mizerabile. Era o femeie de vîrstă mijlocie, cocîrjată, cu nişte laţe cărunte căzîndu-i peste ochi, iar în jurul capului avea înfăşurată strîns o basma care-i acoperea în mare parte chipul. Rămase cu ochii aţin-

tiţi asupra proaspătului sosit care o cerceta cu privirea şi slobozi iarăşi acelaşi chicotit ciudat.

— Te minunezi de ce-mi ascund frumuseţea? He, he, he. Ţi-e teamă că te duc în ispită, ai? Dar trebuie să vezi, trebuie...

Şi femeia îşi smulse basmaua. Fără voie, avocatul se dădu un pas înapoi în faţa plăgii stacojii care i se întindea pe faţă. Trăgîndu-şi basmaua la loc, vorbi:

— Zi, nu vrei să mă mai săruţi, drăguţă? He, he, nici nu mă miră. Şi cînd te gîndeşti ce fată frumoasă eram... nu-i chiar atît de mult de-atunci. Vitriol, dom'le vitriol... asta mi-au făcut. Ah, dar o să le-o coc eu...

Şi izbucni într-un şuvoi de blesteme, pe care domnul Mayherne încercă în zadar să-l stăvilească. Pînă la urmă femeia se opri, şi numai mîinile şi le încleşta şi descleşta într-una, parcă neştiind ce face.

— Ajunge, spuse avocatul cu asprime. Am venit aici cu nădejdea că îmi vei da unele informaţii în favoarea clientului meu, Leonard Vole. E adevărat?

Femeia îl privi cu coada ochiului, plină de şiretenie.

— Şi banii, dom'le? şuieră ea. Două sutare, nu uita!

— E datoria dumitale să depui mărturie, şi poţi să primeşti o citaţie care să te silească s-o faci.

— Asta nu merge, drăguţă. Sînt o femeie bătrînă care nu ştie nimic. Dar dacă-mi dai două sute de lire, poate că o să-mi aduc aminte de cîteva lucruri. Pricepi?

— Ce fel de lucruri?

— Ce ai zice de-o scrisoare? O scrisoare de la *ea*. N-are importanţă cum am pus mîna pe scrisoare. E treaba mea. *Să ştii că-i grozavă scrisoarea.* Dar să văd întîi ăle două sutare.

Domnul Mayherne o privi cu răceală şi spuse hotărît:

— O să-ţi dau zece lire, nici un ban mai mult Şi numai dacă scrisoarea este ceea ce zici că e.

— Zece lire? ţipă femeia cu acelaşi glas şuierat.

— Douăzeci, spuse domnul Mayherne, şi să ştii că e ultimul meu cuvînt.

Zicînd acestea, se ridică să plece. Apoi, cu ochii la femeie, scoase portofelul şi numără douăzeci şi una de lire.

— Poţi să vezi, vorbi el, că e tot ce am la mine. Aşa că, hotărăşte-te: îi iei, sau nu?

Ştia însă că vederea banilor o copleşise. Începu să blesteme [illegible] ca-i [illegible]oar[illegible], dar pînă la urmă se dădu bătută. Se apleacă peste pat şi scoase ceva de sub salteaua zdrenţuită.

— Iată-le, mîrîi ea. Aia din vîrf ţi-e de trebuinţă.

Era un teanc de scrisori pe care femeia i-l aruncă; domnul Mayherne, după ce-l dezlegă, se apucă să le cerceteze, în felul lui : detaşat şi metodic. Femeia, pîndindu-i nesăţioasă mişcările, nu-şi putea da seama de nimic, deşi îi cerceta chipul impasibil.

Le citi de la început pînă la sfîrşit, scrisoare cu scrisoare, pe urmă o luă din nou pe cea de deasupra teancului şi o mai citi o dată. Apoi legă cu grijă la loc întregul teanc.

Erau scrisori de dragoste, scrise de Romaine Heilger, şi bărbatul căruia îi erau adresate nu era Leonard Vole. Iar scrisoarea de deasupra fusese trimisă în ziua arestării soţului ei.

— Ţi-am spus adevărul, nu-i aşa, drăguţă ? cîrîi femeia cu glas plîngăreţ. O să-i vină de hac tîrfei, scrisoarea asta?

Domnul Mayherne vîrî tot teancul în buzunar, apoi întrebă:

— Cum ai pus mîna pe scrisori?

— Ehe, sînt multe de spus, vorbi ea uitîndu-se chiorîş. Dar mai ştiu şi altele. Am auzit ce-a spus tîrfa aia la anchetă. Zic să te interesezi unde a fost la zece şi douăzeci, cînd zice că era acasă. Întreabă la cinematograful de pe Strada Leului. Cred că or să-şi amintească... de o individă ca ea... lua-o-ar dracu !

— Cine-i bărbatul? întrebă domnul Mayherne. În scrisori nu e pomenit decît numele mic.

Încleştîndu-şi şi descleştîndu-şi într-una mîinile, femeia vorbi cu voce din ce în ce mai răguşită :

— E omu' care mi-a făcut rana asta — şi-şi duse o mînă la faţă. Acu' mulţi ani. A pus ea ochii pe el şi mi l-a luat... nu era decît o fîţă pe-atunci. Şi cînd m-am dus după el... şi am încercat să-l fac să se întoarcă la mine... mi-a aruncat, blestematul, cu vitriol în faţă ! Şi ea rîdea ! O aud şi acum, după atîţia ani, cum rîdea ! Dar am urmărit-o, asta am făcut, am spionat-o. Şi acum pot să i-o coc ! O să se perpelească, nu-i aşa, dom'le avocat ? Oh, ce-o să se mai perpelească !

— S-ar putea să fie condamnată la închisoare pentru mărturie mincinoasă, spuse domnul Mayherne, liniştit.

— [illegible] şi vreau. Acu' pleci ? Unde-mi sînt banii? Unde-s bănişorii?

Fără o vorbă, domnul Mayherne puse pe masă bancnotele. Apoi, trăgînd [illegible] aer în piept, se întoarse şi ieşi din mizerabila odaie. Aruncînd o ultimă privire înapoi, o văzu pe bătrînă aplecată peste bani, îngînînd ceva cu voce stinsă.

Domnul Mayherne nu-şi pierdu vremea. Găsi destul de uşor cinematograful din Strada Leului şi arătîndu-i proprietarului o fotografie a Romainei Heilger, acesta o recunoscu imediat. Potrivit spuselor lui, în seara aceea a venit la cinema cu un bărbat, la puţină vreme după ora zece. Nu-şi aminteşte prea exact cum arăta însoţitorul ei, dar o ţinea bine minte pe respectiva doamnă, căci îşi exprimase părerea despre filmul care rula. Stătuseră pînă la sfîrşitul filmului, cam o oră încă.

Domnul Mayherne era mulţumit. Mărturia Romainei Heilger nu era decît o înlănţuire de minciuni, de la început pînă la sfîrşit. Născocise totul dintr-o ură pătimaşă. Avocatul se întreba dacă o să afle vreodată ce se ascunde în spatele acestei uri. Oare ce-i făcuse Leonard Vole soţiei sale? Omul păruse de-a dreptul uluit cînd avocatul îi relatase atitudinea ei. Afirmase cu toată vigoarea că lucrul i se părea de necrezut... şi totuşi domnul Mayherne avea impresia că, după primele clipe de uluială, protestele lui nu sunau prea sincer.

Leonard Vole ştia. Acum, avocatul era convins de asta. Ştia, dar nu avea de gînd să destăinuiască ce ştie. Taina celor doi rămînea taina lor. Domnul Mayherne se întrebă dacă o să afle vreodată care era această taină.

Avocatul se uită la ceas. Era tîrziu, dar mai avea destul timp. Chemă un taxi şi dădu o adresă.

„Sir Charles trebuie să afle şi el imediat", murmură domnul Mayherne pentru sine, în timp ce se urca în taxi.

Proceşul lui Leonard Vole, acuzat de asasinarea Emiliei French, stîrni un larg interes. În primul rînd, acuzatul era

tînăr și frumușel, apoi era învinuit de o crimă extrem de odioasă, și mai intervenea și curiozitatea provocată de principalul martor al acuzării, Romaine Heilger. Fotografiile îi apăruseră în numeroase ziare, ca și fel de fel de povești născocite în legătură cu obîrșia și viața ei.

Dezbaterile începură destul de calm. Se produseră mai întîi diferite probe materiale. Apoi fu chemată Janet Mackenzie. Repetă, în linii mari, același lucru ca la anchetă. La cîteva întrebări ale apărării, dădu o dată sau de două ori răspunsuri contradictorii față de ce spusese înainte în legătură cu relațiile de afaceri dintre Vole și domnișoara French. Apărarea stărui asupra faptului că deși slujnica auzise în seara aceea o voce de bărbat în salon, nu se putea dovedi că era vorba de Vole și susținu că o mare parte a mărturiei ei se datora unor simțăminte ca gelozia sau antipatia față de acuzat.

Apoi fu chemat martorul următor.

— Numele dumitale este Romaine Heilger?

— Da.

— Ești cetățeană austriacă?

— Da.

— În ultimii trei ani ai trăit cu acuzatul, dîndu-te drept soția lui?

O clipă doar, ochii Romainei Heilger îi căutară pe ai omului din boxa acuzaților. Expresia ei avea ceva straniu, insondabil.

— Da.

Întrebările urmau. Vorbă cu vorbă, faptele acuzatoare erau scoase la iveală. În seara aceea acuzatul luase cu el o rangă. Se întorsese acasă la zece și douăzeci, și-i mărturisise că o omorîse pe bătrînă. Manșetele îi erau pătate de sînge, și le arsese singur în soba din bucătărie. O silise să păstreze tăcerea, prin tot felul de amenințări.

Cu cît înainta procesul, cu atît atitudinea juriului, care fusese la început oarecum favorabilă acuzatului, se întorcea categoric împotriva lui. Chiar și el ședea cu capul plecat și cu o înfățișare deprimată, ca și cum ar fi știut că e condamnat.

S-a putut chiar observa că însuși avocatul Romainei încercă să-i potolească înverșunarea. Era clar că ar fi preferat ca martora să fie mai nepărtinitoare.

În fine se ridică avocatul acuzării, formidabil și impozant.

Începu prin a arăta că spusele ei nu erau decît o născocire răuvoitoare, de la început pînă la sfîrșit, că ea nu fusese acasă la ora aceea, că avea legături amoroase cu un alt bărbat și că urmărise cu bună știință să-l trimită pe Vole la moarte, pentru o crimă pe care acesta n-o săvîrșise.

Toate aceste afirmații, Romaine le tăgădui cu o superbă nepăsare.

Și atunci avu loc deznodămîntul neprevăzut. Avocatul prezentă curții scrisoarea. Fu citită cu glas tare, într-o liniște deplină.

Max iubitule,

Soarta ni l-a dat pe mînă! A fost arestat pentru crimă — da, da, pentru a fi asasinat o bătrînă! Leonard, care n-ar atinge o muscă! În fine, o să mă răzbun. Bietul puișor! O să spun că în seara aceea a venit plin de sînge... și că mi-a mărturisit tot. O să fac să fie spînzurat, Max... și cînd or să-l spînzure, o să știe și-o să înțeleagă că Romaine l-a trimis la moarte. Și-atunci... fericirea, iubitule. În sfîrșit, fericirea!

Erau de față și experți care ar fi fost gata să jure că scrisul era al Romainei Heilger — dar n-a fost nevoie de ei. Confruntată cu scrisoarea, Romaine se prăbuși complet și mărturisi tot. Leonard Vole se întorsese acasă la ora pe care o declarase, el, nouă și douăzeci. Născocise toată povestea ca să-l distrugă.

O dată cu demascarea Romainei Heilger, nici parchetul nu și-a mai menținut acuzarea. Sir Charles chemă pe cîțiva dintre martorii săi; apoi însuși acuzatul veni la bară și-și făcu depoziția, simplu, bărbătește, fără să se lase tulburat de întrebări.

Acuzarea încercă să recîștige teren, dar fără succes. Concluziile judecătorului n-au fost întru totul favorabile acuzatului, dar se produsese o reacție, și juraților nu le-a trebuit decît puțină vreme ca să dea verdictul.

„Nu este vinovat."

Leonard Vole era liber!

Micuțul domn Mayherne se grăbi să se scoale. Trebuia să-și felicite clientul.

Se pomeni că-şi şterge ochelarii, şi deodată se opri Chiar cu o seară înainte, soţia lui îi spusese că-şi făcuse un tic din asta. Ciudat lucru — ticurile. Oamenii nu ştiu niciodată că le au.

A fost un caz interesant... foarte interesant. Şi femeia asta, Romaine Heilger...

Da, pentru el cazul a fost dominat de personalitatea stranie a acestei Romaine Heilger. Acolo, acasă la ea, în Paddington, îi apăruse ca o femeie palidă, liniştită, dar la proces se desprinsese pe fondul acela sever, strălucind ca o floare de la tropice.

Dacă închidea puţin ochii, putea s-o vadă iarăşi — înaltă şi impetuoasă, cu silueta-i frumoasă, înclinată puţin înainte, încleştîndu-şi şi descleştîndu-şi într-una mîna dreaptă, într-un gest inconştient.

Ciudat lucru — ticurile. Gestul acesta al încleştării şi descleştării mîinii era un tic, îşi zise avocatul. Parcă mai văzuse nu de mult pe cineva făcînd acelaşi gest. Oare pe cine ? Nu de mult...

Şi deodată, răsuflă adînc — îşi amintise. Femeia din Shaw's Rents...

Simţea că tot capul i se învîrteşte. Era cu neputinţă... cu neputinţă... Şi totuşi, Romaine Heilger era o actriţă.

Procurorul îl ajunse din urmă şi-l bătu pe umăr.

— L-ai felicitat pe omul nostru? A avut un noroc chior, nu crezi ? Hai să mergem pînă la el.

Dar micuţul avocat îi dădu mîna la o parte.

Nu dorea decît un lucru — s-o vadă încă o dată de aproape pe Romaine Heilger.

Mai trecu însă vreme pînă s-o vadă, şi locul întîlnirii lor nu are importanţă.

— Aşadar, v-aţi dat seama, spuse ea după ce avocatul îi povesti la ce concluzie ajunsese. Faţa? Oh, a fost destul de uşor, şi lumina gazului aerian era prea slabă ca să distingeţi machiajul.

— Dar de ce ?... De ce ?...

— De ce-am procedat cum am crezut eu de cuviinţă ?

Femeia zîmbi uşor, amintindu-şi clipa cînd rostise ultima dată aceste cuvinte.

— O comedie atît de bine jucată!

— Trebuia să-l salvez cu orice preţ. Mărturia unei soţii devotate nu făcea două parale... Mi-aţi spus-o chiar dumneavoastră. Dar mă pricep puţin la psihologia mulţimilor. Să las ca mărturia să-mi fie smulsă cu forţa, ca o recunoaştere, acuzîndu-mă în ochii justiţiei, şi atunci se produce imediat o reacţie în favoarea acuzatului.

— Şi teancul de scrisori?

— Una singură, cea mai importantă, ar fi putut să pară un fel de... cum se spune... înscenare.

— Înseamnă că omul acela, Max... ?

— N-a existat niciodată.

— Totuşi cred, spuse micuţul domn Mayherne, adoptînd un ton jignit, că l-am fi putut scăpa prin procedee... ăăă... normale.

— Nu puteam îndrăzni să risc. Dumneavoastră, da, eraţi convins de nevinovăţia lui...

— Ţi-ai dat seama de asta ? Înţeleg, se învoi micuţul domn Mayherne.

— Stimate domnule Mayherne, vorbi Romaine, nu înţelegeţi nimic. Eu ştiam — că era vinovat!

În româneşte de MARIA VONGHIZAS

ITALO SVEVO

ASASINATUL DIN VIA BELPOGGIO

1

Prin urmare, atît de uşor era să ucizi ? Se opri o clipă din goană şi privi îndărăt : pe străduţa luminată doar de cîteva lămpi, zăcea cadavrul lui Antonio, pe care nici măcar nu ştia cum îl cheamă pe numele de familie. Era surprins de claritatea cu care îl vedea. I se părea chiar că în această clipă fugară distinge expresia acuzatoare a obrazului uscăţiv. Antonio zăcea acolo, sus, într-o poziţie, ce-i drept, naturală, şi totuşi neobişnuită. Capul îi era înclinat pe umăr, pentru că, în cădere, se lovise de zid. Vîrfurile picioarelor, ridicate în aer, aruncau umbre înguste în lumina palidă a lămpilor îndepărtate. Din întreaga lui făptură doar vîrfurile picioarelor lăsau impresia că omul se întinsese acolo de bună voie. Restul trupului era al unui om mort, sau mai mult : al unuia ucis.

Nu făcu nici un ocol. Cunoştea fiecare ulicioară şi evită străzile care nu l-ar fi ajutat să se îndepărteze imediat de locul faptei.

Graba îi era exagerată, de parcă urmăritorii l-ar fi şi ajuns din urmă. Fu cît pe-aci să trîntească o femeie. Fără să dea atenţie ocărilor ei, goni mai departe.

În Piazza San Giusto se opri. Simţea cum îi zvîcneşte sîngele în vine. Dar de respirat, respira normal, ceea ce însemna că fuga nu-l istovise. Pricina era oare vinul pe care-l băuse mai înainte ? Nu asasinatul, în nici un caz asasinatul ; asasinatul nici nu-l istovise, nici nu-l îngrozise.

Antonio îl rugase să-i țină o clipă pachetul cu bancnote. Cînd, puțin mai tîrziu, îi ceruse banii îndărăt, îl străfulgerase gîndul că numai o nimica toată îl desparte de posibilitatea de a deveni pe deplin stăpîn al pachetului: viața lui Antonio! Nici nu sfîrșise bine gîndul, că îl și traduse în faptă. Se mira că simplul gînd, care încă nu devenise hotărîre, îi dăduse puterea să înfăptuiască acea lovitură îngrozitoare, cu atîta putere, încît și acum îl mai dureau mușchii brațului.

Înainte de a părăsi piața, scoase banii din hîrtia în care erau înveliți și o aruncă; bancnotele le îndesă în buzunare. Porni apoi mai departe, cu pași voit liniștiți, dar, împotriva propriei sale voințe, își iuți mersul, oricît se silea să-l încetinească. Era greu să-ți măsori pasul aici, la vale, cînd ai venit în fugă de sus. Începu să gîfîie și trebui să se oprească, pentru a-și trage sufletul, exact sub cetățuia de unde santinelele priveau în jos, spre orașul în care tocmai se făptuise acea îngrozitoare crimă.

Pe scările ce duceau spre Piazza della Legna, îi veni mai ușor să-și rețină pasul, dar izbutea s-o facă numai pentru că trebuia să fie atent să coboare treaptă cu treaptă. Voia să reflecteze, dar, pur și simplu, nu știa cum să pună la cale totul. În curînd însă renunță, spunîndu-și că de acum încolo orice mișcare îi va fi dictată de necesități! De altfel, începu iar să grăbească pasul. Se va duce îndată și de-a dreptul la gară și va încerca să ajungă la Udine. De acolo, ar putea să se strecoare în Elveția.

Era din nou stăpîn pe sine. Aburul ușor, pe care cina i-l produsese în cap, se destrămase. Plătise bietul Antonio. Iar vinul — cu care-l cinstise însăși victima — nu fusese chiar motivul crimei, însă îi ușurase înfăptuirea ei. Fără ceața aceea din cap, n-ar fi putut uita niciodată cît mai rămînea de făcut, după săvîrșirea crimei, pentru a-i folosi roadele; firea lui lipsită de energie, pasivă ar fi căutat mijloacele și căile pentru a merge la sigur — și n-ar fi acționat niciodată. Căci unde poți ucide fără nici o grijă? Și chiar dacă ar fi existat un asemenea loc — s-ar fi lăsat oare Antonio tîrît acolo? Rîse cu poftă: Antonio era atît de prost, încît l-ai fi putut duce și într-un abator îndepărtat.

Mergea acum pe stradă liniștit, ținîndu-se drept. Dar nu încerca să se înșele singur: liniștea aceasta se datora certi-

tudinii că nici un trecător nu știa pînă acum nimic despre crima lui. Pentru ei încă era un om onorabil. Îi privea drept în față și era aproape ca și cum ar fi vrut să uzeze pentru ultima oară de un privilegiu, pe care totuși îl și pierduse.

Cînd însă ajunse la gară, îl cuprinse din nou agitația. Aici trebuia să facă pasul care avea să-i hotărască soarta. Dacă izbutea să plece, însemna că se va pune în siguranță. Ce liniște va simți cînd trenul rapid îl va duce de-aici cu viteza sa nebună ! N-ar fi crezut niciodată să fie sensibil în privința asta, totuși acum credea că simte cu adevărat cum din cealaltă parte a orașului vestea despre asasinat se apropie tot mai mult, iar îndărătul ei urmăritorii. Și știa că-l vor prinde curînd, dacă nu izbutea să fugă.

Trenul lui trebuia să plece la ora unu, mai avea vreo jumătate de oră de așteptat. Voia să intre în hala pustie a gării doar cu puțin timp înainte de plecarea trenului, dar nici să stea singur multă vreme în întuneric nu putea, și asta nu de teamă, ci din pricina nerăbdării. Se uitase țintă, îndelung, la ceasul gării, observînd cum avansau arătătoarele. Apoi cătă înspre cerul înstelat, senin.

Ce să facă oare acum ? „Dacă totuși aș putea să vorbesc cu cineva !" se gîndi el și era cît pe aci să se adreseze unui birjar care dormea pe capra trăsurii. Dar se stăpîni, știind că ar fi în primejdie să povestească despre crimă. Căci, oricît de mult se temea de părerea semenilor săi - nu simțea, spre propria-i mirare, nici un fel de mustrări de conștiință, ci, dimpotrivă, era mîndru de ceea ce făcuse, cum luase pe nepregătite hotărîrea și cu cîtă îndrăzneală și siguranță o dusese la bun sfîrșit.

Intră în hala gării. Voia să privească fețele oamenilor, întrucît i se părea că va putea citi pe ele soarta care-l aștepta.

La intrare, pe o bancă, două femei ședeau lîngă coșurile lor și moțăiau somnoroase. În fund, cîțiva impiegați erau ocupați cu trierea coletelor, iar la stînga, în sala de așteptare, ședea un singur individ gras, în fața unui pahar de bere, pe jumătate gol, și fuma.

Din nou se minună cît de ascuțită îi era privirea. Niciodată nu se simțise atît de agil și atît de puternic, gata să se lupte sau să fugă. Părea că organismul său își dăduse seama de primejdie și își încorda toate puterile, pentru a-l face apt să se împotrivească.

Pașii lui răsunau în hala mare, goală și se întorceau ca un ecou confuz. Cele două femei își ridicară capul și-l priviră.

Bătu la gemulețul casei de bilete, ca să-l cheme pe impiegat. Trebui să se trudească din răsputeri ca să aștepte nemișcat cele cîteva minute pînă să apară funcționarul.

— Un bilet pînă la Udine!

— Ce clasă?

La asta nu se gîndise.

— A treia.

Se hotărî să ia clasa a treia din prevedere, nu ca să facă economie. Trebuia să călătorească în așa fel încît hainele lui jerpelite să nu bată la ochi.

— Dus și-ntors, adăugă el repede și i se păru nemaipomenit că-i trecuse prin minte această idee fericită.

Scoase un pachet de bancnote din buzunar, dar îl vîrî de îndată la loc; erau hîrtii de o mie de fiorini. Găsi un pachet mic cu hîrtii de zece fiorini și plăti.

Cînd se văzu cu biletul în buzunar, i se păru că pe jumătate își atinsese ținta. Ba realizase mai mult de jumătate din ceea ce avea de împlinit, de vreme ce nu mai trebuia să vorbească nimănui. De aci înainte nu-i rămînea decît să șadă liniștit într-un compartiment, împreună cu cele două femei, care arătau destul de inofensive. Restul era treaba locomotivei.

Trebuia într-un fel oarecare să grăbească trecerea timpului care-i mai rămăsese de așteptat. Vîrî mîinile în buzunare și pipăi bancnotele. Erau moi, ca un simbol al vieții pe care i-o făgăduiau.

Cu mîinile în buzunare, se duse pînă la intrare și se rezemă de un stîlp. Era locul cel mai întunecat al halei și de aici putea să supravegheze împrejurimile. De fapt, se simțea în deplină siguranță, totuși voia să acorde prevederii atenția cuvenită.

Nu simțea cine știe ce bucurie cînd pipăia între degete bancnotele, dar își explică asta spunîndu-și că nu e sigur de ele. Totuși, și fără această certitudine, gîndul la crima săvîrșită n-ar mai fi lăsat loc altor sentimente. Nu era neliniște și nici căință ceea ce simțea, dar i se părea că apăsarea din brațul drept, cu care dăduse lovitura, se întinsese asupra întregului organism. Acest act scurt, sălbatic al omorului își

pusese pecetea și asupra trupului care-l făptuise. Nu izbutea să-și desprindă gîndurile de la asta.

„Dă-mi banii !" spusese Antonio și se oprise brusc. Într-o clipită luase hotărîrea să nu mai înapoieze pachetul cu bani. Se temea că Antonio simțise ceva, de aceea întinsese spre el mîna stîngă în care ținea bancnotele, deși se aflau la prea mare distanță unul de celălalt, pentru ca mîinile lor să se poată atinge. Atunci Antonio venise spre el, atît de repede și atît de aproape și intrase de-a dreptul în pumnal, încît lovitura fusese și mai puternică. Antonio nici nu realizase încă ce i s-a întîmplat, că se și încovoiase. Își dusese mîinile la rană, dar ele zvîcniseră îndărăt, pline de sînge. Apoi dăduse un țipăt și se prăbuși la pămînt, unde rămăsese nemișcat. Ciudat ! În timp ce țipase, glasul lui Antonio sunase grav și sărbătoresc, nu mai semănase de loc cu vocea care bîiguise cuvinte stupide de om beat. „Într-adevăr, bietului Antonio, i s-a întîmplat ceva foarte rău !" își spusese Giorgio cu seriozitate.

Brusc, fu smuls din visurile sale. Un polițist intrase cu pași grăbiți în hala gării, îndreptîndu-se de îndată spre casa de bilete. Lui Giorgio îi înghență sîngele în vine. Începuseră să-l și caute ? Își înfrînă îndemnul de a fugi numaidecît în stradă, și rămase locului. Cînd văzu totuși cu cîtă însuflețire vorbește polițistul impiegatului, crezu că ghicește scopul venirii sale, și anume de a-l împiedica pe el, Giorgio, să plece. Părăsi atît de încet hala, încît nici măcar cele două femei care ședeau lîngă ușă nu-l observară.

În piața întunecată din fața gării se mai liniști puțin, ba chiar începu să aibă îndoieli dacă procedase bine fugind ; dar nu izbuti să-și impună să se înapoieze în gară. Luă hotărîrea să aștepte o vreme aici, afară, în nădejdea că norocul îi va face vreun semn după care să se conducă. Nu-i fu ușor să ia hotărîrea asta, și cu atît mai greu putu s-o ducă la îndeplinire și să rămînă locului liniștit. Căci numai atunci s-ar fi simțit sigur, dacă nu s-ar mai fi potrivit instinctului și ar fi fugit de-aici. Privirea polițistului, care, desigur, putea să aibă misiunea de a-l aresta, era suficientă pentru a-i spulbera îndrăzneala de care, totuși, mai înainte, fusese atît de mîndru. Se așeză pe scară. Era cam incomod, dar își aminti că în urmă cu cîteva zile — după ce mîncase pe săturate o singură dată în răstimp de patruzeci și opt de ore — se așezase

pe treptele unei biserici, fără ca trecătorii să-i acorde nici cea mai mică atenție.

Să plece de aici ? Să dovedească o îndrăzneală nebună și să plece, indiferent unde, fără să se întrebe dacă la plecare sau în stația următoare va fi arestat ? Mai mult decît această incertitudine, îl oprea să procedeze astfel groaza față de orele înspăimîntătoare, de care, de cîteva minute, începuse să ia cunoștință.

Își tăinuia teama reflectînd : „Plecarea înseamnă fugă. Fuga însă este o mărturisire." Era pierdut dacă îl prindeau în timp ce fugea.

Ar rămîne pe loc. Îi trecură prin minte chiar motive care făceau ca dorința de a nu se îndepărta de oraș să pară înțeleaptă. Cine l-ar putea descoperi ? Nu-l văzuseră cu Antonio decît două sau trei persoane, și pe deasupra, într-un cu totul alt capăt al orașului față de locuința lui, iar oamenii aceștia nu-l cunoșteau.

După ce lașitatea apucase să ridice capul o dată, nu mai era capabil să dea dovadă de îndrăzneală. Prin mintea lui isteață trecuse un gînd care i-ar fi fost de folos. Dar încă în timp ce cocheta cu acest gînd nu mai avea intenția să-l traducă în faptă. Pe deasupra, îl chinuia și curiozitatea de a afla ce se știa despre asasinat și ce bănuieli se vînturau în legătură cu acesta. S-ar fi întors la fața locului, ca, precaut, să poată trage cu urechea. Dar acolo ar fi trebuit să vorbească despre crimă, poate chiar cu polițiștii, și ideea asta făcea să i se ridice părul măciucă.

Nu ! Se va întoarce în cocioaba unde locuia de mai bine de un an și, deocamdată, nu o va părăsi. Își va duce mai departe felul de trai de pînă acum și nu-și va îngădui decît mici plăceri care să nu bată la ochi.

Ar fi trebuit să meargă prin larga Via del Torrente, pentru a ajunge în bîrlogul lui din Barriera Vecchia, dar îl reținea o teamă de neînvins, gîndindu-se la strada aceea luminoasă. Față de sine însuși își masca frica, numind-o prevedere. Coti într-o străduță pustie, urcă pieptiș și ajunse pe-o stradă mare. Era o stradă retrasă, sărăcăcios luminată, pe care, la această oră, arar trecea cîte cineva. Făcînd un ocol uriaș, căutînd să meargă pe străzile cele mai întunecate, răzbătu, în cele din urmă, în celălalt capăt al orașului. Se opri în fața unei uși, la care se ajungea coborînd o treaptă. Des-

chise uşa, intră şi după ce o închise în urma lui şi rămase într-o beznă de necuprins, se linişti de îndată. Făcuse o greşeală ducîndu-se la gară, dar credea că o îndreptase prin faptul că se întorsese fără nici o piedică acasă.

Aici nimeni nu ştia că încercase să fugă. Îl auzi pe Giovanni cum sforăia într-un colţ al încăperii ; era, pesemne, beat.

Se tîrî pe dibuite la salteaua lui, se aşeză şi începu să se dezbrace. Haina cu banii o împături şi o vîrî sub pernă. În somn, îl chinuiră gînduri încîlcite, fantastice. Parcă nu el era ucigaşul. Străduţa retrasă, prin care, în timp ce fugea, privise înapoi ; victima, pe care abia dacă o cunoştea ; goana spre gară — toate astea jucau învălmăşit înaintea ochilor săi lăuntrici, însă fără să-l mişte sau să-l sperie. Era atît de frînt de oboseală, încît i se părea că întunericul din jur n-avea să se sfîrşească nicicînd. Cine putea să-l caute aici ?

2

Oamenii sărmani, în mijlocul cărora trăia, îi spuneau lui Giorgio „Domnul". Porecla aceasta şi-o datora nu purtărilor sale, deşi erau mai alese decît ale celorlalţi, ci dispreţului pe care-l vădea faţă de obiceiurile şi petrecerile tovarăşilor lui. Aceştia se simţeau fericiţi la cîrciumă, în timp ce Giorgio se ducea acolo fără nici un chef, şedea de cele mai multe ori fără să scoată o vorbă şi, pe măsură ce bea, devenea tot mai mohorît. Mulţimea îi respectă pe oamenii care nu se amuză şi Giorgio, observînd impresia ce-o făcea cu felul lui de a fi, arăta cu mult mai multă tristeţe decît simţea în realitate.

Povestea vieţii lui era, de fapt, destul de simplă şi de obişnuită, iar trecutul său nu avea în nici un caz nimic din măreţia pe care voia s-o acrediteze el. Studiile cu care se tot fălea constau în frecventarea a două clase gimnaziale, pentru absolvirea cărora îi trebuiseră cinci ani. Apoi se lăsase de carte şi, în cel mai scurt timp posibil, tocase modesta avere a maică-si. Se zbătea în fel şi chip pentru a se putea menţine în situaţia unui burghez cu carte, aşa cum se stră-

duise maică-sa să facă din el, dar zadarnic, nu găsea decît posturi de comisionar. Neputînd să-și întrețină mama, o părăsise. De atunci locuia în cocioaba asta împreună cu Giovanni, care era tot comisionar.

Cînd îl apuca hărnicia, lucra două sau trei zile pe săptămînă. Era veșnic nemulțumit de sine și de ceilalți. Ocăra în timpul lucrului, ocăra cînd își primea leafa și nu-și găsea liniștea nici măcar în nesfîrșitele ceasuri de tîndăleală.

Nu fusese niciodată bogat, totuși, pe vremuri, trăise în condiții care îi îngăduiau să viseze că, odată și odată, va ajunge într-o situație mai bună. Și alții din jurul lui, îndeosebi maică-sa, nutriseră asemenea speranțe. Fără-ndoială, aceste vise și amărăciunea iscată de neîmplinirea lor, care în existența ce-o ducea acum părea tot mai îndepărtată, fuseseră pricina pentru care Antonio își pierduse viața.

Lovituri puternice îl făcură să sară din somn. Giovanni se îmbrăca. Din greșeală, apucase o gheată a lui Giorgio, pe care o dezbrăcase ocărînd și o azvîrlise furios.

Respirînd abia auzit, Giorgio continuă să facă pe adormitul. În vremea asta se gîndea retrospectiv la crima lui și-l cuprindea uimirea. Probabil că în clipa de față n-ar mai fi avut curajul s-o săvîrșească. Dar o săvîrșise, și acum, cînd somnul îndelungat îi liniștise nervii, cînd era la adăpost în acest colț uitat de Dumnezeu și-și ținea capul sprijinit pe comoară, nu simțea nici mustrări de conștiință, nici nu se căia. Aceasta fu prima senzație încercată în lunga zi ce-i sta înainte.

Giovanni, care terminase cu îmbrăcatul, îl apucă pe Giorgio de braț și-l scutură.

— Nu te duci să cauți de lucru, trîntore ?

Giorgio deschise ochii clipind, se întinse, ca și cum s-ar fi trezit în clipa aceea, și mormăi :

— Astăzi tot n-am să găsesc nimic ! Mai rămîn puțin în pat.

— Aha ! „Domnul" ! strigă Giovanni. N-ai decît să te odihnești mai departe.

Și plecă, trîntind ușa în urma lui.

Fără cheie, nu putea intra nimeni din afară. Asta totuși nu-l mulțumi pe Giorgio, care se ridică din pat și puse și lanțul. Apoi scoase bancnotele din buzunar și începu să le numere.

Vederea banilor nu-i prea stîrni un sentiment de linişte senină ; îi aminteau de crimă şi puteau să slujească drept material compromiţător împotriva lui. Privind strada scăldată în soarele dimineţii, îl cuprinsese o nelinişte cumplită şi pentru a se putea simţi din nou mulţumit de fapta sa, se apucă să socotească, gîfîind, cîţi ani ar putea trăi din suma aceasta, în bogăţie şi liber ; zadarnic însă. O grijă mai mare îi tulbura socotelile şi mulţumirea de sine : unde să ascundă banii ?

Încăperea era pardosită cu scînduri, puse de-a dreptul pe pămînt şi prinse uşor în cuie doar la capete. Dedesubt se găseau destule ascunzători bune, nici una nu era sigură însă, deoarece, în odaie nefiind decît un singur dulap, care, pe deasupra nici nu se putea încuia, Giovanni şi cu el obişnuiau adesea să folosească această tainiţă.

Dar de idei straşnice nu ducea niciodată lipsă Giorgio. Se gîndi să ascundă banii sub salteaua lui Giovanni.

În timp ce, zîmbind mulţumit, se căznea să desprindă o scîndură, un zgomot uşor, iscat într-un colţ al încăperii, îl făcu să tresară. Drept urmare, scăpă scîndura, pe care tocmai o ridicase în sus, şi îşi strivi mîna. Ca să nu strige în gura mare de durere, îşi muşcă buzele. I se păruse că zgomotul auzit e aidoma celui stîrnit de nişte lupte şi spaima lui fu cumplită. După ce se linişti iarăşi, trebui să recunoască, umilit, că, ce-i drept, nu ducea lipsă de idei straşnice, dar îi lipsea ceva care, în situaţia lui actuală, i-ar fi fost de mult mai mare folos.

Se hotărî să nu iasă din casă. Îi era mai uşor să rămînă în semiobscuritate, decît să umble pe stradă, la lumina zilei. Vedea lumina care se strecura prin unica fereastră şi nu putea să-şi închipuie ce ar simţi dacă ar merge pe străzi, ziua-n amiaza mare, cînd chiar şi noaptea îi venise atît de greu s-o facă.

Giovanni are să-i aducă toate noutăţile, are să-i spună ce zvonuri se vîntură în legătură cu criminalul. Prietenul său avea obiceiul să citească zilnic *Piccolo Corriere,* aşa că trebuia să ştie.

Crima lui era, probabil, întîmplarea cea mai importantă a zilei !

Cea mai importantă ! Încerca un sentiment neplăcut, de parcă o greutate mare de tot îl apăsa pe inimă.

Şi prietenii săi or să se preocupe de întîmplarea asta.

De unde să ia curaj ca să poată discuta despre crima ce-o făptuise ? Mai devreme sau mai tîrziu va fi însă nevoit s-o facă. Tocmai el, care la cea mai mică enervare simţea cum i se urcă sîngele în obraji, să joace acum rolul nevinovatului ! Gîndindu-se la rolul acesta, înţelese brusc că nu-i rămînea altă cale de ieşire decît să manifeste o indignare nemaipomenită în legătură cu fărădelegea săvîrşită. Să se prefacă liniştit sau indiferent îi era prea greu. Indignarea ar explica roşeaţa din obraji, tremurul mîinilor, ca şi interesul deosebit de mare care i l-ar trezi amănuntele cele mai neînsemnate privitoare la crimă.

Se îmbrăcă şi la ora unsprezece se duse la cîrciuma din apropiere, care, la vremea asta, nu era încă năpădită de muncitori. Înainte de a părăsi încăperea, o cercetă cu atenţie. Odaia arăta iarăşi ca de obicei, acum, după ce strînsese gunoiul pe care-l făcuse ridicînd scîndura din podea.

La cîrciumă nu era decît chelneriţa. De obicei, îi plăcea să-i dea tîrcoale din cînd în cînd femeii ăsteia drăguţe, chiar dacă era cam trecută, dar astăzi n-avea chef de asta. Se aşeză la locul său şi rămase acolo, tresărind la fiece zgomot care putea să anunţe intrarea altor clienţi.

Încă nu auzise nici un cuvînt despre asasinat. Şi acum trebuia să găsească un mijloc pentru a auzi acest prim cuvînt.

Era cît pe-aci să iasă din cîrciumă ; totuşi se întoarse şi se duse la Teresina, care tocmai căra tacîmuri la bucătărie. Apucînd-o de bărbie şi privind-o drept în ochi, o întrebă :

— Ce-i nou, Teresina ?

O întrebare mai isteaţă nu-i trecu prin minte şi vocea începu să-i tremure de enervare, dar se stăpîni.

— Ei, înseamnă că nu-i chiar atît de rău ! exclamă ea şi se dădu puţin la o parte, pentru că stăteau chiar în uşă. Cînd te-am văzut atît de încruntat, mi-am zis că eşti bolnav azi.

— Nu prea mi-s boii acasă ! răspunse Giorgio.

Repetă aceleaşi cuvinte de mai multe ori, aşa încît Teresina să-l creadă mai uşor. Acum, după ce se traseseră mai la întuneric, chelneriţa aştepta s-o sărute, dar în loc să facă

asta, Giorgio îi apucă mîna prietenos și o întrebă încă o dată :

— Ce-i nou ?

— Altceva nu mai știi să spui astăzi ? îi replică ea și, făcînd pe mironosița, își trase mîna, după care fugi.

Pe stradă, în timp ce se îndrepta spre locuința lui, se sili să calce cu pași siguri. Se simțea foarte slab și nemaipomenit de laș. Tot gîndindu-se la fapta sa, își pierduse comportarea normală. Nici măcar față de chelneriță nu se purtase cum ar fi fost firesc. De unde și pînă unde socotea el, de fapt, că întregul oraș trebuie să se preocupe de crimă ? Cînd o întrebase pe Teresina ce-i nou, așteptase ca ea să-i povestească de îndată tot ce auzise în legătură cu asasinatul. „O, nu, trebuie să mă port cu totul altfel !" își spuse Giorgio și, luînd această măreață hotărîre, își mușcă buzele. „E-n joc pielea mea !" Se purtase atît de prostește cu Teresina, încît femeia ar putea sluji drept martoră împotriva lui.

Poate că nimeni nu știa în oraș despre crimă. Această speranță, oricît de nebunească, îl mai făcu să-și vină în fire. Socotea că, în ce-l privea, era singura ipoteză favorabilă, deoarece înțelesese că nu va scăpa de pedeapsă, chiar dacă nu va fi descoperit ; teama aceasta permanentă era ea însăși o pedeapsă aspră. Mai știi ? Printr-o minune, ar fi posibil ca leșul lui Antonio să fi dispărut de pe suprafața pămîntului. Pesemne că întotdeauna speranța fusese aceea care presimțise cînd în natură se petrecea o minune !

Dar această speranță fu repede nimicită. La amiază veni Giovanni și fiindcă Giorgio voia să se justifice că nu se dusese la lucru, îi spuse și prietenului său că nu se simte bine.

— Zău ! exclamă Giovanni și în surîsul ironic care-i trecu ușor pe buze, Giorgio crezu că descoperă o umbră de bănuială. Prietenul adăugă : Ești bolnav ca de obicei, ai ?

Într-adevăr, nu era prima oară cînd Giorgio făcea pe bolnavul pentru a-și scuza lenea.

Apoi, deodată, fără nici o altă trecere decît scurta întrebare „Ai auzit ?", Giovanni începu să istorisească despre crima din Via Belpoggio. Între timp mesteca pîinea pe care și-o adusese drept prînz, și cuvintele, așteptate de Giorgio cu o nerăbdare atît de înfrigurată, nu ieșeau decît tare anevoie din gura lui.

— Sigur, Antonio Vacci... cică-i vorba de mai bine de treizeci de mii de fiorini. O lovitură grozavă ! Străpuns drept în inimă ! Nu cred că a mai trăit nici zece secunde după asta !

Giorgio nu era numai tulburat fiindcă i se năruiau ultimele speranțe. Va să zică durerea din braț era pricinuită de lovitura aceea cu care străpunsese inima lui Antonio ! Poate că brațul lui simțise ultimele zvîcniri ale inimii ce înceta să bată și gîndul acesta îl îngrozea. Pretutindeni erau cunoscute chiar și amănuntele crimei, ce apărea, desigur, ca monstruoasă. Asupra victimei nu se descoperiseră urme care să arate cît de rapid se petrecuse fapta, ci numai urme de violență.

Giorgio nu cuteza să vorbească. Cîntărea fiece cuvînt care-i venea pe buze și-l înăbușea iar, căci fiecare ar arunca, după cum socotea, bănuiala asupra lui. Prin urmare nu exista nici un mijloc să afle ceva de la individul ăsta — preocupat numai de prînzul lui anemic — și care, în toate reflecțiile sale, nu pomenise nici un cuvînt despre presupunerile ce se făceau totuși, probabil, în oraș și-l priveau pe el, pe Giorgio.

În cele din urmă Giorgio găsi o propozițiune care i se păru o capodoperă de naturalețe :

— Și asasinul, cine-i ?

Pentru a găsi această propozițiune, trebuise să chibzuiască bine ce anume știa despre crimă numai datorită faptului că o săvîrșise el însuși, și apoi ce rămăsese încîlcit în vorbele lui Giovanni, deoarece era primejdios să arate că pricepuse totul cu atîta repeziciune.

— Da, cine-i asasinul ?

Se bucură văzînd că Giovanni începuse să manifeste nerăbdare. Putea să se prefacă, prin urmare, cu destulă dibăcie cînd își concentra întreaga atenție în direcția asta. Se căia însă de un singur lucru : în bucuria iscată de faptul că găsise această propozițiune, o repetase aproape fără să-și dea seama.

— Păi nu ți-am spus ? Nu l-au găsit încă. Nu se știe cine e.

Mai mult de atîta nu putea să scoată de la Giovanni, așa că se dădu bătut.

Ca să afle știrile pe care i le putea oferi Giovanni n-avea nevoie să se expună chinului unei conversații. Putea să le citească și în ziar.

Un sfert de oră după plecarea lui Giovanni, părăsi casa, cu un curaj de care se mira el însuși, binețeles nu fără a fi șovăit cîteva clipe. Dar Giovanni îi îmboldise în asemenea măsură dorința de a afla mai multe, încît nu mai putea să aștepte.

Pentru a ajunge la primul chioșc unde se vindea *Piccolo Corriere,* avea de străbătut un drum care dura vreo zece minute. La început se strecură pe lîngă zidurile caselor, dar apoi, printr-un raționament cît se poate de simplu, ajunse la concluzia că trezea bănuieli dacă lăsa să se vadă că vrea să se ascundă, așa că o apucă prin mijlocul străzii, cu un mers ce voia să pară firesc, dar mereu se poticnea. Uitase oare să umble ?

Se întoarse de îndată acasă cu ziarul, se aruncă pe salteaua pe care o trăsese în dreptul unicei ferestre și începu să citească. Niciodată în viața lui nu găsise atît de interesantă o foaie de hîrtie tipărită, niciodată nu acordase o atenție atît de avidă unei asemenea hîrtii, încît să uite de tot ce era în jur și, după terminarea lecturii, să i se pară că se trezește dintr-un somn îndelungat.

Asasinatul era evenimentul cel mai important și umplea aproape în întregime pagina cu știri locale. În fruntea relatării despre crimă se afla o constatare a redacției asupra frecvenței cu care se petreceau în oraș asemenea fapte sîngeroase și era condamnată, cu un ton amar, ce impresiona, desigur, mai mult pe asasin decît autoritățile, nepăsarea de care se dădea dovadă în privința siguranței publice.

În timp ce citea, își spunea că urăște ziarul. La ce bun înverșunarea asta ? Chiar și dacă el ar fi fost pedepsit, celălalt n-avea să mai învie. Nu ajungea înverșunarea cu care-l urmăreau autoritățile ?

Din articol reieșea sau trebuia să reiasă faptul că asasinatul stîrnea în oraș o vîlvă nemaipomenită. Era vorba de o crimă, spunea autorul articolului, săvîrșită cu o cutezanță nemaiîntîlnită, pe o stradă nu prea îndepărtată de centru, la o oră e drept înaintată, dar nu atît de tîrziu în noapte încît să se poată accepta ideea că tocmai acest colț al ora-

şului fusese cu totul pustiu. Un trecător fusese asasinat mişeleşte, pur şi simplu din pricină că avusese bani asupra sa.

În privinţa aceasta ziarul se înşela şi Giorgio ar fi trebuit să se bucure că lucrurile stăteau astfel, fiindcă însemna că bănuiala nu putea să cadă atît de uşor asupra sa. Nimeni nu văzuse victima împreună cu ucigaşul. Dar modul cum era înfăţişată în ziar crima, ca opera unui ucigaş pornit pe jaf, care omorîse, la-ntîmplare, un trecător, numai din simpla presupunere că are bani asupra sa, înrăutăţea şi mai mult situaţia ; felul acesta de a prezenta lucrurile făcea să sporească şi mai mult neliniştea lui Giorgio. Cei care vorbeau acolo, în ziar, despre el, nu ştiau în ce ispită fusese dus din prostia lui Antonio.

Înfăţişînd crima sub aspectul acesta, era uşor de înţeles că întregul oraş fusese pus în stare de alarmă. Fiecare avea să-şi vadă scumpa sa persoană ameninţată şi, în asemenea condiţii, avea să devină un ajutor destoinic al poliţiei.

Despre ucigaş nu puteai citi nici un singur cuvînt adevărat.

Ziarul relata că, la scurt timp după săvîrşirea asasinatului, fuseseră observaţi în apropiere de locul crimei doi indivizi cu înfăţişare periculoasă, şi probabil ei erau făptaşii.

Greşeala aceasta era aşadar o mîngîiere pentru Giorgio şi se mira el însuşi că nu i se mai potolesc un pic bătăile inimii.

Articolul îl zguduise. Ce-i drept, se temuse că cercetările vor fi duse cu mai multă dibăcie, dar şi acum, cînd păreau să se desfăşoare destul de infructuos, totuşi îl neliniştea şi îl înspăimîntau. Poate că în organismul nostru există un nerv extrem de sensibil, care presimte răul. Giorgio simţea că asupra lui se îndreaptă un nor de ură şi oricît de inofensiv i se părea în clipa de faţă, totuşi îl copleşea.

Ziarul, care nu putea să scrie nici un cuvinţel despre asasin, se despăgubea descriind în amănunte biografia victimei.

Antonio Vacci era căsătorit şi tată a două fetiţe. Pînă acum cîteva luni, familia dusese un trai de oameni nevoiaşi, apoi, pe neaşteptate, moştenise o avere însemnată. Vacci era descris ca un om sărman cu duhul, care, de cînd se îmbogăţise, avea totdeauna asupra lui sume mari de bani şi le arăta oricui era dispus să le vadă.

Prin urmare nu puteau fi bănuite din capul locului persoanele care știau despre această comoară ambulantă; erau prea numeroase. „Totuși, se adăuga în articolul de ziar, poliția a interogat de îndată pe toți locatarii casei în care a locuit bietul Vacci."

„O! Dacă aș fi fugit!" se gîndea asasinul, căindu-se amarnic. Era evident că, pînă acum, nici o bănuială nu căzuse asupra sa. Dacă în seara precedentă ar fi plecat la Trieste, ar fi putut să ajungă pînă la granița elvețiană, fără să se teamă că este urmărit. Acum era ferm convins că i-ar fi fost mai bine, dacă s-ar fi aflat departe de locul unde făptuise omorul.

După-amiază tîrziu mai plecă o dată de acasă. Pășea mai slobod și se grăbi să pună această îndrăzneală pe seama certitudinii că nu e urmărit. Totuși întreaga lui ființă continua să fie stăpînită de teamă. Era de-ajuns să se întîmple cel mai mic lucru neprevăzut, că și începea să tremure: de pildă, cînd se trezea pe neașteptate, față-n față, cu cîte o uniformă, fie ea și numai asemănătoare cu aceea de polițist. Nu ceea ce citise în ziar, nu certitudinea că nu e bănuit îi dădeau curaj, lucru pe care îl recunoscu, în cele din urmă, el însuși. Mai mult faptul că se obișnuise cu noua lui situație îi dădea posibilitatea să se miște nestingherit. O mare parte din ceea ce numim curaj este experiență și obișnuință cu primejdia.

3

Spre seară, veni Giovanni. Îl privi pe Giorgio cu o mutră voit îngrozită.

— Știi că ești socotit ucigașul lui Antonio Vacci? îl întrebă el fără nici o altă introducere.

Giorgio zăcea în întuneric, întins pe salteaua lui. Simțea cît se poate de limpede că altminteri Giovanni i-ar fi putut citi pe față, după brusca schimbare a expresiei, cît de bine întemeiată era această bănuială, pe care el n-o exprimase decît sub formă de glumă. Unde erau intențiile lui de a arăta indiferență și naturalețe?

— Cine ? bîigui Giorgio.

O întrebare mai stupidă nici că ar fi putut pune, dar era cea mai scurtă care-i trecuse prin minte.

Giovanni îi răspunse că toți prietenii spuneau așa. După cum relata *Piccolo Corriere della Sera* o femeie îl văzuse pe asasin fugind de la locul crimei, mai mult decît atît, acesta aproape că o trîntise în goană. Putu să dea informații destul de exacte despre înfățișarea lui : păr negru și des, o adevărată chică, și o pălărie moale, cu boruri mari.

Spaima care, la început, prinsese să urce în sufletul lui Giorgio, se mai potolise puțin la ultimele cuvinte ale lui Giovanni. Căci aceste cuvinte îl mai liniștiseră — ce e drept, într-o măsură foarte mică. Își amintea de femeia aceea care îl văzuse în întuneric și pe deasupra doar preț de o clipă, așa încît, fără-ndoială, în afară de pălăria moale, cu boruri mari și de părul negru nu putuse distinge nimic altceva. Mai mult decît atît : nu-l zărise în momentul crimei și chiar dacă l-ar găsi și va fi recunoscut, încă nu era pierdut. Putea să tăgăduiască totul și să se salveze. De bună seamă, situația lui era groaznică, știa asta, dar nu disperată. Putea să-și taie chica, iar pălăria s-o înlocuiască prin una nouă.

— Ia te uită, ce coincidență ! îi spuse el repede lui Giovanni, cu o îndrăzneală de care nu s-ar fi crezut în stare. Tocmai astăzi, stînd aici și plictisindu-mă, m-am hotărît să-mi tai părul, că a ajuns să-mi atîrne pe ceafă și... și voiam să-mi cumpăr și o pălărie nouă, fiindcă m-am săturat de pălăria asta moale.

Ceea ce spusese nu era rău, dar lăsase să răzbată teama, chiar dacă în cuvinte nu, în glas însă da, și un observator versat ca Giovanni o fi remarcat.

Prietenul îl sfătui plin de înțelegere :

— Dacă nu vrei să-ți găsești beleaua cu poliția, atunci mai bine păstrează-ți deocamdată coama și pălăria !

— Da' tu ai putea să depui mărturie că voiam să fac asta încă înainte de a fi fost vorba de părul și pălăria asasinului.

O, dacă totuși ar izbuti să i se destăinuiască lui Giovanni, să și-l facă părtaș ! Dacă n-ar fi fost blestemata asta de teamă că Giovanni ar putea fi primul care să-l dea pe mîna poliției, s-ar azvîrli la pieptul lui și i-ar încredința totul. I-ar da jumătate din comoară și, o dată cu ea, i-ar impune jumă-

tate din chinurile sale. Pentru el ar fi fost ca o eliberare să aibă un complice, deoarece era convins că groaza lui avea să slăbească de îndată ce ar putea s-o îmbrace în cuvinte. Gîndul care-i sfredelea neîncetat mintea, și anume că e urmărit, i se părea atît de îngrozitor tocmai din pricină că nu-i putea da glas. Și credea că nu putea să ia nici o hotărîre energică, salvatoare, deoarece îi lipsea un cuvînt rezonabil. Cu gîndurile acestea febrile, care i se perindau prin cap fără să lase nici o urmă, care răsăreau, pentru ca doar după cîteva clipe să și piară, nu era cu putință să chibzuiască limpede.

Făcu o slabă încercare de a obține ajutorul lui Giovanni. Bineînțeles, nu apelă la prietenia lui prin vreo mărturisire, ci se bizui mai degrabă pe memoria slabă a acestuia.

— De altminteri, aruncă el în treacăt, știi prea bine că eu mă și culcasem la ora cînd se zice că s-ar fi petrecut crima. Cînd am intrat pe ușă mi-ai spus chiar bună seara!

— Nu-mi amintesc! rosti Giovanni după o scurtă șovăială.

Răspunsul îi închise definitiv gura, căci șovăiala lui Giovanni prea aducea a bănuială...

Mai tîrziu, cînd rămase iar singur și încercă să-și pună ordine în gîndurile încîlcite, fu nevoit să recunoască, resemnat, că era un individ a cărui nimicire e cerută de societate.

Cum să scape de această ură? Cum s-o facă să scadă? Dacă i s-ar cere să arate motivele faptei sale, ce să spună pentru ca în ochii celorlalți grozăvia fărădelegii să pară mai mică și cum să-i convingă că era mai bun decît trebuia judecat după ceea ce săvîrșise? Putea să povestească, bineînțeles, că un tip pe care abia-l cunoștea îi dăduse bani și-l provocase, spunîndu-i „Dacă mă ucizi, ai tăi sînt!" și el ascultase de acest îndemn și-l ucisese.

Altceva nu putea să spună? Asta nu ajungea, desigur, pentru a-l dezvinovăți și nici măcar pentru a face vina să pară mai mică. Își dădu seama că era cu neputință să-și convingă semenii de nevinovăția sa și, în cele din urmă, recunoscu că sentimentul acesta era nefiresc și absurd. În fapt, simțămîntul nevinovăției este uimitor la un om care n-a ucis din ură sau din dragoste, ci din lăcomie.

Nu se mai putea înșela nici măcar pe sine însuși, dar îl preocupa atît de mult să îmblînzească ura și disprețul viitorilor judecători, încît își punea în slujba acestui țel toată

puterea de judecată. Şi cînd crezu că a găsit un mijloc potrivit, pierdu cu acesta timp preţios, în care s-ar fi putut, cine ştie, salva.

De ani şi ani nu se mai gîndise la maică-sa. Acum îşi aminti de ea, fiindcă trebuia să-l ajute la mistificarea pusă la cale. Voia, în cazul că aveau să-l descopere, să susţină că săvîrşise crima numai şi numai ca să-şi poată ajuta mama bătrînă.

Cînd se lăsă noaptea, porni pe drumul lung ce ducea la San Giacomo, unde locuia bătrîna. În timp ce mergea, nu se gîndea cîtuşi de puţin la bucuria de a o revedea. Îşi repeta, mereu cu alte îmbunătăţiri, scena pe care o născocise şi cu care voia să se justifice în faţa judecătorilor.

Crima lui n-avusese alt scop decît să înfrumuseţeze ultimii ani de viaţă ai unei femei bătrîne, ai mamei sale. Giorgio nu se mai îndoia cîtuşi de puţin : va fi cît se poate de uşor pentru el să preschimbe groaza, iscată de fapta lui, în indulgenţă plină de milă.

Era sigur că o va putea îndupleca pe bătrînă să joace teatrul ăsta. Era femeie de înţeles. Nu-l iubea, căci îi dezamăgise speranţele pe care şi le pusese în el, dar avea să fie de îndată drăguţă şi tandră, cînd va afla că e bogat. Nădejdea că-i va arăta dragoste, la care el va răspunde din toată inima, era o mare mîngîiere pentru Giorgio. În dragostea aceasta avea să i se potolească frămîntarea, avea să piară ceea ce, în chip greşit, numea el mustrări de conştiinţă. Avea să se arate blînd şi apropiat faţă de maică-sa, avea să i se mărturisească, aşa cum numai lui însuşi se mărturisea, avea să-i dea toţi banii. Această dragoste îi izbucni de-a dreptul impetuos în inimă. Nicicînd nu simţise ceva asemănător. Fusese întotdeauna un egoist, un om dur, şi iată că acum se mîngîia la gîndul că-şi va revărsa gingăşia asupra unei fiinţe slabe şi va deveni sclavul şi apărătorul ei.

Lîngă prima locuinţă muncitorească văzu un băieţandru. Îl recunoscu şi se bucură ; era Giacomo, fiul unui vecin al mamei sale.

Băieţandrul fuma cu lăcomie, în întuneric. Cînd îl zări pe Giorgio se ruşină şi, în timp ce se ridica în picioare, ascunse ţigara în palmă.

Giorgio îi surîse. Voia să-l liniştească, să-i spună că sigur n-are să-l pîrască tatălui său, dar se grăbea să afle mai repede ceea ce îl interesa, aşa că se mulţumi doar să-i surîdă.

— Unde-i mama? întrebă el grăbit, de parcă avea să-i dea o veste foarte importantă.

Băieţandrul, mai curînd liniştit de surîsul lui Giorgio decît întristat de ştirea pe care trebuia să i-o comunice, îi spuse:

— Mama dumitale? Şi cînd socoti că-l pregătise îndeajuns cu aceste cuvinte, adăugă grăbit: Mama dumitale a murit acum opt zile, la spital. Dar tata ar vrea să stea de vorbă cu dumneata, fiindcă trebuie să-ţi transmită ceva din partea dînsii. Îl aduc îndată.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie! spuse Giorgio cu glas pierit, şi în timp ce o şi luase din loc adăugă, dar atît de încet, încît băiatul probabil nici nu mai auzi: Vin mîine iar. Cu bine!

Aşa pierdu şi această speranţă, pe care în cîteva ore o umflase atît de mult şi de care, în cele din urmă, se agăţase la fel cum se agăţase de speranţa că nu va fi descoperit. Nu durerea că-şi pierduse mama îl făcea să se clatine pe picioare şi-i tulbura privirea. Nu vedea înaintea ochilor chipul moartei, nu rechema în amintire glasul ei pe care de aci înainte n-avea să-l mai audă niciodată, nici gesturile mîinilor ei, care, totuşi, îl mîngîiaseră de atîtea ori. Bătrîna asta se stinsese la vreme nepotrivită, şi moartea ei îl făcea să rămînă un ucigaş şi un jefuitor josnic.

Vestea aceasta îi luă orice capacitate de a mai chibzui cu limpezime şi îl împinse în braţele urmăritorilor. În ceasurile în care visase să atribuie crimei un scop nobil şi în felul acesta să cîştige compătimirea semenilor, dacă avea să fie arestat, nu se gîndise la dificila sarcină de a scăpa de pedeapsă. Acum, după ce pierduse această speranţă, îl cuprinse iar frica. Fugi îndărăt în oraş, chiar dacă tocmai prin asta făcea să sporească primejdia.

În apropiere de Piazza della Barriera avu în întuneric o viziune stranie.

În faţa lui mergea cu paşi repezi un omuleţ mărunt, încovoiat, slab, cu mîinile înfundate în chip ciudat în buzunare: Antonio Vacci! Giorgio îl văzu cît se poate de limpede, recunoscu în amănunţime această jalnică făptură, chiar

și părul cărunt, rar, lins la tîmple, și o clipă nu mai avu nici o îndoială : Antonio trăia !

Nu se gîndi prea mult cum de era cu putință una ca asta, de vreme ce îl văzuse totuși zăcînd mort, pe jos. Antonio trăia ! Așadar nu-l omorîse ! Dădu un țipăt și se năpusti în urma lui. Voia să-i înapoieze toți banii, voia chiar să-și asume obligația ca, mai tîrziu, să-i dea iar bani, mai mulți, și să nu ceară nimic în schimb, dacă Antonio acesta viu dovedea că nu-l ucisese.

Uluit și buimac, privi țintă către o față jalnică, de culoarea pergamentului, cu totul necunoscută. Nu era Antonio. Giorgio se prăbuși iarăși în disperarea lui, acum și mai adîncă decît înainte, căci dorindu-și cu atîta ardoare ca Antonio să trăiască, credea, cu atît mai puțin, că merită să fie urît și urmărit, și-i era atît de tare milă de el însuși, încît îi dădură lacrimile.

Se simțea ca un om care, din propria-i vină, a ajuns pe un povîrniș abrupt și zadarnic se străduiește să-și găsească un sprijin ; de sub picioare îi alunecă în adîncuri pămînt și prundiș, iar arbuștii de care se agață nu-l țin. Faptul că pornise s-o caute pe maică-sa și speranța că-l revede viu pe Antonio fuseseră încercări de a se împotrivi prăbușirii.

Totuși abia îl năpădise iar neliniștea, că și făcu într-adevăr o încercare de a se salva, dar o făcu atît de neîndemînatic, încît tocmai asta îl duse la pieire. Omul de pe povîrnișul abrupt se prăvăli din propria-i vină în adîncuri, fiindcă nu mai vedea nici o altă posibilitate de scăpare.

Trebuia să se descotorosească de pălăria moale, cu boruri mari, care-i împovăra capul ca și crima însăși. Nu se mai gîndi la remarca atît de cuminte a lui Giovanni și păși plin de hotărîre pragul unui magazin de pălării. Era la ceasul cînd se acordă puțină importanță unui client, deoarece toată lumea se pregătește de închidere, dar Giorgio nu își dădu seama că, nădușit și neliniștit cum era, ajungea cea mai mică bănuială pentru ca oamenii să recunoască în el pe asasinul fugar.

O fetișcană îl întrebă ce dorește. Era îmbrăcată elegant și-și pusese și mănușile, căci voia să părăsească magazinul. Ochii negri îi scăpărau de nerăbdare. Cînd îl auzi că vrea să cumpere o pălărie, făcu o mutră acră și se înapoie îndără-

tul tejghelei. Proprietarul magazinului, un tînăr domn deșirat și slab, se ridică de la o măsuță aflată în fundul prăvăliei.

Giorgio nu-l văzuse mai înainte și nici acum nu privi spre el, dar se simțea observat și-și pierdu cu totul cumpătul.

— Repede, mormăi pe un ton aspru, care desigur că o izbi pe vînzătoare.

Fetișcana îi oferi o pălărie moale, cu boruri mari.

— Nu ! spuse el aproape cu arțag.

Vînzătoarea îi întinse o altă pălărie, pe care o luă în mînă. Era hotărît să nu mai zăbovească în lumina asta puternică, deoarece fetișcana, proprietarul magazinului și practicantul îl priveau cu vie curiozitate. Practicantul încetase chiar să scoată pălăriile din vitrină, și asta, evident, numai pentru a se putea uita la el.

Ar fi renunțat bucuros să mai probeze pălăria, dar mînat de cea mai elementară prevedere, pricepu că era constrîns s-o facă. Scoase pălăria. Fața îi era scăldată în sudoare.

— Cald ? întrebă vînzătoarea pe un ton batjocoritor. Șovăi o clipă, pînă să-i răspundă. Întrebarea îi oferea prilejul să explice că străbătuse un drum lung și numai și numai din pricina asta se afla într-o asemenea stare. Dar nu avu curajul s-o facă.

— Da, foarte cald ! murmură Giorgio și-și șterse fruntea. Apoi plăti și părăsi magazinul, uitîndu-și vechea pălărie. Cea nouă era prea mică. Îi stătea prost și-l incomoda, deoarece îi aluneca mereu.

• În Piazza della Barriera îl văzu pe Giovanni împreună cu trei muncitori. Trebui să străbată piața și se apropie de ei șovăind. Știa acum din experiență că fiecare cuvînt și fiece mișcare a sa va bate la ochi și va trezi bănuială.

Îl primiră cu un salut rece și-l priviră cu neîncredere. Nu, nu se înșela ; niciodată nu se purtaseră așa cu el. Nici unul nu-i adresă vreun cuvînt, ci îl priveau doar curioși.

Amețit de frică, făcu o ultimă încercare de a lua un aer firesc :

— Mergem la cîrciumă ? Astă-seară dau eu un rînd !

Giovanni replică :

— Ăștia te bănuiesc că ești asasinul din Via Belpoggio și pînă nu se lămurește totul, nu mergem cu tine.

Giorgio își dădea prea bine seama că, dacă ar fi fost nevinovat, ar fi trebuit să izbească de pămînt cu fiecare dintre

cei care bănuiau una ca asta. Dar ce putea să facă, de vreme ce tremura din toate mădularele și, de spaimă, nu putea nici măcar să deschidă gura?

Cei patru îl părăsiră, lăsîndu-l zguduit de fiori. Bănuiala lor devenise certitudine.

Giorgio se îndepărtă clătinîndu-se.

Abia mersese cîțiva pași, cînd se simți înșfăcat cu putere de brațe și o voce îi urlă în ureche:

— În numele legii!

Era închipuire, dar în vreme ce conștiința îi rămase îndeajuns de trează ca să înțeleagă că nu e decît o închipuire, percepu o larmă neobișnuită, zgomotul unor obiecte grele care se prăvăleau, blestemele unei mulțimi care se aduna din toate părțile, și-l văzu înaintea lui pe Antonio, rîzînd din toată inima, în timp ce-și ținea mîinile în buzunarele unde, fără-ndoială, își ascunsese comoara redobîndită. Apoi nu mai fu nimic.

Își reveni în culcușul lui. Prima privire îi căzu asupra unui polițist.

Doi bărbați îmbrăcați în haine civile, dintre care cel mai mic de stat, un ins greoi, cu o față spongioasă și blîndă, părea a fi șeful, numărau banii găsiți sub culcușul lui Giovanni.

Giovanni îi ajutase; acum stătea într-un colț al încăperii, păstrînd o atitudine cît se poate de respectuoasă. La ușă, un al doilea polițist se căznea să oprească mulțimea care se-nghesuia în fața intrării.

— Ucigașule! strigă o bătrînă care răzbise pînă la ușă, apoi scuipă.

Era pierdut! De mințit nu putea să mintă. Dar mult mai rău era faptul că n-avea să găsească niciodată cuvintele care să descrie chinurile ce le încercase și care să-i micșoreze vina. Pentru toți cei aflați aici era o mașină scelerată și fiece mișcare a acestei mașini însemna o nelegiuire sau dorința de a o săvîrși, în timp ce el se socotea o biată jucărie în mîinile arbitrarului.

Omul cu obrazul spongios se interesă cu glasul cel mai blînd cu putință dacă se simte mai bine și apoi îl întrebă cum îl cheamă. Pe chip nu i se citea nici un semn de ură sau de dispreț, așa că în timp ce își rostea numele, Giorgio îl privi țintă în față pentru a nu fi nevoit să vadă mulțimea înghesuită la ușă.

Apoi şeful ordonă poliţistului să introducă pe vînzătoarea şi pe proprietarul magazinului de pălării, pentru a-i confrunta cu Giorgio.

— Nu ! se rugă acesta, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe faţă. Păreţi un om bun şi n-o să mă chinuiţi fără rost. Am să vă mărturisesc totul, adevărul gol-goluţ.

Apoi şovăi o clipă, de parcă aproape ar fi aşteptat o inspiraţie care să-i poruncească să tacă, pentru a se salva. Dar o uşoară mişcare, ce trăda nerăbdarea omului din faţa sa, fu de-ajuns pentru a pune capăt oricărei nehotărîri.

— Sînt ucigaşul lui Antonio, rosti el cu glasul pe jumătate sugrumat.

În româneşte de SUZI HIRSCH

DOROTHY L. SAYERS

BĂNUIALA

Pe măsură ce aerul din compartiment se îngroşa din cauza fumului de tutun, domnul Mummery îşi dădea tot mai bine seama că micul dejun nu-i priise.

Gustarea însăşi nu putea fi de vină. Pîinea neagră bogată în vitamine, aşa cum recomanda cronica medicală a ziarului *Morning Star*; o excelentă şuncă bine rumenită; ochiuri prăjite tocmai cît trebuie; cafea — cum numai doamna Sutton ştie să facă. Doamna Sutton a fost o adevărată descoperire, lucru pentru care se cuvenea să fie recunoscător. Fiindcă, după depresiunea nervoasă din vară, Ethel n-a mai fost în stare să lupte cu slujnicele neisprăvite care veniseră şi plecaseră ca o vijelie. Cel mai mic lucru o tulbura acum pe biata Ethel. Domnul Mummery, în strădania sa de a uita indispoziţia care se accentua, spera totuşi să nu fie vorba de vreo boală. În afară de neplăcerile pe care le-ar fi pricinuit la birou, ar fi necăjit-o foarte mult pe Ethel, şi domnul Mummery şi-ar fi sacrificat bucuros viaţa sa neinteresantă pentru a o scuti pe Ethel de cea mai mică neplăcere.

Băgă în gură o tabletă pentru uşurarea digestiei — din cele pe care în ultimul timp începuse să le poarte în buzunar — şi deschise ziarul. Se părea că nu sînt prea multe noutăţi. O întrebare pusă în Camera Comunelor cu privire la maşinile de scris ale statului. Prinţul de Wales a deschis, cu zîmbetul pe buze, o expoziţie de încălţăminte exclusiv britanică. O nouă sciziune s-a produs în partidul liberal. Poliţia mai caută încă femeia bănuită de a fi otrăvit o familie în Lincoln. Două fete au fost mistuite de un incendiu într-o fabrică. Cel de-al patrulea divorţ al unei stele de cinema.

În gara Paragon, domnul Mummery coborî și se urcă într-un tramvai. Indispoziția se transformase în greață. Din fericire reuși să ajungă la birou înainte ca starea să i se înrăutățească și mai mult. Se afla la masa de lucru, palid dar stăpînit, cînd intră asociatul său, foarte bine dispus.

— Bună dimineața, Mummery, spuse cu vocea lui puternică domnul Brookes, adăugînd inevitabilul „destul de rece pentru dumneata ?"

— Destul, răspunse domnul Mummery. Neplăcut de rece, într-adevăr

— Neplăcut, neplăcut, conveni domnul Brookes. Ți-ai adăpostit plantele în seră ?

— Nu chiar pe toate, mărturisi domnul Mummery. Ca un făcut, nu m-am simțit...

— Păcat, îl întrerupse asociatul. Mare păcat. Trebuie puse la adăpost din vreme. Ale mele au fost puse încă de săptămîna trecută. La primăvară, cuibușorul meu o să arate ca un tablou. Pentru o grădină de oraș, asta e tot ce poți pretinde. Ești fericit că trăiești în afara orașului. Ai nimerit-o mai bine decît la Hull, nu-i așa ? Totuși și noi avem destul aer curat, sus, pe bulevarde. Cum se simte doamna ?

— Mulțumesc, mult mai bine.

— Mă bucur, mă bucur din toată inima. Sper să o reîntîlnim, ca de obicei, iarna asta. După cum știi, nu se poate întreprinde nimic fără ea la Societatea dramatică. Zău, nu pot să mai uit cum a jucat anul trecut în „Romanța". Dînsa și tînărul Welbeck au ridicat în picioare sala întreagă, ți-aduci aminte ? Familia Welbeck s-a interesat chiar ieri de dînsa.

— Mulțumesc, da. Sper c-o să fie în stare să-și reia activitățile mondene. Însă doctorul spune că nu trebuie să exagereze. Nici cea mai mică supărare, zice doctorul — ăsta e lucrul principal. Trebuie să o ia cu binișorul, să nu facă eforturi și să nu se apuce de prea multe.

— Foarte just, foarte just. Supărarea e lucru dracului. Încă de mult am încetat să mă supăr și uită-te la mine ! Verde ca bradul, deși am sărit de cincizeci. În treacăt fie zis, *dumneata* nu arăți bine.

— Un pic de dispepsie, spuse domnul Mummery. Nimic serios. Cred că e ceva cu ficatul.

— Asta este, zise domnul Brookes profitînd de ocazie. Merită oare să trăiești ? Totul depinde de ficat. Da, da ! Ei, ei

— cred că trebuie să ne apucăm de lucru. Unde-i contractul de închiriere al lui Ferraby ?

Domnul Mummery, care nu se simţea la largul lui pentru a întreţine în această dimineaţă o conversaţie, găsi binevenită sugestia, şi timp de o jumătate de oră îşi putu permite să se ocupe în linişte de treburile unui agent de tranzacţii imobiliare. Dar numaidecît domnul Brookes începu să vorbească din nou.

— Apropo, spuse deodată, nu cumva ştie soţia dumitale o bucătăreasă bună ?

— Din păcate, nu, răspunse domnul Mummery. Nu-i chiar uşor de găsit în ziua de azi. Într-adevăr, noi de-abia acum am găsit una corespunzătoare. De ce ? Sînt sigur că bătrîna voastră bucătăreasă n-are de gînd să vă părăsească.

— Slavă domnului, nu ! zise domnul Brookes rîzînd din toată inima. Ar trebui un cutremur ca să o clintească din loc. Nu. E vorba de familia Philipson. Fata lor se căsătoreşte. E una dintre cele mai rele. I-am spus lui Philipson : „Bagă de seamă. Caută pe cineva cunoscut, altminteri, te pomeneşti cu femeia aceea care otrăveşte oamenii — cum îi zice — Andrews. Încă nu doresc, deocamdată, să-ţi trimit coroană la înmormîntare, i-am zis. A rîs, dar nu-i de loc de rîs şi i-am şi spus-o. Nu ştiu pur şi simplu de ce-om fi plătind poliţia. S-a împlinit aproape o lună şi se pare că nu-s capabili să pună mîna pe femeia aceea. Tot ce spun ei e c-o bănuiesc c-ar da tîrcoale prin apropiere, căutînd un loc de bucătăreasă. De bucătăreasă ! Auzi !

— Atunci nu crezi că s-a sinucis ? întrebă domnul Mummery.

— Pe dracu, replică vulgar domnul Brookes. Nu crede, băiete. Haina aceea găsită în rîu a fost doar un truc. Ăştia nu se sinucid.

— Care ăştia ?

— Maniacii arsenicului. Îşi păzesc bine pielea. Vicleni ca nişte nevăstuici, aşa sînt. Să sperăm că vor reuşi s-o prindă înainte de a mai apuca să încerce vreo nouă tentativă. După cum i-am spus lui Philipson...

— Atunci dumneata crezi că doamna Andrews a comis crima ?

— Dacă a comis-o ? Sigur că ea a comis-o. E limpede ca lumina zilei Şi-a îngrijit tatăl bătrîn şi bietul om a murit

subit, lăsîndu-i o mică sumă de bani. Pe urmă, e menajera unui om în vîrstă, şi moare subit şi ăsta. Şi perechea de-acum — bărbatul moare şi nevasta se îmbolnăveşte grav din cauza unei otrăviri cu arsenic. Bucătăreasa fuge, iar dumneata întrebi dacă ea a comis fapta ? Sînt gata să pariez că atunci cînd îi vor dezgropa atît pe tată cît şi pe celălalt bătrîn au să-i găsească îndopaţi cu arsenic. Ăştia o dată porniţi, nu se mai opresc. S-ar zice că mania îi stăpîneşte din ce în ce mai neîndurător.

— Cred că ai dreptate, recunoscu domnul Mummery. Luă din nou ziarul şi examină fotografia femeii dispărute. Arată destul de inofensivă, observă el. Pare mai curînd o femeie plăcută, are un fel de aer matern.

— Gura exprimă răutate, rosti domnul Brookes, partizan al teoriei că trăsăturile gurii exprimă caracterul omului. N-aş avea nici cea mai mică încredere în această femeie.

Pe măsură ce trecea timpul, domnul Mummery se simţea mai bine. Destul de îngrijorat de problema dejunului, alese cu prudenţă puţin peşte fiert şi o budincă avînd grijă să nu se agite imediat după masă. Spre marea sa uşurare, peştele şi budinca stătură cuminţi la locul lor şi nu simţi acea durere obositoare care devenise aproape obişnuinţă în ultimele două săptămîni. Către sfîrşitul zilei aproape că şi uitase. Ameninţarea bolii şi a onorariilor medicale încetă să-l mai tortureze. Cumpără un buchet de crizanteme galbene pentru Ethel şi cu un sentiment de agreabilă aşteptare, porni pe aleea înflorită care ducea spre vila *Mon abri.*

Cînd văzu că soţia nu se află în salon, îşi cam pierdu elanul. Dar ţinînd în mînă buchetul de crizanteme, porni cu paşi repezi de-a lungul culoarului şi deschise uşa bucătăriei.

În afară de bucătăreasă, nimeni nu se afla acolo. Şedea la masă cu spatele întors spre el şi tresări cu un aer aproape vinovat cînd domnul Mummery se apropie.

— Doamne-dumnezeule, spuse bucătăreasa, m-aţi speriat, domnule. N-am auzit uşa de la intrare.

— Unde-i doamna Mummery ? Doar nu s-o fi simţind iarăşi rău, nu-i aşa ?

— Ba da, domnule, sărăcuţa are din nou migrenă. Am ajutat-o să se culce şi la patru şi jumătate i-am dus o ceaşcă bună de ceai. Cred că acum doarme liniştită.

— Vai, vai, se jelui domnul Mummery.

— I s-a făcut rău în timp ce deretica în sufragerie — asta aş putea să v-o spun sigur, zise doamna Sutton. Nu vă obosiţi prea tare doamnă, i-am zis eu, dar o cunoaşteţi pe doamna. E atît de agitată, o clipă nu poate sta locului.

— Ştiu, spuse domnul Mummery. Nu-i vina dumitale, doamnă Sutton. Sînt sigur că ai foarte mare grijă de noi. Mă reped pînă sus să văd ce-o fi făcînd. Dacă doarme, n-o deranjez. Apropo, ce avem la cină?

— Ei, am făcut o plăcintă *bună* cu carne şi rinichi, răspunse doamna Sutton pe un ton care nu admitea comentarii.

— Aha, mormăi domnul Mummery. Cocă? Ştii, eu...

— O să vedeţi cît de gustoasă şi de uşoară e, protestă bucătăreasa deschizînd uşiţa maşinii de gătit pentru ca domnul Mummery să poată privi înăuntru. Şi-i cu unt, domnule, dumneavoastră aţi spus că nu vă prieşte untura.

— Mulţumesc, mulţumesc, zise domnul Mummery. Sînt sigur că-i delicioasă. În ultima vreme nu prea m-am simţit bine şi se pare că de cîtva timp untura îmi face rău.

— De, ce să-i faci, aşa e, nu tuturor le prieşte, admise doamna Sutton. Nu m-ar mira ca dumneavoastră să fi răcit puţin la ficat. Sînt sigură că pe-o vreme ca asta oricui i se poate întîmpla.

Apoi se repezi spre masă, strînse revista pe care o citise mai înainte şi adăugă:

— Poate că doamna ar dori să ia cina sus, în cameră.

Domnul Mummery răspunse că se va duce să vadă şi porni să urce încet scara. Ethel stătea ghemuită sub plapumă şi în patul acela imens părea foarte mică şi fragilă. Cînd intră domnul Mummery, Ethel se mişcă şi îi zîmbi.

— Bine te-am găsit, draga mea! spuse domnul Mummery.

— Bună! Te-ai întors? Cred c-am adormit puţin. M-am simţit obosită şi mă durea capul, iar doamna Sutton m-a expediat sus.

— Ai trebăluit prea mult, iubito, spuse soţul apucînd-o de mînă şi aşezîndu-se pe marginea patului.

— Da, n-a fost înţelept din partea mea. Ce flori frumoase, Harold. Toate-s numai pentru mine?

— Toate, toate, neastîmpărato, spuse cu tandreţe domnul Mummery. Nu merit nimic pentru asta?

Doamna Mummery surîse, iar domnul Mummery își primi înzecit răsplata.

— Ajunge, bătrîne sentimental, zise doamna Mummery. Acum pleacă, trebuie să mă scol.

— Ar fi mult mai bine să te culci, comoara mea, și s-o lași pe doamna Sutton să-ți aducă sus cina, reluă soțul.

Ethel protestă, dar el se arătă neclintit. Dacă n-o să se îngrijească, n-are să aibă voie să meargă la reuniunile Societății dramatice. Și toată lumea aștepta cu nerăbdare s-o revadă. Soții Welbeck s-au interesat de ea și au spus că nici nu-și mai pot imagina astfel de serbări fără prezența ei.

— Așa au spus? întrebă Ethel cu oarecare însuflețire. E foarte drăguț din partea lor că-mi simt lipsa. Bine, poate că e mai potrivit să mă culc din nou. Și cum s-a purtat azi bătrînul meu Harold?

— Nu prea rău, nu prea rău.

— Nu l-a mai durut burtica?

— Ei, numai o ușoară durere trecătoare. Acum nu mai am nimic, nimic care să îngrijoreze o neastîmpărată.

Pe domnul Mummery nu-l mai încercară nici un fel de dureri în următoarele două zile. Urmînd sfaturile cronicilor medicale ale ziarului, începu să bea zeamă de portocale și rămase încîntat de rezultatele tratamentului. Joi, totuși, se simți atît de rău în timpul nopții, încît Ethel, speriată, insistă să cheme doctorul. Doctorul îi luă pulsul, îi examină limba și păru să nu acorde importanță cazului. Întrebarea în legătură cu menuul bolnavului scoase la iveală că cina constase din picioare de porc și o budincă de lapte, iar înainte de culcare domnul Mummery băuse, conform noului său regim, un pahar mare de zeamă de portocale.

— Asta-i pricina, spuse vesel doctorul Griffith. Zeama de portocale este un lucru excelent, la fel și picioarele de porc, dar nu luate împreună. Carnea de porc combinată cu portocale este un amestec cît se poate de dăunător pentru ficat. Nu știu de ce, dar fără îndoială că așa este. Am să-ți trimit o mică rețetă și o zi-două nu consumi decît lichide și eviți mai ales carnea de porc. Și nu fi îngrijorată în privința lui, doamnă Mummery, e sănătos tun. De *dumneata* trebuie să avem grijă. Nu-mi plac cearcănele astea, după cum foarte bine știi. Ai avut, desigur, o noapte agitată. Iei regulat toni-

cul? Aşa trebuie. E bine, nu fi alarmată în privinţa soţiorului dumitale. Îl lecuim noi numaidecît.

Profeţia se împlini, dar nu imediat. Domnul Mummery, deşi îşi limita hrana numai la pîine, lapte şi supă de vacă preparată cu pricepere de doamna Sutton şi servită la pat de Ethel nu se simţi bine toată ziua de vineri şi numai sîmbătă după masă fu în stare să umble, clătinîndu-se, prin casă. Fără îndoială că avusese o „serioasă indispoziţie". Totuşi, se simţi în stare să se ocupe de cîteva hîrtii trimise de Brookes de la birou pentru semnat, şi să verifice socotelile gospodăriei. Ethel nu se pricepea la socoteli, şi domnul Mummery examina totdeauna împreună cu ea conturile casei. După ce trecu la socoteală măcelarul, brutarul, lăptarul şi negustorul de cărbuni, domnul Mummery se uită întrebător la ea.

— Mai e ceva, scumpo?

— Sigur... doamna Sutton. Ştii doar că e sfîrşitul lunii

— Da. Eşti foarte mulţumită de ea, nu-i aşa, scumpo?

— Fără îndoială. Nu-i numai bucătăreasă bună ci şi o bătrînică simpatică şi grijulie. Nu crezi că am avut o adevărată inspiraţie că am angajat-o imediat?

— Ba da, sînt convins, răspunse domnul Mummery.

— A fost o adevărată providenţă apariţia ei exact după ce blestemata de Jane a plecat pe neaşteptate, fără măcar să ne prevină. Eram pur şi simplu *disperată*. Ne-am luat, desigur, un mic risc cînd am angajat-o fără nici un fel de recomandaţii, dar e de la sine înţeles că nu te puteai aştepta ca mama ei văduvă şi bătrînă să-i dea referinţe despre felul cum a îngrijit-o.

— Nu, nu, încuviinţă Mummery. Atunci fusese cam îngrijorat, deşi nu voise să spună nimic, fiindcă, oricum cineva, cineva trebuia neapărat angajat. Şi experienţa se dovedise atît de izbutită, încît nici nu mai merita să vorbeşti despre ea. O dată încercase să sugereze că mai bine i-ar scrie preotului parohiei din care făcea parte doamna Sutton, însă, după cum susţinuse Ethel, preotul n-ar fi fost în stare să le spună nimic despre priceperea ei în ale bucătăriei şi în definitiv asta era esenţialul.

Domnul Mummery numără banii, spunînd:

— Apropo, draga mea, te rog să-i atragi atenţia doamnei Sutton că dacă trebuie neapărat să *citească* ziarul de dimi-

neață înainte de-a apuca eu să cobor, i-aș fi îndatorat dacă pe urmă l-ar împături mai cu grijă.

— Ce bătrîn tipicar ești, dragă, observă soția.

Domnul Mummery suspină. Nu putea să explice de ce era atît de important ca ziarul de dimineață să-i sosească proaspăt și imaculat ca o fecioară. Femeile n-au înțelegere pentru așa ceva.

Duminică, domnul Mummery se simțea mult mai bine — aproape ca în vremurile bune dinainte. La micul dejun luat în pat se delectă cu ziarul *The News of the World*, citind cu multă atenție rubrica faptelor diverse. Crimele îl captivau în primul rînd pe domnul Mummery — îi provocau emoția plăcută a unei aventuri la care participa indirect, deoarece, bineînțeles, crimele erau un lucru străin vieții cotidiene din împrejurimile orașului Hull.

Domnul Mummery constată că Brookes avusese perfectă dreptate. Cadavrele tatălui și cel al fostului patron al doamnei Andrews fuseseră deshumate și se constatase că erau într-adevăr „îndopate" cu arsenic.

Coborî pentru cină — mușchi de vacă pe cartofi rumeniți, o delicios de ușoară budincă de Yorkshire, urmată de o tartă cu mere. După trei zile de dietă, era o adevărată plăcere să savurezi cartofii prăjiți și carnea în sînge. Mîncă moderat, dar cu o deosebită plăcere. Ethel, pe de altă parte, părea să nu aibă poftă de mîncare, dar de fapt ea nu fusese niciodată mîncăcioasă. Făcea mofturi și, în plus, îi era teamă, cu totul inutil, să nu se îngrașe.

Era o după amiază frumoasă și la ora trei, după ce se convinse că friptura e bine „digerată", domnului Mummery îi trecu prin minte că ar fi nimerit să pună la adăpost și ultimele plante. Își îmbrăcă vechea lui manta de grădinărit și se îndreptă către magazie. Aci luă un sac cu bulbi de lalele și o mistrie, după care, amintindu-și că e îmbrăcat cu pantalonii buni, hotărî că ar fi un lucru înțelept să-și pună o rogojină sub genunchi. Cînd folosise ultima oară rogojina ? Nu-și putea aminti, dar bănui că a pus-o în colț sub raftul cu oale de pămînt. Aplecîndu-se, căută pe întuneric printre ghivecele de flori. Da, era acolo, însă tot pe acolo se mai afla și o cutie de tablă cu ceva în ea. Luă cutia și o cercetă cu grijă. Da, desigur, resturile ierbicidului.

Domnul Mummery privi eticheta roşie pe care scria cu litere mari: „Ierbicid cu Arsenic. *Otravă*", şi observă, cu o uşoară surprindere că marca fabricii e cea menţionată în legătură cu ultima victimă a doamnei Andrews. Faptul îi făcu plăcere. Îi dădea senzaţia de a fi, ce-i drept, de departe, dar sigur în contact cu evenimente importante. Atunci observă, cu surpriză şi cu oarecare neplăcere, că nu închisese bine cutia.

„Cum de oi fi lăsat-o aşa ? mormăi el· Nu m-ar mira de loc dacă s-ar fi împrăştiat toată substanţa."

Scoase capacul şi aruncă o privire în cutia ce părea pe jumătate plină. Îl puse apoi la loc, lovindu-l puternic cu mînerul mistriei, pentru mai multă siguranţă. Pe urmă îşi spălă cu grijă mîinile la robinetul din oficiu, pentru a evita orice risc.

Se arătă puţin tulburat cînd, după plantarea bulbilor, găsi musafiri în salon. Îi făcea întotdeauna plăcere să o vadă pe doamna Welbeck şi pe fiul ei, dar ar fi preferat să fie avertizat, ca să-şi fi putut curăţa cu mai multă grijă pămîntul de sub unghii. Nu pentru că doamna Welbeck ar fi părut să observe. Era o femeie vorbăreaţă ce nu dădea atenţie decît propriilor ei cuvinte. Spre marea mirare a domnului Mummery, acum îşi alese să flecărească despre cazul de otrăvire de la Lincoln. Un subiect cu totul nepotrivit pentru ceai, gîndi domnul Mummery· „Indispoziţia" îi era încă destul de proaspătă în minte pentru a-l face să se simtă prost în timpul unei discuţii despre simptome patologice, în afară de faptul că o asemenea conversaţie era cu totul nepotrivită pentru Ethel. În definitiv, toată lumea continua să presupună că asasinul s-ar găsi prin apropiere. Suficient, deci, ca să tulbure chiar o femeie cu nervii tari. Aruncă o privire spre Ethel şi o văzu albă şi aproape tremurînd. Trebuie s-o oprească într-un fel pe doamna Welbeck, altfel s-ar repeta vreuna dintre vechile şi oribilele scene de isterie. Interveni brutal în conversaţie.

— Vă mai amintiţi de răsadurile acelea, doamnă Welbeck ? E timpul cel mai potrivit ca să le luaţi. Dacă vreţi să veniţi cu mine în grădină, vi le pregătesc numaidecît.

Observă o privire de uşurare schimbată între Ethel şi tînărul Welbeck. Era evident că băiatul înţelegea situaţia şi se simţea jenat de lipsa de tact a mamei. Doamna Welbeck,

dintr-o dată atrasă pe pista cea nouă, respiră adînc și își schimbă rapid cursul gîndurilor. O însoți pe gazdă în grădină, sporovăind bine dispusă despre horticultură, în timp ce el alegea și curăța răsadurile. Îi adresă un compliment domnului Mummery pentru imaculatele alei de pietriș.

— Eu, pur și simplu, *nu pot* scăpa de buruieni, afirmă doamna Welbeck.

Domnul Mummery indică ierbicidul și-i lăudă eficacitatea.

— Ala ! exclamă doamna Welbeck cu privirea ațintită asupra lui. Apoi se înfioră. Nici pentru o mie de lire n-aș vrea să țin așa ceva la mine în casă.

Domnul Mummery surîse.

— O, dar noi nu-l ținem chiar în casă, spuse el. Și dacă aș fi un om neglijent...

Se opri. Imaginea capacului care se mișca îi reveni deodată în minte, ca și cum undeva, într-un loc mai tainic, s-ar fi produs o stranie asociație de idei. Dar nu mai spuse nimic și plecă spre bucătărie să caute un ziar pentru împachetat răsadurile

Desigur că apropierea lor de casă fusese observată de la fereastra salonului, pentru că atunci cînd pășiră pragul, tînărul Welbeck era în picioare și ținea mîna lui Ethel între ale lui, luîndu-și, desigur, rămas bun. Își conduse mama afară din casă cu o promptitudine plină de tact și domnul Mummery se reîntoarse în bucătărie ca să pună la loc ziarele scoase din sertar, să le strîngă și să le examineze mai îndeaproape. Îl frapase ceva și voia să verifice. Le răsfoi atent, foaie cu foaie. Da -- avusese dreptate. Fiecare portret al doamnei Andrews, fiecare paragraf și fiecare rînd privind cazul de otrăvire de la Lincoln fusese decupat cu grijă.

Domnul Mummery se așeză lîngă focul din bucătărie. Parcă simțea nevoia de căldură. Părea să aibă în stomac un ciudat ghem rece — ceva ce ezita să analizeze.

Încercă să-și amintească înfățișarea doamnei Andrews, așa cum o arătau fotografiile din ziar, dar nu era înzestrat cu memorie vizuală. Își aminti cum remarcase față de Brookes că avea o figură „maternă". Apoi încercă să socotească timpul scurs de la dispariție. Aproape o lună, spusese Brookes — și asta cu o săptămînă în urmă. Trebuie să fie

peste o lună, acum. O lună. Tocmai îi plătise doamnei Sutton salariul pe o lună.

„Ethel!“ — era gîndul care îi umbla prin creier. Cu orice preț trebuie să facă față singur acestei monstruoase bănuieli. Trebuie s-o scutească de orice șoc sau anxietate. Și trebuie să știe pe ce să se bizuie. A concedia singura bucătăreasă acceptabilă pe care au avut-o, numai din cauza unei simple și nejustificate panici, ar fi o curată barbarie față de ambele femei. Dacă în general o va face, va trebui să procedeze arbitrar, absurd — n-ar putea să aducă vorba despre nici un fel de orori față de Ethel. Totuși, asta era situația, aveau să urmeze niște neplăceri inevitabile. Ethel n-o să înțeleagă, iar el nu va îndrăzni să-i mărturisească totul.

Dar dacă ar fi totuși ceva adevărat în această îngrozitoare bănuială — cum ar putea el s-o expună pe Ethel cumplitului pericol de a o ține pe această femeie în casă, chiar și o clipă mai mult? Se gîndi la familia din Lincoln — soțul mort, soția scăpată ca prin minune. Nu era preferabil orice șoc, orice risc?

Domnul Mummery se simțea foarte singur și obosit. Boala îl sleise.

Și simptomele astea — au început, cînd? În urmă cu trei săptămîni a avut primul acces. Da, dar totdeauna a suferit de tulburări gastrice. Crize biliare. Nu atît de violente, poate, ca ultima dată, dar fără îndoială crize biliare.

Își reveni și, cu oarecare greutate se duse în salon. Ethel stătea ghemuită pe un colț al canapelei.

— Obosită, scumpo?

— Da, puțin.

— Femeia asta te-a obosit cu trăncăneala ei. N-ar trebui să vorbească atîta.

— Nu. Cu un aer obosit, își legănă capul pe perne. Și numai despre cazul acela oribil. Nu-mi place să aud vorbindu-se despre asemenea lucruri.

— Sigur că nu. Totuși, cînd așa ceva se-ntîmplă prin preajmă, oamenii trăncănesc și vorbesc. Ar fi pentru toți o ușurare dacă ar prinde-o. E neplăcut să te gîndești că...

— Nu vreau să mă gîndesc la ceva atît de îngrozitor. Trebuie să fie o ființă oribilă.

— Oribilă? Brookes spunea deunăzi...

— Nu vreau să aud ce a spus. Nu mai vreau să aud nimic despre asta. Vreau linişte. Linişte vreau !

Domnul Mummery recunoscu simptomele apropierii accesului de isterie.

— Neastîmpărato, fii cuminte. Nu te necăji, scumpo. N-o să mai vorbim despre asemenea orori.

Nu. N-are rost să vorbească despre astfel de lucruri.

Ethel se culcă devreme. Era stabilit ca duminicile domnul Mummery să stea treaz pînă la înapoierea doamnei Sutton. Situaţia asta o îngrijora puţin pe Ethel, însă el o asigură că se simte foarte bine. Fiziceşte, într-adevăr ; sufleteşte însă — slăbit şi buimac. Se hotărî să arunce o remarcă întîmplătoare cu privire la ziarele ciopîrţite — numai pentru a vedea ce-ar spune doamna Sutton.

În timp ce aştepta, îşi luă obişnuitul whisky cu sifon. La zece fără un sfert auzi cunoscutul scîrţîit al porţii din grădină. Pe pietriş se auzeau paşi, paşi înaintînd spre uşa din dos. Apoi zgomotul clanţei, închisul uşii, scîrţîitul zăvoarelor împinse. Pe urmă pauză. Doamna Sutton îşi scotea pălăria. Momentul se apropia.

Paşii răsunau pe coridor. Uşa se deschise. Doamna Sutton, în rochia ei neagră, îngrijită, apăru în prag. Îi repugna să dea ochii cu ea. Dar ridică privirea. O femeie cu faţa durdulie, cu ochii umbriţi de nişte ochelari cu sticle groase şi cu ramă de baga. Era, oare, ceva dur în expresia gurii ? Sau totul se datora lipsei celor mai mulţi dinţi din faţă ?

— Doriţi ceva astă seară, domnule, înainte de a apuca să urc în cameră la mine ?

— Nu, mulţumesc, doamnă Sutton.

— Sper că vă simţiţi mai bine, domnule. Viul interes manifestat faţă de sănătatea lui îi păru oarecum sinistru, ochii ei însă, dindărătul sticlelor groase, rămîneau de nepătruns.

— Foarte bine, mulţumesc, doamnă Sutton.

— Doamna Mummery se simte şi dînsa bine, nu-i aşa, domnule ? Să duc un pahar cu lapte cald, sau altceva ?

— Nu, mulţumesc, nu. Răspunse precipitat, şi i se păru că-i citeşte pe faţă dezamăgirea.

— Foarte bine, domnule. Bună seara, domnule.

— Bună seara. Oh ! Apropo, doamnă Sutton...

— Da, domnule?

— A, nimic, zise domnul Mummery, nimic.

A doua zi, domnul Mummery deschise cu aviditate ziarul. Ar fi fost fericit să afle că o arestare a avut loc la sfîrşit de săptămînă. Dar nu era nici o veste pentru el. Preşedintele unui trust îşi zburase creierii, şi toate titlurile se refereau la relatări despre milioane pierdute şi despre acţionari ruinaţi. Atît în ziarul său, cît şi în cele cumpărate în drum spre birou, tragedia otrăvirii din Lincoln fusese deplasată într-o rubrică obscură de pe ultima pagină, care-l informa că poliţia continua să se afle în încurcătură.

Zilele următoare au fost cele mai neplăcute pe care le-a petrecut vreodată domnul Mummery. Se obişnui să coboare dimineaţa devreme, şi să se furişeze în bucătărie. Asta o enerva pe Ethel, însă doamna Sutton nu reacţiona în nici un fel. Îl observa cu indulgenţă, gîndea el, ba chiar puţin amuzată. În definitiv, era ridicol. Ce rost avea să supravegheze micul dejun, cînd urma să lipsească zilnic de acasă între nouă jumătate dimineaţa şi şase după amiază?

La birou, Brookes îl ironiza pentru frecvenţa cu care o chema pe Ethel la telefon. Domnul Mummery nu-i dădea nici o atenţie. Era liniştitor să-i audă vocea şi să o ştie sănătoasă şi în siguranţă.

Nu se întîmplă nimic, şi joia următoare începu să creadă că fusese un prost. În acea seară se întoarse tîrziu acasă. Brookes îl convinsese să meargă împreună cu el la o cină de celibatari oferită unui prieten care urma să se căsătorească. La unsprezece îi părăsi pe ceilalţi refuzînd, totuşi, să petreacă noaptea cu ei. Cînd ajunse acasă toţi dormeau dar pe masă se afla o notă a doamnei Sutton care-i atrăgea atenţia că în bucătărie este pregătită pentru el o ceaşcă cu cacao care trebuie numai încălzită. O puse pe foc în ibricul pregătit. Exact o ceaşcă, nici mai mult, nici mai puţin.

Dus pe gînduri, sorbi din ea, stînd în picioare lîngă maşina de gătit. După prima înghiţitură, puse ceaşca jos. Era imaginaţia lui, sau avea un gust ciudat? Luă o nouă înghiţitură şi o plimbă pe limbă. I se păru că are un uşor gust metalic şi neplăcut. Cuprins brusc de teamă alergă în spălătorie şi scuipă înghiţitura în chiuvetă.

După asta, rămase nemişcat o clipă, două. Cu o încetineală ciudată, ca şi cum mişcările i-ar fi fost comandate de altcineva, luă o sticlă de doctorie, goală, de pe raftul din cămară, o clăti la robinet şi turnă cu grijă în ea conţinutul ceştii. Băgă sticla în buzunarul hainei şi se duse tiptil la uşa din dos. Era greu de tras fără zgomot zăvoarele, dar reuşi totuşi. Tot pe vîrful picioarelor, se strecură prin grădină pînă la magazie. Se aplecă şi aprinse un chibrit. Ştia exact unde lăsase cutia cu ierbicid : sub raftul din spatele oalelor din fund. Ridică cu grijă cutia. Chibritul pîlpîi şi-i arse degetele, dar înainte de a putea aprinde altul, pipăitul îi dezvălui ceea ce voia să afle. Capacul era din nou slăbit.

Panica îl cuprinse pe domnul Mummery aşa cum stătea acolo în magazia cu miros de pămînt, în frac şi pardesiu, ţinînd într-o mînă cutia şi în cealaltă chibriturile. Dorea din toate puterile să alerge şi să povestească cuiva ce descoperise.

În loc de asta, puse cutia exact pe locul unde o găsise şi se întoarse în casă. În timp ce traversa din nou grădina, observă lumină la fereastra camerei ocupată de doamna Sutton. Asta îl înspăimîntă mai mult decît toate cele petrecute mai înainte. Oare îl supraveghează ? Fereastra dormitorului, unde dormea Ethel, era întunecată. Dacă ar fi băut ceva toxic ar fi trebuit să fie lumină pretutindeni, mişcare, strigăte după doctor, exact aşa cum s-ar fi întîmplat dacă el ar fi fost atacat. Atacat — acesta era cuvîntul potrivit !

Totuşi, cu aceeaşi ciudată prezenţă de spirit şi precizie, intră, spălă ustensilele şi prepară din nou cacaoa pe care o lăsă în ibric. Intră încet în dormitorul său. Vocea lui Ethel îl întîmpină în prag.

— Ce tîrziu ai venit, Harold. Răutate ce eşti ! Ai petrecut bine ?

— Nu prea rău. Te simţi bine, scumpo ?

— Foarte bine. Ţi-a pregătit doamna Sutton ceva cald de băut ? Aşa spusese.

— Da, dar nu mi-a fost sete.

Ethel rîse. A ! *Aşa* petrecere a fost ?

Domnul Mummery nu încercă să nege. Se dezbrăcă, se băgă în pat, o luă în braţe pe Ethel, ca o sfidare aruncată morţii şi iadului — să încerce numai să-i despartă. În dimineaţa următoare avea să acţioneze. Mulţumi lui Dumnezeu că nu întîrziase.

Domnul Dimthorpe, farmacistul, era bun prieten cu domnul Mummery. Deseori stătuseră de vorbă în prăvălioara dezordonată din Spring Bank și schimbaseră păreri despre unele boli ale plantelor. Domnul Mummery îi istorisi cu sinceritate domnului Dimthorpe toată povestea și-i înmînă sticla cu cacao. Domnul Dimthorpe îl felicită pentru prudența și inteligența dovedită.

— Diseară e gata, spuse el, dacă o fi ce crezi dumneata, avem dovezi precise pentru a acționa.

Domnul Mummery îi mulțumi și toată ziua, la birou, se arătă extrem de confuz și distrat. Dar asta nu avea nici o importanță, pentru că domnul Brookes, care participase la petrecere pînă la gălăgiosul ei sfîrșit dinspre ziuă, nu era în stare să observe prea multe. La patru și jumătate, domnul Mummery își închise cu hotărîre biroul și anunță că va pleca mai devreme, avînd de făcut o vizită.

Domnul Dimthorpe îl aștepta.

— Nu încape nici un fel de îndoială, spuse el. Am folosit reacția lui Marsh. E o doză puternică — nu-i de mirare că ai simțit. Sticla trebuie să conțină cam un sfert de gram de arsenic pur. Uite, aici e oglinda. Poți să vezi chiar dumneata.

Domnul Mummery privi un tub mic de sticlă cu o evidentă pată roșie neagră.

— Chemi poliția de aici ? întrebă farmacistul.

— Nu, răspunse domnul Mummery. Nu, vreau să ajung cît mai repede acasă. Dumnezeu știe ce se întîmplă acolo. Abia dacă am timp să prind trenul.

— Foarte bine, încuviință domnul Dimthorpe. Lasă-n seama mea. Am să-i chem eu în locul dumitale.

Pentru domnul Mummery, trenul local nu mergea destul de repede. Ethel — otrăvită — muribundă — moartă — Ethel — otrăvită — muribundă — moartă — îi țăcăneau în urechi roțile trenului. Aproape că alergă ieșind din stație și pornind pe drum. O mașină se afla în fața casei. O văzu de la capătul străzii și se năpusti în goană. Se și întîmplase. Doctorul era acolo. Prostule — ucigașule — cum ai lăsat lucrurile să întîrzie atîta vreme ?

Deodată, cînd mai avea de parcurs aproximativ o sută cincizeci de metri, văzu cum se deschide ușa din față. Ieșea un bărbat , urmat chiar de Ethel. Vizitatorul urcă în mașină și plecă. Ethel intră în casă. Era în siguranță — în siguranță !

Reuşi cu mare greutate să-şi atîrne pălăria şi pardesiul şi să intre în aparenţă calm. Nevastă-sa se aşezase iarăşi în fotoliul din faţa focului şi-i dădu bună ziua, oarecum surprinsă. Pe masă se afla serviciul de ceai.

— Aşa devreme te-ai întors ?

— Da — treburile au mers slab. A fost cineva la ceai ?

— Da, tînărul Welbeck. În legătură cu nişte chestii privind Societatea dramatică. Vorbea laconic, dar cu o umbră de surescitare.

Un fel de sfîrşeală îl cuprinse pe domnul Mummery. Oare un musafir ar putea să însemne un mijloc de apărare ? Faţa trebuie să-i fi exprimat sentimentele, pentru că Ethel îl privi surprinsă.

— Ce s-a întîmplat, Harold ? Arăţi atît de ciudat.

— Scumpo, zise domnul Mummery, vreau să-ţi spun ceva. Se aşeză şi-i apucă mîna. Mi-e teamă că-i ceva puţin cam neplăcut...

— Ah, doamnă !

Bucătăreasa apăru în prag.

— Vă cer iertare, domnule — n-am ştiut că v-aţi întors. Doriţi ceai, sau pot să strîng ? Şi, o, doamnă, la negustorul de peşte a fost un tînăr care se întorcea tocmai de la Grimsby ; au prins-o pe femeia aceea îngrozitoare — pe acea doamnă Andrews. Nu-i aşa că-i foarte bine ? Eram foarte îngrijorată cînd o ştiam în libertate, dar au prins-o. Tocmai îşi găsise un serviciu de menajeră la două doamne mai în vîrstă şi au găsit asupra ei şi otrava blestemată. Fata care a descoperit-o o să primească o recompensă. Toată vremea am căutat-o cu ochii s-o găsesc eu, dar a stat tot timpul la Grimsby.

Domnul Mummery se cramponă de braţele fotoliului. Atunci totul n-a fost decît o greşeală. Simţea nevoia să ţipe sau să plîngă. Dorea să ceară scuze acestei femei proaste şi simpatice, acum atît de surescitată. Totul... o greşeală.

Dar a existat cacaoa... Domnul Dimthorpe... Reacţia lui Marsh... Un sfert de gram de arsenic... Atunci, cine... ?

Aruncă o privire către Ethel şi zări în ochii ei ceva ce nu mai văzuse pînă atunci...

În româneşte de ADINA GERARD

GRAHAM GREENE

MICUL CINEMATOGRAF DIN EDGWARE ROAD

„Pînă şi cel mai curajos dintre noi se teme de sine însuşi."

OSCAR WILDE

Străbătînd perdeaua subţire a ploii de vară, Craven trecu de statuia lui Achile. Felinarele tocmai se aprinseseră şi începînd de la Marble Arch maşinile se succedau în şiruri strînse, iar feţe dure scrutau umbra, pîndind pe cineva, oricine, un om acceptabil, cu care să petreacă o clipă plăcută. Craven se plimba amărît ; îşi ridicase gulerul impermeabilului, încheindu-l în jurul gîtului ; era într-una din zilele lui proaste.

În timp ce traversa Parcul, se pomeni obsedat de scene amoroase. „Da, numai că dragostea se cumpără cu bani. Singurul lucru pe care şi-l poate oferi un om sărac e desfrîul murdar. Dragostea pretinde un costum bine croit, o maşină, un apartament sau, în lipsa acestora, un hotel bun. Dragostea se cere ambalată în celofan." El însă nu putea uita nici o clipă cravata sa de proastă calitate, ascunsă de impermeabil, şi manşetele destrămate : îşi transporta trupul ca pe un obiect detestabil. (Arar, cunoscuse şi clipe de fericire în sala de lectură de la British Museum, dar trupul îl smulgea mereu de acolo.) Singurele-i amintiri sentimentale se rezumau la nimicurile scabroase consumate pe băncile grădinilor publice. Dacă te iei după spusele oamenilor, trupul moare prea devreme... El însă, Craven, ştia că e altfel. Că trupul continuă

să trăiască... Printre paietele fine, strălucitoare ale ploii, văzu trecînd un bărbat în negru, care se îndrepta spre o sală publică ducînd o pancartă : „Trupul va învia". Craven își aminti de un vis repetat de trei ori, din care se trezise tremurînd : se făcea că e singur în uriașul, sumbrul și cavernosul mormînt al întregului univers. Toate mormintele subterane erau unite unul cu altul. Globul pămîntesc era scobit de alveole făcute pentru a primi morții, și de cîte ori avusese acest vis, Craven resimțise un nou șoc de groază văzînd că trupurile nu putrezeau acolo. Nici viermi, nici descompunere. Sub pămînt se aflau mase de carne moartă, gata să reînvie cu toate plăgile, abcesele și bolile lor de piele. Lungit în pat, gîndul că de fapt trupul putrezește i se păruse o adevărată salvare.

Iuțind pasul, ieși în Edgware Road. Soldați din gardă, mari animale lungi și leneșe, cu gambe zvelte ca niște șerpi în pantalonii lor strîmți, se plimbau doi cîte doi. Craven îi privi cu ură, deși își detesta această ură, știind prea bine că nu era pornită decît din invidie. Își dădea seama că oricare dintre acești bărbați avea un trup mai sănătos decît al său ; proasta digestie îi măcina stomacul ; nu se îndoia cîtuși de puțin că respirația îi era fetidă, dar ce putea face ? Ajunsese să folosească pe ascuns un parfum, dar i se părea că e unul dintre cele mai dezgustătoare secrete. De ce i se cerea să creadă în reînvierea acestui trup pe care dorea atît de mult să-l uite ? Uneori, seara, în timpul rugăciunilor (un dram de credință religioasă rămăsese cuibărit în inima sa, ca un vierme într-o nucă), se ruga ca trupul său jalnic să nu învie niciodată.

Cunoștea prea bine zona din preajma străzii Edgware Road. Cînd se afla în proastă dispoziție, se plimba pînă se simțea total epuizat, uitîndu-se cu coada ochiului la imaginea sa oglindită în vitrinele lui Salmon și Gluckstein sau ale restaurantului A.B.C. Așa se face că remarcă foarte repede afișele lipite în fața teatrului de pe Culpar Road, destinat inițial pentru altceva. Nu conțineau nimic neobișnuit ; din cînd în cînd, Compania Teatrală a Băncii Barclay închiria sala pentru a oferi o serată, la care era proiectat cîte-un film de duzină, sub ambalaj comercial. Teatrul acesta fusese construit în 1920 de un optimist care-și închipuia că prețul modic al terenului va compensa inconvenientul de a se afla la mai bine de un kilometru de zona tradițională a teatrelor. Dar cum nici o piesă n-avusese succes, mica sală a fost părăsită

pentru a prăsi găurile de șoareci și pînzele păianjenilor. Postavul de pe fotolii n-a mai fost schimbat niciodată și singura viață care se perpetua era animația trecătoare și superficială produsă de o reprezentație de amatori sau proiecția particulară a unui film.

Craven se opri să citească afișul. Mai erau, evident, optimiști în 1939, căci numai un om orbit de optimism putea să spere că va cîștiga bani transformînd acest local într-un „Cămin al Filmului mut“. Prima stagiune a „Clasicilor cinematografiei“ (această expresie pretențios intelectuală) fusese anunțată ; despre a doua, însă, nici un cuvînt. Perfect, locurile nu erau scumpe și, cum se simțea obosit, merita să cheltuiască un shilling pentru a ședea și a se adăposti de ploaie. Craven luă un bilet și pătrunse în bezna fotoliilor de orchestră.

În întunericul compact, un pian treiera ceva monoton care aducea a Mendelssohn. Craven se așeză pe un fotoliu la marginea culoarului central și avu îndată impresia că e înconjurat de vid. Nu, nu va mai fi niciodată o a doua „stagiune“. Pe ecran, o femeie mătăhăloasă, îmbrăcată într-un soi de togă, își frîngea mîinile, împleticindu-se, cu pași nefiresc de sacadați, spre un divan. Se așeză pe el și începu să arunce niște priviri fioroase, de cîine ciobănesc, printre șuvițele încîlcite ale părului ei negru și aspru. Făcea uneori impresia că se dizolvă total pentru a nu mai rămîne decît pete și jeturi de lumină, și linii frînte. Un subtitlu anunța : *„Părăsită de iubitul ei, August, Pompilia încearcă să-și pună capăt suferințelor“.*

Craven sfîrși prin a distinge lucrurile din jur : un deșert de fotolii în penumbră, și cel mult douăzeci de spectatori cu totul ; cîteva perechi ce-și șușoteau, cu capetele lipite unul de altul, și mai mulți spectatori singuri ca și el și purtînd aceeași îmbrăcăminte : un impermeabil ieftin. Erau răzleți, așezați ici-colo ca niște morți, și la vederea lor, obsesia lui Craven reveni, plină de furie și spaimă. Se gîndea, vrednic de milă : am înnebunit, ceilalți n-au aceste impresii. Pînă și teatrul acesta îi sugera nenumăratele caverne în care trupurile așteaptă reînvierea.

„Sclav al viciului său, August poruncește să i se aducă vin.“

Un actor antipatic și destul de copt, cu figură de neamț, ședea rezemat într-un cot, celălalt braț ținîndu-l încolăcit după umerii femeii masive, îmbrăcată într-o cămașă de

noapte scurtă. Sunetele sacadate ale pianului, executînd *Chanson du Printemps*, continuau să molesteze nebunește urechile și ecranul pîlpîia, făcîndu-i pe spectatori să ameţească. Cineva, croindu-și drum prin întuneric, atinse genunchii lui Craven și trecu de el pipăind ; era un bărbat mic. Craven avu senzaţia neplăcută că în timp ce omul cel scund trecea, gura îi fusese ștearsă ușor de o barbă foarte mare. Auzi apoi un oftat prelung, în momentul cînd noul-venit se așeză în fotoliul de alături, în timp ce pe ecran evenimentele se desfășurau cu atîta viteză, încît Pompilia se și înjunghiase — cel puţin așa bănuia Craven — și zăcea întinsă, formă planturoasă și lipsită de viaţă, între sclavele sale care plîngeau.

— Ce se întîmplă ? Doarme, nu ? șopti o voce groasă și gîfîită în urechea lui Craven.

— Nu. E moartă.

— Asasinată ? întrebă vocea pe un ton plin de interes.

— Nu cred. S-a sinucis.

Nimeni nu făcu „sst !" Pe nimeni nu-l interesa această poveste într-atît încît să pretindă liniște. Despărţiţi prin locurile goale, spectatorii erau încremeniţi în poziţii ce trădau nepăsarea și plictiseala de care erau stăpîniţi.

Filmul era încă departe de sfîrșit ; mai rămăseseră copiii, la care trebuia să te gîndești : totul avea să se continue la a doua generaţie ? Dar omuleţul cu barbă din fotoliul învecinat nu părea a fi interesat decît de moartea Pompiliei. Cazul care i se înfăţișa exact în acel moment îl fascina vizibil. Continuă să mormăie singur, cu aceeași voce gîfîită, și Craven îl auzi repetînd cuvîntul „coincidenţă", apoi „absurd, dacă te gîndești", și iarăși „și nici un pic de sînge". Craven nu-l mai auzi ; nemișcat, cu mîinile împreunate între genunchi, studia, cum de altfel făcuse de atîtea ori pînă atunci, primejdia nebuniei care-i amenința creierul. Trebuia să se mai miște, să-și ia concediu, să consulte un medic (Dumnezeu știe ce infecţie i se plimba prin vene). Se pomeni că vecinul său i se adresează direct.

— Poftim ? îl întrebă nervos. Ce-aţi spus ?

— Curge mai mult sînge decît vă puteţi imagina !

— Despre ce vorbiţi ?

Cînd omul se întoarse spre el, Craven avu senzaţia că răsuflarea lui umedă îl stropește. Avea un fel de gîtuire în voce, un soi de gîlgîit.

— Cînd ucizi un bărbat..., răspunse el.
— Dar asta-i femeie, zise Craven enervat.
— E totuna.
— Şi-apoi, nu e vorba de un asasinat.
— Nu interesează.
Făcea impresia că s-au angajat într-o luptă inutilă şi absurdă, în beznă.
— Ei bine, eu ştiu, declară omuleţul bărbos pe un ton de nemărginită vanitate.
— Ce anume ştiţi ?
— Treburile astea, răspunse cu o ambiguitate dictată de prudenţă.

Craven se întoarse spre el, încercînd să-l vadă mai bine. Să fie oare un nebun ? Să fi fost oare, în aceste cuvinte fără noimă bolborosite de un necunoscut, la cinematograf, vreo prorocire despre ceea ce ar fi putut să i se întmple lui într-o zi ? Încercînd să-l vadă, se gîndea : drace, doar sînt încă în toate minţile. Vreau să-mi păstrez toată raţiunea. Nu putu distinge decît un mic trup negru, ghemuit. Omul reîncepu să vorbească singur.
— Aiurea ! spuse. Ce baliverne ! Auzi, cică a făcut-o pentru cincizeci de livre. Dar e o balivernă ! Pretexte, iarăşi pretexte ! Şi întotdeauna îl arestează pe primul venit. Nu cercetează mai departe. Ce naivitate...
Şi aşa mai departe, mereu pe acel ton lipsit de nuanţe, pe acea voce gîfîită. Iată deci cum arăta nebunia. Pe măsură ce îşi dădea seama, Craven îşi impunea să nu-şi piardă raţiunea. Apoi omuleţul iar se întoarse spre el şi-l acoperi cu stropi de salivă.
— Aţi spus că s-a sinucis ? Dar cum poţi fi sigur ? Nu ajunge să ştii ce mînă a ţinut cuţitul !
Cu un gest neaşteptat, de încredere, îşi aşeză mîna pe aceea a lui Craven : degetele îi erau umede şi lipicioase. Sporindu-i teama de eventualitatea unei explicaţii, Craven îl întrebă :
— Ce vreţi să spuneţi ?
— Eu ştiu, replică omuleţul. În situaţia mea, ajungi să ştii aproape tot.
— Ce situaţie ? spuse Craven, care, simţind încă mîna lipicioasă aşezată pe a sa, se întrebă dacă-şi pierduse minţile

sau nu... La urma urmei, puteau exista o duzină de explicații : poate că omul consumase acadele.

— Poate veți spune despre situația mea că e destul de disperată...

Din cînd în cînd, vocea părea că i se pierde cu totul în gîtlej. Pe ecran, se derulau scene fără înțeles. (Ah, aceste filme vechi ! ajunge să-ți iei ochii de pe ecran un singur minut, că intriga a și progresat într-un ritm !... Numai actorii se deplasează cu mișcări lente și sacadate.) O tînără în cămașă de noapte făcea impresia că plînge în brațele unui centurion roman ; Craven îi vedea pentru prima dată, și pe unul și pe celălalt : „În brațele tale, o, Lucius, nu mă mai tem de moarte".

Omulețul rînji tăcut. Își reluă apoi monologul. I-ar fi fost ușor să-și imagineze că nu e acolo, fără această mînă lipicioasă care sfîrși prin a se ridica. Apoi mîna păru a căuta să se sprijine pe speteaza scaunului din față, în timp ce capul necunoscutului începu să tot cadă brusc într-o parte, ca al unui copil idiot. Omulețul pronunță, cu voce limpede, aceste cuvinte neașteptate :

— Drama din Bayswater.

— Cum ? întrebă Craven tresărind.

Înainte de a pătrunde în parc, citise aceste cuvinte pe panoul unui chioșc cu ziare.

— Ce ?

— Ați spus : drama.

— Închipuie-ți, domnule, că au plasat fundătura Cullen în Bayswater !

Pe neașteptate, omulețul începu să tușească, cu fața întoarsă spre Craven, îndreptînd tusea spre el, vrînd parcă să se răzbune. Își recăpătă vocea spartă ridicîndu-se de pe scaun :

— Hait !... umbrela mea...

— N-ați avut umbrelă.

— Umbrela mea, repetă el, umbrela... mai rosti stins, ca și cum și-ar fi pierdut glasul, definitiv. Pipăind, se strecură prin fața genunchilor lui Craven.

Acesta îl lăsă să plece, dar înainte ca omulețul să fi atins draperiile murdare de la ieșire, pe care le umfla vîntul, ecranul deveni deodată gol și de un alb strălucitor ; filmul se rupsese. Un candelabru acoperit de praf se aprinse brusc pe plafon. Răspîndea o lumină îndeajuns de tare pentru ca

Craven să poată distinge petele care-i mînjeau mîna. Nu, nu era o halucinaţie: întîmplarea se petrecuse acolo. El nu era nebun; şezuse doar lîngă un nebun, un nebun care într-o fundătură... cum îi zicea oare? Colon, Collin...? Craven părăsi sala în goană: omul dispăruse şi avea de ales între trei direcţii. În loc să se decidă pentru una, la întîmplare, Craven intră într-o cabină de telefon; cu o luciditate şi o hotărîre neaşteptată pentru el, formă numărul Scotland Yardului: 999.

Nu trebui să aştepte aproape deloc pentru a obţine legătura cu serviciul care-l interesa. I se răspunse cu interes şi multă bunăvoinţă. Da, fusese comis un asasinat într-o fundătură, Cullen Mews. Un bărbat, căruia i se retezase gîtul de la o ureche pînă la cealaltă, cu un cuţit de tăiat pîine; o crimă atroce. Craven se apucă să relateze că şezuse la cinematograf chiar lîngă asasin; căci nu putea fi decît el; el însuşi, Craven, se alesese cu pete de sînge pe mîini: şi, în timp ce vorbea, îşi aminti cu dezgust de barba umedă. Trebuie să fi fost plină de o enormă cantitate de sînge. Dar vocea de la Scotland Yard îl întrerupse: „Oh, nu, auzi el, asasinul e în mîinile noastre... fără nici un dubiu. Cadavrul e cel care a dispărut!"

Craven puse receptorul în furcă şi exclamă tare: „De ce mi s-a întîmplat asta? De ce tocmai mie?" Teroarea visului său puse iar stăpînire pe el... Strada murdară peste care se lăsa noaptea nu era decît unul din nenumăratele tuneluri ce legau unul de celălalt mormintele în care odihneau trupurile nepieritoare. Repetă: „E totuşi un vis". Dar aplecîndu-se spre mica oglindă de deasupra telefonului, îşi zări faţa stropită de sînge, de nişte picături foarte mici, ca dintr-un pulverizator. Începu să strige: „Nu vreau să ajung nebun! Sînt în toate minţile! Nu vreau să ajung nebun!" În cîteva clipe, fu înconjurat de un mic grup, în timp ce se apropia un poliţist.

In româneşte de CONSTANTIN OLARIU

RAY BRADBURY

FRUCTELE DE CEARA

„Cine lasă o urmă, lasă o rană."

HENRY MICHAUX

William Acton se ridică. Ceasul de pe cămin arăta miezul nopții.

Își privi mîinile, se uită apoi în jurul lui prin încăperea mare și, în sfîrșit, la omul întins pe jos. Cu degetele de care se servise pînă atunci să bată pe claviatura unei mașini de scris, să împartă mîngîieri, să prepare ouă cu șuncă pentru dejunurile de dimineață, cu aceleași zece degete puțin crispate William Acton comisese o crimă.

Nu se gîndise niciodată că într-o zi va deveni sculptor, dar, în fața corpului întins pe parchetul bine lustruit, pe care aproape că nu îndrăznea să-l privească printre propriile-i degete, își dădea seama că împlîntîndu-și mîinile în acest lut omenesc, frămîntîndu-l, remodelîndu-l oarecum, pusese stăpînire pe acest om, pe David Huxley, că reușise să-i schimbe nu numai fizionomia, dar chiar și structura corpului.

O simplă apăsare a degetelor a fost suficientă pentru a stinge strălucirea vie a ochilor cenușii, înlocuită acum cu expresia fixă a pupilelor oarbe ce se învinețiseră în orbită. Buzele, senzuale înainte, se întredeschiseseră, lăsînd să se vadă niște dinți ca de cal, cu incisivii îngălbeniți, caninii pătați de nicotină și molarii îmbrăcați în aur.

Nasul și urechile, altadată de o nuanță trandafirie, erau palide, decolorate. Pentru prima oară de cînd existau, mîinile lui Huxley, întinse pe podea cu palmele în sus, implorau și nu cereau.

Da, făcuse o operă de artist. Analizînd totul cum trebuie, schimbarea era în avantajul lui Huxley. Moartea îi dăduse o anumită eleganță, făcuse din el un interlocutor agreabil. Acum puteai să-i vorbești și el te asculta.

William Acton își contemplă din nou degetele. Ceea ce fusese făcut, așa rămînea. Înapoi nu se mai putea reveni. Auzise oare cineva ? Ciuli urechea. La această oră tîrzie, din stradă veneau zgomotele obișnuite. Nimeni nu bătuse în ușa de la intrare, încuiată, nimeni nu încercase s-o împingă cu umărul și nimeni nu strigase să i se deschidă. Crima, această modelare a unei argile calde într-o statuie rece, fusese comisă fără ca cineva să bănuiască ceva.

Și acum ceasul arăta miezul nopții. Totul în Acton, într-un impuls de teamă isterică, îl împingea spre ușă ; să se precipite, să se îndepărteze, să fugă, să nu se mai întoarcă, să sară într-un taxi, într-un tren, să plece, repede, să alerge, să meargă, să rătăcească, să se îndepărteze de acea cameră, de aceste lumini.

În fața ochilor mîinile-i ezitau, se mișcau, i se învîrteau. Și le frîngea în timp ce se gîndea preocupat ; i se păreau transparente, imateriale.

„De ce le fixez astfel ? se întrebă. Prezintă oare vreun interes special, trebuie să le examinez falangă cu falangă pentru că au reușit să înfăptuiască această operă criminală ?"

Erau niște mîini obișnuite. Nici late, nici subțiri, nici lungi, nici scurte, nici păroase, nici catifelate, nici îngrijite, nici murdare, nici moi, nici aspre, fără zbîrcituri, dar devreme îmbătrînite. Nu erau, desigur, mîini de criminal... dar, evident, nu mai erau nici mîinile unui inocent. Le privea cum ar fi privit niște obiecte miraculoase.

De fapt nu-și privea nici mîinile, nici degetele. În starea de amorțeală, de dincolo de timp, care urmează după un act de violență, doar vîrful degetelor îi absorbea atenția. Ceasul de pe cămin își continua tic-tacul. Acton îngenunche lîngă corpul lui Huxley, luă din buzunarul mortului o batistă și începu să-i șteargă gîtul. Îl frecă, îl masă cu toată puterea, îi curăță grumazul, beregata, și apoi se ridică.

Contemplă întîi treaba pe care-o făcuse, pe urmă parchetul ; se apleca, îl şterse, făcîndu-l să strălucească. Mai întîi pe lîngă capul mortului, apoi în jurul mîinilor. După aceea se apucă să frece parchetul de jur împrejurul corpului. La început pe o rază de jumătate de metru. Apoi pe o rază de un metru. După aceea pe o rază de un metru şi jumătate în toate direcţiile. Apoi pe una de...

Se opri.

Revăzu în imaginaţie fiecare colţ al casei ; intrarea împodobită cu oglinzi, uşile sculptate, mobilele de preţ ; şi în urechi îi răsunară, cu o claritate de parcă vorbele ar fi fost rostite una după alta, vocea lui Huxley şi a lui, toată conversaţia care avusese loc între ei cu mai puţin de o oră înainte.

Degetul lui apasă pe butonul soneriei, la uşa lui Huxley. Uşa se deschide. Huxley în pragul uşii exclamă surprins :

— Oh ! Tu eşti, Acton !

— Unde e soţia mea, Huxley ?

— Ţi-ai închipuit măcar o clipă că am să-ţi spun ? Hai, nu sta afară ca un prost. Dacă ai chef să vorbim despre afaceri, intră. Aici, pe uşa asta. În bibliotecă.

Acton împinsese uşa bibliotecii.

— Bei ceva ?

— Da. Nu-mi pot închipui că Lily m-a părăsit, că...

— Am acolo o sticlă de Bourgogne, Acton. Vrei s-o scoţi din colţişorul ăla ?

Da, o luase, o ţinuse în mîinile lui : o atinsese.

— Uite cîteva ediţii originale interesante, Acton. Priveşte legătura asta ; mîngîie pielea.

— N-am venit să văd cărţi, am...

Atinsese totuşi cărţile, şi biroul, şi sticla de Bourgogne, şi paharele.

Acum, cinchit lîngă cadavrul lui Huxley pentru a şterge parchetul, cu gura crispată, scruta atent casa, pereţii, mobila, zăpăcit de toate gîndurile care i se învălmăşeau în cap, de tot ce ştia. Închise ochii, clătină din cap, mototoli cu putere batista în mînă şi-şi muşcă buzele.

Lăsase peste tot amprente, peste tot.

„Îţi aminteşti sticla de Bourgogne, Acton ? Urmele degetelor tale pe ea ? Sînt mort de oboseală. Îţi dai seama ?"

Nişte mănuşi.

Înainte de a mai atinge orice altceva, înainte de a continua să curețe, avea nevoie de mănuși ; altminteri, va lăsa alte amprente.

Își vîrî mîinile în buzunare. Traversă încăperile și se îndreptă spre vestibul, unde se afla cuierul. Pe cuier, atîrna pardesiul lui Huxley. Îi întoarse buzunarele.

Nu găsi nici o mănușă.

Cu mîinile înfundate iar în buzunare, urcă scara, calm, atent să nu se lase cuprins de panică, de mînie. De la bun început comisese o gravă greșeală nepunîndu-și mănuși (dar de fapt nu-și premeditase crima, și chiar dacă în subconștientul său bănuise cam ce o să facă, nu fusese în stare să prevină imprudența) ; va plăti deci cu sudoarea frunții acest păcat de omisiune. Undeva în casa asta există cu siguranță o pereche de mănuși ! Trebuia să acționeze repede ; nu era exclus, chiar la această oră tîrzie, să vină cineva la Huxley. Niște prieteni bogați, niște petrecăreți puteau să bată la ușă, să intre doar în trecere ca să-l salute. În cel mai bun caz avea timp doar pînă la șase dimineața, cînd prietenii lui Huxley urmau să treacă să-l ia ca să-l însoțească la aeroport și în Mexic.

Acton se năpusti, trase sertarele, apucînd lucrurile cu batista. Cotrobăi în cele șase încăperi, în cele șaptezeci sau optzeci de sertare, lăsîndu-le deschise, cu toate lucrurile dinăuntru vraiște. Pînă n-o să găsească mănușile, o să se simtă dezarmat, incapabil de-a face ceva. Putea să șteargă cu batista toate amprentele din casă, și apoi, fără să-și dea seama, să atingă un perete, pecetluindu-și astfel destinul cu această unică amprentă, invizibilă cu ochiul liber. Asta ar fi, într-adevăr, ca și cum și-ar pune pecetea. Așa cum în vremurile de demult se presăra nisip pe acele frumoase papirusuri împodobite cu litere splendide scrise cu cerneală, după care erau clătinate ușor pentru ca nisipul să cadă de pe ele, și apoi, în josul papirusului, se punea pecetea pe ceară roșie. Tot așa ar fi dacă ar lăsa o singură amprentă. Mărturisirea, recunoașterea crimei... n-ar mai fi nevoie de altă dovadă.

Alte sertare ! „Fii calm, nu înceta să-și spună, uită-te bine, fii prudent."

În fundul celui de-al optzeci și șaselea sertar, găsi niște mănuși.

„O, Doamne-Dumnezeule !" Se sprijini de birou, respirînd cu greu. Încercă mănușile, le privi mîndru, își mișcă degetele în ele, le închise copcile. Erau dintr-o piele moale, gri, de calitate bună. Acum putea face orice voia, fără să lase urme. Își frecă nasul în fața oglinzii din camera de culcare și-și trecu limba peste buze.

— Nu ! strigase Huxley.

Toată treaba luase o întorsătură proastă. Huxley căzuse pe jos ; s-ar fi spus că o făcuse dinadins. Oh ! Ticălosul ! Dar nu era prost de loc ! Căzuse pe parchet, trăgîndu-l pe Acton după el. S-au rostogolit, s-au înșfăcat și s-au luptat, lăsînd peste tot amprente. Huxley reușise să se retragă cîțiva pași mai departe, iar Acton se tîrîse ca să ajungă cu degetele la gîtul lui și strînsese pînă ce viața se scursese ca pasta dintr-un tub.

Acum, înmănușat, William Acton se întoarse în cameră, îngenunche pe parchet și începu să-l șteargă cu grijă, bucățică cu bucățică, fără să omită nici un colțișor de pardosea, care ar fi putut fi atins. Bucățică cu bucățică, bucățică cu bucățică, frecă și iar frecă pînă ce-și văzu fața încordată și acoperită de sudoare reflectîndu-se în parchet. Ajungînd lîngă o masă se apucă să-i lustruiască picioarele, mulurile, tăblia. Pe masă se afla o fructieră plină cu fructe de ceară ; șterse suportul de argint, luă, unul cîte unul, fructele de deasupra, le lustrui, lăsînd neatinse pe cele din fundul fructierei.

— Sînt sigur că nu le-am atins.

După ce frecă masa, se opri, uitîndu-se la un tablou atîrnat pe perete.

— Sînt sigur că nu l-am atins.

Cu toate acestea nu-și putea lua ochii de la el. Apoi își plimbă privirea de la o ușă la alta. Pe care din ele le-a atins în seara asta ? Nu-și mai aducea aminte. Trebuia deci să le șteargă pe toate. Începu cu mînerele rotunde de la uși și le făcu pe toate să strălucească ; apoi șterse ușile de sus în jos, la întîmplare ; luă la rînd toate mobilele, șterse spătarul și brațele tuturor fotoliilor.

— Scaunul pe care șezi, Acton, este de cel mai pur stil Louis XIV, o piesă originală ; simți ce lustruit e lemnul ? spusese Huxley. Las-o în pace, nu ții prea mult la ea. Nu te iubește, știi bine. Mi-a spus că vrea să plece cu mine mîine în Mexic.

— Ticălosule, cu banii tăi şi cu mobila asta blestemată !

— E frumoasă mobila asta, Acton : fii măcar un invitat politicos : apreciază, pipăie, mîngîie.

Nu-i exclus să fi rămas amprente pe mobilă.

— Huxley ! William Acton fixa cadavrul care zăcea la picioarele lui. Te gîndeai că o să te omor ? Îţi spuneai asta, în subconştient, cum, probabil, îmi spuneam şi eu ? Ai vrut să mă faci să umblu prin toată casa, să-mi pun peste tot mîinile, să ating totul, să mîngîi cărţile, porţelanurile, uşile, scaunele ? Ai împins atît de departe viclenia, perfidia ?

Mai frecă scaunele cu batista făcută bilă, apoi îşi aminti de cadavru : l-o fi şters destul de bine ? Se duse lîngă el, îl întoarse pe o parte, pe alta, şterse cu atenţie fiecare bucăţică de piele şi de îmbrăcăminte. Nevrînd să uite ceva, lustrui pînă şi pantofii.

În timp ce freca pantofii, îi trecu prin cap o idee şi, după o clipă, se ridică şi se îndreptă spre masă.

Scoase pînă la ultimul fructele de ceară din fructieră şi le frecă.

— Aşa e mai bine, murmură el şi se întoarse la cadavru. Dar de-abia se aplecă peste el, că privirea începu să-i alerge de colo-colo, maxilarul i se contractă ; se porni să delibereze cu el însuşi, apoi din nou se apropie de masă. Frecă tabloul.

Dar în timp ce-l freca, descoperi...

Peretele.

— Asta-i de-a dreptul idiot, spuse el.

— Oh ! strigase Huxley, împingîndu-l înapoi. Îl îmbrîncise în timp ce se luptau. Acton căzuse, se ridicase, sprijinindu-se de perete, apoi se aruncase din nou asupra lui Huxley.

Îl strangulase. Huxley era mort.

Cu hotărîre, Acton se îndepărtă de perete.

Vorbele brutale, faptele înseşi i se estompaseră în memorie ; făcu un efort să şi le amintească şi le analiză cu atenţie. Examină cei patru pereţi.

— E ridicol ! exclamă el.

Cu coada ochiului zări ceva pe unul din pereţi.

— Refuz să-i dau atenţie, spuse ca să nu se prăbuşească. Acum, cealaltă încăpere ! Trebuie să procedez metodic. Va să zică... am trecut prin hol, bibliotecă, apoi prin sufragerie şi bucătărie. În spatele lui pe perete era o pată.

— Oare aici se întîmplase ?

Se întoarse, furios. „Bine, bine ; ca măsură de precauţie." Se uită mai de aproape şi nu mai văzu pata. Oh ! ba da, una mică, exact aici. O şterse. Oricum, nu era o amprentă. Mîna lui înmănuşată se plimba pe perete ; îl examină spre dreapta, spre stînga, privirea îi coborî spre plintă, apoi se îndreptă iar deasupra capului : rosti încetişor „nu". Se uită din nou în sus, în jos, într-o parte, în alta şi adăugă calm : „Ar fi prea mult." Cîţi metri pătraţi ? „Ar fi o idioţenie", conchise. Dar instinctiv degetele înmănuşate începură să frece, să frece uşor peretele. Îşi privi degetele şi tapetul de pe perete. Se uită, peste umăr, în încăperea cealaltă. „Trebuie să mă duc şi acolo, o să şterg esenţialul", îşi spuse, dar mîna îi rămase lipită de perete, ca pentru a-l susţine sau a se susţine pe el însuşi. Faţa i se crispă.

În tăcere, începu să frece peretele, de sus în jos, de la dreapta la stînga, în sus pînă unde putea ajunge, în jos cît putea să se aplece.

— O, Doamne, e stupid, e stupid !

„Trebuie totuşi să fii sigur", îi sugeră o voce interioară.

— Da, trebuie să fiu sigur, răspunse el.

Termină cu peretele acela, apoi...

În faţa lui era un alt perete.

— Cît o fi ceasul ?

Îşi aruncă privirea spre ceasul de pe cămin. Trecuse o oră. Era unu şi cinci.

Cineva sună la uşă.

Acton tresări, se uită la uşă, la ceas, apoi iar la uşă şi la ceas.

Cineva bătu tare în uşă.

După care urmă un lung răstimp de tăcere. Acton nu mai respira. Lipsit de aer, corpul se clătina, de-abia ţinîndu-se pe picioare ; în tăcerea din capul lui, uriaşe valuri asurzitoare se spărgeau de stînci masive.

— Hei, deschide ! strigă o voce de beţiv. Ştiu că eşti acasă, Huxley ! Deschide, idiotule ! Sînt eu, Micul-Billy, beat turtă ; Huxley, amice, sînt criţă !

— Du-te dracului, şopti Acton fără voce, rezemat de perete.

— Huxley, eşti înăuntru. Te aud cum respiri ! strigă beţivul.

— Da, sînt aici, șopti Acton, ținîndu-se cu greu să nu cadă ; se simțea greoi, stîngaci și stătea parcă înșurubat în pardosea — copleșit, înfrigurat și tăcut. Da, sînt aici.

— Lua-te-ar dracu ! mai spuse vocea, îndepărtîndu-se în ceață. Zgomotul pașilor se stingea încet. La dracu...

Acton rămase un moment rezemat de perete, simțind bătăile inimii sub pleoapele închise și în cap. Cînd deschise în sfîrșit ochii, privi peretele curat, din fața lui, și îndrăzni să vorbească. „Imbecilule, murmură el. Peretele ăsta e fără cusur. N-o să mă ating de el. Trebuie să mă grăbesc. Să mă grăbesc. Timpul, timpul. Nu mai sînt decît cîteva ore pînă cînd idioții ăia de prieteni or să năvălească aici !“ Se întoarse. Cu coada ochiului văzu niște păianjeni mici. Cînd se întorcea cu spatele ieșeau și-și întindeau pînza subțire, aproape invizibilă. Nu pe peretele din stînga, pe care-l ștersese, ci pe celelalte trei. Ori de cîte ori se uita la peretele din față, păianjenii intrau la loc în lemnărie ; dar cum își întorcea privirea de la ei, ieșeau din nou.

„Cu pereții s-a terminat, nu mă mai ating de ei !“ murmură el.

Se îndreptă spre un pupitru în fața căruia Huxley se oprise să caute o lupă pe care o folosea uneori cînd citea. Plin de teamă, apropie lupa de perete.

Amprente.

„Dar nu sînt ale mele ! izbucni în rîs, fără prea multă convingere. N-am atins locul ăsta ! Sînt sigur ! Un servitor, un *maître d'hôtel*, o femeie de serviciu, poate !“

Peretele era plin de amprente.

— E destul s-o vezi pe asta, zise el. Lungă, efilată : o amprentă de femeie. Pariez pe orice.

— Serios ?

— Serios !

— Ești absolut sigur ?

— Da !

— Absolut sigur ?

— Ei bine, da !

— Sigur de tot ?

— Da, drace ! Da !

— Șterge-o, totuși. De ce n-ai șterge-o ?

— Hai s-o șterg !

— Blestemată corvadă, nu, Acton ?

— Şi asta, puţin mai sus, spuse Acton, bravînd. Uite amprenta unui individ gras.

— Eşti sigur ?

— Nu începe iar ! spuse Acton furios şi o şterse. Îşi scoase o mănuşă şi-şi examină mîna, care tremura uşor în lumina puternică.

— Priveşte-o, idiotule ! Vezi cum e făcută ? Vezi ?

— Asta nu dovedeşte nimic.

— Bine, bine ! Mînios, frecă peretele de sus în jos, înapoi, înainte, cu mîinile înmănuşate, asudînd, mormăind, înjurînd, aplecîndu-se, cu faţa congestionată.

Îşi scoase haina şi o puse pe un scaun.

— Ora două, spuse, uitîndu-se la ceas în timp ce termina de şters zidul.

Se întoarse la fructiera de pe masă, scoase fructele, lustrui cîteva din ele care erau deasupra, le puse la loc, şterse apoi din nou marginile fructierei.

Îşi ridică ochii spre lampă.

Degetele începură să i se agite.

Întredeschise gura, îşi trecu limba peste buze, privi lampa, îşi întoarse ochii, privi din nou lampa, şi iar privi lampa cu numeroasele ei bucăţele de cristal.

Luă un scaun, îl aşeză sub lampă, puse un picior pe scaun, îl dădu jos, aruncă apoi cu violenţă scaunul într-un colţ al camerei şi izbucni în rîs. Ieşi din cameră fugind, fără să mai şteargă ultimul perete.

În sufragerie se opri în faţa unei mese.

— O să-ţi arăt argintăria mea gregoriană, Acton, zisese Huxley.

Oh ! vocea asta spectrală, hipnotizantă !

— Nu am timp, răspunsese Acton. Am venit pentru Lily...

— Lasă asta, priveşte argintăria, această minunată lucrare de artizanat.

Acton stătea aplecat deasupra cutiilor cu argintărie deschise pe masă, asculta iar vocea lui Huxley, căuta să-şi reamintească gesturile pe care le făcuse, obiectele pe care le atinsese.

Începu să scoată furculiţele şi lingurile din cutiile lor, să ia de pe rafturi plăcile şi farfuriile din ceramică...

— Nişte lucruri splendide din ceramică făcute de Gertrude şi Otto Natzler, Acton. Cunoşti ceva din lucrările lor ?

— E frumos.

— Scoate asta. Uită-te pe dos. Priveşte ce fină, ce uşoară este cupa, lucrată în atelierul de olărie ; e neînchipuit de subţire, ca o coajă de ou. Şi obsidianul ăsta. Poţi să-l atingi, hai, nu te teme, pune mîna pe el !

Deodată, Acton hohoti de plîns. Dădu, din toate puterile, cu obiectele de ceramică de perete. Acestea se sparseră cu zgomot şi bucăţile se împrăştiară în toate părţile pe pardosea.

După o clipă era în genunchi. Fiecare bucată, fiecare ciob trebuie găsit : „Idiotule, idiotule, idiotule !" Se înjura singur, clătinînd din cap, deschizînd şi închizînd ochii, tîrîndu-se sub masă. „Trebuie să găseşti fiecare bucată, imbecilule, nici un fragment nu trebuie să se piardă. Idiotule, idiotule." Le adună. Erau toate, nu lipsea nici una ? Le puse pe masă şi le examină. Se uită apoi din nou sub masă, sub scaune şi sub celelalte mobile şi, la lumina unui chibrit, mai găsi o bucată ; începu apoi să le şteargă, bucată cu bucată, să le lustruiască de parc-ar fi fost pietre preţioase. Le aranjă într-o grămăjoară pe masa care strălucea ca o oglindă.

— O frumoasă piesă de ceramică, Acton, zău... poţi să pui mîna..

Luă nişte prosoape şi frecă ceramica. Frecă scaunele, mesele, mînerele de la uşi, vitrinele, parchetul, apoi, gîfîind, răsuflînd cu zgomot, intră în bucătărie ; îşi scoase vesta, îşi trase mai bine mănuşile şi începu să frece strălucitoarele piese cromate. „O să-ţi arăt, hai, vino după mine !"... Şi continua să lustruiască obiectele din bucătărie, sifoanele din metal, aparatele electrice, deoarece nu mai ştia pe care din ele le atinsese cu mîna. Huxley şi cu el stătuseră mai mult timp în bucătărie, Huxley mîndru de instalaţia lui, ascunzîndu-şi nervozitatea, întrebîndu-se poate dacă nu cumva Acton are intenţii criminale şi spunîndu-şi că cel puţin acolo are la îndemînă un cuţit ca să se apere. Au mîngîiat, au atins una, alta, multe lucruri — îi era imposibil să-şi amintească ce lucruri — şi, fiind în dubiu, curăţă toată bucătăria. Apoi trecu prin antreu şi se întoarse în camera unde zăcea Huxley.

Nu se putu stăpîni să nu ţipe.

Uitase să şteargă cel de-al patrulea perete şi, cît timp fusese plecat din cameră, mici păianjeni ieşiseră din acest al patrulea perete şi-i invadaseră pe ceilalţi trei, murdărindu-i din nou ! Din plafon, de la lampă, în colţuri, pe podea, atîr-

nau un milion de mici pînze gata țesute, care unduiră cînd el țipă. Subțiri, subțiri de tot, pînzele micuțe nu erau mai mari decît — ce bătaie de joc ! — decît vîrful unui deget.

În timp ce stătea și se uita, pînzele invadau tabloul, fructiera, parchetul. Amprente se întindeau pe *coupe-papier,* se revărsau din sertare, ajungeau pînă pe tăblia mesei, se lățeau peste tot, pe toate lucrurile.

Frecă parchetul cu furie, cu sălbăticie. Întoarse cadavrul și-l înjură în timp ce-l spăla, se ridică și se duse să șteargă fructele din fundul fructierei. Așeză apoi un scaun sub lampă, se urcă pe el, și frecă toate bucățelele de cristal care atîrnau, făcîndu-le să sune ca o tamburină, pînă cînd lustra începu să se clatine ca un clopot în aer. Atunci puse scaunul deoparte și se înverșună pe mînerele de la ușă, apoi luă alte scaune și șterse zidurile mai sus, tot mai sus, alergă la bucătărie, luă o mătură și curăță plafonul de pînzele de păianjen ; lustrui fructele din fundul fructierei și șterse cadrul și mînerele ușilor, și argintăria, și în hol rampa scării, pe care o frecă pînă sus.

Ora trei. Peste tot ceasurile își continuau tic-tac cu o intensitate, cu o încăpățînare mecanică. Erau douăsprezece încăperi jos și opt sus. Calcula în minte metrii de suprafață și timpul de care avea nevoie. O sută de scaune, șase divanuri, douăzeci și șapte de mese, șase aparate de radio. Dedesubt, deasupra, de jur împrejur. Trase mobila și o dădu la o parte de la perete ; oftînd, scutură praful ce se strînsese acolo de ani de zile ; clătinîndu-se, șterse de sus în jos rampa scării, frecînd, lustruind, răzuind, căci dacă ar neglija cea mai mică amprentă, aceasta s-ar multiplica la infinit — și ar trebui să ia toată munca de la început și era deja ora patru ! — și nu-și mai putea mișca brațele de oboseală ; ochii îi erau umflați și ficși și de-abia își mai tîra picioarele pe care nici nu și le mai simțea ; capul îi cădea în timp ce mîinile lucrau, ștergeau, frecau, dormitor după dormitor, dulap după dulap...

Îl găsiră la șase și jumătate dimineața.

În mansardă.

Toată casa strălucea. Vazele aruncau scîntei ca niște stele de cristal. Scaunele aveau reflexe de foc. Obiectele din bronz și din aramă roșie și galbenă scînteiau. Parchetul lucea. Rampa scării sclipea.

Totul strălucea, sclipea, scînteia.

Îl găsiră în mansardă, scuturînd de praf lăzi vechi, cufere, scaune desfundate, cărucioare de copii, jucării, patefoane, vaze și tacîmuri, cai de lemn și monede prăfuite din timpul războiului civil. Terminase jumătate din mansardă, cînd agentul apăru în spatele lui cu revolverul în mînă.

„I-au prins !"

Cînd îl duseră, Acton se opri în fața ușii de la intrare, șterse cu batista mînerul ușii, îl lustrui bine, apoi, triumfător, trînti ușa în urma lui.

În românește de LINICA MOSCOVICI

JORGE LUIS BORGES

MOARTEA ŞI BUSOLA

Lui Mandie Molina Vedia

Dintre numeroasele probleme care au solicitat perspicacitatea plină de curaj a lui Lönnrot, nici una n-a fost atît de ciudată — atît de riguros ciudată, am spune — ca seria periodică de crime care au culminat la proprietatea din Triste-le-Roy, în mijlocul parfumului etern al eucalipţilor.

Este adevărat că Eric Lönnrot n-a izbutit să împiedice ultima crimă, dar e indiscutabil că a prevăzut-o. N-a putut ghici identitatea nefericitului asasin al lui Jarmolinsky, dar a ghicit în schimb morfologia secretă a seriei obscure şi participarea lui Red Scharlach, numit Scharlach Dandy. Acest criminal (ca atîţia alţii) jurase pe onoarea sa că-l va ucide pe Lönnrot, dar el nu s-a lăsat niciodată intimidat. Lönnrot se credea un simplu spirit raţional, un pur gînditor, un Auguste Dupin, dar avea în el ceva de aventurier, ba chiar de jucător.

Prima crimă a avut loc la „Hotel du Nord", o prizmă înaltă care domină golful cu ape de culoarea deşertului. În acest turn (înmănunchiere evidentă a trei realităţi, albul destestabil al unei clinici, diviziunea numerotată a unei închisori şi aspectul general al unei case nelocuite), a sosit la 3 decembrie delegatul din Podolsk la cel de al treilea congres talmudic, profesorul Marcel Jarmolinsky, un bărbat cu barbă cenuşie şi ochi cenuşii. Nu vom şti niciodată dacă i-a plăcut „Hotel du Nord", dar l-a acceptat cu acea antică resemnare

care i-a permis să îndure trei ani de război în Carpaţi şi trei mii de ani de agresiune şi pogromuri. I s-a dat o cameră la etajul R, în faţa *suite*-i ocupate, nu fără zgomot, de tetrarcul din Galileea. Jarmolinsky luă masa de prînz, amînă pentru ziua următoare vizitarea oraşului necunoscut, îşi aranjă într-un *placard* numeroasele cărţi şi puţinele haine pe care le avea şi, înainte de miezul nopţii, stinse lumina. (Acestea, după cele spuse de *chauffeur*-ul tetrarcului, care dormea în camera alăturată.) La 4 decembrie, la unsprezece şi trei minute dimineaţa a fost chemat la telefon de către un redactor de la *Jiddische Zeitung* ; profesorul Jarmolinsky n-a răspuns ; a fost găsit în camera lui, cu faţa uşor înnegrită, aproape gol sub o manta mare, demodată ; zăcea nu departe de uşa care dădea pe culoar ; o lovitură de pumnal îi străpunsese pieptul. Cîteva ore mai tîrziu, în aceeaşi încăpere, comisarul Treviranus şi Lönnrot discutau calm în mijlocul ziariştilor, al fotografilor şi al poliţiştilor.

— Nu-i nevoie să cauţi amiaza la orele paisprezece, spunea Treviranus gesticulînd poruncitor cu o ţigară în mînă. Cu toţii ştim că tetrarcul din Galileea are cele mai frumoase safire din lume. Ca să i le fure, cineva a pătruns aici probabil din greşeală. Jarmolinsky s-a sculat, şi hoţul a fost obligat să-l omoare. Ce părere aveţi ?

— E posibil, dar lipsit de interes, a răspuns Lönnrot. O să răspundeţi că realitatea nu-i de loc obligată să fie interesantă. Am să vă răspund că realitatea poate face abstracţie de această obligaţie, dar nicidecum de o ipoteză. În cea pe care aţi improvizat-o, hazardul joacă un rol însemnat. Iată un rabin mort ; aş prefera o explicaţie pur rabinică la tribulaţiile imaginare ale unui hoţ imaginar.

Treviranus răspunse cu umor :

— Explicaţiile rabinice nu mă interesează ; ceea ce mă interesează este să prind individul care l-a înjunghiat pe acest necunoscut.

— Nu chiar atît de necunoscut, rectifică Lönnrot. Iată operele sale complete. Şi arătă în *placard* un rînd de volume mari ; o *Apărare a cabalei ;* o *Cercetare a filozofiei* de Robert Fludd ; o traducere literală a lui *„Sepher Yezirah"* ; o *Biografie a lui Baal Shem ;* o *Istorie a sectei hasidimilor ;* o monografie (în germană) despre Tetragrammaton ; o alta despre

nomenclatura divină a Pentateucului. Comisarul le privi cu teamă, aproape cu dispreţ. Apoi, începu să rîdă.

— Nu sînt decît un biet creştin, a răspuns el. Luaţi vă rog de aici toate aceste cărţi vechi ; n-am timp de pierdut cu superstiţiile evreieşti.

— Poate că această crimă aparţine istoriei superstiţiilor evreieşti, şopti Lönnrot.

— Ca şi creştinismul, încercă să completeze redactorul de la *Jiddische Zeitung*. Era miop, ateu şi foarte timid.

Nu i-a răspuns nimeni. Unul dintre agenţi găsise în mica maşină de scris o foaie de hîrtie cu următoarea frază neterminată : „Prima literă a numelui a fost pronunţată". Lönnrot se abţinu să nu rîdă. Devenit pe neaşteptate bibliofil sau ebraist, dădu ordin să se împacheteze cărţile mortului şi le transportă în apartamentul său. Independent de ancheta poliţiei, începu să le studieze. Un mare in-octavo i-a dezvăluit învăţăturile lui Israël Baal Shem Tobh, fondatorul sectei devoţilor ; altul, virtuţile şi spaimele Tetragrammatonului, adică inefabilul nume al Domnului ; altul, teza conform căreia Dumnezeu are un nume secret ce rezumă (ca în sfera de cristal pe care perşii o atribuie lui Alexandru Macedon) cea de a noua însuşire, eternitatea — adică cunoaşterea imediată a tuturor lucrurilor care vor exista, există sau au existat în univers. Tradiţia enumeră nouăzeci şi nouă de nume aparţinînd lui Dumnezeu ; ebraiştii atribuie acest nume imperfect spaimei magice a numerelor cu soţ ; hasidimii cred că acest hiatus indică un al o sutălea nume — Numele Absolut.

Cîteva zile mai tîrziu, a fost deranjat din cercetările sale erudite de apariţia redactorului de la *Jiddische Zeitung*. Acesta voia să discute despre crimă : Lönnrot prefera să vorbească despre diferitele nume ale lui Dumnezeu ; ziaristul declarase pe trei coloane că cercetătorul Erik Lönnrot începuse să studieze numeroasele nume ale lui Dumnezeu pentru a-l găsi pe cel al asasinului. Lönnrot, obişnuit cu simplificările ziariştilor, n-a fost cîtuşi de puţin indignat. Unul dintre aceşti mici librari care au descoperit că orice fel de carte îşi găseşte pînă la urmă un cumpărător, a publicat o ediţie populară a *Istoriei sectei hasidimilor.*

Cea de a doua crimă a avut loc în noaptea de 3 ianuarie, în cel mai părăsit şi pustiu cartier din vestul oraşului. În zori, unul dintre poliţiştii care supraveghează călare aceste locuri

a văzut pe pragul dughenei unui negustor de vopseli un om întins, înfăşurat într-un *poncho*. Faţa-i aspră era acoperită de sînge, de parcă ar fi purtat o mască ; o lovitură de pumnal îi străpunsese pieptul. Pe zid, deasupra unor romburi galbene şi roşii, erau cîteva cuvinte scrise cu cretă. Poliţistul le silabisi...

În după-amiaza aceea, Treviranus şi Lönnrot s-au dus la locul îndepărtat al crimei. La stînga şi la dreapta automobilului, oraşul se descompunea ; cerul se mărea, în timp ce casele se micşorau şi cîte un horn sau vreun plop se profila în depărtare. In cele din urmă au ajuns la capătul călătoriei : o fundătură cu ziduri trandafirii din vălătuci care părea să reflecte uriaşul apus de soare. Mortul fusese identificat. Se numea Daniel Simon Azevedo, renumit în vechile mahalele din nord, fost căruţaş care ajunsese în rîndurile demagogilor electorali, apoi devenise hoţ şi turnător. (Felul ciudat în care murise li s-a părut cum nu se poate mai potrivit ; Azevedo era ultimul reprezentant al unei generaţii de bandiţi care ştiau să mînuiască pumnalul, dar nu şi revolverul.) Cuvintele scrise cu cretă erau următoarele : „Cea de a doua literă a numelui a fost pronunţată".

Cea de a treia victimă a dispărut în noaptea de 3 februarie. Cu un ceas înainte, telefonul zbîrnîi în biroul comisarului Treviranus. În receptor s-a auzit un glas gutural de bărbat care vorbea cu multe precauţii ; spunea că se numeşte Ginzberg (sau Ginzburg) şi că era dispus să relateze, contra unei sume rezonabile, cum a fost asasinat Azevedo şi Jarmolinsky. Fluierături şi sunete de trîmbiţă au acoperit glasul denunţătorului. Apoi, convorbirea s-a întrerupt. Fără să înlăture posibilitatea unei glume (carnavalul era în toi), Treviranus a descoperit că i se vorbise din Liverpool House, un cabaret de pe Toulon, o stradă infectă unde se întîlnesc laolaltă cormorama şi lăptăria, bordelul şi vînzătorii de biblii. Treviranus vorbi cu patronul. Acesta (Black Finnegan, vechi criminal irlandez, covîrşit şi aproape desfiinţat în prezent de onestitate) i-a spus că ultima persoană din casă care folosise telefonul a fost un locatar, un anume Gryphius, care tocmai plecase cu nişte prieteni. Treviranus s-a dus de îndată la Liverpool House. Patronul i-a comunicat următoarele : cu opt zile înainte, Gryphius închiriase o cameră în podul barului. Era un bărbat cu trăsături ascuţite, cu o barbă cenuşie neîngrijită, îmbrăcat sărăcăcios în

negru ; Finnegan (care păstra această cameră cu un scop pe care Treviranus îl ghicea) îi ceruse desigur o chirie exagerat de mare ; Gryphius a plătit pe loc suma cerută. Nu ieşea aproape niciodată, prînzul şi cina le lua în cameră ; abia îl zăreau prin bar. În seara respectivă coborîse să telefoneze din biroul lui Finnegan. Un cupeu închis se oprise în faţa cabaretului. Birjarul nu coborî ; cîţiva clienţi îşi amintiră că purta o mască de urs. Doi arlechini coborîseră din cupeu ; erau scunzi ; se vedea cu uşurinţă că sînt beţi turtă. Cu un zgomot asurzitor de trompete, au năvălit în biroul lui Finnegan ; l-au îmbrăţişat pe Gryphius, care păru a-i cunoaşte, dar le răspunse pe un ton foarte rece ; au schimbat cîteva cuvinte în idiş — el, cu glas scăzut, gutural, iar ei, cu voci subţiri, ascuţite — şi au urcat în camera din fund. După un sfert de oră, au coborît toţi trei, foarte mulţumiţi ; Gryphius, clătinîndu-se, părea la fel de beat ca şi ceilalţi. Înalt şi impunător, mergea la mijloc între doi arlechini mascaţi. (Una dintre femeile de la bar îşi aminti romburile galbene, roşii şi verzi.) Se împiedicase de două ori ; de două ori arlechinii îl susţinuseră. Cei trei bărbaţi se urcaseră în cupeu şi dispăruseră în direcţia piscinei învecinate, cu bazin dreptunghiular. De pe scara cupeului, ultimul arlechin mîzgălise în grabă, pe una din arcade, un desen obscen şi o frază.

Treviranus a văzut fraza. Era de aşteptat. Citi : „Ultima literă a numelui a fost pronunţată".

Examină apoi camera cea mică a lui Gryphius — Ginzberg. Dintr-o dată văzu pe jos o stea de sînge ; prin colţuri, mucuri de ţigări ungureşti, şi într-un dulap, o carte în latină, *Philologus Hebraeo — graecus* (1739), de Leusden, cu mai multe note scrise de mînă. Treviranus o privi cu indignare şi se prefăcu a-l căuta pe Lönnrot. Acesta, fără să-şi scoată pălăria, începu să citească, în timp ce comisarul cerceta urmele contradictorii ale eventualei răpiri.

La orele patru dimineaţa plecară. În zori, pe întortocheata stradă Toulon, călcînd în picioare serpentinele rupte, Treviranus spuse :

— Şi dacă povestea din noaptea asta n-a fost decît un simulacru ?

Erik Lönnrot zîmbi şi îi citi cu multă gravitate un pasaj (care era subliniat) din cea de a treizeci şi treia dizertaţie din *Philologus : „Dies Judaeorum incipit a solis occasu usque*

ad solis occasum diei sequentis". Ceea ce înseamnă, adăugă el: „Ziua ebraică începe la apusul soarelui și durează pînă la următorul apus de soare".

Celălalt, dorind să fie ironic, îl întrebă:

— Este lucrul cel mai prețios pe care l-ați aflat în noaptea asta?

— Nu. Mai prețios este cuvîntul rostit de Ginzberg.

Ziarele de seară n-au trecut cu vederea peste aceste dispariții periodice. *La Croix de l'Epée* le-a opus admirabilei discipline și ordini care au domnit la ultimul congres al pustnicilor: Ernst Palast, în *Le martyr*, a reprobat „indolența de netolerat a unui progrom clandestin și cumpătat care are nevoie de trei luni ca să lichideze trei evrei"; *Jiddische Zeitung* a respins ipoteza ingrozitoare despre un complot antisemit, „cu toate că multe spirite pătrunzătoare nu admit altă soluție cu mister întreit"; cel mai renumit mînuitor de pistoale din Sud, Dandy Red Scharlach, a jurat că în districtul său asemenea crime n-ar fi avut loc niciodată și-l acuză pe comisarul Franz Treviranus de neglijență vrednică de pedeapsă.

În noaptea de 1 martie, comisarul primi un plic timbrat, foarte mare. Îl deschise; plicul conținea o scrisoare semnată Baruh Spinoza și un plan amănunțit al orașului, smuls în mod vizibil dintr-un Baedecker. Scrisoarea prevestea că la 3 martie nu va avea loc cea de a patra crimă, deoarece dugheana negustorului de vopsele din vest, cabaretul de pe strada Toulon și „Hotel Nord" formau „vîrfurile egale ale unui triunghi echilateral și mistic"; planul demonstra cu cerneală roșie regularitatea acestui triunghi. Treviranus citi cu resemnare acest argument *more geometrico* și trimise scrisoarea, împreună cu planul, lui Lönnrot, căruia i se potriveau fără îndoială asemenea nebunii.

Erik Lönnrot le studie. Cele trei locuri se aflau într-adevăr la aceeași distanță. Simetrie în timp (3 decembrie, 3 ianuarie, 3 februarie); simetrie în spațiu, de asemenea... Brusc simți că era pe punctul să descifreze misterul. Un compas și o busolă au completat această neașteptată intuiție. Zîmbi, apoi rosti numele „Tetragrammaton" (de achiziție recentă) și telefonă comisarului. Îi spuse:

— Mulțumesc pentru triunghiul echilateral pe care mi l-ați trimis ieri seară. Mi-a permis să rezolv problema. Mîine, vineri, criminalii vor fi la închisoare; putem fi liniștiți.

— Asta înseamnă că nu plănuiesc a patra crimă?

— Tocmai pentru că plănuiesc a patra crimă putem fi liniştiţi.

Lönnrot închise telefonul. Un ceas mai tîrziu se afla în tren şi călătorea spre sud, îndreptîndu-se către proprietatea părăsită din Triste-le-Roy. În sudul oraşului din povestirea mea curge o apă tulbure, mîloasă, plină de murdării şi gunoaie. În cealaltă parte, se află un cartier muncitoresc, unde, sub protecţia unui şef de bandă din Barcelona, mînuitorii de pistoale prosperă. Lönnrot zîmbi la gîndul că cel mai renumit dintre ei — Red Scharlach — ar fi dat oricît pentru a afla de această vizită clandestină. Azevedo fusese tovarăşul lui Scharlach. Lönnrot se gîndea la îndepărtata posibilitate ca a patra victimă să fie însuşi Scharlach. Apoi o respinse... Virtual, descifrase problema; circumstanţele propriu-zise, realitatea (nume, arestări, chipuri, căi judecătoreşti şi penale) abia dacă îl mai interesau acum. Voia să se plimbe, voia să se odihnească după trei luni de anchetă sedentară. Reflectă: explicaţia crimelor se afla într-un triunghi anodin şi într-un nume grecesc prăfuit. Misterul i se păru limpede ca un cristal; se simţi ruşinat că îi consacrase o sută de zile. Trenul se opri într-o gară liniştită, de triaj. Lönnrot coborî. Era o după-amiază pustie, asemănătoare zorilor. Aerul cîmpiei întunecate era umed şi rece. Lönnrot străbătu satul. Văzu cîini, văzu un furgon pe o linie moartă, văzu orizontul, văzu un cal argintiu care se adăpa într-o baltă murdară. Se lăsa noaptea cînd zări miradorul dreptunghiular al vilei din Triste-le-Roy, aproape tot atît de înalt ca şi eucalipţii negri care îl înconjurau. Se gîndi că doar zorile şi asfinţitul (o slabă licărire la răsărit şi alta la apus) îl despărţeau de ora aşteptată cu nelinişte de aceia care căutau numele Domnului. Un grilaj ruginit marca perimetrul neregulat al proprietăţii. Poarta principală era închisă. Lönnrot, fără să spere că va putea intra, ocoli proprietatea. Din nou în faţa porţii de netrecut, băgă mîna printre gratii aproape maşinal şi găsi zăvorul. Scîrţîitul fierului îl surprinse. Încet, cu răbdare, împinse poarta. Lönnrot înaintă printre eucalipţi, călcînd pe generaţii de frunze uscate şi ferfeniţite. Văzută de aproape, proprietatea din Triste-le-Roy abunda în simetrii inutile şi repetiţii exagerate: într-o nişă întunecată era statuia Dianei, căreia îi corespundea una identică într-o nişă asemănătoare, un

balcon se oglindea în altul, un peron dublu se deschidea pe o balustradă dublă. Un Hermes cu două chipuri proiecta o umbră monstruoasă. Lönnrot ocoli casa așa cum ocolise întreaga proprietate. Examină totul ; sub terasă, zări un oblon îngust. Îl împinse ; cîteva trepte de marmură coborau într-o pivniță. Lönnrot, care intuia preferințele arhitectului, ghici că în zidul opus pivniței erau alte trepte. Le găsi, urcă, ridică mîinile și deschise chepengul pentru ieșire. O licărire îl îndrumă spre o fereastră. O deschise : luna galbenă și rotundă lumina două fîntîni astupate din grădina părăsită. Lönnrot exploră casa. Prin cămări și culoare ajungea mereu în curți identice și de mai multe ori chiar în aceeași curte. Urca pe scări prăfuite care ajungeau în săli de așteptare rotunde ; se vedea multiplicat la infinit în oglinzi așezate una în fața celeilalte ; obosi deschizînd și întredeschizînd într-una ferestre care dădeau în aceeași grădină pustie, văzută de la diferite înălțimi și din diferite unghiuri ; în interior, erau mobile acoperite cu huse galbene și lustre învelite în tarlatan. Se opri într-un dormitor ; în această încăpere era o singură floare și o cupă de porțelan ; la prima atingere, vechile petale se scuturară. La etajul al doilea, ultimul, i se păru că această casă crește la nesfîrșit : *Casa nu e atît de mare*, gîndi. *Umbra, simetria, oglinzile, vîrsta, înstrăinarea mea, singurătatea, toate acestea o fac să pară mai mare.*

Pe o scară în spirală, Lönnrot ajunse la mirador. Razele lunii străpungeau romburile galbene, roșii și verzi ale ferestrelor. Deodată, o amintire amețitoare îl țintui locului. Doi indivizi scunzi, vînjoși, cu înfățișare sălbatică, se aruncară asupra lui și-l dezarmară ; un altul, foarte înalt, îl salută grav adresîndu-i-se :

— Foarte drăguț din partea dumitale. Ne-ai economisit o zi și o noapte.

Era Red Scharlach. Indivizii îi legară mîinile la spate. În cele din urmă îi reveni glasul.

— Domnule Scharlach, căutați numele secret ?

Scharlach continua să stea în picioare, indiferent. Nu participase la lupta de scurtă durată, întinsese doar mîna ca să primească revolverul lui Lönnrot. Vorbi ; Lönnrot simți în glas o victorie obosită, o ură absolută, o tristețe egală cu această ură.

— Nu, spuse Scharlach. Caut ceva mai efemer și mai perisabil, îl caut pe Erik Lönnrot. Acum trei ani, într-un tripou de pe strada Toulon, dumneata personal l-ai arestat și l-ai închis pe fratele meu. Iar din acea încăierare, eu am fost smuls de oamenii mei, cu un glonte în burtă. Nouă zile și nouă nopți am fost între viața și moarte în această proprietate simetrică și pustie; zăceam doborît de febră în timp ce respingătorul Janus, cel cu două frunți, care privește mereu apusul și răsăritul soarelui, îmi bîntuia visele și insomniile cu adevărate coșmare. Ajunsesem să-mi detest trupul. Ajunsesem să-mi închipui o pereche de ochi, de mîini, de plămîni la fel de monstruoase ca două chipuri. Un irlandez a încercat să mă convertească la creștinism; îmi repeta preceptul „goim"-ilor: Toate drumurile duc la Roma. Noaptea îmi hrăneam delirul cu această metaforă; vedeam lumea ca un labirint de unde era cu neputință să scape cineva, deoarece toate drumurile, deși păreau că se îndreaptă spre nord sau spre sud, se îndreptau de fapt spre Roma, care era în același timp închisoarea pătrată unde fratele meu trăgea să moară și proprietatea din Triste-le-Roy. În aceste nopți am înjurat pe Dumnezeul cu două chipuri și pe toți dumnezeii febrei și ai oglinzilor că voi construi un labirint în jurul celui care l-a închis pe fratele meu. L-am urzit și-i solid: materialele din care e făcut sînt un heresiolog mort, o busolă, o sectă din secolul al XVIII-lea, un cuvînt grecesc, un pumnal și cîteva romburi din prăvălia unui negustor de vopsele.

Primul termen al seriei mi-a venit la întîmplare. Plănuisem cu cîțiva camarazi — printre care Daniel Azevedo — să furăm safirele tetrarcului. Azevedo ne-a trădat: s-a îmbătat cu banii pe care i-am dat în ajun și s-a rătăcit în hotelul imens; pe la orele două noaptea a pătruns în camera lui Jarmolinsky. Acesta, chinuit de insomnie, începuse să scrie. După cum se pare, redacta cîteva note sau un articol despre numele lui Dumnezeu; scrisese deja „Prima literă a numelui a fost pronunțată". Azevedo îi porunci să tacă. Jarmolinsky întinse mîna spre soneria care urma să trezească întreg hotelul; Azevedo l-a înjunghiat o singură dată, cu un gest aproape reflex; o jumătate de secol de violență îl învățase că lucrul cel mai ușor și mai sigur este să ucizi... Zece zile mai tîrziu, am citit în *Jiddische Zeitung* că ai început să cauți în scrierile lui Jarmolinsky secretul morții sale. Am citit *Istoria sectei hasidi-*

milor, am aflat că teama respectuoasă de a pronunța numele lui Dumnezeu a dat naștere doctrinei conform căreia acest nume este atotputernic și necunoscut. Am aflat că niște hasidimi, în căutarea acestui nume secret, au ajuns să sacrifice oameni... Am înțeles că ai bănuit că hasidimii l-au sacrificat pe rabin ; încercam să justific această bănuiala. Marcel Jarmolinsky a murit în noaptea de 3 decembrie ; pentru cel de al doilea „sacrificiu" am ales noaptea de 3 ianuarie. Primul murise la nord, ne trebuia un loc la apus. Daniel Azevedo a fost victima care ne trebuia. Merita moartea ; era un impulsiv, un trădător ; capturarea lui putea să nimicească tot planul. L-a înjunghiat unul dintre noi ; pentru a stabili o legătură între prima crimă și aceasta am scris deasupra romburilor din prăvălia negustorului de vopsele următoarele : „A doua literă a numelui a fost pronunțată".

A treia „crimă" a avut loc la 3 februarie. A fost, așa cum ghicise Treviranus, doar un simulacru. Gryphius-Ginzberg-Ginzburg sînt eu. Am stat, deghizat cu o mică barbă falsă, o săptămînă întreagă, care mi s-a părut nesfîrșită, în acea cameră sordidă din strada Toulon, pînă în clipa cînd prietenii m-au scos de acolo. De pe scara cupeului, unul dintre ei a scris pe un stîlp : „Ultima literă a numelui a fost pronunțată". Această frază enunța seria „triplă" a crimelor. Oamenii au înțeles ; eu totuși intercalam indici care se repetau, pentru ca dumneata, gînditorul Erik Lönnrot să înțelegi că seria era de fapt „cuadruplă". Un miracol la nord, altul la est și un altul la vest determină un al patrulea miracol la sud ; Tetragrammatonul — numele lui Dumnezeu — JHVH — e compus din *patru litere ;* arlechinii și firma negustorului de vopsele sugerează „patru" termeni. Subliniasem un anumit pasaj în manualul lui Leusden : în acest pasaj se spune că evreii calculau ziua de la un asfințit la altul ; acest pasaj dă de înțeles că asasinatele au avut loc în ziua de „patru" a fiecărei luni. I-am trimis triunghiul echilateral lui Treviranus. Am presimțit că vei adăuga punctul care lipsea. Punctul care determina un romb perfect, punctul ce hotăra dinainte locul unde o moarte sigură te așteaptă. Am premeditat totul, domnule Erik Lönnrot, pentru a te atrage în singurătatea din Triste-le-Roy.

Lönnrot evită să-l privească pe Scharlach drept în ochi. Privi copacii și cerul împărțit în romburi vag colorate în gal-

ben, verde și roșu. Îi era cam frig și se simți cuprins de o tristețe impersonală, aproape anonimă. Era noapte ; din grădina prăfuită se înălța strigătul inutil al unei păsări. Lönnrot cercetă pentru ultima oară problema crimelor simetrice și periodice.

— În acest labirint sînt trei linii în plus, spuse el în cele din urmă. Cunosc un labirint grec format dintr-o singură linie dreaptă. Urmînd această linie s-au rătăcit atîția filozofi, încît un simplu detectiv se poate ușor pierde. Domnule Scharlach, cînd, într-o viitoare incarnare, o să mă urmărești, simulează (sau comite) o crimă în A, alta în B, la opt kilometri de A, și alta în C, la patru kilometri de A și de B și la jumătatea drumului dintre ele. Așteaptă-mă apoi în D, la doi kilometri de A și de C, tot la jumătatea drumului. Omoară-mă în D, tot așa cum o să mă omori acum la Triste-le-Roy.

— Cînd am să te omor a doua oară, răspunse Scharlach, îți promit acest labirint care se compune dintr-o singură linie dreaptă și care este invizibil, nesfîrșit.

Făcu cîțiva pași înapoi. Apoi trase cu multă grijă.

1942

În românește de IRINA RUNCAN

JOHN DICKSON CARR

URMA DE PAS PE CER

Se trezi brusc în mijlocul unor vise confuze și rămase întinsă un minut sau două, fixînd plafonul alb al camerei, înainte de a-și da seama că nu era vorba decît de niște vise.

Și, totuși, era altceva.

Razele palide ale soarelui intrau pe fereastra deschisă. Vîntul ușor și rece, care umfla perdelele, înfiora stratul subțire de zăpadă de pe pervazul ferestrei. Deodată parcă aerul se învioră în cămăruța goală, activîndu-i circulația sîngelui. Dorothy Brant îl respiră îndelung.

Totul era în regulă. Se afla în casa de la țară, unde tatăl ei, Harry și cu ea veniseră să patineze pe lacul înghețat și să facă poate și puțin schi, dacă ar fi nins așa cum anunțase institutul meteorologic. Și, într-adevăr, ninsese. Dorothy ar fi trebuit să se bucure. Dar, curios, văzînd cum se depune zăpada pe pervazul ferestrei, se simțea cuprinsă de un fel de teroare.

Tremurînd în așternutul cald, cu pătura trasă pînă la bărbie, aruncă o privire spre ceasul deșteptător care se afla pe noptiera de lîngă pat. Nouă și douăzeci. A dormit mai mult ca de obicei. Tatăl ei și cu Harry așteaptă probabil să mănînce. Își repetă că totul e în regulă. Totuși, acum cînd se trezise de-a binelea, știa că nu e adevărat. Cearta din ajun îi reveni în minte. Vecina, Mrs. Topham... această zgripțuroaică și hoață pe deasupra...

Singurul lucru care a reușit să le strice acest week-end așteptat cu nerăbdare. Evocaseră dinainte plăcerea patinajului : zgomotul înfundat sau limpede al lamelor tăioase pe gheață, goana nesfîrșită, scrîșnetul patinelor la viraje, ulmii negri conturîndu-se pe cerul rece și senin. Și iată că această Mrs. Topham

care locuieşte în casa de alături, cu ceasul furat şi cu fandoselile ei rău intenţionate, stricase totul.

Gîndeşte-te la altceva! La ce bun să rumegi mereu acelaşi gînd? Uită-l!

Dorothy Brant îşi luă inima-n dinţi şi, dîndu-se jos din pat, îşi căuta halatul şi papucii. Dar, pe fotoliu, în locul halatului, găsi paltonul ei de blană, şi, alături, o pereche de pantofi din piele moale — nişte mocasini garnisiţi cu perle, pe care i-i adusese Harry din Statele Unite. Acum, tălpile pantofilor erau parcă reci, umede, tari, aproape îngheţate. În acel moment o frică inconştientă o cuprinse pe Dorothy, punînd stăpînire pe întreaga ei fiinţă, şi n-o mai părăsi.

Închise fereastra şi intră în baie. În căsuţa cu perdele albe şi miros de lemn vechi era atîta linişte, încît Dorothy auzi vocile ce veneau de la parter. Erau ca un murmur din care nu se distingea nici un cuvînt: vocea de tenor a lui Harry, aceea mai molcomă şi mai joasă a tatălui, şi încă una, pe care n-o recunoscu, cea mai molcomă şi mai joasă din toate. Ce se întîmplă ? Căută să facă baie şi să se îmbrace cît mai repede. Cei doi bărbaţi nu numai că se sculaseră de mult, dar îşi pregătiseră probabil şi micul dejun, căci Dorothy simţea ajungînd pînă la ea aroma cafelei ce se încălzea pe foc. Nu reuşea însă de loc să se grăbească. Deşi dormise nouă sau zece ore, se simţea prost dispusă, obosită, ca şi cum ar fi stat trează toată noaptea.

Îşi mai pieptănă o dată părul castaniu închis, tuns *à la Ninon*, şi, fără să se dea nici cu pudră, nici cu ruj pe buze, coborî în fugă scara. În uşa *living-room*-ului se opri brusc. În cameră se aflau tatăl, vărul ei Harry şi comisarul de poliţie din district.

— Bună ziua, domnişoară, spuse comisarul.

N-a mai uitat niciodată, după aceea, mica încăpere şi figurile celor care se aflau acolo. Soarele inunda camera, luminînd covoarele aspre, în culori vii, şi plăcile grosolane ale căminului. Prin ferestrele laterale se vedea, dincolo de grădina acoperită de zăpadă, cam la douăzeci de metri şi de partea cealaltă a unui gard înalt de dafini în care fusese tăiat un pasaj, casa albă unde locuia Mrs. Topham.

Dar ceea ce mai ales o izbi pe Dorothy cînd intră, fu impresia că discuţia se oprise brusc şi că bărbaţii îşi întorseseră privirile de la ea.

— Bună ziua, domnișoară, repetă comisarul Mason.

Harry Ventnor începu să vorbească, parcă stăpînit de un fel de spaimă. Fața lui, de obicei rumenă, părea și mai roșie. Picioarele-i mari, umerii lați și mîinile mici și musculoase se agitau.

— Nu spune nimic, Dolly! strigă el. Nu spune nimic. Nimic nu te poate obliga să spui ceva. Așteaptă să...

— Cred..., începu rar tatăl ei, în timp ce privirea îi aluneca de-a lungul nasului, apoi de-a lungul pipei, oriunde numai înspre Dorothy nu. Cred într-adevăr, continuă după ce își limpezi vocea, că ar fi poate mai bine să nu vorbești înainte de a...

— Vă rog, domnule, îl întrerupse comisarul Mason, limpezindu-și și el vocea. Domnișoară, aș vrea să vă pun cîteva întrebări. Dar e totuși de datoria mea să vă spun că aveți dreptul să nu răspundeți înainte de a fi vorbit cu avocatul dumneavoastră.

— Avocatul meu? Dar n-am nevoie de nici un avocat! La ce mi-ar folosi? exclamă Dorothy.

Comisarul aruncă o privire semnificativă tatălui ei și lui Harry, ca pentru a-i invita să ia notă.

— În legătură cu Mrs. Topham, domnișoară.

— Oh!

— De ce ați făcut *oh*?

— Continuați, vă rog. Despre ce este vorba?

— După cum cred că am înțeles, Mrs. Topham și cu dumneavoastră ati avut ieri un „schimb de cuvinte". O mică ceartă, am putea spune.

— Puteți spune.

— Pe ce motiv?

— Regret, spuse Dorothy, dar nu pot să vă răspund. Asta i-ar da prilej acestei bătrîne nebune să pretindă că o vorbesc de rău. Așa este! Ea ce v-a spus?

— Știți, domnișoară, răspunse Mason, scărpinîndu-și maxilarul cu un creion pe care-l scosese din buzunar, mi-e teamă că nu prea mai e în măsură să ne spună ceva. În momentul de față se află într-o clinică la Guildford, cu craniul într-o stare destul de proastă. Între noi fie vorba, greu își va reveni.

Întîi Dorothy nu-și mai simți inima, apoi i se păru că începe să-i bată nebunește. Comisarul o fixa cu o privire fermă. Se căzni să întrebe:

— Vreţi să spuneţi că a avut un accident?

— Nu chiar. Doctorul afirmă că a fost lovită de trei-patru ori cu *presse-papiers*-ul acela mare de sticlă pe care desigur l-aţi văzut pe o masă la dînsa. Nu-i aşa?

— Credeţi... credeţi că cineva a lovit-o *dinadins*? Dar cine?

— Ei bine, făcu comisarul privind-o şi mai insistent, astfel încît în faţa ochilor lui Dorothy nu se mai afla decît o faţă enormă de puritan cu o aluniţă lîngă nas, sînt obligat să vă spun că după toate aparenţele acest cineva aţi fi dumneavoastră.

Nu era adevărat. Era cu neputinţă. Mai tîrziu, Dorothy îşi aminti că a examinat cele trei figuri din faţa ei cu un fel de detaşare: ridurile mici, vizibile în soare, din colţul ochilor lui Harry, părul lui blond, pieptănat în grabă, haina de piele cu fermoarul tras pe jumătate. Îşi aminti cum se gîndise că, în ciuda recordurilor lui atletice, avea un aer cam stupid, de om bun de nimic. Dar trebui să recunoască atunci că nici tatăl ei nu părea a fi mult mai de nădejde.

Se auzi spunînd:

— Dar e absurd!

— Sper, domnişoară. Din toată inima. Acum răspundeţi-mi. Aţi ieşit din această casă noaptea trecută?

— Cînd?

— N-are importanţă ora.

— Da. Nu. Nu ştiu. Da, cred că da.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Dorothy, interveni tatăl, nu mai spune nimic înainte de a sosi avocatul. Am telefonat în oraş. N-am vrut să te nelinişteşc. N-am vrut nici măcar să te trezesc... Trebuie să existe o explicaţie. Există neapărat una!

Nu propriile ei sentimente, ci mai degrabă aerul nenorocit al tatălui o făcu să reziste. Corpolent, pe jumătate chel, preocupat de afacerile lui, îngrijorat de tot ce se întîmplă în lume... aşa era John Brant. Aşezat în plin soare, cu faţa disperată, îşi strîngea, alipindu-l de corp, braţul stîng paralizat, ce se termina cu o mănuşă neagră.

— Am... am văzut-o, explică el. Nu era un spectacol frumos. Nu că n-aş mai fi văzut vreodată ceva mai rău. La război, adăugă el, atingîndu-şi braţul. Dar tu eşti o fetiţă, Dolly. Nu eşti decît o fetiţă. Tu n-ai putut să faci aşa ceva.

Tonul lui plîngăreţ cerea o confirmare.

— Un moment, domnule, întrerupse comisarul Mason. Ei bine, domnişoară! Aţi recunoscut că *aţi ieşit* azi-noapte.

— Da.

— În zăpadă?

— Da, da!

— Vă amintiţi ce oră era?

— Nu.

— Spuneţi-mi, domnişoară, ce număr purtaţi la pantof?

— Treizeci şi şapte.

— Un număr mai curînd mic, nu-i aşa? Şi cum Dorothy dădea tăcută din cap, comisarul Mason îşi închise carnetul. Veniţi cu mine.

Casa avea o uşă lăturalnică. Fără să atingă clanţa uşii, Mason săltă zăvorul şi deschise. Streaşina lată ferise cele două trepte ale peronului. Dar începînd de la capătul acestuia, un strat subţire de zăpadă acoperea pămîntul pînă la casa cu obloanele închise locuită de Mrs. Topham. În această zăpadă se vedeau foarte precis urme de paşi în două rînduri distincte. Dorothy ştia ai cui sînt. Foarte pronunţaţi, unii dintre paşi treceau în linie sinuoasă pe sub bolta deschisă în gardul de dafini şi se opreau în faţa peronului casei Topham. Alţii, perfect identici, doar ceva mai puţin pronunţaţi şi mai distanţaţi, în locul unde era clar că persoana a alergat, se întorceau de la casa Topham la cealaltă vilă.

O panică mută o cuprinse pe Dorothy. Acum îşi aduse aminte. Nu era un vis. A făcut-o într-adevăr. În subconştient ştiuse de la început. Îşi mai amintea şi alte lucruri: paltonul de blană strîns peste pijama, răceala zăpezii care-i uda mocasinii, fuga în beznă, fără să vadă nimic.

— Sînt paşii dumneavoastră, nu-i aşa, domnişoară? întrebă comisarul.

— Da, da, sînt paşii mei.

— Haideţi, liniştiţi-vă, mormăi Mason. Sînteţi cam palidă. Veniţi înăuntru şi aşezaţi-vă, n-o să vă mănînc. Apoi în vocea lui se descifră o vagă iritare. Sau poate ceva din simplitatea gravă a tinerei fete îi înmuie atitudinea oficială. Dar de ce aţi făcut asta, domnişoară? Dumnezeule mare, de ce? Ca să luaţi din birou de la Mrs. Topham cîteva fleacuri care nu valorează mai mult de zece lire? Şi nici măcar nu v-aţi dat osteneala să ştergeţi urmele. Începu să tuşească, ceea ce-l făcu să tacă brusc.

Vocea lui John Brant se auzi atunci, înțepătoare.
— Perfect, dragul meu. E primul semn de inteligență pînă acum. Nu vreți să spuneți, sper, că fiica mea e nebună.
— Nu, domnule. Dar era vorba de bijuteriile mamei domnișoarei, dacă am înțeles bine.
— Cine v-a spus asta? Harry, desigur!
Harry trase pînă sus fermoarul hainei de parcă s-ar fi închis în el. Parcă ar fi vrut să dea impresia că e un băiat bun, pe care toată lumea îl persecută, dar care nu dorește decît să fie prieten cu toți și numai să fie lăsat în pace. Pe fața lui strălucea atîta sinceritate, încît era chiar greu să te îndoiești de bunele lui intenții.
— Ascultă, bătrîne. Trebuia să le spun. N-ajută la nimic să ascunzi asemenea lucruri. Știu că în romane...
— În romane!
— Bine, n-aveți decît să numiți asta cum vreți. Poliția descoperă întotdeauna faptele și le răstălmăcește în așa fel, încît pînă la urmă ies mai rău decît sînt în realitate. Așteptă puțin ca vorbele lui să-și facă efectul. Trebuie să vă spun că nu sînteți pe drumul cel bun. Să presupunem că Dolly a avut o încăierare cu Mrs. Topham în legătură cu bijuteriile. Să presupunem că s-a dus acolo noaptea trecută. Să presupunem că urmele sînt ale ei. Toate acestea dovedesc că ea a omorît-o pe doamna Topham? Cu toate că, am putea spune, ar fi făcut un serviciu multor oameni. Dar de ce nu vă gîndiți că ar putea fi și un hoț?
Comisarul Mason dădu din cap.
— Pentru că e imposibil, domnule.
— Dar de ce? De ce?
— Dacă vreți să mă ascultați, o să vă spun. Vă amintiți probabil că zăpada a început să cadă ieri seară puțin după ora unsprezece.
— Nu. Noi ne culcaserăm la ora aia.
— Ei, bine, puteți să mă credeți, răspunse calm Mason. Am petrecut jumătate din noapte la comisariat. Ningea. Și n-a încetat decît pe la miezul nopții. În plus, trebuie să mă credeți, și putem ușor dovedi, că Mrs. Topham trăia și se simțea chiar foarte bine cîtva timp după miezul nopții. Pentru că, vedeți dumneavoastră, domnule, a telefonat la comisariat. A spus că nu poate să doarmă, că e nervoasă deoarece are impresia că sînt hoți prin apropiere. Cum bătrîna doamnă făcea

asta... Mason se strîmbă... cam de trei ori pe lună, n-am luat în seamă. Dar pot să vă spun că am primit telefonul ei la douăsprezece, prin urmare cel puţin zece minute după ce a încetat ninsoarea.

Harry avu o uşoară ezitare.

— Înţelegeţi, domnule? continuă comisarul cu aceeaşi răbdare. Mrs. Topham n-a fost atacată decît după ce ninsoarea a contenit. În jurul casei sale în acest moment zăpada se întinde neatinsă pe o rază de douăzeci de metri, cu excepţia urmelor de paşi pe care Miss Brant le recunoaşte a fi ale sale. Apoi, sculîndu-se enervat : Nu se poate să fie altcineva. Chiar dacă Miss Brant ar refuza să le recunoască, aceste urme n-au putut fi lăsate decît de dînsa. Dumneavoastră, Mr. Ventnor, purtaţi numărul patruzeci şi trei, Mr. Brant — patruzeci şi doi. Aţi fi putut merge pe nişte urme de paşi făcute de un picior cu numărul treizeci şi şapte? S-o spuneţi lui mutu! Şi totuşi cineva a intrat în casă folosind o cheie, a lovit-o mortal pe bătrînă, a devalizat biroul şi a plecat. Din moment ce nu există alte urme în zăpadă, cine a făcut asta ? Cine ?

Acum, Dorothy se gîndea aproape cu indiferenţă la cele întîmplate. Îşi aminti de *presse-papiers*-ul cu care fusese lovită Mrs. Topham. Stătea pe o masă în salonul care mirosea a atmosferă stătută, închisă. O sferă grea de sticlă, avînd în interior un peisaj minuscul. Cînd clătinai bila se stîrnea o furtună de zăpadă în miniatură, ceea ce făcea ca loviturile criminalului să fie mai îngrozitoare.

Se întrebă dacă şi-o fi lăsat amprentele pe sferă. Dar la orice s-ar fi gîndit, îi revenea în minte figura lui Renée Topham. Renée Topham... cea mai bună prietenă a mamei ei.

— O urăsc, spuse ea. Şi deodată se porni pe plîns.

Dennison Jameson, de la biroul de avocatură *Morris, Farnsworth & Jameson, Lincoln's Inn Fields,* îşi închise servieta cu un pocnet scurt. Tocmai îşi punea pălăria şi paltonul cînd Billy Farnsworth îşi vîrî capul prin deschizătura uşii.

— Salutare, spuse. Te duci în Surrey pentru cazul Brant?

— Da.

— Hm! Crezi cumva în minuni?

— Nu.

— Dragul meu. Fata asta e vinovată. Trebuie s-o ştii.

— E de datoria noastră să facem tot ce ne stă în putinţă pentru clienţii noştri. Farnsworth îl privi cu atenţie.

— Citesc pe figura dumitale că donquijotismul n-a murit încă. Un tînăr idealist zboară în ajutorul unei fete frumoase aflate în mare pericol, jurînd pe toţi sfinţii că...

— N-am întîlnit-o decît de două ori, răspunse Jameson. Recunosc că-mi place. Dar, dacă te gîndeşti puţin, ce dovezi extraordinare pot fi găsite împotriva ei?

— Bine, dar de fapt ce-ţi trebuie?

— Ascultă. Ce acuzaţii se aduc fetei ăsteia? Mrs. Topham a primit în cap cîteva lovituri date cu un *presse-papiers* de sticlă. Nu s-a găsit nici o amprentă digitală pe acest *presse-papiers*, ceea ce dovedeşte că a fost şters. Dar după ce a făcut lucrul acesta cu multă grijă, Dorothy Brant s-a întors să se culce, lăsînd în urma ei două rînduri de paşi pe care un avion de observaţie le-ar fi putut repera de la înălţime apreciabilă. Găsiţi că e normal?

Farnsworth căzuse pe gînduri.

— Se va spune poate că nu e în toate minţile, remarcă el. Dar ce importanţă are psihologia? Faptele concrete contează. O avem pe misterioasa văduvă Topham singură în toată casa. Unica ei servitoare nu doarme acolo. În zăpadă, urmele paşilor unei singure persoane. Dorothy Brant le-a făcut. Şi, de altfel, recunoaşte. Practic, nimeni altcineva n-a putut să intre sau să iasă din casă. Ai altă ipoteză?

— Nu ştiu, răspunse Jameson cu un fel de disperare. Dar ţin să aflu primul versiunea domnişoarei Dorothy Brant despre cele întîmplate. Singurul lucru de care se pare că nimeni nu se preocupă este ce gîndeşte ea însăşi.

Dar, puţin mai tîrziu, de îndată ce o văzu, îşi schimbă părerea.

Cînd ajunse în faţa grilajului se lăsa înserarea. O înserare albăstruie, care făcea zăpada să pară gri. Jameson se opri o clipă în faţa grilajului şi privi gardul îngust de dafini care despărţea proprietatea Brant de cea a doamnei Topham. Gardul n-avea nimic special. Înalt de aproximativ un metru optzeci, se tăiase în el un pasaj în formă de arc gotic. Dar exact în faţa acestui pasaj se afla o siluetă masivă în impermeabil şi cu pălărie, care examina cu atenţie zăpada ce acoperea partea laterală a gardului. Silueta i se păru cunoscută lui Jameson. Alături, un om, evident comisarul de poliţie al districtului,

ținea în mîini un aparat de fotografiat. Un *flash* țîșni. Deși era prea departe ca să audă limpede, Jameson avu totuși impresia curioasă că dinspre silueta înaltă pornea un rîs zgomotos.

Harry Ventner, pe care-l cunoștea puțin, îi deschise ușa.

— E aici, îi spuse indicîndu-i printr-o mișcare a capului camera din față. Hm... n-o s-o sîcîiți, nu-i așa? Dar... ce dracu fac acolo lîngă gard? Și Harry privi dincolo de peluză.

— S-o sîcîi? repetă Jameson cu un fel de asprime. Am venit aci ca s-o ajut în măsura posibilului. V-aș ruga, pe Mr. Brant și pe dumneavoastră, să mă ajutați Credeți într-adevăr că Miss Brant în stare normală ar fi putut să facă lucrul de care e acuzată?

— În stare normală? întrebă Harry. Și privindu-l pe Jameson într-un mod ciudat, tăcu. Se întoarse brusc și traversă cu pași mari peluza.

Totuși, cînd o văzu, Dorothy nu-i făcu lui Jameson impresia că nu ar fi in toate mințile. Ceea ce aprecie mai ales, așa cum mai apreciase și înainte, fu sinceritatea ei. Se așezară în mica încăpere simplă, cu focul arzînd în cămin. Pe placa de deasupra căminului erau înșirate cupe de argint, mărturii ale recordurilor atletice ale lui Harry, și alte trofee datorate succeselor de tinerețe ale lui John Brant la Saint-Moritz. Dorothy era și ea sportivă.

— Ca să mă sfătuiți? întrebă ea. Ca să știu ce să răspund cînd or să mă aresteze?

— Dar nu v-au arestat încă, Miss Brant.

Dorothy zîmbi.

— Și totuși, pariez că asta vă miră, nu-i așa? Oh! Știu cît de adînc sînt prinsă în treaba asta. Presupun că poliția caută încă dovezi mai evidente. Și acum a mai venit cineva aici. Un oarecare March, de la Scotland Yard. Mă simt chiar flatată.

Jameson se ridică. Înțelese de ce silueta înaltă de lîngă gard i se păruse cunoscută.

— Colonelul March?

— Da Un om binevoitor, credeți-mă, răspunse Dorothy, acoperindu-și ochii cu mîna. Dar dincolo de tonul vioi, Jameson îi simțea nervii încordați· Au mai cotrobăit o dată în camera mea fără să găsească nici ceasul, nici broșa, nici

inelele pe care sînt bănuită că le-aș fi furat de la mătușa Renee Topham. Mătușa Renée!

— Am auzit. Dar... ce vor cu asta? Cîteva bijuterii! De ce le-ați fi furat, mai ales de la ea?

— Pentru că nu erau ale ei, spuse Dorothy, înălțîndu-și brusc fața palidă și vorbind foarte repede. Erau bijuteriile mamei mele.

— Liniștiți-vă.

— Mama e moartă, continuă Dorothy. Nu cred că cineva a omorît-o pe Mrs. Topham pentru niște inele și un ceas. Trebuie să fie, cu siguranță, altceva. Mama era foarte bună prietenă cu Mrs. Topham. Tot timpul nu auzeam decît „mătușa Renée în sus, mătușa Renée în jos" și mama nu mai înceta s-o răsfețe. Cu toate astea dorea ca bijuteriile să-mi rămînă mie. Dar, fără nici un scrupul, scumpa noastră mătușă Renée și le-a însușit, așa cum obișnuiește să procedeze cu toate lucrurile. Pînă ieri n-am știut ce se întîmplase cu bijuteriile. Cunoașteți genul ăsta de femeie? Mrs. Topham e într-adevăr încîntătoare, aristocratică, drăguță și plină de un farmec senin, dar fură tot ce poate și speră să-i meargă așa la infinit. Știu că are mulți bani, dar mă întreb ce face cu ei. Singurul motiv pentru care preferă să se îngroape aici la țară este că-i prea zgîrcită ca să-și cheltuiască banii la oraș. Niciodată n-am putut s-o sufăr. Cînd a murit mama și eu am refuzat s-o mai răsfăț pe mătușa Renée, totul s-a schimbat. Și în ce termeni vorbește despre noi! Despre datoriile lui Harry, și despre afacerile nesigure ale tatălui meu! Și despre *mine!* Se opri și zîmbi din nou. Iertați-mă că vă plictisesc cu toate astea.

— Nu mă plictisiți de loc.

— Nu găsiți că lucrurile astea sînt mai degrabă ridicole?

— Ridicole, repetă Jameson cu un aer grav. Nu-i exact cuvîntul pe care l-aș folosi. Deci v-ați certat cu ea?

— Oh, da, și încă strașnic. O ceartă măreață. Mai cumplit nici nu s-ar fi putut.

— Cînd?

— Ieri. Pentru că am văzut că purta la mînă ceasul mamei mele.

În timp ce vorbea, Dorothy privea focul deasupra căruia străluceau cupele de argint.

— Poate că mi am dat drumul și am spus mai multe decît se cuvenea, continuă ea. Dar nici tata și nici Harry nu mi-au venit în ajutor. Nu-i reproșez nimic tatii. Afacerile îl hărțuiesc atît de mult, și uneori și brațul beteag îl doare, încît nu dorește decît să aibă liniște. Cît despre Harry, nu-i place absolut de loc Mrs. Topham. Dar ea s-a îndrăgostit de el și asta îl măgulește. E un gen de om care face pereche bună cu mătușa Renée. Nu lucrează nimic. N-are nici o importanță, cineva tot o să aibă grijă de el. Iar eu sînt la mijloc. „Dolly, fă asta", „Dolly fă ailaltă", „drăguța mea Dolly, n-ai vrea tu să fii bună și să... oare te-ar deranja ?" Ei da, uite că mă deranjează. Și cînd am văzut-o pe femeia aia purtînd ceasul mamei și văicărindu-se că nu-și poate permite să țină o femeie de serviciu, am simțit deodată că trebuie să fac ceva. Și presupun că asta trebuie să se fi întîmplat.

Jameson îi prinse mîinile.

— Și ce ați făcut ?

— Nu știu. Tocmai asta-i partea proastă.

— Dar...

— Nu. Exact un lucru de care Mrs. Topham a rîs întotdeauna. Nu știi niciodată ce faci cînd mergi în somn. Caraghios, nu-i așa ? continuă ea după un moment de tăcere. Absolut grotesc. Pentru alții, poate. Dar nu și pentru mine, vă asigur. Încă din copilărie, dacă sînt foarte obosită sau epuizată nervos, așa pățesc. Odată chiar am coborît scara, am aprins focul în sufragerie și am pus masa. E adevărat că nu mi se întîmplă prea des. Și niciodată cu un asemenea rezultat. Încercă să rîda. Dar de ce oare tata și cu Harry se uită așa la mine ? Asta e cel mai rău. Nu pot să știu dacă sînt sau nu o criminală.

Era îngrozitor.

Jameson trebui s-o admită, deși rațiunea se revolta împotriva acestei eventualități. Se sculă și începu să se plimbe prin cameră. Privirea ochilor căprui ai fetei nu-l părăsea nici o clipă. Oriunde se uita, îi vedea fața palidă și încordată.

— Ei, asta-i, zise el cu o voce calmă, dar e absurd.

— Oh, vă rog, nu vorbiți așa. Nu e de loc original.

— Credeți cu adevărat că v-ați dus la femeia aceea, și nu vă amintiți nimic ?

— Ar fi mai greu decît să aprinzi focul ?

— Nu asta vă întreb. *Credeți* că ați făcut-o ?

— Nu.

Această întrebare conținea totul. Acum Dorothy avea încredere în el. Se stabilise între ei un fel de înțelegere și simpatie, îi lega o forță spirituală, aproape la fel de tangibilă ca și căldura ce se degajă din corpuri.

— În fond... nu, nu cred. Mă gîndesc că m-aș fi trezit. Și pe urmă... în sfîrșit, nu am sînge pe mine. Dar ce dovadă să găsesc ?

Dovada. Veșnic dovadă. Mereu dovada.

— Nu pot să neg că m-am dus acolo. Îmi amintesc cum mă trezisem pe jumătate, cînd m-am întors. Stăteam în mijlocul peluzei, în zăpadă. Aveam pe mine paltonul de blană pus peste pijama. Simțeam cum îmi cade zăpada pe față și cum îmi udă picioarele prin mocasini. Tremuram. Și am luat-o la fugă. Asta e tot. Dacă nu eu am făcut-o... cine altcineva a putut s-o facă ?

— Vă rog să mă iertați, spuse în acel moment o voce străină. Vă deranjează dacă aprind lumina ?

Dennis Jameson își dădu numaidecît seama a cui era vocea. Se auzi cum o mînă pipăie peretele pentru a găsi comutatorul, apoi, deodată, în mica încăpere se făcu lumină. Zîmbind, colonelul March se apropie de cămin să se încălzească. Cele o sută și cinci kilograme dispăreau sub un impermeabil larg cît o foaie de cort. Purta o beretă mare de tweed, și fața plină de pistrui i se înroșise de frig. Fuma, cu o plăcere zgomotoasă, o pipă cu un coș larg, care amenința să-i ardă mustața roșcată.

— Ah, Jameson ! exclamă el. Și, scoțîndu-și pipa din gură, îi făcu lui Jameson un semn de salut. Va să zică dumneata *erai*. Mi s-a părut mie că te-am văzut intrînd. N-aș fi vrut să vă deranjez, dar cred că e bine ca Miss Brant să știe două lucruri.

Dorothy se întoarse repede spre el.

— În primul rînd, continuă colonelul March, Mrs. Topham e în afară de orice pericol. A putut, ca un orator după un dineu, să rostească vreo cîteva cuvinte, ca să spun așa, incoerente. În al doilea rînd, în grădina dumneavoastră se află cel mai curios lucru pe care l-am văzut vreodată.

Jameson fluieră admirativ.

— L-ați mai întîlnit pe acest om ? o întrebă pe Dorothy. Este șeful serviciului de cercetări excepționale. Cînd se întîmplă ceva straniu care poate să fie la fel de bine o mis-

tificare sau un caz serios, se face apel la el. E atît de ager, încît aproape întotdeauna ghicește exact. După cîte știu a mai anchetat în legătură cu dispariția unei părți dintr-o casă, cu un cadavru ambulant, și a găsit o mobilă considerată definitiv pierdută. Dacă spune că aci e vorba de ceva neobișnuit, puteți să-l credeți.

Colonelul March dădu din cap cu un aer foarte serios.

— Da, de asta mă aflu aici. Poliția s-a gîndit că ne-ar interesa poate această urmă de picior.

— Ce urmă ? strigă Dorothy. Vorbiți despre...

— Nu, nu de a dumneavoastră, Miss Brant. De o alta. Dar lăsați-mă să vă explic. Mai întîi aș vrea să vă uitați amîndoi pe fereastră la gardul de dafini care desparte grădina asta de cealaltă. Fiți atenți, căci e aproape întuneric.

Jameson se apropie de fereastră.

— Ei, spuse el, ce ar trebui să văd ? Nu-i decît un gard.

— Cum bine ai remarcat cu atîta pertinență, este într-adevăr un gard. Acum răspunde-mi. Crezi că un om ar putea să meargă pe partea de sus a acestui gard ?

— Doamne Dumnezeule, bineînțeles că nu !

— Nu ? De ce ?

— Nu sesizez poanta, zise Jameson. Pot să vă răspund simplu că acest gard nefiind mai gros de patru sau cinci centimetri de-abia ar putea suporta o pisică. Dacă ați încerca să vă urcați pe el v-ați prăvăli ca un maldăr de cărămizi.

— Foarte exact. Și atunci ce-ați spune dacă ați auzi că cineva, cîntărind cel puțin șaptezeci și cinci de kilograme, s-a cățărat pe acest gard ?

Nimeni nu răspunse. Faptul părea atît de neverosimil încît nici unul dintre ei nu scoase o vorbă.

Dorothy Brant și Dennis Jameson se priveau.

— S-ar părea totuși că cineva a făcut-o, continuă colonelul March. Uitați-vă bine la gard. Vedeți pasajul în formă de boltă ? Exact deasupra, pe zăpada depusă pe partea laterală a gardului se vede urma unui picior. A unui picior mare. Cred că ar putea fi identificat prin toc, deși o bună parte din urmă nu prea se poate desluși.

În momentul acela, cu un pas apăsat, dar rapid, tatăl lui Dorothy intră în cameră. Părea să aibă ceva de spus,

dar văzîndu-l pe colonelul March preferă să tacă. Se apropie de Dorothy, care-l luă de braţ.

— Va să zică, insistă Jameson, cineva s-a urcat pe acest gard?

— Nu, răspunse March. Cum ar fi putut?

Jameson îşi reveni.

— Aşa e bine, domnule, spuse calm, „cum ar fi putut" este expresia exactă. Numai că nu v-am auzit niciodată afirmînd ceva fără să fi avut un motiv bine întemeiat. Mă îndoiesc că ar putea avea vreo legătură cu cazul acesta. Nu mă interesează să ştiu dacă cineva a putut să se urce pe gardul ăsta şi să danseze acolo sus un tango. Gardul nu lămureşte nimic. Nu duce spre Mrs. Topham. Doar desparte cele două proprietăţi. Totul e să ştiu cum s-a putut merge de aici pînă la casa cealaltă pe o distanţă de douăzeci de metri şi pe o zăpadă imaculată fără să rămînă urme. Pentru că sînt absolut sigur că n-o credeţi vinovată pe Miss Brant.

Colonelul March făcu un gest ca pentru a se scuza.

— Ştiu că nu este vinovată.

Dorothy îşi aminti din nou de *presse-papiers*-ul în interiorul căruia se stîrnea o furtună de zăpadă în miniatură, atunci cînd îl zdruncinai. Îşi simţea creierul ameţit, de parcă şi ei i-l zdruncinase cineva.

— Ştiam desigur că Dolly n-a făcut aşa ceva, spuse John Brant, trecîndu-şi deodată braţul valid pe după umerii fiicei. Ştiam şi le-am spus-o. Dar...

Colonelul March îl întrerupse.

— Hoţul, Miss Brant, nu căuta bijuteriile mamei dumitale. Ce voia? Cele aproximativ o mie cinci sute de lire sterline în bancnote de hîrtie şi monezi de aur ascunse în biroul cel vechi. Vă tot întrebaţi ce făcea Mrs. Topham cu banii. Ei bine, iată. Primele cuvinte pe care le-a putut pronunţa într-o stare de semiconştienţă au fost cele ale unui avar. Această mobilă veche din salonul ei era ultimul loc unde hoţii ar fi căutat. În afară de unul singur.

— În afară de unul singur? repetă John Brant şi avea aerul că se scrutează pe sine.

O bănuială bruscă şi îngrijorătoare îi străfulgeră în minte lui Jameson.

— Da, în afară de unul singur care ştia, continuă March. Astfel, dumneavoastră, Miss Brant, aţi fi fost imediat bă-

nuită. Adevăratul vinovat n-a făcut-o de loc din răutate, pentru el era pur şi simplu un mijloc ca să fie scutit de neplăceri şi pedeapsă. Acum ascultaţi ce aţi făcut de fapt, Miss Brant. Faţa lui March se întunecă. Noaptea trecută aţi ieşit din casă. Dar nu v-aţi dus la Mrs. Topham, şi nici n-aţi lăsat cele două rînduri de urme de paşi artistic întipărite pe zăpadă. Aţi spus că aţi simţit zăpada pe faţă şi sub picioare. E uşor de dedus din asta că în acel moment mai ningea. Aţi ieşit afară, aşa cum fac mulţi somnambuli. V-a izbit aerul rece şi zăpada şi fără să ştiţi ce faceţi, v-aţi întors în casă în timp ce continua să ningă, şi astfel urmele paşilor dumneavoastră au fost acoperite.

Adevăratul vinovat — era complet treaz — v-a auzit intrînd şi culcîndu-vă din nou. A întrezărit imediat o şansă căzută din cer de a arunca pe umerii dumneavoastră o crimă pe care aţi fi putut chiar crede că aţi comis-o. S-a strecurat în camera dumneavoastră ca să vă ia pantofii şi cînd zăpada a încetat să mai cadă s-a dus la Mrs. Topham. Fără intenţia de a o ucide. Dar ea nu dormea şi l-a surprins. Şi iată de ce Harry Ventnor a lovit-o.

— Harry... Dorothy pronunţă acest nume ţipînd, după care tăcu. Se întoarse repede spre tatăl ei, apoi privi drept înainte. Şi deodată, începu să rîdă.

— Desigur, spuse colonelul March, ca de obicei o lăsa pe... cum spune el de obicei ?... pe micuţa şi draga lui Dolly să fie bănuită.

John Brant părea uşurat, dar păstra un aer încurcat, contrariat.

— Domnule, îi spuse colonelului March, închizînd pe jumătate ochii, nu pun absolut de loc la îndoială ceea ce afirmaţi. Băiatul ăsta mi-a făcut întotdeauna multe neplăceri. Dar nu cumva vă înşelaţi ?

— Nu.

— Nu se poate să fi făcut aşa ceva. E băiatul lui Emily, băiatul sorei mele. O fi el un element dubios, dar n-are nimic dintr-un vrăjitor.

— Uitaţi, se vede, observă colonelul March, o anumită urmă de pas numărul patruzeci şi trei. Priviţi această interesantă descoperire în zăpada depusă pe partea laterală a unui gard care n-ar suporta greutatea unei pisici. O urmă ce poate fi uşor recunoscută.

— Dar tocmai aici e ceva ce nu merge, exclamă Brant. Urmele în zăpadă sînt făcute de pantofi cu numărul treizeci și șapte! Harry n-a putut să se încalțe cu asemenea pantofi. E o imposibilitate fizică. Harry poartă patruzeci și trei. Doar nu credeți că picioarele lui au intrat în mocasinii de piele ai fiicei mele.

— Nu, răspunse colonelul, dar mîinile au intrat.

Se făcu liniște. Colonelul avea aerul că se gîndește și părea aproape mulțumit.

— Și cu ajutorul acestor mănuși, stranii poate, dar foarte practice, continuă el, Harry Ventnor s-a dus la Mrs. Topham, mergînd în mîini. Foarte ușor. Pentru un gimnast antrenat — așa cum o atestă toate aceste cupe — nu era decît un fleac. Pentru un descreierat, veșnic în pană de bani, era idealul. Stratul de zăpadă fiind subțire nu risca să indice o diferență de greutate. În fața fiecărei uși, protejate de ieșindul acoperișului, un loc curat, fără zăpadă, îi permitea să se repuie pe picioare. Și avusese pînă atunci destule ocazii ca să-și procure o cheie de la ușa laterală. Din nefericire exista acest pasaj, destul de scund, în gard. Mergînd în mîini, își ținea gambele îndoite, și labele picioarelor în verticală ca să-și poată păstra echilibrul. A comis gafa de a lăsa această urmă de talpă de pantof pe partea laterală a gardului. Ca să vă spun drept, sînt încîntat de această stratagemă. Asta întoarce crima cu josul în sus. O urmă de pas pe cer este într-adevăr...

— O frumoasă arestare, domnule, conchise comisarul Mason, făcîndu-și apariția în pragul ușii. L-am găsit pe lîngă Guildford. Probabil c-o fi mirosit el vreo primejdie cînd ne-a văzut că fotografiem. Banii erau la el.

Dorothy privi îndelung omul greoi și îndesat, cu ținuta neglijentă, care tot mai exulta de plăcere. În cele din urmă, nu mai putu să îndure satisfacția lui comunicativă.

— Văd, remarcă Dennis Jameson, că toată lumea pare să se amuze foarte bine. În ceea ce mă privește, mărturisesc că am trecut azi prin două șocuri foarte neplăcute. Și, un moment, m-am temut c-o să mai trec prin unul. Închipuiți-vă, am crezut că o să-l acuzați pe Mr. Brant.

— Și eu, mărturisi Dorothy, zîmbind tatălui. De asta sînt atît de mulțumită acum.

John Brant păru surprins, dar nu în aceeași măsură ca March.

— Ei, asta-i, zise acesta, dar nu vă înțeleg de loc. Eu sînt, după cum ați spus, de la serviciul de cercetări excepționale. Dacă aveți o fantomă în pod sau o urmă de pași pe partea de sus a gardului, chemați-mă. Și soarta ne-a răsplătit pentru că Mr. Jameson are dreptate — eu caut însăși evidența. Și, slavă Domnului !... dacă ați bănui un om că ar fi comis o crimă mergînd în mîini, aș susține, chiar sub tortură, că vă înșelați acuzîndu-l pe singurul, care, în casa asta, are un braț paralizat.

În românește de LINICA MOSCOVICI

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

OASPETELE ULTIMELOR CEREMONII

Comandorul de piatră poate veni la supeul nostru ; poate să ne întindă mîna. I-o vom întinde și noi, încă o dată. Cred că nu noi, ci el se va înfiora.

Într-o seară — era în anul 186..., pe vremea carnavalului — mă aflam împreună cu prietenul meu C. la Balul Operei. Ne nimerisem acolo printr-o împrejurare pe care n-o pot pune decît pe seama unei plictiseli arzătoare și vagi — și luasem loc, numai noi, într-o avanscenă.

Abia începusem a admira, prin praful care se ridicase, clocotul multicolor al măștilor ce urlau sub lustrele aprinse și se agitau mînate de arcușul îndrăcit al lui Strauss, cînd ușa lojii se dădu la o parte : trei doamne, foșnindu-și mătăsurile, se strecurară printre scaunele grele și, după ce-și scoaseră măștile, ne spuseră :

— Bună seara !

Erau trei tinere, deosebit de inteligente și de frumoase, pe care, ocazional, le mai întîlnisem în cercurile artistice ale Parisului : Clio La Cendrée, Antonie Chantilly și Annah Jackson.

— Trageți la fit de la școală, doamnelor ? le întrebă C., poftindu-le să ia loc.

— Vai, zise Clio La Cendrée, era cît pe ce să supăm singure, pentru că astă-seară n-am întîlnit decît oameni oribili și plicticoși, care ne-ar fi întristat imaginația.

— Adevărat, și tocmai voiam să plecăm, cînd v-am zărit ! adăugă Antonie Chantilly.

— Așa că veniți cu noi, dacă n-aveți altceva mai bun de făcut, încheie Annah Jackson.

— Bucurie și lumină! Vivat! răspunse liniștit C. Aveți ceva împotriva unui local ca *Maison dorée*[1]?

— Departe de mine gîndul ăsta! spuse încîntătoarea Annah Jackson, desfășurîndu-și evantaiul.

— Atunci, dragul meu, spuse C. întorcîndu-se spre mine, ia-ți carnetul, cere să ni se rezerve salonul roșu și trimite biletul prin admiratorul lui miss Jackson; cred că așa se procedează, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Domnule, îmi spuse miss Jackson, dacă vrei să te jertfești urnindu-te pentru noi, vei găsi acest personaj — costumat în pasăre-fenix sau în muscă — pierzîndu-și vremea pe lîngă șemineu. Răspunde la pseudonimul transparent de Baptiste sau Lapierre. Fii atît de amabil... întoarce-te însă repede, să ne iubești neîncetat.

Dar eu nu mai auzeam nimic. Priveam în loja din fața noastră, la un străin care mă salutase. Era un bărbat de vreo 35 sau 36 de ani, de paloare orientală, cu o lornietă în mînă.

„Iată-l pe necunoscutul de la Wiesbaden!" îmi spusei, după cîteva clipe de ezitare.

Și fiindcă domnul acesta îmi adusese, în Germania, unul dintre acele mici servicii pe care călătorii obișnuiesc să și le facă (dacă-mi aduc bine aminte, într-un salon, îmi dăduse unele lămuriri despre țigările de pe-acolo,), i-am răspuns la salut.

În clipa următoare mi-am îndreptat privirile spre șemineu, în căutarea păsării-fenix în chestiune; cînd, iată-l pe străin venind spre mine. Cuvintele lui fiind pe cît se poate de amabile, mi-am zis că ar fi politicos din parte-mi să-i ofer sprijinul nostru, ca să nu se simtă prea stingher în vălmășagul acela.

— Pe cine avea-voi onoarea să prezint încîntătorului nostru grup? l-am întrebat zîmbind, după ce acceptase.

— Numele meu e baronul Von H., îmi răspunse străinul. Cu toate astea, ținînd seama de atitudinea nepăsătoare a acestor doamne, de accentul meu străin și de această frumoasă seară de carnaval, îngăduiți-mi să-mi iau, pentru un ceas, un alt nume... primul care-mi va veni în minte, adăugă el. Iată... să zicem... (și începu să rîdă)... baronul Saturn, dacă vreți.

Ciudățenia asta m-a cam surprins, dar, fiind vorba de o nebunie generală, l-am prezentat frumoaselor noastre sub nu-

[1] Cunoscut restaurant de lux.

mele mitologic la care acceptase să-şi reducă adevăratul lui nume.

Fantezia sa îl făcuse interesant ; lăsase impresia că e cine ştie ce rege din „O mie şi una de nopţi", care călătoreşte incognito. Clio La Cendrée, unindu-şi mîinile, merse pînă la a şopti numele unui oarecare Jud, vestit pe vremea aceea, un fel de criminal dispărut, pe care, după cum se spunea, o serie de amoruri îl făcuseră cunoscut şi putred de bogat.

După obişnuitul schimb de complimente, politicoasa Annah Jackson întrebă, vădit plictisită :

— N-ar vrea domnul baron să supeze cu noi, aşa, pentru simetrie ?

Baronul dădu să refuze.

— Susannah vă vorbeşte ca Don Juan către statuia comandorului, spusei eu în glumă. Scoţienele astea sînt atît de solemne...

— Trebuia să-l invităm pe domnul Saturn să omoare Timpul cu noi ! spuse C., care, om rece, voia să-l invite „într-un mod cît mai original".

— Regret mult că trebuie să vă refuz ! răspunse străinul. Mai bine m-aţi plînge că o împrejurare, de o importanţă în adevăr *capitală*, mă reclamă mîine dimineaţă destul de devreme.

— Un duel amuzant ? Vreo marcă de vermut ? întrebă Clio La Cendrée făcînd pe supărata.

— Nu, doamnă, ci, fiindcă binevoiţi să vă interesaţi, e vorba de... o întîlnire.

— Auzi ! Aveţi de vînturat cine ştie ce zvonuri din culisele Operei, pun rămăşag ! strigă eleganta Annah Jackson. Croitorul dumneavoastră, mîndru de creaţia lui, probabil că v-a calificat drept artist sau demagog. Scumpe domnule, observaţiile de felul ăsta nu au nici o importanţă ; sînteţi străin, asta se vede cît de colo.

— Sînt străin cam pretutindeni, doamnă, răspunse baronul, înclinîndu-se.

— Haide, vă place să fiţi rugat !

— Numai rareori, vă asigur... şopti pe tonul cel mai curtenitor, dar şi cel mai echivoc, curiosul personaj.

C. şi cu mine schimbarăm o privire ; nu mai pricepeam nimic. Ce voise să spună acest domn ? Totuşi, convorbirea ne amuza.

— Sînteţi al nostru pînă-n zori şi vă rog să-mi oferiţi braţul! strigă Antonie, ca un copil care se încăpăţînează să obţină tocmai ceea ce i se refuză.

Baronul se dădu bătut; astfel părăsirăm sala.

Făcuse deci o demonstraţie de inconsecvenţă pentru a ajunge la acest buchet final; aveam să ne aflăm într-o intimitate destul de relativă cu un bărbat despre care nu ştiam nimic — decît că jucase la cazinoul din Wiesbaden şi studiase aromele diferitelor mărci de trabucuri.

Dar ce-are a face! Astăzi, calea cea mai simplă e să strîngi mîna tuturor!

Pe bulevard, Clio La Cendrée, rîzînd şi rezemîndu-se de perinele caleştii, porunci valetului creol, care aştepta ca un sclav:

— *La Maison dorée!*

Apoi, aplecîndu-se spre mine:

— Nu-l cunosc pe prietenul vostru, ce fel de om e? N-am cuvinte să-ţi spun cît sînt de intrigată. Are o privire atît de stranie!

— Prietenul nostru? am răspuns. Nu l-am văzut decît de două ori, anul trecut, în timpul sezonului, în Germania.

Clio mă privi cu un aer mirat.

— Cum aşa? am continuat eu, vine să ne salute în loja noastră şi tu îl inviţi să supeze cu noi numai pentru că ţi-a fost prezentat la un bal! Admiţînd că ai comis o nemaipomenită imprudenţă, e totuşi prea tîrziu ca să te alarmezi din pricina comeseanului nostru. Mîine dimineaţă, dacă invitaţii nu vor mai dori să continue prieteşugul, se vor saluta ca în ajun; asta-i tot. Un supeu nu înseamnă mare lucru.

Nimic nu e mai amuzant decît să-ţi dai aere că înţelegi anumite susceptibilităţi artificiale.

— Credeam că ştii mai multe despre lumea de pe-aici. Te pomeneşti că o fi vreun...

— Nu ţi l-am prezentat? E baronul Saturn. Sau ţi-e teamă cumva să nu-l compromiţi, domnişoară? adăugai pe un ton sever.

— Eşti insuportabil, să ştii!

— Nu pare a fi un măsluitor de cărţi; deci, aventura noastră e simplă de tot. Un milionar amuzant! Un ideal, nu?

Pare a fi destul de prezentabil acest domn Saturn, zise C.

— Şi-apoi, cel puţin în vremea carnavalului, cei bogaţi au totdeauna dreptul la respect, încheie, cu glasul ei calm, frumoasa Susannah.

Caii porniră ; greoaia caleaşcă a străinului era pe urmele noastre. Antonie Chantilly (cunoscută mai ales sub porecla, cam dulceagă, de Isolda) acceptase misterioasa lui prezenţă. O dată instalaţi în salonul roşu, i-am poruncit lui Joseph să nu îngăduie nici unei fiinţe vii să ne deranjeze — cu excepţia stridiilor, a sa însăşi, şi a ilustrului nostru prieten, fantasticul doctor Florian Les Églisottes, dacă acesta, din întîmplare, ar intra să-şi savureze proverbiala sa stridie. În şemineu ardeau resturile unui buştean. În juru-ne pluteau fade mirosuri de stofe, de blănuri, de flori iernatice. Pe o consolă, lumina candelabrelor cădea asupra frapierelor argintate în care se răcea tristul vin de Ai. Tufele de camelii, învoalte deasupra tulpinilor de sîrmă se revărsau pe cristalele de pe masă.

Afară, în noaptea rece, se pornise o burniţă măruntă şi mohorîtă amestecată cu zăpadă, cu zgomotul trăsurilor, cu strigătele măştilor care ieşeau de la Operă. Păreau nişte halucinaţii de Gavarni, de Deveria, de Gustave Doré.

Pentru a înăbuşi aceste zgomote, ferestrele închise erau drapate cu grijă. La masă ne aşezasem deci : baronul german Von H., silueta de slav cu chip de rozător a lui C. şi cu mine ; apoi : Annah, La Cendrée şi Antonie.

În timpul supeului — însoţit de strălucitoare nebunii — m-am lăsat pradă nevinovatei mele manii de a observa ; şi, trebuie s-o spun, nu mi-a fost greu să bag de seamă că omul din faţa mea era, în adevăr, vrednic de toată atenţia.

Nu, zău, acest oaspe întîmplător nu era un oarecine !... Atît chipul, cît şi ţinuta lui aveau, fără îndoială, acea cunoscută distincţie care ne face suportabili ; accentul lui nu era obositor, ca al altor străini ; atîta numai că paloarea sa, ce-i drept, avea uneori o nuanţă ciudat de lividă, ba chiar pămîntie ; buzele îi erau mai subţiri decît o trăsătură de penel, iar sprîncenele veşnic cam încruntate, chiar cînd zîmbea.

Observînd aceste detalii — şi alte cîteva — cu acea atenţie inconştientă pe care scriitorii sînt datori s-o aibă, mi-a părut rău că l-am introdus cu atîta uşurinţă în cercul prietenilor mei şi mi-am făgăduit ca, în zori, să-l şterg de pe lista obişnuiţilor noştri. Bineînţeles, vorbesc de mine şi de C. ; cît

despre tinerele doamne pe care le invitasem, întîmplarea ni le adusese în cale în seara aceea şi tot ea avea să le facă să dispară, ca nişte năluci, o dată cu noaptea.

Nu trecu mult şi atenţia ne fu atrasă de o bizarerie specială a străinului. Conversaţia lui — fără a fi excepţională prin valoarea intrinsecă a ideilor — te ţinea treaz prin subînţelesurile foarte vagi pe care timbrul vocii părea că vrea să le sugereze.

Acest amănunt ne surprindea cu-atît mai mult cu cît ne era cu neputinţă — gîndind la ceea ce spunea — să descoperim în vorbele lui alt înţeles decît acela al unor fraze mondene. Pe C. şi pe mine, de vreo două ori ne-a făcut să tresărim prin felul în care-şi sublinia cuvintele şi prin impresia unor vagi gînduri nerostite, lăsată de spusele lui.

Deodată, în mijlocul unor hohote de rîs produse de o glumă — într-adevăr dintre cele mai cu haz ! — a lui Clio La Cendrée, mi-a venit în minte nu ştiu ce gînd obscur cum că pe gentilomul nostru i-aş fi întîlnit nu la Wiesbaden, ci *în cu totul altă împrejurare.*

În adevăr, chipul lui avea trăsături neuitat de accentuate, iar lumina privirii sale, filtrată printre pleoape, îi transfigura obrazul ca o torţă interioară.

Cînd, unde îl mai întîlnisem ? Zadarnic mă străduiam să-mi aduc aminte. Mă temeam să nu cedez ispitei de a da glas imaginilor confuze care-mi treceau prin gînd.

Erau viziuni ale unor întîmplări ca-n vise.

Unde, unde se întîmplaseră toate ? Cum să-mi potrivesc obişnuitele mele amintiri, cu aceste îndepărtate reminiscenţe — omoruri, tăceri profunde, chipuri înspăimîntate, foc şi sînge — care-mi asaltau conştiinţa, însoţindu-se, la simpla vedere a acestui om, cu o senzaţie de insuportabil *pozitivism ?*

— Doamne, am rostit în şoaptă, astă-seară parcă nu-s în toate minţile...

Şi am dat pe gît o cupă de şampanie.

Undele sonore ale sistemului nervos emit uneori nişte vibraţii misterioase. Ca să spun aşa, ele asurzesc, prin diversitatea ecourilor, analiza loviturii iniţiale care le-a produs. Memoria distinge de obiect mediul înconjurător — şi obiec-

tul însuşi se încacă în această senzaţie generală pînă la a deveni, cu încăpăţînare, imposibil de discernat.

Tot aşa se întîmplă cînd, revăzînd pe neaşteptate un chip, care, cîndva, ţi-a fost familiar, te simţi tulburat de tumultoasa evocare a unor impresii încă adormite şi pe care *în clipa aceea* îţi este cu neputinţă să le defineşti.

Dar manierele rafinate, rezerva plină de bunăvoinţă şi bizara demnitate a necunoscutului — care, ca nişte văluri, ascundeau realitatea, desigur foarte întunecată, a firii sale — mă făcură (cel puţin pentru moment) să consider această apropiere drept un fapt imaginar, drept un fel de perversiune vizuală, rod al febrei şi al nopţii.

Drept pentru care, m-am hotărît să petrec cît mai bine, după cum mi-era datoria şi plăcerea.

Tineretul se ridica de la mese şi hohotele de rîs se amestecau cu glumele armonioase pe care nişte degete uşoare le scoteau abia atingînd clapele unui pian.

Mi-am gonit deci toate gîndurile. Au urmat, curînd, ploi de confetti, uşoare spovedanii, vagi sărutări (ce făceau un zgomot asemănător petalelor de flori pe care frumoasele distrate le lovesc cu palma pe mîna făcută pumn), străfulgerări de surîsuri şi de diamante — iar magia apelor adînci ale oglinzilor reflecta, pe tăcute, la infinit, în prelungi imagini albăstrii, luminile şi gesturile.

C. şi cu mine ne cufundaserăm în voia visului, în vreme ce stăteam de vorbă.

Obiectele din juru-ne se transfigurează după magnetismul persoanelor care se apropie de ele ; nici un obiect nu poate avea, pentru oricare dintre noi, decît semnificaţia pe care *i-o putem* atribui.

Astfel, privirile liricului meu prieten C. şi ale mele răscumpărau modernitatea bronzului violent al mobilelor rotunde şi al cristalelor unice.

Pentru noi, aceste lustre *erau*, cu necesitate, de un aur pur, iar cizelurile — nici vorbă ! — aparţineau unui autentic „quinze-vingt“ [1] giuvaergiu din tată în fiu. Nu mă îndoiam că acele mobile ieşiseră din mîna unui tapiţer luteran, care — în vremea domniei lui Ludovic al XIII-lea — înnebunise din

[1] Membru al unei instituţii a cavalerilor care se întorseseră orbi din cruciade — şi care practicau diferite meşteşuguri de artă.

pricina persecuţiilor religioase. Iar aceste cristale — ale cui puteau fi dacă nu ale vreunui meşter din Praga, depravat de cine ştie ce dragoste penthesileană ? Această draperie de Damasc, de asemenea, nu era altceva decît antica *purpura* recent regăsită la Herculanum, în cufărul cu *velaria* [1] din templele lui Asklepios sau Pallas. Cruditatea, în adevăr stranie, a ţesăturii se putea explica, la nevoie, prin acţiunea corozivă a pămîntului şi a lavei şi — preţioasă imperfecţiune ! — o făcea unică în univers.

Cît priveşte faţa de masă şi şervetele — aveam în suflet o îndoială cu privire la originea lor. Poate că era cazul să salutăm in ele nişte mostre de bure lacustre. Barem în monogramele lor nu ezitam a regăsi urmele unei origini acade sau troglodite. N-ar fi fost de mirare să ne aflăm în faţa unor nenumărate bucăţi din linţoliul lui Xisuthros [2] spălate şi vîndute cu bucata ca feţe de masă. După ce le-am cercetat însă mai îndeaproape, a trebuit să ne mulţumim a ne întreba dacă monogramele lor nu sînt inscripţiunile cuneiforme ale unui meniu redactat pe timpul domniei lui Nemrod ; ne şi bucuram la gîndul surprizei şi a bucuriei pe care o va avea domnul Oppert [3] la aflarea acestei ultime descoperiri.

În vremea asta, Noaptea-şi întindea umbrele, efectele ei stranii şi clar-obscurul peste lucruri, încurajîndu-ne în convingerile şi în visele noastre. Cafeaua aburea în ceşti transparente. C. savura liniştit o havană, învăluindu-se de fum alburiu, ca un zeu printre nori.

Baronul Von H., cu pleoapele pe jumătate închise, lungit pe o sofa, cu aerul cam banal şi o cupă de şampanie în mîna palidă care atîrna deasupra covorului, părea că ascultă atent prestigioasele acorduri ale unui duo nocturn (din „Tristan şi Isolda" de Wagner), pe care Susannah îl cînta nuanţîndu-i cu mult sentiment modulaţiile incestuoase. Antonie şi Clio La Cendrée, radioase, ţinîndu-se de talie, ascultau în tăcere acordurile lente dar viguroase ale acestei bune muziciene.

Eu, neputînd dormi de-atîta încîntare, ascultam de asemenea, aşezat lîngă pian.

[1] Veşminte sacre (l. lat.).

[2] Ultimul rege al Babilonului.

[3] Jules Oppert, asirolog francez, autor al unor lucrări despre scrierea cuneiformă (1825—1905).

Pentru seara aceea, gingașele noastre invitate aleseseră catifeaua.

Duioasa Antonie, cea cu ochi ca violetele, era în negru, fără nici o dantelă. Dar linia de catifea a rochiei sale nefiind cu nimic tivită, umerii și gîtul, ce păreau sculptați în adevărată marmură de Carrara, contrastau violent cu stofa.

În degetul cel mic purta un inel subțire de aur — și trei albăstrele de safir străluceau în părul ei castaniu, împletit pînă sub talie în două cozi lungi, ondulate cu fierul.

În ce privește caracterul ei: unui ilustru personaj care o întrebase, într-o seară, dacă e „cinstită" îi răspunsese: „Da, domnule, căci în Franța «cinstit» nu mai e decît un sinonim al lui «binecrescut»".

Clio La Cendrée, o blondă delicată cu ochi negri, o adevărată zeiță a Impertinenței (o femeie tînără, pe care principele Solt... o botezase în legea ortodoxă, turnîndu-i în păr spumă de Roederer) era într-o rochie bine mulată de catifea — și un șirag de rubine îi acoperea pieptul.

Această tînără creolă de douăzeci de ani trecea drept modelul tuturor virtuților condamnabile. I-ar fi scos din minți pe cei mai austeri filozofi ai Greciei, ca și pe cei mai profunzi metafizicieni ai Germaniei. Un nesfîrșit număr de tineri eleganți se îndrăgostiseră de ea și se bătuseră în duel, se ruinaseră, îi trimiseseră flori. Se întorsese de la Baden[1], unde, rîzînd ca un copil, pierduse la ruletă vreo patru sau cinci mii de mărci.

În ce privește caracterul: o doamnă în vîrstă — germană de origine și, de altfel, cam nespălată — impresionată de acest spectacol, îi spusese, la cazinou: „Domnișoară, fiți prudentă; uneori omul trebuie să mai mănînce și puțină pîine, nu uitați!" Roșind, frumoasa Clio îi răspunsese: „Vă mulțumesc pentru povața dumneavoastră, doamnă, aflați însă că există femei pentru care pîinea a fost întotdeauna numai o prejudecată".

Annah — sau, mai bine zis, Susannah Jackson — o Circe scoțiană, cu părul mai negru decît bezna nopții, cu priviri ca niște pumnale, cu mici fraze acidulate, strălucea, indolentă în catifeaua-i roșie.

[1] Vestită stațiune de cură în Germania.

De ea, tinere străin, să te ferești! Oricine îți va putea spune că e ca nisipurile mișcătoare: îți devorează sistemul nervos. Se pricepe să distileze plăcerea. Nu te vei alege din partе-i decît cu o lungă criză maladivă, enervantă și înnebunitoare. În conștiință, Susannah numără mai multe decese. Genul ei de frumusețe, de care se simte sigură, provoacă muritorilor de rînd o febră ce ajunge pînă la frenezie.

Trupul ei e ca un crin întunecat, deși virginal! Își merită numele care în ebraică, dacă nu mă înșel, denumește această floare.

Oricît de rafinat te-ai crede (la o vîrstă, poate, încă mai fragedă, tinere străin!), dacă nenorocul ți-o va scoate în cale pe Susannah Jackson, va trebui să ne închipuim un om tînăr de tot care, vreme de douăzeci de ani în șir, s-a hrănit cu ouă și lapte și care, dintr-o dată, fără nici un preambul, a fost trecut la un regim exasperant (și continuu!) de mirodenii corosive și de condimente, a căror savoare usturătoare și fină îi convulsionează gustul, îl distruge și-l înnebunește — iată cum vei arăta după două săptămîni.

Nu o dată, meștera noastră în farmece s-a distrat storcînd lacrimi de deznădejde unor lorzi bătrîni și blazați — căci numai cu plăcerea poți s-o seduci. Planul ei, lămurit în cîteva fraze, este să se îngroape într-o vilă de un milion, pe malurile Clyde-ului, cu un copil drăguț cu care se va distra omorîndu-l alene, după plac.

În ce privește caracterul: într-o zi, sculptorul C.B. făcea haz de un mic semn negru pe care Susannah îl are lîngă un ochi. „Artistul necunoscut care te-a sculptat în marmură, zicea el, a trecut cu vederea pietricica asta." „Nu o vorbi de rău, îi răspunse Susannah, tocmai pietricica îi răstoarnă pe toți." O adevărată panteră!

Tustrele aceste femei de noapte purtau la cingătoare o mască de catifea verde, roșie sau neagră, cu cîte două panglicuțe de oțel.

Cît despre mine (dacă e cumva necesar să amintesc și de acest invitat), aveam și eu o mască; numai că nu atît de vizibilă, asta-i totul.

La un spectacol, dat într-o sală centrală, rămîi pînă la sfîrșit, din politețe-și ca să nu-ți stinghereşti vecinii, chiar dacă

stilul piesei e obositor și subiectul îți displace ; tot așa făceam și eu : trăiam din politețe.

Ceea ce nu mă împiedica să umblu vesel, cu o floare la butonieră, ca un adevărat cavaler al ordinului Primăverii.

Între-acestea, Susannah închise pianul. Am luat un buchet de pe masă, m-am îndreptat către ea și i l-am oferit cu ochi rîzători.

— Ești o divă, i-am spus. Primește florile astea pentru dragostea necunoscuților care iubesc.

Ea alese cîteva hortensii pe care, nu fără amabilitate, și le vîrî în corsaj.

— Nu citesc scrisorile anonime ! răspunse Susannah punînd ceea ce mai rămăsese din „selam“ [1]-ul meu pe capacul pianului. Tînăra făptură — atît de strălucitoare și de lumească — își uni mîinile pe umărul unuia dintre noi ; desigur, pentru a se întoarce la locul ei.

— A, glacială Susannah, îi spuse C. rîzînd se pare că te-ai născut numai spre a aminti oamenilor că zăpada e fierbinte.

Mi-am zis că vorba asta e unul dintre acele complimente alambicate pe care supeurile pe sfîrșite le inspiră anumitor bărbați și care, dacă au totuși vreun înțeles, acesta e fin ca un fir de păr tăiat în patru ! E tot ce poate fi mai aproape de prostie — și, adesea, apropierea e deplină. Auzind vorbele astea elegiace, mi-am dat seama că în curînd creierele noastre aveau să devină negre ca smoala și că trebuia să mă urnesc.

Uneori e de ajuns o scînteie ca să țîșnească o flacără. Tot așa și acum, m-am hotărît să aprind, cu orice preț, o flacără în cugetul taciturnului nostru invitat.

În clipa asta intră Joseph, aducînd (ce bizarerie !) punci la gheață — căci hotărîsem să ne îmbătăm ca niște adevărați lorzi.

Îl priveam, cam de un minut, pe baronul Saturn. Părea neliniștit, nerăbdător. L-am văzut uitîndu-se la ceas, apoi dăruind un briliant Antonici și ridicîndu-se să plece.

— Vai, stăpîne-al unor meleaguri depărtate — i-am strigat, călare cum stam pe un scaun și între două pufăituri de trabuc — doar nu vei fi avînd de gînd să ne părăsești înainte

[1] Buchet de flori astfel aranjate încît să comunice un sentiment, o dorință.

de ora unu! Ne-ai lăsa impresia că eşti un om misterios — ceea ce, după cum ştii, e de prost gust!

— Sînt dezolat, îmi răspunse, dar e vorba de o îndatorire ce nu se poate amîna şi care, din clipa asta, a devenit urgentă. Aibi bunătatea de a primi toată recunoştinţa mea pentru clipele atît de plăcute ce le-am petrecut.

— Să fie cu adevărat vorba de un duel? întrebă Antonie, cam neliniştită.

— Aş! am strigat, convins că la mijloc nu poate fi decît o oarecare gîlceavă între măşti, sînt sigur că exagerezi. Omul dumneatale o fi beat turtă. Înainte de a zugrăvi replica tabloului lui Gérôme — tablou în care ai juca rolul învingătorului, al lui Arlechino — trimite-l pe vînător la întîlnire, ca să te convingi că eşti aşteptat; la nevoie, galopul cailor va recîştiga timpul pierdut!

— Nici vorbă! întări C., liniştit. Mai bine fă-i curte frumoasei Susannah, care nu mai poate după dumneata; vei evita un guturai şi te vei consola irosind un milion sau două. Priveşte, ascultă şi hotărăşte...

— Domnilor, vă mărturisesc că *sînt orb şi surd, pe cît de ades îmi îngăduie bunul Dumnezeu!* spuse baronul Saturn.

Rostise astfel apăsînd vorbele astea de necrezut, încît ne aruncase în nedumerirea cea mai absurdă. Pînă-ntr-atît, încît am uitat do scînteia cu pricina! Ne uitam unii la alţii, cu un zîmbet stîngaci, neştiind ce să mai credem de „gluma" asta, cînd, deodată, nu m-am putut opri să scot un strigăt: îmi amintisem *unde* îl întîlnisem pe omul acesta pentru prima oară!

Şi, brusc, mi s-a părut că toate cristalurile, chipurile, draperiile, tot zaiafetul acelei nopţi se limpezise în lumina chioară, în lumina roşie ce ţîşnea, ca pe scena unui teatru, din oaspetele nostru.

— Domnule, i-am şoptit la ureche, iartă-mă dacă mă înşel cumva... dar mi se pare că am mai avut *plăcerea* să te întîlnesc, acum vreo cinci sau şase ani, într-unul din oraşele mari din Sud, la Lyon poate, într-o dimineaţă pe la ceasurile patru, într-o piaţă...

Saturn îşi ridică încet capul şi, măsurîndu-mă cu atenţie, spuse:

— A, s-ar putea.

— Da! am continuat, privindu-l și eu țintă. O clipă! În piața aceea, îmi amintesc că se afla și un obiect dintre cele mai melancolice... Doi studenți, prieteni de-ai mei, mă luaseră cu dînșii pentru acel obiect, pe care însă mi-am făgăduit să nu-l mai revăd.

— Așa? spuse domnul Saturn. Și, mă rog, ce fel de obiect era acela, dacă mi-e îngăduit să întreb?

— Te rog să mă crezi, era un fel de eșafod, o ghilotină, domnule, dacă nu mă înșală memoria. Da, da, o ghilotină. Acum îmi amintesc bine!

Schimbasem aste cîteva vorbe numai în șoaptă. Într-o șoaptă abia deslușită. C. și doamnele stăteau la taifas în umbră, cîțiva pași mai încolo, lîngă pian.

— Asta era, îmi amintesc! am adăugat, ridicînd glasul. Ei, ce spui, domnule?... Am memorie, nu glumă! Deși trăsura în care te aflai a trecut repede pe lîngă a mea, te-am putut zări în lumina torțelor. Împrejurarea aceea mi-a înlesnit să-mi fixez bine chipul dumneatale în minte. Aveai întocmai trăsăturile de acum.

— Da, da, răspunse domnul Saturn, adevărat! Mărturisesc că atîta precizie mă surprinde!

Rîsul lui strident mă făcu să mă gîndesc la țăcănitul unor foarfeci care potrivesc părul.

— Printre altele, am continuat, un detaliu mi-a atras atenția. De la distanță, te-am văzut coborînd spre locul unde se înălța mașinăria și... dacă nu cumva mă înșală vreo asemănare...

— Nu, *dragă* domnule, nu te înșeli. Eram chiar eu, îmi răspunse.

La vorba asta, am simțit că convorbirea devenise glacială — ceea ce însemna că, poate, mă abătusem de la acea politețe strictă la care un atît de straniu călău avea dreptul. Tocmai căutam o vorbă banală ca să înlătur gîndurile care ne copleșiseră pe amîndoi, cînd frumoasa Antonie se depărtă de pian, spunînd cu un aer nepăsător:

— Apropo, doamnelor și domnilor, știți că în astă-dimineață va avea loc o execuție?

— O! am exclamat, impresionat în mod neobișnuit de cuvintele ei.

— E vorba de bietul doctor P., continuă Antonie, cu tristețe; cîndva mi-a îngrijit sănătatea. Eu, una, nu-l țin de rău

că s-a apărat în fața judecătorilor; credeam însă că va fi mai dîrz. Cînd soarta ți s-a hotărît dinainte, cred că-i mai bine să le rîzi în nas gulerațilorаcelora. Domnul P. s-a cam pierdut însă cu firea.

— Cum, chiar astăzi? Definitiv? am întrebat străduindu-mă să par indiferent.

— La ora șase, ora fatală, domnilor și doamnelor! - răspunse Antonie. Ossian, avocatul cel chipeș, mi-a adus vestea asta chiar aseară, în timp ce-mi făcea curte în felul lui. A, uitasem! Se pare că s-a adus și un străin ca să-l ajute pe domnul De Paris[1], ținîndu-se seama că e vorba de un proces solmen și de un acuzat distins.

Fără a da atenție absurdității acestor din urmă cuvinte, mi-am întors privirea spre domnul Saturn. Stătea în picioare, în dreptul ușii, învăluit în mantia sa neagră, cu pălăria în mînă, cu un aer oficial. Punciul mă cam amețise. Ca să fiu sincer, eram pus pe gîlceavă. Temîndu-mă că, invitîndu-l printre noi, comisesem ceea ce la Paris se numește „o gafă", mutra acestui intrus — oricine-ar fi fost el — îmi devenise nesuferită, încît numai cu mare greutate mă înfrînam să nu-i spun vreo două vorbe.

— Domnule baron, i-am spus zîmbind, judecînd după straniile dumitale aluzii cu subînțelesuri, aș zice că am dreptul să te întreb dacă nu cumva „orb și surd pe cît de ades îți îngăduie bunul Dumnezeu" ești întocmai cam ca legea?

Baronul se apropie de mine, se apleacă asupră-mi cu un aer șăgalnic și-mi spuse în șoaptă:

— Te rog, mai încet. Sînt și doamne pe-aici.

Apoi salută pe cei din jur și ieși, lăsîndu-mă fără grai, înfiorat și neputîndu-mi crede urechilor.

Cititorule, aici îngăduie-mi un cuvînt. Cînd Stendhal avea de gînd să scrie o poveste de dragoste cam sentimentală, se știe că obișnuia mai întîi să recitească vreo cîteva pagini din Codul penal — ca să găsească tonul nimerit, așa zicea el. Eu, unul, gîndind să scriu anumite povestiri, găsisem — după ce chibzuisem îndelung — că e mai practic să-mi petrec pur și simplu serile într-una din cafenelele din pasajul Choiseul, unde răposatul X., fostul călău parizian, venea *aproape* în fiece zi, incognito, să-și facă mica lui partidă de imperial. Îmi făcuse

[1] Vestit călău

impresia unui om la fel de bine-crescut ca oricare altul ; vorbea cu un glas scăzut dar foarte desluşit, cu un surîs nevinovat. Mă aşezam la o masă vecină şi mă cam amuzam cînd îl vedeam cum, stăpînit de pasiunea jocului, striga brusc „Tai !" — dar fără nici o răutate. Îmi amintesc că acolo am aşternut pe hîrtie cele mai *poetice* inspiraţii ale mele — ca să folosesc o expresie burgheză. Iată de ce pentru mine nu era ceva nou acea senzaţie plină de oroare convenţională pe care aceşti domni în robe scurte o provoacă omului de pe stradă.

Iată de ce mi se părea curios că mă simţeam copleşit de un sentiment atît de intens numai pentru că oaspetele nostru îmi mărturisise că face parte din tagma acestora.

C., care se apropiase de noi pe cînd schimbam ultimele vorbe, mă atinse uşor pe umăr.

— Ţi-ai pierdut capul ? mă întrebă.

— Te pomeneşti că a moştenit vreo avere şi nu-şi mai face meseria decît pentru că nu i s-a găsit încă înlocuitor... am şoptit, iritat de aburii punciului.

— Bine ! spuse C. Cred însă că nu-ţi închipui că ar avea vreo legătură cu ceremonia cu pricina ?

— Văd că ai prins tîlcul convorbirii noastre, dragul meu, i-am spus în şoaptă ; scurtă, dar instructivă ! Acest domn e un simplu călău ! Cred că e belgian. Iată exotismul de care vorbea mai adineaori Antonie. Fără prezenţa ei de spirit, făceam o poznă ; vreau să spun că tinerele doamne s-ar fi putut înspăimînta de el.

— Haida de ! spuse C. Un călău cu un echipaj de treizeci de mii de franci ? Care dăruieşte diamante vecinei sale de masă ? Care supează la *Maison dorée* în ajunul unei execuţii ? Atîta ai umblat pe la cafeneaua Choiseul, încît vezi pretutindeni numai călăi ! Ia mai bine un pahar de punci ! Domnul Saturn al tău e un farsor, să ştii !

Auzind aceste vorbe, mi s-a părut că logica, da, raţiunea rece era de partea scumpului meu poet. Foarte descumpănit, mi-am luat în grabă pălăria şi mănuşile şi am dat să ies cît mai repede, murmurînd :

— Bine.

— Ai dreptate, îmi spuse C.

— Batjocura asta a durat destul, am adăugat, deschizînd uşa salonului. Dacă-l mai văd pe acest sinistru impostor, îţi jur că...

— O clipă. Hai să ne jucăm de-a „cine trece primul", zise C.

Era să-i ripostez cele cuvenite și-apoi să dispar, cînd auzii, dintr-o parte, un glas vesel și cunoscut.

— Zadarnic ! Rămîi, dragă prietene.

Era ilustrul nostru doctor Florian Les Églisottes ; tocmai intrase. Iată-l în fața mea, scund, vioi, plin de zăpadă.

— Dragă doctore, i-am spus, mă întorc într-o clipă, dar...

Doctorul m-a reținut cu un gest :

— Stai numai să-ți spun povestea omului pe care l-am văzut ieșind din salon mai adineauri, tocmai cînd intram, continuă doctorul, și pun rămășag că nici n-o să te mai gîndești să-i ceri socoteală ! De altfel, e și prea tîrziu : acum e în trăsură, departe.

Tonul pe care vorbea era atît de straniu, încît m-a oprit definitiv în loc.

— Sînt gata să-ți ascult povestea, doctore, i-am spus după o clipă, așezîndu-mă, dar să știi că răspunzi de inacțiunea mea, moralmente răspunzi pentru ea.

Prințul științei își lăsă într-un colț bastonul cu măciulie de aur, abia atinse cu buzele degetele celor trei frumuseți mute de uimire, își turnă puțin vin de Madera și, în mijlocul fantasticei tăceri care a urmat incidentului — și intrării sale personale — începu astfel :

— Înțeleg toată aventura de astă-seară. Am trăit toate cîte s-au întîmplat, ca și cînd aș fi fost printre dumneavoastră !... Ceea ce vi s-a întîmplat nu este, la drept vorbind, alarmant, dar ar fi putut deveni.

— Nu mai spune ! făcu C.

— Domnul acesta este în adevăr baronul Von H., descendent al unei foarte suspuse familii din Germania, putred de bogat, dar...

Doctorul ne privi :

— ...dar nemaipomenitul caz de alienare mintală de care suferă — caz constatat de facultățile de medicină din München și Berlin — prezintă cea mai extraordinară și cea mai incurabilă dintre toate monomaniile cunoscute pînă astăzi ! încheie doctorul, pe tonul unei prelegeri de fiziologie comparată.

— Alienare mintală ? Ce vrei să spui, Florian ? murmură C. îndreptîndu-se spre ușă spre a împinge zăvorul.

La destăinuirea medicului, doamnele încremeniseră cu surîsul pe buze.

Iar mie mi se părea că, de cîteva minute, visez cu ochii deschiși.

— Alienat !... strigă Antonie. In cazul acesta ar trebui internat, nu ?

— Dacă nu mă-nșel, v-am spus că gentilomul nostru e putred de bogat, replică grav Les Églisottes. De aceea, nu vă fie cu supărare, *el* internează pe alții.

— Și în ce constă mania lui ? întrebă Susannah. Eu găsesc că domnul acesta e foarte drăguț, vă previn !

— Cred că în curînd o să vă schimbați părerea, doamnă ! continuă doctorul aprinzîndu-și o țigaretă.

Lumina palidă a zorilor bătea în geamuri, lumînările păleau, focul agoniza, ceea ce auzeam ne dădea senzația unui coșmar. Doctorul nu era dintre cei deprinși cu mistificările ; spusele lui trebuie să fi fost la fel de reci și de reale ca și mașinăria care se înălța nu departe, în piață.

— Se pare — continuă doctorul sorbind din paharul de Madera — că, de îndată ce a devenit major, acest tînăr taciturn s-a îmbarcat pentru Indiile Orientale ; a călătorit mult pe meleagurile Asiei. Acolo începe impenetrabila taină care ascunde originea accidentului pe care l-a suferit. În Extremul-Orient, în timpul unor răscoale, a asistat la unele torturi aspre pe care legile acelor țări le aplică răzvrătiților și vinovaților. Fără îndoială că, la început, a asistat mînat numai de curiozitatea lui de călător. Dar se pare că, la vederea acelor cazne, în el s-au trezit instinctele unei cruzimi care depășește puterea noastră de a înțelege ; aceste instincte i-au tulburat rațiunea ; i-au otrăvit sîngele și, pînă la urmă, au făcut din el o ființă stranie. Închipuiți-vă : dînd bani în stînga și-n dreapta, baronul Von H. a pătruns în vechile închisori ale orașelor mari din Persia, Indochina și Tibet și a obținut — de la guvernatorii lor — dreptul de a îndeplini oribila funcție de gîde, în locul gîzilor orientali. Cunoașteți, poate, întîmplarea cu cele patruzeci de livre de ochi scoși care au fost oferiți, pe două tipsii de aur, șahului Nasser-Eddin în ziua cînd și-a făcut intrarea solemnă într-un oraș răsculat. Baronul, îmbrăcat în portul de pe-acolo, a fost unul dintre cei mai zeloși executanți ai acestei atrocități. Torturarea celor doi capi ai răscoalei a fost oribilă în modul cel mai strict. Mai întîi, aceș-

ria au fost condamnați să li se smulgă dinții cu cleștii, apoi dinții le-au fost vîriți în capetele lor — rase anume în acest scop — așa fel ca să alcătuiască inițialele persane ale slăvitului nume al succesorului șahului Feth-Ali. Și de data asta, amatorul nostru a obținut — în schimbul unui sac de rupii — dreptul de a-i executa pe osîndiți, cu acea calculată neîndemînare care-l caracterizează. (O întrebare : cine-i mai josnic — cel ce poruncește asemenea cazne sau cel ce le execută ? V-ați revoltat ? Vai, dacă primul dintre acești doi ar binevoi să vină la Paris, ne-am simți onorați să-l primim cu surle și cu trîmbițe și am porunci drapelelor aliaților noștri să se încline în calea lui — toate acestea barem în numele „nemuritoarelor principii de la '89". Deci, să lăsăm asta.) După rapoartele căpitanilor Hobbs și Egginson, rafinamentele pe care, în asemenea ocazii, i le inspira monomania lui, au întrecut în absurditate pe cele ale lui Tiberiu sau Heliogabal, ca și toate cele menționate în cronicile celor vechi. Căci, adăogă doctorul, în mania lui, nici un nebun nu poate fi întrecut în *perfecțiune*.

Doctorul Les Églisottes făcu o pauză și ne privi pe rînd cu un aer ironic.

Îl ascultasem cu atîta interes, încît nici nu băgasem de seamă că ni se stinseseră trabucurile.

— De îndată ce s-a întors în Europa, continuă doctorul, baronul Von H. — care era atît de liniștit, încît ai fi zis că se va înzdrăveni — a făcut din nou temperatură. Era obsedat de un gînd, un singur gînd — mai morbid și mai înfiorător decît fanteziile cele mai abjecte ale marchizului De Sade : ținea morțiș să obțină brevetul de călău al tuturor capitalelor Europei. Susținea că în această ramură artistică a civilizației tradițiile sănătoase și îndemînarea sînt în declin, că starea asta de lucruri nu se mai poate tolera ; mîndru de statele sale de serviciu în Orient (de care făcea caz în numeroasele sale cereri), nădăjduia că (dacă suveranii vor binevoi să-l onoreze cu încrederea lor) va izbuti să smulgă arestaților gemetele cele mai modulate pe care le-au auzit vreodată urechi de judecători între zidurile vreunei temnițe. (Să vedeți : cînd aude vorbindu-se de Ludovic al XVI-lea, i se aprinde și-i lucește în ochi o ură nemaipomenită — deși acesta e de multă vreme mort ; să nu uităm că, în adevăr, Ludovic al XVI-lea a interzis torturile — iată de ce acest

rege este probabil singurul om pe care domnul Von H. l-a urît în viaţa lui.)

Cererile lui, se-nţelege, au rămas fără răspuns şi numai datorită intervenţiilor moştenitorilor săi baronul Von H. a scăpat de a fi închis, după cum merita. În adevăr, clauzele testamentului defunctului său tată silesc familia să facă totul pentru a evita moartea sa civilă, din pricina marilor prejudicii băneşti pe care aceasta le-ar avea pentru rudele apropiate. Şi aşa, tînărul baron a putut călători în toată libertatea. Este în cele mai bune relaţii cu toţi domnii executori. Cînd poposeşte în vreun oraş, mai întîi pe aceştia îi vizitează. Nu o dată le-a oferit sume foarte mari de bani ca să-l lase să lucreze în locul lor şi — între noi fie vorba, adăugă doctorul făcîndu-ne cu ochiul — cred că, umblînd prin Europa, a corupt vreo cîţiva.

Lăsînd la o parte mania asta, s-ar putea spune că nebunia lui e inofensivă fiindcă nu se exercită decît pe spinarea unor persoane condamnate. În ciuda alienaţiei sale mintale, baronul Von H. e cunoscut ca un om paşnic şi chiar binevoitor. Cînd şi cînd, poate că bunăvoinţa lui echivocă îi înfioară pe intimii care sînt la curent cu îngrozitoarea lui manie — dar atît !

Şi cu toate astea, adesea îl auzim vorbind cu părere de rău de Orient, unde se pregăteşte să se întoarcă. De cînd n-a izbutit să obţină diploma de călău-general al globului, a căzut într-o neagră melancolie. Gîndiţi-vă la reveriile lui Torquemada sau ale lui Arbuez, ale ducilor de Alba sau ale ducilor de York. Monomania lui se agravează pe zi ce trece. De cîte ori se pregăteşte o execuţie, baronul e înştiinţat de oamenii săi mai înainte de a afla călăii înşişi ! Aleargă într-un suflet ; cît ai bate din palme, se şi înfiinţează în preajma maşinăriei. Acum, în clipa asta, chiar acolo se află : n-ar mai putea dormi liniştit dacă n-ar avea parte de ultima privire a condamnatului.

Iată, doamnelor şi domnilor, cine este gentilomul cu care aţi avut fericirea să vă întreţineţi în astă seară. Aş mai adăuga că — în clipele de luciditate şi în relaţiile lui sociale — e un om de lume în adevăr fără cusur, cu o conversaţie dintre cele mai interesante, mai spirituale, mai...

— Ajunge, doctore! Fie-ți milă de noi! strigară Antonie și Clio La Cendrée, pe care flecăreala stridentă și sardonică a lui Florian le impresionase din cale-afară.

— E un adevărat paj al ghilotinei, murmură Susannah, e un pasionat al torturii!

— Nu, zău, doctore, dacă nu te-aș cunoaște... îndrăzni C.

— Nu mă crezi? îl întrerupse medicul. Multă vreme, nici mie nu mi-a venit să cred; dacă vrei însă, hai să mergem acolo. Am legitimația la mine, așa că vom putea trece prin cordoanele de soldați. Atîta îți cer: să te uiți bine la el, la chipul lui, în momentele cînd se va executa sentința. După aceea n-o să te mai îndoiești de nimic.

— Mulțumesc frumos pentru invitație! strigă C., prefer să te cred, deși totul e de o absurditate în adevăr misterioasă.

— Ce mai tip și baronul ăsta!... continuă doctorul, atacînd o piramidă de stridii care, ca prin minune, rămăsese neatinsă.

Apoi, văzîndu-ne abătuți, rosti:

— Povestea mea nu trebuie nici să vă mire, nici să vă impresioneze peste măsură! Urîtă e numai *particularitatea* mononamiei. Încolo, un nebun ca toți nebunii — nimic altceva. Citiți cărțile alieniștilor și veți afla cazuri de o ciudățenie de necrezut; de asemenea oameni ne izbim la tot pasul, ziua namiaza mare, fără să bănuim măcar.

— Dragii mei — spuse C. în chip de concluzie, după o clipă de emoție generală — vă mărturisesc că n-aș avea nimic împotrivă să ciocnesc un pahar cu un mircan — cum se spunea, pe vremuri, cînd călăii puteau fi și fețe bisericești. N-aș căuta cu tot dinadinsul, dar dacă un atare prilej mi s-ar ivi, vă spun pe față (și mai ales Les Églisottes mă va înțelege) că înfățișarea sau chiar apropierea unui călău nu m-ar impresiona cîtuși de puțin. N-am înțeles niciodată prea bine efectele melodramelor cu asemenea subiecte.

Dar cînd văd un om care înnebunește pentru că nu poate ocupa *legal* o asemenea slujbă, o, asta da, mă impresionează. Vă spun fără nici o ezitare: dacă există cumva, pe lumea asta, suflete scăpate din Infern, să știți că invitatul nostru de astă-seară este unul dintre cele mai rele. Zadarnic l-ați numi nebun — asta nu explică natura lui originală. Un călău ade-

văzut m-ar lăsa indiferent; acest maniac îngrozitor însă îmi dă niște fiori pe care nu știu cum să-i denumesc!

Cuvintele lui C. fură primite cu o tăcere atît de solemnă, încît părea că Moartea însăși și-ar fi ițit, brusc, scăfîrlia-i pleșuvă printre candelabre.

— Mă simt cam indispusă, șopti Clio La Cendrée cu un glas întretăiat de surescitarea nervilor și de frigul dimineții. Nu mă lăsa singură. Vino cu mine la vilă. Hai să nu ne mai gîndim la aventura asta, domnilor și dragi prieteni, să uităm de ea. Veniți, vila are băi și camere de culcare. (Clio nu prea-și dădea seama ce spune.) Și e în mijlocul unei păduri, în douăzeci de minute vom fi acolo. Vă rog să mă înțelegeți, vă rog. Cînd îmi aduc aminte de domnul acela, simt că mă îmbolnăvesc și, dacă m-ați lăsa singură, mi s-ar face frică să nu apară așa, dintr-o dată, ținînd în mînă o lampă care i-ar lumina surîsul lui fad și înspăimîntător.

— Enigmatică noapte, n-am ce zice! rosti Susannah Jackson.

Les Eglisottes își ștergea buzele cu un aer satisfăcut; dovedise mormanul de stridii.

— Am sunat — și Joseph apăru. În vreme ce noi achitam nota, scoțiana — mîngîindu-și obrazul cu un mic puf de lebădă — șopti liniștit în urechea Antoniei:

— N-ai nimic să-i spui lui Joseph, mică Isoldă?

— Ba da, răspunse drăguța și palida făptură, mi-ai ghicit gîndul, nebuno!

Apoi, întorcîndu-și privirea spre intendent, îi spuse:

— Joseph, ține inelul ăsta, rubinul e cam prea întunecat pentru mine. Nu-i așa, Suzanne? Briliantele astea par a lăcrima în jurul acestei picături de sînge. Vinde-l chiar astăzi — și banii pe care-i vei lua pe el să-i împarți cerșetorilor de pe drum.

Joseph luă inelul, salută — așa cum numai el știa — cu o înclinare somnambulică și ieși pentru a porunci trăsurilor să tragă la scară, în vreme ce doamnele sfîrșeau cu rajustarea toaletelor, se înfășurau în lungi dominouri de satin negru și își puneau măștile.

Pendula bătu de șase ori.

— O clipă, spusei întinzînd arătătorul spre pendulă. La ora asta, cu toții sîntem mai mult sau mai puțin complici ai

nebuniei acestui om. Să fim deci îngăduitori. Chiar acum, nu sîntem oare, vrînd-nevrînd, de o barbarie la fel de întunecată ca a sa?

La vorbele astea, toţi rămaseră tacuţi, în picioare.

Susannah mă privi prin mască; o clipă, am încercat senzaţia unei luciri ca de oţel. Întoarse capul şi, cu o mişcare rapidă, întredeschise fereastra.

În depărtări, toate ceasurile Parisului sunau ora.

La *a şasea lovitură,* toată lumea tresări puternic: eu, unul, priveam gînditor capul de aramă al unui demon cu trăsături crispate, care ţinea, ca într-o cupă, valurile sîngerînde ale draperiilor roşii.

În româneşte de G. MARCUSON

LÉON BLOY

TIZANA

„Femeia e totdeauna femeie, adică nebună, oricît s-ar strădui să ascundă aceasta."

ERASM

Jacques se considera pur și simplu un nemernic. I se părea odios să rămînă în umbră, ca un spion necinstit, în timp ce această femeie, absolut necunoscută lui, se spovedea.

Dar atunci ar fi trebuit să plece imediat, de îndată ce preotul în stihar a apărut cu ea, sau cel puțin să fi făcut zgomot, pentru ca ei să fie avertizați de prezența unui străin. Acum însă era prea tîrziu, și oribila indiscreție nu putea decît să se agraveze.

Neclintit, căutînd, ca ploșnița de zid, un colțișor răcoros, după o zi atît de toridă, avusese fantezia, puțin cam neobișnuită pentru el, să intre în bătrîna biserică, unde se așezase într-un colțon întunecat, în spatele acestui confesional, pentru a medita, privind cum se stinge marele rosar.

După cîteva minute, fără a ști cum sau de ce, deveni martorul cu totul involuntar al unei spovedanii.

Cuvintele, ce-i drept, nu ajungeau distinct pînă la el, și nu auzea decît o vagă șușoteală. Dar, spre sfîrșit, discuția deveni mai animată.

Cînd și cînd, cîteva silabe se detașau, țîșnind din fluviul opac al acelei șușoteli smerite, și tînărul bărbat care, prin-

tr-o minune, era tocmai opusul unui om necioplit, se sperie foarte serios la gîndul că va surprinde niște mărturisiri care, evident, nu-i erau destinate.

Pe neașteptate, supoziția asta i se adeveri. Păru să se producă o vîltoare violentă. Undele neclintite mîrîiră, despicîndu-se, ca pentru a lăsa să răsară un monstru, și Jacques, strivit de groază, auzi următoarele cuvinte rostite cu vădită nervozitate :

— Dar v-am spus, părinte, că i-am turnat otravă în tizană.

Apoi, nimic. Femeia, căreia nu i se vedea fața, se ridică de pe scăunelul de rugăciune și dispăru, neauzită, în beznă.

Cît privește preotul, rămase nemișcat ca un mort, și se scurseră cîteva minute interminabile pînă cînd să deschidă poarta și să plece, la rîndul său, cu pași grei, ca un om zdrobit.

Trebui să asculte zăngănitul persistent al cheilor paracliserului și dispoziția de a ieși, repetată îndelung în naos, pentru ca în cele din urmă să se ridice el însuși, atît de năucit era de acele cuvinte ce răsunau în el ca un strigăt.

•

Recunoscuse fără nici un dubiu vocea mamei sale! Oh! imposibil să se înșele. Îi recunoscuse mersul, cînd umbra femeii se oprise la doi pași de el.

Dar atunci, cum! totul s-a spulberat, totul s-a sfîrșit, totul n-a fost decît o minciună monstruoasă!

Trăia singur cu această mamă, care nu vedea aproape pe nimeni și nu ieșea decît pentru a se duce la biserică. Se obișnuise s-o venereze din tot sufletul, ca pe un exemplar unic al dreptății și al bunătății.

Atît cît putuse cunoaște el din trecut, nimic nu se arăta neclar, nimic necinstit, nici un secret, nici măcar un singur fapt dubios. O frumoasă cale imaculată cît vedeai cu ochii, sub un cer palid. Pentru că existența bietei femei era umbrită de o mare tristețe.

După moartea soțului ei ucis la Champigny [1], și pe care tînărul Jacques cu greu și-l mai amintea, nu încetase a purta

[1] Localitate în Franța, teatrul unor lupte sîngeroase în războiul franco-prusian din 1870

doliu, ocupîndu-se exclusiv de educaţia fiului său, pe care nu-l părăsise nici măcar o singură zi. Nu acceptase niciodată să-l trimită la şcoală, pentru a-l feri de anumite legături, asumîndu-şi toată instrucţia lui, şi oţelindu-i sufletul cu frînturi din sufletul ei. Dar tot datorită acestui regim, Jacques devenise de o sensibilitate alarmantă, cu nervi extrem de slabi, care adesea îl expuneau la suferinţe ridicole, poate şi la adevărate primejdii.

Cînd a devenit adolescent, ştrengăriile inerente, pe care mama nu le putuse împiedica, au făcut-o pe aceasta un pic mai tristă, fără a-i ştirbi însă blîndeţea. Nici reproşuri, nici scene mute. Acceptase, ca pe atîtea altele, ceea ce nu putea fi evitat.

În fine, toată lumea vorbea despre ea cu respect, şi astăzi tocmai el, fiul ei cel drag, se vedea silit s-o dispreţuiască — în genunchi şi cu ochii în lacrimi, cum l-ar dispreţui îngerii pe Dumnezeu, dacă nu şi-ar ţine promisiunile !...

Într-adevăr, îi venea să înnebunească, să urle în plină stradă. Mama sa ! o ucigaşă ! O nesăbuită, de un milion de ori absurdă, ceva absolut de necrezut şi, totuşi, neîndoios. N-a purces ea însăşi să declare asta ? Îi venea să-şi sfîşie obrajii.

Dar ucigaşa cui ? Dumnezeule mare ! Nu cunoştea pe nimeni din anturajul său care să fi murit otrăvit. Nu era nici tatăl său, care căzuse secerat pe la spate de gloanţele unei mitraliere. Şi nici el nu putea fi acel om pe care mama să se fi gîndit să-l ucidă. El n-a fost niciodată bolnav, n-a avut niciodată nevoie de tizană şi se ştia adorat. Cînd întîrziase prima oară seara, şi fireşte nu din cauza lui, mama fusese pur şi simplu bolnavă de nelinişte.

Să fi fost vorba despre un fapt petrecut înainte de a se naşte el ?

Tatăl lui o luase de soţie pentru marea-i frumuseţe, cînd ea avea cam douăzeci de ani. Să fi fost această căsătorie precedată de vreo întîmplare care implicase o crimă ?

Totuşi, nu. Trecutul acesta limpede îi era cunoscut, i se povestise de nenumărate ori şi dovezile rămîneau în afara oricărui dubiu. Şi-atunci, de ce această declaraţie înfricoşătoare ? De ce, mai ales, oh ! de ce a fost nevoie ca el să fie martor la aşa ceva.

Beat de groază şi disperare, se întoarse acasă.

Mama alergă îndată să-l îmbrățișeze.

— Vai, ce tîrziu te-ai întors, dragul meu băiat! și ce palid arăți! Ești bolnav?

— Nu, răspunse el, nu sînt bolnav, dar căldura asta insuportabilă m-a stors și cred că nu voi putea mînca nimic. Dar dumneata, mamă, nu simți nici o indispoziție? Ai fost, desigur, plecată și dumneata să iei puțin aer, să te mai răcorești. Mi s-a părut că te-am zărit, de departe, pe chei.

— Am fost plecată, într-adevăr, dar n-aveai cum să mă vezi pe chei. *Am fost să mă spovedesc,* treabă pe care tu cred că n-ai mai făcut-o cam de mult, păcătosule!

Jacques rămase uluit că nu s-a sufocat, că n-a căzut lat, fulgerător, ca în cele mai bune romane pe care le citise.

Era deci adevărat că fusese să se spovedească!

Deci, el nu adormise în biserică și nenorocirea asta groaznică nu era un coșmar, așa cum își imaginase, nebunește, o clipă. Nu se prăbuși, dar deveni și mai palid. Mama se sperie.

— Totuși, ce ai, micul meu Jacques? exclamă ea. Suferi, îmi ascunzi ceva, mie, mamei tale. Ar trebui să ai mai multă încredere în mama ta, care nu te iubește și nu te are decît pe tine... Vai, cum mă privești! comoara mea scumpă... Hai, spune-mi totuși ce ai?! Mă înspăimînți!...

Și îl cuprinse cu dragoste în brațe.

— Oh, copil mare ce ești! Ascultă ce-ți spun. Nu sînt o ființă curioasă, știi și tu, și nu țin să te trag de limbă. Nu-mi spune nimic, dacă nu vrei să-mi spui nimic, dar lasă-mă să te îngrijesc. Du-te și întinde-te în pat chiar acum. Între timp, eu am să-ți prepar o gustare bună și foarte ușoară pe care ți-o voi aduce eu însămi, nu-i așa? Iar dacă noaptea asta ai febră, îți voi face o TIZANA...

De data asta Jacques se prăbuși la pămînt.

— *În sfîrșit!* suspină mama, cu o ușoară oboseală în glas, întinzînd mîna spre un clopoțel.

Jacques *suferea de un anevrism* foarte grav, iar mama lui avea un amant care nu voia să-i fie tată vitreg...

În românește de CONSTANTIN OLARIU

M. GORKI

TÎLHARII

Intr-o zi, la prînz, mama lui Vaniuşka Kuzin îi spuse băiatului :

— Ce-ar fi să te duci tu, Vania, la oraş ?

Vaniuşka tăcu din gură. Tocmai cojea un cartof fierbinte, suflînd zgomotos în degete, cu buzele ţuguiate şi mişcind supărat din sprîncene.

Maică-sa îi privi obrazul rotund, de copilandru, oftă, şi repetă cu jumătate de gură :

— Ar fi bine să te duci, zău...

— La ce ? întrebă Vaniuşka, vînturînd cartoful dintr-o mînă într-alta.

— Ia toporul şi du-te...

— Apăi că de-alde ăştia, cu topoarele, îs sumedenie acolo !

— Atunci, ia şi tu lopata... Uite, ca mîine tîrgoveţii or începe să-şi chivernisească pivniţele. Colea o să spargi nişte lemne, dincolo o să găseşti poate altceva de lucru... Şi aşa cu una, cu alta, o să cîştigi şi tu o bucată de pîine. Zău, du-te Vania !

Lui Vaniuşka îi dădea inima ghes să plece la oraş ; totuşi nu-i răspunse nimic bătrînei. În astea două săptămîni de cînd murise taică-său, Vanka se simţise ca un om care trăieşte de capul lui. La praznic, după înmormîntare, băuse pentru întîia oară votcă fără să-l ţină nimeni din scurt, iar acum umbla prin sat, cu pieptul scos în afară, încruntat, gînditor, ca omul cu multe griji, iar cu maică-sa era scump la vorbă, răspunzîndu-i scurt, aşa cum făcea taică-său...

După masă bătrîna se apucă să-şi dreagă cojocul, iar Vaniuşka se sui pe cuptor şi după ce stătu tolănit vreo jumătate de ceas, o întrebă pe maică-sa:

— Păi, cîţi bani ai?

— O rublă şi şase griveni...

— Ai şase griveni dă-mi-i mie...

— Pentru ce-ţi trebuie?

— Pentru drum.

— Te duci?

— Păi, dară...

— Ei, vezi, aşa! Du-te, băiatul mamei!... Şi cînd te-ai gîndit să pleci?

— Mîine.

A doua zi, pe mînecate, maică-sa îl blagoslovi cu icoana ferecată în aramă a sfîntului Nicolae. Vaniuşka strînse vîrtos cureaua, vîrî toporul în cingătoare, îşi îndesă căciula peste urechi, îşi puse mănuşile cu un singur deget şi, bătîndu-se peste coapse, zise:

— Apăi, m-am pornit. Rămîi sănătoasă!

— Mergi cu Dumnezeu, Vania! Vezi, păzeşte-te de tîrgoveţi, fii cu ochii în patru, că-s pezevenghi nevoie mare. Şi bagă de seamă, băiete, nu pune strop de vin în gură!

— Bine, zise Vaniuşka şi, tuflindu-şi voiniceşte căciula pe o ureche, ieşi în uliţă.

Afară nu se luminase încă de ziuă. Făcu vreo zece paşi şi întoarse capul, auzind chemarea maică-si, care stătea în poartă; era prea întuneric s-o poată vedea, nu desluşi decît vorbele ei, ce răsunau neliniştite în tăcerea înconjurătoare:

— ...de muierile de la oraş... de ale boli necurate...

— Rămîi sănătoasă! strigă Vaniuşka.

Şi deodată i se făcu milă de maică-sa şi îi păru rău de satul său, de izba lui veche. Se opri locului, ciulind urechea... Nu se mai auzea nimic — maică-sa plecase. Oftînd, porni şi el să înfrunte întunericul încremenit, mut, încă neştirbit de revărsatul zorilor...

Mergînd peste cîmp, se gîndea că poate o avea cumva norocul să prindă ceva chiag la oraş şi către primăvară, cînd s-o întoarce acasă, o să se însoare cu Vasilisa Şamova. Parcă o vedea pe Vasilisa — voinică, durdulie, curăţică. Dar, cine ştie, poate o apuca să se bage slugă la vreun jupîn de treabă şi bogat şi atunci n-o s-o mai ia pe Vasilisa, ci s-o cununa cu

vreo fată de la oraş. Şi cum mergea aşa, în urma lui, treptat, treptat, începeau să se aprindă zorii; jur împrejur umbrele nopţii se mistuiau pe nesimţite şi curînd razele palide ale soarelui iernatic se aşternură pe zăpadă. Omătul scîrţîia, acum, mai vesel şi mai tare, sub paşi. Vaniuşka începu să cînte. Trei patace de cîte douăzeci de copeici zăngăneau în buzunarele pantalonilor, în vreme ce gîndurile şi planurile de viitor îi roiau molcom în cap, cu zvon de cîntec.

Drumul era ca-n palmă, mai mare dragul să umbli, zăpada bătătorită nu lăsa piciorul să se împotmolească, aerul geros pătrundea pînă în fundul plămînilor, înviorîndu-l, iar zările albastre îi mîngîiau ochiul şi îl îmbiau spre ele. Promoroaca i se aşezase ca un puf pe tuleiele din mustaţă şi, răsfrîngîndu-şi buza de sus, Vaniuşka o privea încîntat, ca şi cum i-ar fi crescut deodată nişte mustăţi lungi, o mîndreţe... Un corb mare, negru ca tăciunele, călca greoi prin zăpadă, ceva mai încolo, departe de drum. Vaniuşka fluieră. Pasărea cernită însă îşi aţinti asupra lui ochiul şi, cu mers legănat, se apropie şi mai mult de pîrtie. Atunci Ivan pocni o dată din mănuşi, de parcă ar fi tras cu arma, dar pasărea nici că se sinchisi...

— Piei diavole, mormăi Kuzin şi-întinse pasul.

Către amiază, făcuse mai bine de jumătate din drum, cînd se porni viscolul pe cîmpie. Ici şi colo îşi luau zborul de pe dîmburi nouraşi străvezii de omăt, ce pluteau în aer, colbuindu-i obrajii cu o pulbere albă, de gheaţă. Uneori de sub picioarele lui Ivan se stîrnea cîte un stol de fulgi, ca şi cum ar fi vrut să taie calea flăcăului, în timp ce vîntul îl îmbrîncea din spate, mînîndu-l tot înainte. Zările erau perdeluite de nouri mohorîţi, vîntul şuiera ascuţit de cîte ori se freca de pămînt măturînd orice urmă, şi vuia prelung şi trist. Oamenii şi caii întîlniţi în cale se iţeau pe dinaintea ochilor lui ca pietrele în apă. Vaniuşka închidea pleoapele şi mergea aşa, clătinîndu-se prin freamătul şi cîntecele jalnice ale viscolului; îl dureau şalele, îşi simţea picioarele îngreunate şi se gîndea cu necaz la maică-sa:

„Ea hălăduieşte acolo, şi eu uite, trebuie să bat drumurile!"

În cele din urmă, însă, îl răzbi atît de tare oboseala, încît nu se mai gîndi la nimic; nu mai dorea altceva decît să ajungă mai repede în oraş, să-şi găsească un culcuş călduros

și să bea ceai. Merse așa cocîrjat, cu capul în piept, fără să vadă nimic în jur pînă cînd auzi în dîrdora viscolului urletul trist al unei sirene de fabrică. Se opri și, îndreptîndu-se din mijloc, oftă adînc. Pe urmă scoase banii din buzunar, trei patace de cîte douăzeci de copeici și îi vîrî în gură, într-o parte, nu cumva zornăitul lor să-i ispitească pe tîrgoveți.

Prin perdeaua sură a ninsorii, orașul părea un nour greu care se lăsase la pămînt. Vaniușka își scoase căciula, se închină și își zise :

„Iacătă că ajunsei !"

II

Cînd intră în tractir, aerul îmbîcsit și jilav dinăuntru îl izbi în față ștergîndu-i de pe obraji, ca o cîrpă muiată în apă încropită, usturimea frigului de afară. Fumul cenușiu, înecăcios, unduia sub tavanul scund, boltit, făcîndu-l să lăcrimeze, iar mirosul de votcă, de tutun și de ulei încins îi gîdila nările ; hărmălaia și vuietul nedeslușit, otova, ce stăruiau în tractir, îl învăluiră pe Vaniușka într-o plăcută amețeală. Strecurîndu-se încet printre mese, își căuta zadarnic un locșor să șadă. Peste tot nu vedeai decît chipuri stacojii de căruțași, lucrători sleiți de puteri și fără haine pe ei ; niște golani trențăroși îl măsurau din ochi pe Ivan, încruntați, cu priviri viclene. Unul dintre ei, înalt și deșirat, cu mustăți roșcate, îi făcu flăcăului cu ochiul, și îi zise, întinzîndu-i mîna :

— Să trăiești, măgădăule ! Ia vino-ncoa, la neica !

Vaniușka se dădu înapoi, lovind-o cu umărul pe o domnișoară mică, durdulie. Era sulemenită foc și avea niște sprîncene negre, groase, ca niște mustăți.

— Mai încet, mîrlane ! se rățoi ea cu o voce răgușită. În față, într-un colț, sub candela aprinsă la icoană, era o masă la care ședea numai un singur mușteriu. Vaniușka se îndreptă într-acolo.

— Pot să șed și eu ?

— N-ai decît !

Kuzin se așeză pe scaun, își descheie zăbunul la gît și zise :

— Mămulică, ce de-a omenire !

— Păi, locurile astea nu rămîn niciodată pustii. De la țară ?

— Da...

— La lucru ?

— Ar trebui...

— Nu prea e rost, să știi !

— Oare ?

— Cum îți spun : Sînt de aproape trei săptămîni...

— Nimic de lucru ?

— Nici de leac !

Pe lîngă masă trecu grăbit un chelner.

— Aș vrea un ceai ! îi strigă Vaniușka și se apucă să-l descoasă pe omul din fața lui.

Era un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani, îmbrăcat cu o haină femeiască vătuită, soioasă, din care curgeau zdrențe. Înalt și slab, povîrnit peste masă, ca și cum ar fi vrut să-și ascundă de oameni fața ciupită rău de vărsat, n-avea nici un fir de păr în mustață, nici în sprîncene. Uneori, cu o bruscă și puternică zvîcnire din grumaji, își înălța capul tuns chilug și îl privea pe Kuzin cu niște ochi mari, suri, neliniștit, ca și cum ar fi înțeles deodată ceva. Băgînd însă de seamă că și Vaniușka îl cerceta din ochi stăruitor, își întinse buzele subțiri într-un zîmbet și rosti cu jumătate glas :

— Am avut un cojoc și l-am mîncat, și căciula mi-am mîncat-o ! Acu mi-au mai rămas cizmele...

Și scoțînd de sub masă piciorul lung, încălțat cu o cizmă trainică de piele, adăugă :

— Ca mîine o să le vînd și pe astea, le-oi da pe mîncare...

Lui Vaniușka i se făcu milă de el dar în același timp se gîndi cu o strîngere de inimă și la soarta lui.

— Poate, cine știe, cumva... îngăimă el.

— Ba vezi să nu ! Pe aici ăștia ca noi îs mulți ca frunza uscată, toamna. Ia uită ce sodom de lume ! Și toți vor să mănînce.

— Nu vrei să bem cîte un ceai împreună ? îl îmbie Vaniușka.

— Mulțam ! Mulțam frumos... Am băut ! Da'... poate, un ciocan de rachiu ?

Şi suspină din greu.

Vaniuşka pipăi banii din gură cu limba, stătu o clipă în cumpănă, apoi chemîndu-l pe chelner cu degetul, îi comandă cu ifos :

— Ia fă-te-ncoa' c-o juma'te, pentru amîndoi !

Flăcăul ciupit de vărsat zîmbi bucuros, dar nu spuse nimic.

— Da' unde dormi ? îl întrebă Vaniuşka.

— Pe acilea, pe aproape, cu trei copeici pe noapte. Da' tu ?

— Păi eu numa' ce am picat.

— Ei, păi atunci, hai şi-om dormi la un loc !

— Hai !

— S-a făcut ! Cum te cheamă ?

— Ivan... Kuzin.

— Şi pe mine — Salakin Eremei...

Tăcură, uitîndu-se unul la altul zîmbitori. Chelnerul aduse votca şi Vaniuşka îi turnă un ciocan lui Salakin, care se ridică puţin de pe scaun, luă paharul în mînă şi-l întinse spre Kuzin :

— Să bem, zise el, în cinstea prieteniei care s-a legat între noi acu' !

Pe Vaniuşka vorbele lui îl gîdilară la inimă. Dădu de duşcă ciocanul, plescăi din limbă şi rosti fericit :

— E mai bine în doi !

— Păi, da !

— Acu' viu întîiaşi dată la oraş după lucru. Adică, am mai fost eu şi înainte pe acilea cu cîte o treabă, da' de stat, acu' am venit să stau întîiaşi dată, îi povestea Vaniuşka umplîndu-i iarăşi paharul.

— Şi eu tot aşa. Pîn-acu' am lucrat pe cîte o moşie. Acu' în urmă, însă, mă luai în colţi cu vechilul şi mi-a dat papucii. Cîinele !

— Şi mie mi s-a prăpădit taica mai săptămînile trecute. Acu' eu îs talpa !...

La masa de alături şedeau doi căruţaşi, amîndoi cu hainele pline parcă de var, şi discutau în gura mare ; deodată, unul dintre ei, mai bătrîn, o namilă de om, lovi cu pumnul în masă strigînd :

— Las' că bine i-a făcut !

— Da' de ce? întrebă celălalt, care avea barbă neagră și fruntea brăzdată de un semn.

— De aia, ca să se învețe minte! Păi, muncitor era el — sau ce? Muncitorii, cum s-ar zice, sîntără ca aluatul, pîinea lu' dumnezeu cum s-ar zice! Iar ailalți care, cum s-ar zice, nu sîntără de nici o scofală, aia ce poate să fie decît tărîțe, pleavă! Nutreț pentru dobitoace — asta-i menirea lor...

— Trebuie să-ți fie milă de toți, zise cel cu barbă neagră.

Salakin, care ciulise urechea la vorbele lor, se amestecă și el:

— Ba nu-i așa.

— Ce să nu fie?

— Ce ziceai de milă. Uite, eu de pildă; te întreb — Matvei Ivanîci, vechilul, e ori nu dușmanul meu? De ce mi-a dat papucii? Că doară doi ani de zile, în cap, am muncit cinstit, omenește! Și deodată i-a cășunat pe mine, cică m-aș fi încurcat cu Maria bucătăreasa... și alte mișmașuri... Și p-ormă daravera cu hățurile — cică tot eu aș fi... Parcă intraseră în pămînt! Caută și caută! Și, deodată, hodoronctronc, la mine — hai șterge-o! Cum așa? Că nu mai are nevoie de mine — o fi! — da vezi că am nevoie de mine, și încă cum! Trebuie să trăiesc! Și atunci, mai poate mie să-mi fie milă de el, de vechil?

Salakin tăcu o clipă, apoi spuse cît se poate de convins:

— Milă poate să-mi fie numai de mine și încolo de nimeni!

— Chiar așa! întări Vaniușka.

După cel de al treilea păhăruț, amîndoi își puseră coatele pe masă, ochi în ochi, înfierbîntați de votcă și de lărmuiala din jur. Și Salakin începu să-i povestească pe îndelete și fără șir, lui Vaniușka, viața sa.

— Sînt copil de lepădat! spunea el. Trebuie să îndur ponoasele, pentru că maică-mea a păcătuit...

Vaniușka privea fața ciupită de vărsat, frămîntată, a prietenului său și dădea mereu din cap încuviințînd; și cu cît asculta cu atît i se bîțîia mai tare capul.

— Vanea! Mai cere o juma'! Tot aia e! strigă Salakin, făcînd un gest descurajat.

— S-se poate... — bîlbîi Vaniușka.

III

Trezindu-se din somn, Vaniușka se pomeni culcat pe un pat de scînduri într-un subsol întunecos cu tavanul boltit și ciuruit tot ca și fața lui Salakin. Își răsuci limba în gură: nici urme de bănuțe, nimic alt decît scuipatul fierbinte, amar. Vaniușka oftă adînc și privi în jur.

Subsolul era înțesat de paturi joase de lemn pe care zăceau, ca niște mușuroaie de tină, oameni zdrențăroși, mohorîți. Unii dintre ei se treziseră și urnindu-se cu greutate coborau pe pardoseala de cărămidă, alții mai dormeau încă. Murmurul molcom, dar gros, de glasuri, se împletea cu horăiturile celor ce dormeau; undeva se auzea un pleoscăit de apă. Chipurile buhoase ale oamenilor semănau în ceasul acela timpuriu al dimineții, în penumbra sură ce domnea în subsol, cu niște crîmpeie de nori, toamna.

— Te-ai sculat?

Vaniușka îl zări lîngă el, în picioare, pe Salakin. Era roșu la față, pesemne tocmai se spălase cu apă rece. Ținea în mînă o cutioară de aramă cu o mulțime de rotițe înăuntru și cerceta nu știu cum, parcă cu un singur ochi, mașinăria, în timp ce ochiul celălalt stătea ațintit, surîzător, asupra lui Vaniușka.

— Am făcut-o lată aseară, zise Kuzin, privindu-și prietenul cu dojană.

— Barem ne-am încălzit bine rînza, răspunse acesta cu o voce mulțumită.

— S-au dus pe copcă bănișorii mei!

— Nu-i nimic. Ne descurcăm noi!

— Păi, da, ție ce-ți pasă...

— Lasă, nu duce grijă! Mai am încă șaptesprezece copeici, iar după aia îmi vînd cizmele. Ne descurcăm noi!

— Doar așa, zise Vaniușka privindu-și prietenul drept în față. Apoi, văzînd că Salakin nu mai spune nimic, adăugă: Acu' trebuie să mă ajuți, că doară mi-am băut banii cu tine, așa că trebuie...

— Bine, bine! Mai încape vorbă! Și la bine și la rău, tot împreună. Nu sîntem bogați și n-o să punem orice la împărțeală. Nu avem cine știe ce de împărțit!

Ochii, vocea lui, îl liniștiră pe Vaniușka.

— Ce ai în mînă? întrebă el.

— Ghici !

Kuzin aruncă o privire în jur, apoi îl ştirici cu jumătate de glas :

— N-o fi cumva pentru bani calpi ?

— Ştii că eşti nostim ! făcu Salakin rîzînd. Ce-ţi trece prin cap ! Da' de unde ai auzit tu de bani calpi ?

— Am auzit. Era un mujic care se îndeletnicea cu treaba asta, undeva pe lîngă satul nostru, la vreo şapte verste...

— Ei şi ?

— L-au trimis în Siberia.

Salakin căzu pe gînduri, o vreme, fără să rostească un cuvînt, apoi învîrtind în mînă cutiuţa de aramă, zise cu un oftat :

— Da, asta-i pedeapsa, cu deportarea...

— Va să zică-i chiar aşa ceva ? întrebă în şoaptă Vaniuşka, arătînd cu capul spre cutioară.

— Nu-u ! Da' de unde — astea-s măruntaiele unui ceas, atîta tot... Scoală-te, să mergem la ceai...

Vaniuşka se dădu jos din pat, îşi netezi părul cu mîinile, şi zise :

— Haidem.

Cutiuţa de tinichea însă îl făcuse curios, stîrnindu-i în acelaşi timp parcă un fel de teamă faţă de ea. Şi văzînd că Salakin o ascunde în sîn, îl iscodi :

— Da' de unde o ai ?

— Am luat-o din piaţă, cînd mi-am vîndut cojocul. Am dat şapte griveni pe ea.

— Şi la ce-ţi trebuie ? stărui Vaniuşka.

— Vezi tu — îi şopti Salakin la ureche, cu un aer de taină — de cînd tot vreau să mă dumiresc cum poate ceasul să cunoască timpul ? Dacă e amiază bate douăsprezece ! Cum vine asta ? Ia, colo, o bucată de aramă, să fie ea aşa fel meşterită ca să ştie ce oră este ? Omul poate să-şi dea seama după soare, că doar e fiinţă grăitoare. Aici însă nu-s decît nişte rotiţe de-aramă !

Pe Vaniuşka îl durea capul. Mergea alături de prietenul său, ascultîndu-l cum vorbea fără nici o noimă şi se căznea să ghicească ce-o să facă Salakin după ce şi-o vinde cizmele. O să-i dea înapoi măcar jumătate din banii băuţi, ori ba ? Şi uitîndu-se în ochii lui, îl întrebă :

— Da' cînd te duci să-ţi vinzi cizmele ?

— Păi, să bem ceaiul și mergem. De cînd stau și mă tot gîndesc, măi, neică, la socoteala asta cu ceasul. Am întrebat multă lume, tot oameni deștepți. Unii spun una, alții alta. Nu înțeleg nimic!

— Da' ce nevoie ai să știi asta? îl descusu curios Vaniușka.

— Așa, fiindcă mă interesează! Cum vine, adicătele, asta? Omul merge, e viu, pentru el e o treabă ușoară!

Și Salakin îi vorbi atîta despre taina ceasului și cu atîta foc, încît Vaniușka fu molipsit și el, fără să vrea, de fierbințeala tovarășului său și începu să-și dea cu părerea de unde cunoaște ceasornicul vremea. Și luîndu-și ceaiul, prietenii discutară aprins, în fel și chip, despre ceas.

Se duseră apoi să vîndă cizmele pe care le măritară pe două ruble și patruzeci de copeici. Salakin era necăjit că luase atît de puțin pe ele. Și chiar acolo, pe loc, îl pofti pe Vaniușka la birt, cheltuind de ciudă dintr-o dată o rublă întreagă. Noaptea tîrziu, în timp ce, clătinîndu-se și vorbind în gura mare, se îndreptau amîndoi spre azilul de noapte, în buzunarul lui Salakin zăngăneau doar patru pitaci de aramă. Vaniușka îl ținea la braț, proptindu-se cu umărul în el, și spunea fericit:

— Mă, frate-miu! Zău, te iubesc ca pe un frate de sînge! Ai o inimă ca pîinea caldă... Fă ce vrei cu mine! Zău așa! Dacă vrei, urcă-te în cîrcă la mine... Și te duc...

— Mă, nă-rodule, mă, bolborosea Salakin. Nu-i nimic. Ne descurcăm noi! Mîine mergem să vindem și măruntaiele... toate grămadă... Dă-le naibii! Ai?

— S-a făcut! — strigă Vaniușka, dînd din mînă și începu să cînte cu o voce subțire:

Of, săracă-s și urîtă...

Salakin se opri locului și continuă:

Prost sînt îmbrăcată...

Și lipindu-se unul de altul, porniră să urle amîndoi deodată ca niște sălbatici:

Pentru asta nu pețește
Nimenea o fată!

— Las' că-i arăt eu lui Matveika fir-ar el al dracului de roșcovan, se porni Salakin tam-nesam și începu a-și vîntura, amenințător, pumnul prin aer.

IV

Trecu aproape o săptămînă.

Într-o noapte, cei doi prieteni flămînzi și necăjiți stăteau întinși alături pe patul de scînduri, la azilul de noapte ; Vaniușka se răfuia în șoaptă cu Salakin :

— Numai tu ești de vină ! De nu erai tu, mi-aș fi găsit pîn-acu' de lucru undeva...

— Du-te dracului, îl repezi Salakin.

— Nu cîrîi ! E așa cum spun eu. Ce-o să facem acum ? O să crăpăm de foame...

— Însoară-te și tu cu o precupeață și o să fii plin, ufoaie... Mutălăule !

— Ciupit de vărsat, ciur pentru păsat...

Nu era prima oară că se sfădeau așa.

Ziua, îmbrăcați ca vai de ei, vineți de frig, băteau străzile, dar foarte rar apucau să cîștige vreun ban. Se tocmeau să spargă lemne, ori să curețe curțile pline de gheață murdară și căpătau pentru treaba asta cîte doi griveni pe care-i dădeau îndată pe mîncare. Uneori, în piață, Vaniușka găsea cîte o cucoană care-l lua să-i care coșnița, plătindu-i un pitac, după ce timp de o oră îl purta după ea prin piață, cu papornița încărcată vîrf cu carne și zarzavaturi. Și de fiecare dată in împrejurările astea, Vaniușka, lihnit, cu măruntaiele săgetate de junghiuri, simțea că o urăște pe cocoană, dar temîndu-se să nu-și dea cumva în vileag simțămintele, se arăta foarte smerit față de ea și se făcea că nici nu-i pasă de cumpărăturile din coșniță, care îi întărîtau foamea.

Cîteodată, Vaniușka se apuca de cerșit, clandestin, iar Salakin la rîndul său se pricepea să găbuiască fie o bucată de carne, fie un calup de unt, fie o căpățînă de varză, sau o greutate de cîntar. De cîte ori se întîmpla asta, Vaniușka stătea pierit de frică și își ținea de rău prietenul :

— O să mă nenoroceşti ! O să înfundăm puşcăria...

— Acolo, barem, o să avem ce mînca şi ce îmbrăca, îi întorcea vorba Salakin. — Ce-s eu de vină dacă-i mai lesne să furi decît să-ţi găseşti de lucru ?

În ziua aceea, cu chiu cu vai, reuşiseră să adune şase copeici pentru dormit ; Salakin şterpelise de undeva o franzelă şi o legătură mică de morcovi şi toată ziulica nu puseseră în gură altceva. Foamea îi ardea la ficaţi, nelăsîndu-i să închidă ochii, asmuţindu-i şi mai tare pe unul împotriva celuilalt.

— Da' eu cît am cheltuit cu tine ? îl lua la rost Salakin pe Vaniuşka. Că tu n-ai avut altceva decît zăbunul din spinare şi toporul...

— Dar ăi şase griveni ? Ce, ai uitat ?

Mîrîiau unul la altul ca doi zăvozi, ba chiar într-un rînd Vaniuşka îi trase un ghiont, aşa ca din întîmplare, lui Salakin, cu cotul. De certat însă nu voia să se certe pe faţă cu prietenul său ; între timp începuse să se deprindă cu el şi apoi, îşi dădea seama că fără Salakin viaţa i-ar fi fost şi mai grea.

E groaznic să trăieşti singur cuc la oraş. Iar ca să se înapoieze acasă, aşa trenţaros, despuiat, i-ar fi crăpat obrazul de ruşine şi faţă de maică-sa şi faţă de fetele din sat, şi faţă de toată lumea. Salakin îl lua şi el peste picior de cîte ori Vaniuşka îi spunea c-ar vrea să se întoarcă la el, în sat.

— Da, da, du-te, du-te ! — îl îndemna el rînjind. Să vezi ce-o să se mai bucure maică-ta cînd te-o vedea cu punga doldora de bănet şi îmbrăcat ca un boier !

Mai era însă şi altceva care nu-l lăsa pe Vaniuşka să se înapoieze acasă : o rază de speranţă în norocul lui : cînd îl trăgea nădejde că s-o milostivi careva, un om bogat şi l-o lua la el, slugă, cînd punea temei pe Salakin zicîndu-şi că pînă la urmă o găsi el ceva să scape de foame şi de viaţa asta amărîtă. Temeiul pus pe iscusinţa prietenului era de altminteri întărit şi de Salakin, care mereu îi spunea :

— Nu-i nimic ! Ne descurcăm noi, ai puţină răbdare, O s-o scoatem noi la capăt !...

Vorbea cu atîta convingere şi se uita la Vaniuşka nu ştiu cum, atît de ager, încît Vaniuşka avea impresia că prietenul său cunoştea pe deplin mijlocul de a o scoate la capăt.

Şi totuşi, în noaptea aceea, cum stătea aşa, întins alături de el, se gîndea ce bine ar fi fost să cadă de sus din tavan o cărămidă drept în capul lui Salakin. Îşi aminti cum mai deunăzi în toiul nopţii auzise un strigăt înfiorător, care-i înspăimîntase pe toţi şi parcă vedea şi acum faţa aceea omenească neagră de sînge, strivită de cărămida care căzuse din tavan.

— Ai rupt inima tîrgului cu ăi şase griveni ai tăi, bombănea Salakin, mai bine ai fi fost şi tu...

— Ce să fi fost ?

— Mai curajos...

— Fi şi ?

— Ei, şi nimic...

Vaniuşka se gîndi puţin şi zise :

— Ceaba, nu poţi face nimic, eşti bun numai să dai cu clanţa...

— Eu ?

— Tu.

— Eh ! Ţi-aş spune eu...

— Ei, ce ? Să zicem, că aş fi mai curajos... Şi pe urmă ?

— Pe urmă ?

— Da !

— Stai să-ţi spun !

— Zi...

— Îţi spun, numai...

— N-ai ce, rosti hotărît Vaniuşka.

Salakin începu să se tot vînzolească fără astîmpăr pe patul de scînduri. Iar Vaniuşka se întoarse cu spatele la el, oftînd deznădăjduit şi şopti cu tristeţe :

— O, Doamne, să fi avut barem o coajă de pîine...

Cîteva clipe rămaseră amîndoi tăcuţi. Apoi Salakin se ridică puţin şi aplecîndu-se asupra lui Vaniuşka, cu buzele aproape lipite de urechea lui, îi spuse abia desluşit :

— Ascultă, Ivan ! Hai cu mine !

— Unde ? întrebă Vaniuşka tot atît de încet.

— La Borisovo...

— Pentru ce ?

— Ţi-oi spune pe drum...

— Spune-mi acu'...

— Hai, mergi ? Las' că-ţi spun... Ne ducem acolo şi... îl prădăm pe Matvei Ivanov — zău !

— Du-te naibii, zise Vaniușka cu teamă și cu ciudă în glas.

Salakin se lăsă cît era de greu peste el și începu să-i sufle la ureche :

— Ascultă, să știi că e ușor de tot ! Ne ducem, ne facem treaba și după aia ne întoarcem. Cine crezi c-o să 'ne bănuiască ? Eu cunosc tot rostul acolo, toate intrările și ieșirile, știu și unde sînt banii, are și argintărie, tacîmuri, păhăruțe în dulap, la geam...

Vaniușka simțea respirația fierbinte a lui Salakin pe obraz și încet, încet, frica i se topea. Totuși spuse iarăși în șoaptă :

— Du-te, du-te, satană, piei de aici, n-auzi ?

— Nu, ascultă... Gîndește-te numai, cum ne-am așterne pe trai. O dată — și după aia sîntem și sătui, și încălțați, și îmbrăcați... ei ?

Vaniușka stătea întins fără să spună nimic, în timp ce Salakin îi strecura în ureche și în creier cuvinte fierbinți, stăruitoare.

În sfîrșit, Vaniușka îl întrebă :

— Și zici că-i bănet din gros ?

V

Două zile mai tîrziu, dis-de-dimineață, mergeau amîndoi pe drumul mare, umăr la umăr, și Salakin îi spunea cu însuflețire prietenului său, cătîndu-i în ochi :

— Înțelegi, întîi și întîi punem foc magaziei ! Și cînd s-o isca vîlvoarea, toată lumea o să dea fuga acolo, și firește că și Matvei. Și, cum s-o căra, noi, hop, în casă ! Și-l curățăm, ca pe un ou..

— Da' dacă ne prinde ? întrebă Vaniușka gînditor.

— Aș, nu se poate ! zise Salakin. Cin' să ne prindă ? Apoi, răstit :

— Trebuie să stingă focul, nu le mai arde lor de prins hoți ! Ai priceput ?

Vaniușka dădu din cap în semn c-a priceput.

Era pe la începutul lui martie. Fulgi mari, pufoși, de zăpadă se cerneau alene, moi, din cerul învăluit, astupînd ur-

mele lăsate de oameni pe drumul străjuit de o parte și alta de mesteceni bătrîni cu crengile rupte.

— Ei, dac-am reuși! zise Vaniușka, oftînd din greu.

— Ai să vezi c-o să reușim! îi făgădui Salakin convins.

— Să dea Dumnezeu! Măcar de-am reuși — Doamne. Niciodată, zău, nu m-aș mai prinde la așa ceva...

Cei doi prieteni întinseră piciorul la drum, fiind ca vai de ei îmbrăcați. Salakin în hăinuța lui femeiască, toată numai găuri, prin care ieșeau smocuri de vată murdară, niște tălpăloage de pîslari în picioare și cu o căciulă roasă de vreme îndesată peste urechi; Vaniușka își făcuse rost, în locul zăbunului, de un veston cafeniu din postav, a cărui mînecă dreaptă, din cine știe ce motiv, era neagră. În opinci, cu o șapcă cu cozorocul rupt, încins cu frînghie, Vaniușka părea mai degrabă un lucrător care-și prăpădise banii în chefuri. decît un țăran.

În ajun, cînd puseseră la cale daravera asta, Salakin făcuse ce făcuse și șterpelise de undeva o tigaie de aramă și o mașină de călcat, pe care le vînduse cu opt griveni unui negustor de fiare vechi, și acum avea în buzunar cincizeci de copeici.

— De-am avea noroc să dăm în drum peste careva cu căruță, să ne ducă pîn-acolo, zise Salakin. Altminteri tare mi-e teamă c-o să ajungem taman la noapte, e cale de vreo patruzeci de verste și mai bine. Am putea să-i plătim chiar cîte un pitac de căciulă, numai să ne ducă...

Fulgi mari li se așezau pe cap, obraji, astupîndu-le ochii, pe umeri, ca niște epoleți de omăt, li se lipeau de picioare. În jurul lor, deasupra totul era un clocot alb, înspumat, și nu se vedea nimic nici la doi pași. Vaniușka mergea abătut, cu capul în piept, tăcut, ca un cal bătrîn și beteag, dus la tăiere, iar Salakin, sprinten și guraliv, se uita tot timpul în jur și-i umbla gura ca o moară stricată.

— Cît am mers! Da' nu-i chip să vezi nimic înainte! Ce ninsoare... Ce-i drept, zăpada asta a picat taman la țanc, n-o să rămînă urme... Măcar de-ar ninge tot așa! Numai că o să ne cam stingherească atunci cînd o fi de pus focul! De, ce vrei, pesemne nu e lucru pe lume care să te mulțumească din toate privințele — și așa și altminteri — ei, ce bine ar fi...

Ningea mai mărunt acum, cu fulgi moi, mici, mai ghețoși, care nu mai coborau drept și molcom pe pămînt, ci începuseră să se învîrtejească sprințari prin văzduh, forfotind și îndesîndu-se cu fiece clipă. În sfîrșit prin perdeaua lor se întrezări ca o ridicătură masivă, întunecată, o clădire lăsată într-o rînă și parcă strivită de nămeții grei de pe acoperiș.

— Ăsta-i hanul lui Foka, zise Salakin. Hai să intrăm în cîrciumă, să deșertăm pe gît un păhăruț...

— Chiar trebuie, întări Vaniușka, dîrdîind de frig.

În dreptul cîrciumii adăstau doi cai înhămați la o sanie țărănească. Mici, zbîrliți, priveau triști, cu ochii lor blînzi, clipind ca să scuture zăpada de pe gene. Cercurile nevopsite erau pline, parcă, de chinoros.

— Aha, cărbunarul! făcu Salakin. De-ar avea același drum cu noi...

Și într-adevăr, în cîrciumă, la o măsuță de lîngă fereastră, ședea un flăcău și bea bere. Lui Vaniușka îi sări îndată în ochi nasul lung ce răsărea caraghios din mijlocul feței osoase, mînjită de negreală. Cărbunarul se lăfăia pe scaun, cu un aer fudul, cu picioarele rășchirate și sorbea cînd și cînd din pahar; cînd să isprăvească de băut însă, se înecă și începu a tuși de se zguduia tot, pierzîndu-și dintr-o dată ifosele.

Vaniușka se apropie de tejghea, dădu pe gît un pahar de votcă cu miros îmbietor și amară la gust și-i făcu lui Salakin cu ochiul, arătînd spre cărbunar.

— Mergi la oraș, voinicule? întrebă Salakin, îndreptîndu-se spre el.

Cărbunarul îl privi și-i răspunse cu voce înfundată:

— La oraș nu mergem fără încărcătură.

— Atunci vii dintr-acolo?

— Treaba mea, ce-ți pasă?

— Mie? Păi uite, eu și cu prietenul meu ne ducem la Borisovo să ne băgăm la moara de ulei. Ia-ne și pe noi o bucată de drum, dacă tot mergi într-acolo!

Flăcăul îl măsură din ochi pe Salakin, apoi pe Vaniușka, își turnă bere și pescuind cu degetul o bucățică de dop din pahar îi răspunse scurt:

— Ne vine peste mînă.

— Ia-ne, fii om de omenie! Că te-om răsplăti și noi cu un pitac de cap...

— Nu ne trebuie, bombăni flăcăul, fără să se uite la Salakin.

— Hai, pentru Dumnezeu, ia-ne! il rugă Vaniușka încet și sfios.

Flăcăul îi aruncă o privire, se încruntă și clătină din cap, în semn că nu vrea.

— Măi, ce om! se minună Salakin. Parcă ți-am cere cine știe ce! Avem încă atîta de mers și ne-a răzbit oboseala. Și pe urmă uite numai cum sîntem îmbrăcați...

— De ce nu v-ați îmbrăcat mai gros? zise cărbunarul zîmbind.

— Păi, dacă n-avem cu ce! rosti cu convingere Vaniușka. Nu te uiți ce săraci sîntem...

— De ce sînteți săraci? îi întoarse vorba, nepăsător, cărbunarul și începu iarăși să soarbă cu încetul din paharul cu bere.

Vaniușka schimbă o privire cu prietenul său și rămaseră amîndoi tăcuți, cu capetele descoperite, în fața cărbunarului.

Atunci se amestecă și bătrîna circiumăreasă:

— Ce te codești atîta, Nikolai, ia-i. Ce dracu'! Că tot îți ostenești calul degeaba. Și-apoi n-ai auzit că-ți dau cîte un pitac de cap? Hai, cere banii înainte și lasă-i să se urce.

Cărbunarul îi măsură iarăși din ochi, pe rînd. Apoi se învoi cu un oftat:

— Un griven de căciulă.

— Hai, fie! primi Salakin, făcînd un gest cu mîna. Na, uite colea și să-ți fie de bine!

— Ia vezi, încearc-o, il sfătui bătrîna.

Cărbunarul aruncă pe masă moneda de doi griveni pe care i-o dăduse Salakin, o ascultă cum sună, apoi o mușcă cu dinții și apropiindu-se de tejghea o aruncă, din nou, zicînd bătrînei:

— Ține pentru bere.

— Al dracului cîine! îi șopti Salakin lui Vaniușka.

— Tu urcă-te în sanie, îi porunci cărbunarul lui Vaniușka, primind restul din mîna bătrînei, iar tu hai cu mine...

— S-a făcut! se supuse Salakin. Da' de ce nu la un loc?

— Da' ce zor aveți să stați la un loc? întrebă cărbunarul, bănuitor.

— Să ne încălzim...

— De, de — rînji cărbunarul. Ba să faci așa cum îți spun eu. Că, la o adică, de i-o cășuna ăluilalt să-mi înhațe calul, te miruiesc o dată cu ghiuleaua de te năucesc, te leg cobză și...

Începu a rîde, lăsîndu-și vorba neterminată, apoi îl podidi iar tusea și tuși o mulțime, cu opinteli...

VI

Cîrciuma rămăsese departe, la vreo cinci verste în urmă, cînd în sfîrșit cărbunarul prinse iarăși chef de vorbă cu călătorul său :

— Cine ești tu ? întrebă el.

— Un om, spuse Salakin printre dinți.

Era un frig de te tăia din mers. Salakin dîrdîia, zguduit tot de un tremur mărunt. Viscolul se domolise aproape cu totul, dar sufla un vînt ce le pătrundea pînă la oase. În două rînduri Salakin sărise jos și începuse să alerge, pe lîngă sanie, ca să se mai dezmorțească. Nu era însă prea ușor să alergi așa prin zăpada adîncă, afînată ; obosind îndată, își făcea vînt iarăși în sanie, ca după aceea să-l răzbească și mai strașnic frigul. Și de cîte ori cobora din sanie, cărbunarul îmbrăcat cu un cojoc gros scotea din mîneca sumanului un retevei gros cu un lanț la un capăt de care era atîrnată o ghiulea de un funt. Salakin știa că unealta aceasta se numește ghioagă și în clipa aceea o ură la fel de tăioasă ca și gerul îi săgeta inima.

— Toți sîntem oameni ! i-o întoarse cărbunarul. Da' eu te întreb al cui ești ?

— Eu ? Al nimănui. N-am neamuri, răspunse Salakin și strigă în vînt : Vania, mai trăiești ?

— Mai trăiesc, răspunse Vania înăbușit.

— N-ai înghețat ?

— Ba da...

— Mă uit la voi, bodogăni cărbunarul, ce pîrliți sînteți. Curg zdrențele de pe voi... Pesemne ați fi... niscai puturoși...

Salakin ședea zgribulit și tăcea mîlc, ținîndu-se să nu se audă cum îi clănțăneau dinții.

Se uita înapoi și prin perdeaua rărită a ninsorii vedea o nesfîrșită pustietate albăstrie. Îl izbea în față suflul rece și tristețea pustiei. Nu găseai nimic pe tot întinsul acela care să-ți oprească privirea.

— Da' uite la alde noi ăștia. Semakinii, că sîntem, adicătelea, trei frați... Ardem, care va să zică, lemne și după aia mergem cu cărbunii la oraș, la fabrica de spirt, așa... Ne avem, cum s-ar zice, ca frații. Sîntem sătui, îmbrăcați, încălțați... și toate alelalte, așa cum se cuvine, slavă domnului! Ăl care muncește nu se încurcă, nu tîndălește — ăla o duce bine... ăi mari sînt oameni însurați; și eu am hotărît să mă însor după ce or trece sărbătorile... D-apoi cum! Cînd vrea omul să dea din mîini, atunci îi merg toate cele în plin...

Calul abia înainta, opintindu-se în hamuri. Sania se zdruncina de zor, Salakin era legănat ca o nucă în palmă. Vorbele năroade, serbede, necioplite ale cărbunarului i se lăsau pe suflet ca niște cărămizi reci, strivindu-l, glasul lui hîrîit îl umplea de obidă și amar.

— Vaniușka! strigă el.

— Ai?

— Mai mișcă-te nițel...

— La ce? întrebă Kuzin cu o voce stinsă.

— Să nu îngheți!

— Nu-i nimic...

Cărbunarul oftă. Apoi rînji, își șterse nasul cu mîneca și se apucă iarăși să-l judece:

— Măi, ce lume, ce lume! De ce, zău, mai faceți umbră pămîntului? Vi-e frig, vă ghiorăie mațele de foame... neghiobie curată! Păi, așa se cade, oare, să-și țină omul zilele? Trebuie să trăiască bine, ăsta-i datul lui...

— Împarte banii cu mine și atunci o să trăiesc și eu bine, zise Salakin cu necaz.

— Cum?

— Împarte-i cu mine, zic...

— Ți-arăt eu ție împărțeală! Ai văzut asta?

Ghiuleaua se bălăbănea la capătul lanțului, sub ochii lui Salakin, iar mutra drăcească boită cu chinoros a cărbunarului

se rînjea, batjocoritoare, la el. Şi, deodată Salakin se simţi încins ca de o vîlvătaie care-i ţîşnise năprasnic din inimă sfîrtecîndu-i-o, şi-i cotropise creierii aşternîndu-i o perdea sîngerie peste ochi. Îşi avîntă din răsputeri braţul drept şi-l izbi cu cotul drept în faţă pe cărbunar, răsturnîndu-l pe spate. În aceeaşi clipă însă ghiuleaua căzu peste el între umeri, împlîntîndu-i în trup un junghi ascuţit, care-i curmă răsuflarea.

— Ajutor, mă omoară ! — strigă întretăiat cărbunarul. Salakin, însă, se lăsă cu toată greutatea peste el, îi înfipse mîinile în gît şi începu să strîngă vîrtos, strivindu-i în acelaşi timp pîntecul cu genunchii.

— Hai vorbeşte, strigă, cheamă...

Cărbunarul horcăia, cu dinţii înfipţi în umărul hainei lui Salakin, şi se zvîrcolea sub el ca un peşte sub cuţit, în timp ce bîjbîia cu mîinile căutîndu-i grumazul. Ghiuleaua îi scăpă dintre degete, rămînînd spînzurată de cureaua ce-i cuprindea încheietura mîinii. La fiece mişcare se lovea de Salakin, loviturile ei îl înfricoşau de fiecare dată, fără să-l mai doară.

— Vaniuşka ! Ajută-mă ! strigă Salakin ca un apucat. Zgribulit de frig, Vaniuşka zăcea în sanie înfundat între sacii de cărbuni şi cînd izbucni ţipătul cărbunarului înlemni de spaimă. Ghicind instinctiv ce se întîmplase, îşi vîrî mai adînc capul în saci...

„O să spun că dormeam tun şi n-am auzit", îşi făcu el repede în gînd socoteala.

Auzind însă strigătul de ajutor al prietenului său, tresări tot, şi ţîşni din sanie ca zăpada împroşcată de copitele calului. O clipă îi fulgeră prin minte că dacă cumva cărbunarul o să-i vină de hac lui Salakin, o să-i facă şi lui de petrecanie. Dar cînd se pomeni lîngă cele două trupuri omeneşti încolăcite într-un nod uriaş, cînd văzu faţa scăldată în sînge şi totuşi neagră a cărbunarului şi ghioaga bălăbănindu-se agăţată de mîna lui dreaptă ce bîjbîia, căutînd o cu degetele-i murdare, zgîrcite — Vaniuşka îi apucă braţul şi se căzni să-l îndoaie, să-l frîngă, să-l răsucească...

Căluţul mărunţel, lăţos, cu ochii trişti, îşi vedea mai departe de drum, moţăind din cap, cu pasul molcom, ducînd undeva spre zările pustii şi îngheţate, trei oameni, care

se vînzoleau fără rost în sanie, horcăind şi scrîşnind din dinţi în timp ce calul celălalt, temîndu-se ca nu cumva oamenii ăştia să-l lovească în bot, cu picioarele, rămase încetul cu încetul în urmă.

VII

Cînd în cele din urmă, obosit şi scăldat în sudoare, Vaniuşka îşi veni în fire, după luptă, îi spuse lui Salakin cu vocea frîntă şi cu un licăr de teamă în ochi :

— Ia vezi, unde-i calul ? A plecat !

— Las' că n-o să ne pîrască, bodogăni Salakin ştergîndu-şi de sînge faţa bătucită.

Vocea liniştită a prietenului mai domoli puţin spaima lui Vaniuşka.

— E-ei, bună ispravă făcurăm ! zise el trăgînd cu coada ochiului spre trupul cărbunarului.

— Mai bine că l-am răpus noi, decît să ne fi răpus el pe noi, rosti Salakin tot atît de liniştit, apoi adăugă îndată preocupat. Hai să-l dezbrăcăm acu' ! Ia tu cojocul iar eu sumanul. Şi cît mai degrabă să nu ne întîlnim cu cineva pe drum, sau să nu ne ajungă din urmă...

Vaniuşka începu să-l sucească pe cărbunar în tăcere, ca să-i scoată hainele, şi în vremea asta se uita mereu la prietenul său.

„Se poate oare să nu-i fie cîtuşi de puţin frică ?" se gîndi el.

Sîngele rece şi simţul practic de care dădea dovadă Salakin în privinţa mortului stîrneau uimirea lui Vaniuşka şi-l umpleau de sfială. Mai cu seamă îl uimea figura lui, faţa aceea ciupită de vărsat, şi brăzdată de zgîrieturi, care tresărea într-una şi se schimonosea a rînjet, ochii ce-i străluceau ca niciodată, de parcă ar fi băut vin după pofta inimii, sau ar fi avut cine ştie ce mare bucurie. Vaniuşka îşi pierduse în luptă şapca, Salakin luă căciula cărbunarului şi i-o dădu :

— Pune-o, îi spuse el, să nu îngheţi ! Nici nu se cade... Om în toată firea — în capul gol ? Cum vine asta ?

Se apucă apoi să întoarcă pe dos buzunarele pantalonilor mortului cu o mînă atît de sprintenă și dibace de parcă toată viața lui s-ar fi ținut numai de jafuri și omoruri...

— Trebuie să chibzuiești totul, spunea el dezlegînd punga cărbunarului. Nimeni nu umblă fără căciulă. Ia uite-un galben de cinci ruble — ba nu, de șapte și jumătate...

— Tu... începu sfios Vaniușka, căruia porniseră a-i sticli ochii cînd văzuse moneda.

— Ce e ? întrebă Salakin aruncîndu-i o privire fugară. Bănet ca ăsta, bombăni el cu dispreț, o să avem berechet. Hi-i... căluțule ! Du-ne mai repede...

Și Salakin bătu calul pe spate.

— Nu de bani, zise Vaniușka. Voiam să te întreb dacă...

— Ce ?

— Tu... asta... pentru întîia oară ? întrebă Vaniușka și arătă din ochi spre leșul prădat al cărbunarului.

— Neghiobule ! făcu Salakin zîmbind. Da' ce-s eu — tîlhar ? Ori ce ?

— De-aia, că prea repede l-ai despuiat...

— Despoi unul viu, dar mite un mort ! — mare scofală !

Deodată însă, Salakin, care stătea în genunchi, se clătină și se prăvăli buștean peste picioarele lui Vaniușka ; flăcăul tresări, de parcă s-ar fi scufundat în apă rece, scoase un țipăt și se căzni să-l împingă îndărăt, în vreme ce calul, speriat de țipătul său, o luă la goană.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, bolborosea Salakin, agățîndu-se de Vaniușka. Se făcuse vînăt la față, și se uita cu niște ochi stinși, năuci.

— M-a lovit între umeri. M-a apucat inima... o să-mi treacă...

— Eremei, rosti Vaniușka, cu un tremur în glas. Hai să ne întoarcem, pentru Dumnezeu !

— Unde ?

— La oraș ! Mi-e frică...

— Nu se poate la oraș ! Nu, mergem mai departe, vindem calul și pe urmă, acolo, la Matvei...

— Mi-e frică, zise Vaniușka posomorît.

— De ce ?

— O să ne frîngem gîtul, fîrtate ! Ce ne așteaptă acu' ? Pentru asta am plecat noi ?

— Ia mai du-te dracului! se zbîrli Salakin ai cărui ochi scăpărau de ciudă. „Ne frîngem gîtul!" Ce-i aia — ne frîngem gîtul? Ce, numai noi, ăştia doi, am omorît pe lume? Crezi că-i pentru întîia oară că se întîmplă aşa ceva pe faţa pămîntului?

— Nu te mînia, se rugă Vaniuşka cu o voce plîngăreaţă, văzînd că prietenul său se schimbase iarăşi la mutră, furios la culme şi parcă niţel beat.

— Cum să nu te mînii! izbucni Salakin indignat. Nu vezi ce-a ieşit?...

— Ia stai, ia stai, omule, spune ce ne facem acu'? stărui Vaniuşka, tremurînd vargă şi uitîndu-se cu inima pierită jur împrejur. Unde-l cărăm? Acu' te pomeneşti că vin de-alde Vişenki, şi ce-o să vadă că ducem în sanie.

— Tpru, diavole! strigă Salakin la cal şi sări din sanie sprinten şi uşor ca o minge în mijlocul drumului.

— Aşa-i, firtate! mormăi el, apucîndu-l pe cărbunar de braţ. Pune mîna, trage-l! Ia-l de picioare, hai! Trage-l!

Silindu-se să nu privească faţa mortului, Vaniuşka îl ridică puţin de picioare şi în clipa aceea dădu cu ochii de un fel de boţ vînăt, cumplit la vedere, ce trebuia să fie scăfîrlia cărbunarului.

— Sapă-i groapa! îi porunci Salakin, ţopăind prin zăpada afînată măturînd-o de zor, vîrtos, cu picioarele. Avea un aer atît de ciudat că Vaniuşka, după ce lăsă trupul cărbunarului pe omătul moale, se opri aplecat asupra lui şi rămase aşa zgîindu-se la prietenul său fără să-i dea ajutor.

— Acoperă-l, acoperă-l, îl îndemna Salakin aruncînd mereu, cu mişcări iuţi, zăpadă peste pieptul şi căpăţîna mortului. Şi în timp ce ei trebăluiau la doi paşi de sanie, sucindu-şi gîtul, căluţul îi privea cu un ochi, fără să se clintească, de parcă ar fi încremenit de frig.

— Gata, mergem, hotărî Salakin.

— Nu-i de ajuns! spuse Vaniuşka.

— Ce nu-i de ajuns?

— Se vede movila...

— N-are a face!...

Se suiră în sanie şi porniră mai departe, ghemuiţi unul într-altul. Vaniuşka se uita îndărăt de-a lungul drumului şi i se părea că merg încet ca melcul, fiindcă zăpada movilită deasupra mortului încă se mai vedea.

— Mînă mai repede, se rugă el de Salakin, apoi strînse tare pleoapele și stătu așa o bucată de vreme cu ochii închiși. Cînd îi deschise, însă, iarăși zări, departe de tot în stînga drumului, o modîlcă mică pe întinderea de zăpadă.

— O să ne frîngem gîtul, Erioma, zise Vaniușka aproape în șoaptă.

— Nu-i nimic, răspunse cu un glas înfundat Salakin. Vindem calul, și pe urmă, îndărăt la oraș... Să ne caute! Uite și Vișenki...

Drumul cobora într-o vîlcea troienită, nu prea adîncă. Copacii despuiați și negri, ce străjuiau drumul, începură să freamete. O stăncuță cîrîi. Cei doi tresăriră deodată și se uitară unul la altul fără să spună nimic...

— Fii cu ochii în patru, îi șopti Vaniușka lui Salakin.

VIII

Intrară în cîrciumă zgomotoși, nepăsători.

— Om bun, îi spuse Salakin cîrciumarului, dă-ne cîte un ciocan de rachiu!

— Vine-e, răspunse un mujic înalt, negru, pleșuv, ridicîndu-se de la tejghea. Și se uită atit de prietenos și deschis la Vaniușka, încît acesta se opri în mijlocul cîrciumei, zîmbind vinovat.

— Prin părțile noastre, așa-i datina, grăi cîrciumarul, punînd în fața lui Salakin rachiul, cînd intri într-o casă de om să spui: „bun găsit!“ sau „să trăiești!“ De departe veniți?

— Noi? Nu, noi... nu chiar așa de departe... să tot fie vreo treizeci de verste, îl lămuri Salakin.

— Dincotro?

— Dintr-acolo... și Salakin arătă spre ușă.

— Aha, de la oraș, va să zică? stărui cîrciumarul.

— Chiar așa... Hai, Vanea, vin' de bea!

— Sînteți frați?

— Nu, se grăbi să răspundă Vaniușka. Cum să fim frați!

La masa din colț, de lîngă ușă, ședea un mujic mărunțel, cu un nas ascuțit ca de pasăre și cu niște ochi cenușii, ageri.

Mujicul se sculă de la locul lui, se apropie agale de tejghea şi-i privi în faţă, fără nici o sfială, pe cei doi prieteni.

— Ce vrei ? — îl luă la zor cîrciumarul.

— Nimic, răspunse mujicul cu un glas dogit. Gîndeam c-o fi careva să-l cunosc...

— Ia, să stăm puţin, să ne mai desmorţim, zise Salakin, şi plecă de lîngă tejghea trăgîndu-l pe Vaniuşka de mînecă. Şi se aşezară la o masă ceva mai la o parte ; mujicul cu chip de pasăre rămase la tejghea şi-i spuse ceva încet cîrciumarului.

— Hai să plecăm, îi şopti Vaniuşka lui Salakin.

— Mai stai, răspunse tare Salakin.

Vaniuşka se uită dojenitor la prietenul său, clătinînd din cap. I se părea că nu e bine, nu se cade să vorbească aşa în gura mare faţă de alţi oameni, că e un lucru primejdios.

— Ia mai dă-ne cîte unul, ceru Salakin.

Uşa scîrţîi ascuţit, lăsînd să intre încă doi muşterii : unul bătrîn, cu o barbă mare, căruntă ; altul, lat în spete, căpăţînos, cu un suman pînă la genunchi.

— Bun găsit, rosti bătrînul.

— Bună să-ţi fie inima, răspunse cîrciumarul şi se uită spre Salakin.

— Al cui e calul ? întrebă cel lat în spete, făcînd un semn cu capul spre uşă.

— Al oamenilor ăstora, rosti molcom mujicul cu nas ascuţit, arătînd cu degetul spre Salakin.

— E al nostru, da, întări Salakin.

Vaniuşka îl asculta cu inima strînsă, cuprins de nelinişte. I se părea că prin locurile astea oamenii vorbeau mai altfel, cu mai puţine cuvinte, ca şi cum ar fi ştiut totul şi nu i-ar mai fi mirat nimic, ca şi cum ar fi aşteptat ceva.

— Hai să plecăm, îşi zori în şoaptă prietenul.

— Da' voi ce învîrtiţi ? îl întrebă spătosul pe Salakin zîmbind.

— Noi ? Sîntem măcelari, răspunse Salakin prompt, zîmbind.

— Ce-ţi veni ? rosti nu prea tare Vaniuşka, speriat.

Cei patru mujici îl auziră totuşi şi întorcînd încet capul se uitară la ei, curioşi. Salakin înfruntă liniştit privirile lor, doar buzele strîns încleştate îi tremurau, iar Vaniuşka puse

capul în pămînt şi, aplecat peste masă, aştepta, cu răsuflarea tăiată. Tăcerea apăsătoare, ca o pîclă, nu ţinu mult...

— De-aia, mă uitam eu, urmă mujicul cel spătos. De ce-o fi sania plină de sînge în faţă...

— Cum ? întrebă tare, cu îndrăzneală, Salakin.

— Eu, spuse bătrînul, n-am văzut sînge — oare sînge să fie ? M-am uitat la sanie — toată-i plină de negreaţă — ăştia, zic eu, trebuie să fie cărbunari ! Ia toarnă-mi şi mie, Ivan Petrovici...

Cîrciumarul îi umplu un pahar cu votcă, apoi agale, ca un motan sătul, se îndreptă spre uşă. Mujicul cu nasul ca un clonţ de pasăre îl aştepta să se apropie şi ieşi cu el afară.

— Ei, zise Salakin ridicîndu-se de pe scaun, Vanca, s-o luăm şi noi din loc ! Da' un' s-a dus jupînul ? Să-i plătim...

— Vine acuşi, răspunse spătosul şi începu să-şi răsucească o ţigară fără să se mai uite la Salakin. Vaniuşka dădu să se ridice şi el, dar se lăsă iarăşi pe scaun, simţind că i se tăiaseră picioarele, i se muiaseră de tot, şi nu mai erau în stare să-l poarte. Se uită cîteva clipe la prietenul său şi văzînd că-i tremură buzele, scoase un scîncet uşor de jale şi teamă.

Cîrciumarul se înapoie singur. Tot atît de tacticos, de liniştit, cum ieşise, se întoarse la locul lui şi, punîndu-şi coatele pe tejghea, îi spuse bătrînului :

— Se moaie gerul...

— Păi, da, era şi vremea să se moaie...

— Ei, noi plecăm ! rosti Salakin tare, apropiindu-se de tejghea. Ţine.

— Mai stai puţin, răspunse cîrciumarul agale, zîmbind.

— N-avem timp, zise cu jumătate de gură Salakin, lăsînd ochii în pămînt.

— Mai stai, de ! repetă cîrciumarul.

— De ce să stau ?

— Păi am trimes după staroste...

Vaniuşka se ridică repede în picioare, apoi se aşeză la loc.

— Ce zor am eu de el ! spuse Salakin, ridicînd din umeri, şi fără să-şi dea seama ce face îşi puse căciula pe cap.

— Da' vezi că el are cu tine, i-o întoarse molcom cîrciumarul, depărtîndu-se de Salakin.

Bătrînul şi mujicul spătos se apropiară de tejghea, curioşi, neînţelegînd despre ce-i vorba.

— Vrea, adicătele, să te întrebe cum vine socoteala asta — faci negoț cu carne, și duci saci cu cărbuni ?

— A-a-a ? se minună bătrînul, uitîndu-se la Salakin.

— Asta era ! făcu spătosul. Calu-i de furat ?

— Nu ! protestă cu o voce pițigăiată Vaniușka.

Salakin dădu din mînă și, întorcîndu-se spre el, rosti cu un zîmbet strîmb :

— Gata — mi s-a înfundat !

În aceeași clipă intrară repede pe ușă, bocănind, alți cinci mujici. Unul dintre ei, înalt, roșcovan, ținea în mînă ditai bîta. Vaniușka se uita la ei cu ochi mari deschiși și i se părea că se clatină toți pe picioare, beți, și o dată cu ei se clatină și cîrciuma.

— Noroc, voinicilor ! începu mujicul cu bîta. Ia să ne spuneți voi, cine sînteți ? Și de unde ? Uite eu, vă spun, sînt starostele. Da' voi ?

Salakin se uită la staroste și rîse scoțînd un sunet ce semăna mai degrabă a lătrat și se îngălbeni la față.

— Mai și rîzi ? se burzului unul dintre mujici și începu să-și suflece mînecile.

— Așteaptă, Kornei, îl opri starostele. Fiece lucru la vremea lui. Și așa va să zică... Ei, flăcăi, faceți bine și spuneți cinstit, pe șleau, adevărul — de unde ați furat calul ? Așa !

Vaniușka alunecă greoi, încet, de pe scaun, ca zăpada ce începe să se topească pe acoperiș, și în genunchi, pe podea, începu să bolborosească, cu limba împleticită :

— Nu eu, creștinilor ! El ! N-am furat calul, nu. L-am omorît pe cărbunar... E aici aproape, l-am îngropat în zăpadă. N-am furat calul, zău, nu l-am furat, doar că am mers mai departe. Eu n-am făcut nimic, zău ! Calul singur s-a răzlețit ; o să vină el, să vedeți ! Noi n-am vrut să-l omorîm, el a tăbărît cu ghioaga. Ne duceam la Borisovo, să-l prădăm pe vechil, să dăm întîi foc la casă, nici nu ne-am atins de cai, zău, nu ! Numai el m-a... uite ăsta...

— Dă-i drumul ! strigă Salakin și, smulgîndu-și căciula din cap, o aruncă la picioarele mujicilor care stăteau în fața lui ca un zid mut, nepătruns, mohorît.

— Hai, zi-i, Vanka, deșartă tot, dă-mi la cap!

Vaniușka tăcu, lăsînd capul în piept și mîinile îi căzură de-a lungul trupului.

Mujicii se uitară o bună bucată de vreme la ei, posomorîți, fără să spună nimic. În sfîrșit unul dintre ei, cel cu nasul ca un clonț de pasăre și cu glasul hîrîit, ofta și zise tare, înciudat:

— Halal tîlhari, vai de capul lor — ih!

În românește de
OVID CONSTANTINESCU și MARIA BISTRIȚIANU

GEORGES BERNANOS

DOAMNA DARGENT

> Un poet cunoscut, înţeles, clasat, catalogat, care zace tipărit în rafturile acelei sterile biblioteci a Şcolii normale — şi care nu s-ar afla şi în altă parte, care n-ar fi purtat în nici o inimă — este un poet mort.
>
> PÉGUY

— Ea nu-şi dă seama, „n-are să se vadă murind"...

Astfel grăi ilustrul scriitor, maestrul meu, în pragul uşii. Pentru cei care-l cunosc, această frază scurtă — de o vulgaritate atît de hotărîtoare — exprimă de minune dezamăgirea unui suflet sensibil în faţa unui deznodămînt lipsit de măreţie. După ce cercetase şi întorsese pe toate feţele atîtea morţi frumoase pentru a le înfăţişa pe cele mai emoţionante curiozităţii noastre pătimaşe, vestitul romancier nu-şi mai putea face nici o iluzie : propria sa soţie nu se va „vedea" murind, probabil pentru că nu simţise niciodată că trăieşte şi dăduse întotdeauna lumii exemplul celei mai tăcute virtuţi. Trădări notorii, săvîrşite cu un spirit elegant, nenumărate scandaluri, în sfîrşit mii de răni nu vătămaseră un sistem nervos atît de compact — după cum nu-l vătămaseră nici investigaţiile, încă mai savante şi mai adînci, ale agoniei. Pe scurt, murea prosteşte. Oricît i-ar fi de vie curiozitatea, cercetătorul obo-

sește tot întorcînd cu piciorul un semicadavru care piere fără a suferi.

Eminentul maestru închise ușa după mine, fără îndoială trimițîndu-mă la toți dracii. Tocmai își scosese ceasul din buzunar, cînd orologiul de la biserica Saint-Thomas bătu miezul nopții. Atunci făcu un pas spre camera sa de culcare și doi pași spre camera muribundei... Acești din urmă doi pași l-au dus dintr-o dată mai departe decît a visat vreodată să ajungă. Astfel, o mică abatere din drum poate hotărî un întreg viitor. Doamne! Oricine poate, de pe acum, să înfrumusețeze după plac istoria asta conform cu activitatea demonului său interior, căci nu-i vorba de o istorie dintre acelea care pot fi povestite cu o întristătoare precizie! Iată: patul doamnei Dargent a fost adus în biroul maestrului — care-i mai vast și ale cărui ferestre dau spre o grădină liniștită. Călugărița-infirmieră a adormit în fotoliul ei de piele, așezat lîngă bibliotecă, în pîlpîitul focului din cămin. În jur, numai liniște — în afara unei inimioare strînse care veghează și nu vrea să moară.

Ilustrul musafir și-a pregătit complimentul de seară, dar se oprește brusc, țintuit de doi ochi nemișcați care, din mijlocul pernei imense, îl străpung cu o privire prea vie. În clipa asta își simte brațul drept apucat de o mînuță sperioasă, în vreme ce cealaltă, prinzîndu-l în fugă de reverul hainei, îl atrage aproape, tot mai aproape, pînă la gura întredeschisă. Aburul febrei, în care mai dăinuie ciudat parfumul cîndva familiar, îl izbește în față în vreme ce aude această frază surprinzătoare, mai mult silabisită decît vorbită:

— Charles! Nu „pot“ să mor!

— I-am făcut injecția — șoptește infirmiera, care stă în picioare îndărătul lui — și dacă vorbește, va obosi. Dumnezeu știe... Să n-o obosiți.

Spunînd acestea dispare, pășind pe vîrful picioarelor, suspinînd, cu mîinile împreunate a rugăciune, ireproșabilă și plină de milostenie. Ușa se închise în urma acestui ultim martor — și cel mai chipeș tenor al literaturii contemporane se simți cu adevărat singur, pentru prima oară în viață.

— Nu pot muri, reluă muribunda pe același ton... O, Charles, e mult mai îngrozitor decît credeam! Tragi nădejde că se va sfîrși... parcă un val din străfunduri te scoate din-

tr-ale tale... bietele mele oase parcă-s goale pe dinăuntru şi uşoare ca nişte pene — înlăuntru şi în afară numai vid — da, totu-i vid şi plutitor în afara acestui groaznic cap ca de plumb. Caut să mă amăgesc singură, să visez că adorm, ca uit, că alunec... la ce bun! Niciodată gîndirea nu mi-a fost atît de lucidă, memoria atit de limpede, miraculos de activă. Într-o lumină vie, orbitoare, necruţătoare... O, Charles! Agonia mea nu se va sfîrşi niciodată!

Aceste stranii cuvinte le-a ascultat cu o mirare crescîndă — dar ultima plîngere, atît de naivă, trezeşte în dînsul ceva mai puternic decît mila. Un anumit accent al slăbiciunii, un strigăt de chemare către o conştiinţă virilă sfîşie pe orice bărbat.

Femeia şi-a întors faţa de la perete — şi acum îndrăzneşte s-o privească printre lacrimi adevărate. Cît e încă de tînără — la patruzeci de ani — şi cît de blondă! Doamne, a iubit-o un an, poate doi, au trăit alături, o, e de mirare, căci abia acum observă că n-a fost, în casa lui, decît o străină, o misterioasă străină. De unde s-a întors acum, vagabonda? Ce urzeală necunoscută a ţesut pînă la capăt această mînută de ceară care freamătă pe aşternut, inofensivă, o dată menirea ei încheiată?..

— Rămîi, zise bolnava, rămîi aici toată noaptea. Nu te mai văd. De altfel, e o apă atît de vastă, continuă ca cu multă gravitate, cred că e un lac. Astăzi nu-i chip să merg mai departe. Stai puţin... Stai să mă aplec... Ţine-mă bine!... O! O! O!

În adevăr, se apleacă, apoi cade pe spate, cu un geamăt reţinut, profund, mai îngrozitor decît ţipătul.

— Doamne! Doamne! Hélène... bîiguie naiv eminentul maestru... Haide, haide, linişteşte-te!

Bolnava îi aruncă o privire indescifrabilă, straniu de atentă şi de limpidă, în care se perindă marile umbre ale catastrofei interioare.

— M-am văzut în apă, spuse.

Apoi tace, se linişteşte, îşi pune mînuţa umedă şi uşoară în cea a soţului. El o cercetează pe furiş. Trec îndelungi minute. Literalmente, soţul aţipeşte de nelinişte, de milă, de un plictis greu şi imposibil de definit.

Acum, aerul de afară se strecoară încet în atmosfera compactă şi fadă a odăii. Bătrîna grădină împresoară fe-

reastra întredeschisă şi pluteşte în jurul ei... Pînă şi mireasma garoafelor, mai suplă, îşi sfîrşeşte traiectoria-i invizibilă murind lîngă pat.

Pendula bate ora unu din noapte.

Încet, încet, îşi îndreaptă umerii. Încet, îşi desprinde pe jumătate mîinile. Iată-l în picioare, reţinîndu-şi respiraţia, cu privirea îndreptată spre uşă... Prea curînd! Simte că degetele muribundei le prind pe ale sale, vede aceeaşi privire vie, serioasă, netulburată.

— Mai rămîi, spune ea... Nu pleca... Credeai că am murit? Nu, gîndeam numai... Dar asta se poate numi gîndire? Simt în cap un vid îngrozitor: toată viaţa mea se reîncheagă aici, rînd cu rînd, murmură ea lovindu-se pe frunte. În fiece secundă, altă amintire, cea mai tainică, cea mai veche, cea mai cufundată în trecut se ridică din străfunduri ca o bulă de aer şi se sparge la suprafaţă... Poate că am murit? Numai că, pe măsură ce pier, o altă fiinţă se reface mai sus, şi chiar adineauri i-am văzut adevăratu-i chip, şi cred că va trebui să-l văd în veci!

— Ai temperatură, draga mea, spuse el, e temperatura de la miezul nopţii. Mîine dimineaţă...

— A, nu, strigă ea. Mîine dimineaţă! Nu voi mai vedea, nu vreau să văd o altă dimineaţă. Evenimentul va avea loc în noaptea asta... Totuşi, ai putea să-mi acorzi o oră din timpul tău, continuă ea cu o furie crescîndă, doar n-o să mă laşi aici, în clipa hotărîtoare... O, ştiu, du-te! Nu m-ai iubit niciodată. Dar barem m-ai privit? Dacă există lumea de apoi, mă vei recunoaşte totuşi pentru că eu sînt tu însuţi, auzi, tu însuţi!

Apoi rosteşte cu gravitate vorba asta profundă, a cărei desăvîrşită exactitate şi diabolică simplitate aveau, curind să-i fie dezvăluite nefericitului:

— Ceea ce tu ai visat, eu am trăit.

— Ceea ce am visat, repetă el. Ce-am visat?

— O, nu te face că nu ştii, strigă bolnava într-un sinistru hohot de rîs. Ştii doar! Te-am iubit atît de mult! Parcă pe nesimţite m-ai gonit din mine însămi, încetişor, fără violenţă... Dar nu mă mai iubeai! La început am tăcut, apoi am simţit că voi tăcea întotdeauna. Nu mai puteam: cea mai stranie umilire nu mi-ar fi smuls un strigăt sincer... Fie, e un obicei ca toate obiceiurile... Eram îngropată de vie,

într-un beton inexorabil... Dar mai am a-ţi spune ceva... Dă-mi puţină apă !...

Bea dintr-o dată, paharul se rostogoleşte pe aşternut, cade şi se sparge.

— Îţi aminteşti voiajul nostru la Toledo şi aleea de iasomii din spatele cimitirului Novio ? Într-o seară — era o seară ca asta, aproape prea frumoasă, de o frumuseţe la fel de sfîşietoare, cînd îţi reţii respiratia ca să auzi răsunetul unei ore desăvîrşite, ireparabile... Citeam una dintre cărţile tale : o frază a doamnei De Rouget mi-a atras atenţia :

„Dispreţuită, tăcută, nevăzută voi trece prin viaţa ta, dar ce-mi pasă ! M-ai iubit o singură clipă, pe care însă nu vei putea s-o înlături din viaţa mea. De minciuna ta nu vei scăpa : răul pe care mi l-ai făcut e copilul tău, copilul nostru, rodul îngrozitor al trădării, un mic monstru viu, îngrăşat cu sîngele inimii mele. Iată ceea ce va creşte în preajma ta. Iată ce hrănesc eu pentru tine. Altele vor trece prin viaţa ta ; eu însă voi rămîne. Poţi coborî la vale pînă la capăt, nu-mi vei scăpa, căci am otrăvit izvoarele..."

O, Charles, un singur cuvînt destăinuie multe dacă pătrunde adînc... Atunci... atunci am înţeles în ce direcţie puteam întinde mîna, din străfundurile josniciei şi ale tăcerii. Nu există dragoste nefericită ! Nu există decît dragostea care renunţă — şi eu nu renunţ !

Mînuţa cea mîndră se ridică şi cade iar, schiţînd în aer semnul poruncii. Apoi îşi apleacă fruntea spre el, cu un gest lugubru de rebel. Din aşternutul care se dă la o parte se simte suflul mormîntului.

— Ei, dac-aş putea să-ţi spun... O, nu sînt o femeie de rînd... De cîte ori n-am înlăturat piedicile... singură.

Repetă de mai multe ori „singură", coborînd glasul pînă la tăcere. Apoi reia, cu glasul schimbat, cu debitul egal şi rapid, uniform, extrem de blînd, de vis...

— Lasă-mă să iau lucrurile de la capăt ; ce greu e soarele. De la Nisa pînă la coasta Africii ai putea să te rostogoleşti din val în val, pe o spumă de argint. Priveşte-mă bine. Vor spune că sînt nebună, dar tu n-o să crezi... Nu vei cuteza ! Hai, răspunde-mi ! Ştii cine sînt ? Toate pe care le-ai visat, toate care-ţi sînt mai scumpe decît cele vii, doamna Guebla, Monique, domnişoara De Sergy, nepoata bătrînului Gambier, eroinele pieselor şi romanelor tale, iată soarta mea,

iată ce am fost! Ţi-am citit cărţile, da! Le-am urmărit în cărţile tale — şi cu ce curiozitate mistuitoare! Cu tot talentul tău, nu le dăduseşi decît o existenţă îndoielnică, o înfăţişare impalpabilă şi uşoară — eu însă am fost mai darnică: le-am dat un trup, muşchi adevăraţi, voinţă, braţe! Cum aş fi putut să-ţi dovedesc mai multă dragoste? Aş fi putut oare să mă strecor mai adînc în tine, prin vreun subterfugiu mai abil? M-am dăruit eroinelor tale aşa cum odinioară doamna De Brinvilliers s-a dăruit Satanei... Sergine De Préville îmi împrumuta seringile şi morfina, iar domnişoara De Noles... A, să nu uit! Într-o seară, am împrumutat curajul calm şi feroce al dansatoarei tale indiene, dar nu mai mi-aduc aminte dacă Louise De Trailles sau eu însămi turnăm otrava atunci cînd... Dar... dar am fost blîndă şi răbdătoare ca Louise Geslin, castă ca Henriette De Lastigues, chiar bigotă ca La Nueva. O, eram între mîinile lor ca între degetele unui modelator! Ce ameţeală! Ce beţie amară! Nimeni nu mă lua în seamă. Toţi spuneau compătimitor: buna doamnă Dargent! Eu tăceam, îmi vedeam de drum... A, dacă s-ar fi ştiut! Lumea nu cunoştea decît o copie a operei tale, pe care în mine însă ar fi putut s-o vadă strălucind şi consumîndu-se.

Cade pe pernă, rîzînd sfîşietor. Nici vorbă că spovedaniile astea, scrise negru pe alb pentru cititori nu pot părea decît nişte elucubraţii ale unei maniace în agonie... Dar eminentul maestru, el, cunoaşte anumite fapte încă misterioase, unele coincidenţe tulburătoare şi, pentru prima oară, face o legătură între ele. Liniile mari ale unei lugubre sinteze apar dintr-o dată ca o primă schiţă a unei substanţe chimice încă informe, care se apropie încet de starea de echilibru. În cugetul său apare evidenţa.

— Strălucind şi consumîndu-se... repetă ea, cu ochii închişi. Dacă ar exista o viaţă viitoare, aş voi s-o trăiesc cu ele, cu fiicele tale tragice, fără alt dumnezeu decît seva viguroasă din vinele lor, cu aceste făpturi nesătule, aspre, îndrăzneţe, libere ca fiarele din păduri! Cu cîtă îndrăzneală le-ai înzestrat! Cu cîte vicii! La cîte crime ingenioase nu v-aţi gîndit împreună! Şi ce credincioase mi-au fost! Căci e dureros să mergi singură pe calea asta aridă şi blestemată! Numai că la fiece obstacol, una dintre ele se ridica în tăcere, dreaptă, poruncitoare şi mă pironea cu o privire animalică...

Nimic în lume nu mai putea să mă oprească... Îndrăzneala lor şi îndrăzneala mea creşteau o dată cu primejdia... Uneori oboseam, tremuram în mîinile lor atît de neşovăitoare... Atunci ele parcă intrau în mine, luptau pentru mine... O, o, de n-ar fi fost Louise De Trailles crezi că l-aş fi putut vedea fără remuşcări pe omuleţul acela blond, copilaşul acela atît de liniştit, de meditativ cum moare bînd ceva îngrozitor din castronaşul său de faianţă, şi care-mi zîmbea ştergîndu-şi gura cu pumnişorul închis ?...

De data asta, a nimerit drept în ţintă : la şocul acestei imagini oribile, bărbatul reacţionează cu toate puterile instinctului. Creierul său îi mai poate oferi bune motive să nu creadă — sau, cel puţin, de îndoială — dar el nu le mai cunoaşte. Nu se gîndeşte că stă de vorbă cu o nebună care nu poate nici să discute, nici să răspundă şi care-şi va duce cu sine, în mormînt, secretul... Nu ! În adîncul fiinţei lui, a simţit că ea spusese adevărul.

— Ce tot spui ? strigă. Care copil ?

— Al tău, răspunde bolnava.

— Eşti nebună !

Asta-i tot ce găseşte de spus. Gura îi tremură şi pe dinaintea ochilor i se năzare o mare flacără verticală, orbitoare. Între degete strînge, cît poate de tare, ceva inert şi călduţ... braţul doamnei Dargent.

— O, mă omori, spune ea cu blîndeţe... Mă omori aşa cum domnul De Plemour îşi ucide soţia în *Nora*. Loveşte puternic ! Sînt eu de vină ? Doar era copilul tău, nu al meu !

Bărbatul are senzaţia că se prăbuşeşte de pe creasta valului în mijlocul unei rumori imense. Adaugă :

— Nu se poate ! Minţi !

— Nu se poate ! Mint ! strigă ea — şi exaltarea îi creşte treptat, pînă la un delir furios... A, crezi că sînt proastă ! A, voi fi batjocorită fără milă şi pînă la capăt ! Credeai cumva că aveam de gînd să-l cresc de bunăvoie pe fiul amantei tale ? Crezi că ai reuşit vreodată să mă păcăleşti cu povestea aia cu adopţiunea ? Tot Parisul rîdea de mine, dar nu-mi păsa ! Eram atît de credulă, atît de inofensivă !... Copilul natural al unui prieten problematic, mort la Tunis... ce putea fi mai simplu ? Mai verosimil ? O poveste numai bună pentru mine ! Şi pe deasupra trebuia să te mai şi admir pentru

distinsa ta amabilitate și fapta ta bună... Haida de, omule... Am știut totul, din primul minut.

— N-o să-mi spui acum că ai așteptat trei ani ca să... să... să...

— N-am îndrăznit... Și-apoi, îmi amintesc și de mama copilului...

— Mama ! strigă el. Mama ! N-ai cunoscut-o niciodată !

— Zice că n-o cunosc, răspunde femeia, izbucnind într-un rîs îngrozitor. Frumoasa Musidora, asasinată în locuința ei din strada Lille, de un spărgător necunoscut... Și colierul de perle pe care-l purta la gît, perle de un milion !... A, nu știu !

...Adevărat, nu fusese o seară ca asta, nu ! Pe stradă — zăpadă pînă la glezne. Pe podul Royal e frig, nu glumă, sufla crivățul ! Parcă văd cheiul pustiu și copacii înalți, albi de pe malul celălalt... Strada Saints-Pères... autobuzul prietenos, luminat ca un manej de călușei, scîrțîie și fumegă într-un fel de prăfărie înghețată... Fii atent. Faci colțul la dreapta. Iată casa : discretă, cu o poartă înaltă pe care o deschizi, locuința luminoasă, cu masa așternută, sub lampă... Apoi nisipul care scîrțîie, intrarea, parfumul cald al cuibului... Ea mă așteaptă... Am întîlnire... E ora zece. Privește-o bine. Oho ! Pe jos ! Pe spate ! Privește-o bine acum : tocurile înalte joacă tontoroiul pe covor, ochii ei frumoși și întunecați privesc țintă ceva deasupra ușii și, de cîte ori încearcă să ridice brațul, din pieptul sleit ies aer și sînge ! Vai, vai, vai ! Vezi, acum s-a sfîrșit ! Ca în actul al treilea din *Enigma*... Dar eu sînt mai tare decît doamna Giraldi, eu nu tremur.

Bărbatul o ascultă — fără un gest, în tăcere ; în ochii lui, pe lîngă oroare, se citește o curiozitate imposibil de definit. Apoi rostește cu un glas sfidător :

— Îți pierzi vremea. Nu sînt prost ! În tot ce spui un singur lucru e adevărat — un lucru fără importanță : gîndul tău perfid și ascuns. Vanitatea ta, invidia ta, ura ta — da ! o ură care dăinuie de douăzeci de ani — ies acum la iveală ca un abces care se deschide... Am făcut și eu greșeli, nu tăgăduiesc, adaugă el cu ingenuitate. Da, era fiul meu, recunosc. A murit, asta aparține trecutului. Cred însă că, părăsindu-mă, nu te gîndești să-mi lași toate fantomele tale, visele tale rele, coșmarul tău ! Eu sînt un om cu judecată ! Un om sănătos !

Ce oroare ! Nu mă aşteptam. De ce vrei să-ţi otrăveşti ultimul ceas şi să te înjoseşti ?

Apoi adaugă, cu glas scăzut, aproape tandru :

— Hai, odihneşte-te. Uită astea. Poate că ţi-am vorbit prea aspru. Dar uitasem de boala ta, de suferinţele tale, uitasem totul... Ce prostie... Nici nu ştii cît rău mi-ai făcut !

— N-am minţit, spuse ea, bănuitoare. Văd că nu înţelegi...

— Nu mai începe iar cu nebuniile astea !

— Nebunii ! Nu vrea să mă creadă ! Nu mă va mai crede ! Acum e prea tîrziu... O, laşule ! Barem lasă-mă să mor ! strigă ea cu o voce tunătoare. Ajută-mă să-mi port povara. Secretul, „secretul" ăsta mă ţine în viaţă ! Trebuie să vorbesc, să mărturisesc, să ţip, să mă golesc, să mă descotorosesc de asta ! N-am minţit, mai spuse ea după o pauză.

A doua oară, acest accent de sinceritate desăvîrşită, hotărîtoare, glasul calm, ferm, necruţător. după o furtună de ţipete, îl pătrunde pînă-n rărunchi.

— Minţi ! îi aruncă în faţă, scos din fire.

O, minune ! Nici n-a apucat să vadă valul de aşternuturi şi lenjuri care s-a ridicat în aer grămădindu-se apoi într-o clipă la picioarele patului — că iat-o înainte-i, faţă în faţă, înspăimîntătoare. Trupul slab parcă pluteşte în cămaşă şi prin pînza de batist apar — între piept şi şolduri — respingătoarele muşcături ale venuzelor. Timp de un minut, îşi cufundă privirea în ochii lui, o privire nesigură, ca a unei fiare crude care a scăpat, liberă. Apoi face trei paşi sacadaţi pînă la un secretar, aşezat în colţul de la fereastră... Vîră mîna într-un sertar... L-a luat între degete şi apoi l-a aruncat sau, poate, a scăpat singur, a făcut singur un salt prin aer, pînă la picioarele eminentului maestru, acel straniu obiect, strălucitor ca o flacără şi care, căzînd, face un zgomot curios, repede înăbuşit ?...

Bărbatul priveşte la picioarele lui ; priveşte din tot sufletul. Misteriosul colier, cele treizeci şi două de perle ale ducelui De Roskovici, vestitele perle pe care de atîtea ori le-a văzut la gîtul prietenei sale, iată-le aici, într-un abur de sînge. Dar aburul e în ochii lui, într-ai lui. Prin aburul ăsta o vede pe nebună, nepăsătoare, stînd aşezată, cu picioarele goale atîrnînd de pe pat... Este ea, chiar ea, duhul rău, dia-

bolica Ursită, destinul lui, destinul lui tragic! O clipă nu se mai îndoieşte: ea i-a ucis, şi pe mamă şi pe fiu, liniştită, necruţătoare, ascunsă şi sigură de sine... Mînia, o mînie de copil sau de semizeu, o explozie a instinctului... Dintr-o dată, camera crimei şi a agoniei îi pare imensă, necuprinsă, pustie ca o stepă de coşmar. Un fum înţepător îl înăbuşă, aruncă braţele înainte.

Nebuna dă să fugă, se prinde cu ghearele de pologul patului. La ce bun? O striveşte cu tot trupul şi avîntul lui. Nu mai vede, dar degetele lui văd pentru dînsul. Abia şi-aduce aminte de un cap dat pe spate, de un gît care se frînge şi de un geamăt jalnic... Gestul fatal, mai iute decît gîndul, a ucis dintr-o singură lovitură — şi atît de repede, încît pe chipul acum rigid gura amară încă mai tremură...

...Mai tîrziu, s-a aflat că doamna Dargent a murit în urma urmei crize de delir furios, în braţele soţului ei. După aceea, eminentul maestru a reînceput goana după onoruri şi glorie, cu un viguros optimism. În adevăr, de ce se temea el? Un scriitor nu are de două ori în viaţă prilejul să întîlnească o făptură în carne şi oase, care să semene ca o soră cu acele visuri ce amuză, avîndu-l pe cititor drept complice, elegantă perversitate... Totuşi, cine ştie? Multe scene asasine, pe care scriitorul le aşterne pe hîrtie, după zece secole continuă să emoţioneze, într-o carte.

În româneşte de C. MARCUSON

L. J. BEESTON

SECRETUL LUI LOVEDAY

Nervozitatea lui Loveday, care fusese destul de vizibilă în timpul cinei, apăru limpede după ce-şi conduse cei trei prieteni într-o cameră mai îndepărtată de sufragerie.

— Domnilor, vorbi el, rugîndu-vă să veniţi aici astă-seară am urmărit un scop precis ; aş putea spune un scop cu totul neobişnuit. De multă vreme mă frămîntă ceva. O să vă spun despre ce-i vorba, şi o să vă daţi părerea într-o problemă dintre cele mai complicate.

— În regulă, Loveday, spuse Forbes pe un ton degajat. Va să zică, o problemă extrem de încîlcită. Sînt omul dumitale. Cel mai bine e să-i dai drumul.

— Şi crezi că excelenta cină pe care ne-ai oferit-o reprezintă cea mai bună introducere în materie ? întrebă Trant.

Al treilea oaspete, Denvil, îşi întinse confortabil lungile-i picioare, şi-l încurajă :

— Spune-ne despre ce-i vorba, Loveday.

Denvil se aşezase în fotoliul din stînga căminului, Trant în dreapta, iar Forbes se rezemase de cămin şi fuma o ţigară cu ajutorul celui mai lung ţigaret din Londra.

— Mă bucur că sînteţi atît de calmi, începu Loveday.

Nervozitatea îi dispăruse, dar în locul ei apăruse un aer de îngrijorare. Trase un fotoliu aproape de prietenii săi, se aşeză şi se aplecă înainte, cu mîinile împreunate şi cu ochii pironiţi pe covor. Era un om mai în vîrstă, burlac, cu părul bătînd în roşu, destul de rar şi periat cu grijă ; avea genele palide, o voce de fetiţă, şi părea să fi fost înzestrat cu o inimă darnică ; n-avusese niciodată duşmani — şi nici n-o să aibă vreodată.

— Necazurile mele au început cam cu un an în urmă, urmă el cu glas surd. Trebuie să vă spun că povestea asta m-a făcut să mă simt teribil de nenorocit. Nu știu dacă ați remarcat, voi sau ceilalți prieteni, că m-am schimbat, dar în ceea ce mă privește, mă simt un altul. Printr-o întîmplare cu totul neprevăzută, am aflat un secret pe care socotesc că nu sînt cituși de puțin îndrituit să-l păstrez doar pentru mine. E o adevărată povară, pe care am hotărît s-o împart și cu alții. Poate că greșesc, dar n-am încotro. Am mulți prieteni — nu știu pe altul să aibă mai mulți ca mine — dar v-am ales pe voi, pe de o parte pentru că aveți mai multă experiență și veți ști să-mi dați un sfat plin de bun simț, iar pe de altă parte pentru un motiv pe care vi-l voi împărtăși peste cîteva clipe.

Cei trei invitați se simțiră măguliți, dar în același timp își dădură seama că e vorba de ceva serios. Denvil își fixă mai bine monoclul, Frant își înălță sprînceana, iar Forbes își potrivi țigaretul.

— În timpul unui week-end pe care-l petreceam în casa unui prieten, mi s-a întîmplat un lucru straniu, urmă Loveday. Numele acestui prieten nu pot, pentru nimic în lume, să vi-l dezvălui, ceea ce lasă problemei o sferă foarte largă, căci, după cum bine știți, sînt invitat într-una la foarte mulți prieteni.

Era o seară minunată, cu lună, și nu mai știu cine a propus o plimbare după cină. Dar cum mă încerca o criză de reumatism, eu am rămas în casă. Tocmai mă îndreptam spre camera mea să iau o carte pe care o adusesem cu mine cînd, trecînd prin dreptul unei alte încăperi, am auzit un zgomot puternic, înfundat, care m-a făcut să tresar. Gîndindu-mă să nu fie cumva vreun hoț, am deschis ușa încăperii și am aprins lumina. Imediat mi-am dat seama de unde venise zgomotul. Un tablou se desprinsese din perete și căzuse jos.

Ce bine-ar fi fost dacă l-aș fi lăsat acolo unde căzuse! Dar eu, l-am ridicat și am văzut că, datorită izbiturii, o tăblie de lemn se desprinsese din spatele tabloului. Și prin deschizătură se vedea o foaie de hîrtie. Curios, am luat-o și am cercetat-o. Era un certificat de căsătorie.

După ce am văzut ce scrie în el, teama, această crudă povară pe care o port de atunci, a pus stăpînire pe mine. Chibzuind puțin ce să fac, am copiat în linii mari documen-

tul ; am pus apoi originalul la loc, am potrivit tăblia de lemn şi am agăţat tabloul pe perete, după ce-am legat la loc şnurul.

Povestitorul tăcu ; vorbise cu patimă, şi avea răsuflarea tăiată. Nici măcar nu se uită la prietenii săi, care aşteptau în tăcere.

— O să ajung acum chiar în miezul problemei, urmă Loveday cînd îşi mai reveni puţin. În document era vorba despre o căsătorie care fusese celebrată într-o altă ţară. Or, prietenul al cărui oaspete eram moştenise averea de la o rudă ; ştiţi, sînt silit să evit cît mai mult amănuntele ; totuşi, pe unul trebuie să-l amintesc : această rudă murise fără să lase testament.

Cred că începeţi să vă daţi seama acum cît de gravă era situaţia. Se pare că descoperisem existenţa unei căsătorii secrete, care avusese loc demult. Femeia poate mai trăia încă, şi poate se născuseră şi copii din acea căsătorie ; pe dată m-a cuprins teama că amicul al cărui oaspete eram stăpînea, poate, bunuri la care n-ar fi avut drept în mod legal.

— Era un lucru care nu te privea cîtuşi de puţin, îl întrerupse Denvil.

— Ai perfectă dreptate, dar lasă-l acum să vorbească, spuse Frant.

— O, dar e senzaţional, exclamă Forbes cu un mic ciripit de satisfacţie.

— Nu, după cît se pare, lucrul nu mă privea, recunoscu Loveday. Dar m-a deprimat pe tot timpul cît am mai stat acolo. Nu mă simţeam în stare să-l privesc în faţă pe stăpînul casei. Se putea oare ca, printr-un simplu cuvînt al meu, să-i zdrobesc viaţa ?

Povestitorul îşi sprijini fruntea în palmă.

— Şi cînd te gîndeşti că eram ultimul om din lume făcut să poarte povara unei asemenea taine. Nu sînt înarmat pentru aşa ceva, nici prin firea, nici prin starea sănătăţii mele. Mi-am spus de sute de ori că toată treaba asta nu mă priveşte. Am încercat în fel şi chip s-o uit, dar a fost în zadar ; şi de la o vreme mi-am zis chiar că eforturile pe care le făceam nici nu erau cinstite. Îmi închipui că toată chestiunea asta m-a preocupat prea mult. Oricum, m-am gîndit şi m-am tot gîndit, pînă am ajuns să-mi pun în mod direct întrebarea — datoria mea era să tac sau să vorbesc ?

Am ales soluția de mijloc — să fac cîteva cercetări. La urma urmei, poate că-mi făceam degeaba griji. Și, cu această nădejde, am plecat în străinătate, pe continent, ca să fac o mică anchetă personală. Copia de pe certificatul de căsătorie mi-a fost o bună călăuză. Am găsit regiunea, satul, biserica ; și am răsfoit registrul. Într-adevăr, căsătoria era înscrisă. Dar nu m-am mulțumit cu atît. Continuîndu-mi ancheta, am descoperit mai întîi mormîntul femeii care fusese eroina căsătoriei secrete, și apoi existența a doi copii născuți din acea căsătorie — un băiat și o fată cu un an mai mică, amîndoi țărani și amîndoi săraci. M-am întors în Anglia cu aceeași povară a tainei și cu neliniștea de două ori mai puternică.

Domnilor, este în afară de orice îndoială că cei doi copii ai omului de la care prietenul meu moștenise averea sînt, în fața legii, adevărații stăpîni ai frumoasei proprietăți pe care acesta o deține. Pe noi nu ne privește de ce căsătoria a rămas secretă, și ne interesează prea puțin ciudățenia soțului care a păstrat și a ascuns certificatul de căsătorie acolo unde a crezut de cuviință. Problema care ne preocupă este mult mai gravă.

Urmă un moment de tăcere. Tăcerea se prelungi, devenind apăsătoare. Loveday, care părea să aștepte vreo observație, ridică ochii. Privirile oaspeților săi erau ațintite toate asupra lui, dar ei rămîneau nemișcați ca niște statui.

Stingherit să fie ținta atîtor priviri, Loveday se ridică și spuse cu sfială :

— O să mă întrebați, poate, de ce nu i-am vorbit prietenului meu, de ce nu i-am mărturisit ceea ce aflasem, ca să scap de povara răspunderii, punînd-o pe umerii unuia mai indicat s-o poarte ? Mi se părea că dacă aș fi procedat astfel, nu i-aș fi lăsat nici o posibilitate de alegere. Nu pot să știu la ce soluție s-ar fi oprit dacă ar fi fost singurul care cunoștea secretul ; dar știindu-mă la curent, sentimentul onoarei — al decenței — l-ar fi împiedicat să rupă certificatul de căsătorie și să spună : „Iată chestiunea definitiv reglată. Banii sînt ai mei și înțeleg să-i păstrez !"

Am tot reflectat la această problemă, timp de săptămîni lungi, nesfîrșite. Presupun că pare o prostie din partea mea să pun atita la inimă toată chestiunea, dar ăsta-i adevărul — am pus-o la inimă. Pînă la urmă mi-am tulburat prea tare

liniştea sufletească, şi toate ocupaţiile, aşa că m-am hotărît s-o împărtăşesc şi altora. Voi nu cunoaşteţi numele care nu-mi părăseşte o clipă gîndurile; dar aş vrea să vă puneţi o clipă în locul meu, şi să mă sfătuiţi ce să fac. Trebuie să vorbesc, sau să păstrez tăcerea? Dacă sînteţi cu toţii de aceeaşi părere, o voi accepta şi eu.

Loveday se aşeză din nou şi scoase un suspin de uşurare. Oaspeţii săi tot nu spuseră nimic; continuau să-l observe într-o linişte încordată. Sub privirile lor aţintite asupră-i, Loveday începu să se frămînte; se mişcă în scaun, privind pe rînd, cu sfială, spre fiecare din ei.

— Ia spune, Loveday, vorbi deodată Forbes cu vocea tărăgănată, e vorba cumva de unul dintre noi?

Nici nu fusese bine pusă întrebarea, că Denvil sări în picioare, cu monoclul atîrnîndu-i la capătul şnurului.

— Nu, nu! Nu poţi să pui această întrebare! strigă el.

— Da, dacă nu cumva visez, întrebarea a şi fost pusă, vorbi Trant pe un ton acru şi batjocoritor.

— Atunci, îţi interzic să răspunzi la ea, Loveday, exclamă cu violenţă Denvil. Te rog, prietene, nici un cuvînt, nici o aluzie.

— Foarte bine, Denvil, răspunse Loveday abătut.

— Chestiunea a căzut deci complet, vorbi Forbes cu aceeaşi voce tărăgănată.

— Dar e prea tîrziu, acum e prea tîrziu, gemu Trant. Cu întrebarea dumitale, tinere, ai turnat gaz peste foc. Dacă n-ar fi fost vorba de unul dintre noi, Loveday ne-ar fi liniştit imediat — tăgăduind. Or, n-a tăgăduit. Aşa că răul a fost făcut: posesorul unei averi deţinute pe nedrept e cineva dintre noi trei. O să spui nu, Loveday?

Cel întrebat îşi şterse fruntea acoperită de broboane de sudoare.

— Mi s-a interzis să răspund, bolborosi el.

— Ne-ai lămurit, zise Forbes. Înseamnă că e unul dintre noi.

— Ai făcut o adevărată timpenie, Loveday, vorbi Denvil pe un ton dezagreabil. Ai fi putut să te gîndeşti că e o întrebare pe care o să ne-o punem neapărat.

— Întrebarea următoare, vorbi Forbes cu glasul său tărăgănat, este să ştim care dintre noi...

— Nu, nu, Loveday, nici un cuvînt, tună Denvil potrivindu-şi iarăşi monoclul şi privindu-şi prietenul cu un aer ameninţător. Ar fi fost altceva dacă i-ai fi vorbit unuia dintre noi în particular. Taina dumitale nu trebuie să fie cunoscută de noi toţi. Înţelegi ? Nici un cuvinţel.

— Foarte bine, Denvil, repetă Loveday, de-a dreptul zăpăcit.

Trant ridică atunci mîna.

— Aţi avea ceva împotrivă să iau eu conducerea operaţiunilor ? întrebă el calm. De acum înainte, va trebui să procedăm cu multă grijă. Ne aflăm pe o pojghiţă de gheaţă foarte subţire. Părerea noastră a tuturor este, Loveday, că ai vorbit prea mult — mult prea mult ; aşa că pe viitor va trebui să-ţi ţii gura.

În timp ce vorbea, Trant se ridicase în picioare, iar Forbes profitase de ocazie ca să se afunde alene în fotoliul astfel eliberat. Tot vorbind, Trant nu înceta să străbată încăperea de la un capăt la celălalt.

— Hai să privim lucrurile din acest punct de vedere, zise el. Prin tăcerea sa, Loveday ne-a lăsat să înţelegem că ar fi vorba de unul dintre noi. Este în afară de orice îndoială că Loveday a fost oaspete al fiecăruia. Printre cunoştinţele sale se află persoane la care n-a petrecut niciodată week-end-ul, şi ar fi fost mult mai bine să-şi fi ales dintre acestia confidenţii. Pe de altă parte, putem înţelege de ce n-a făcut-o ; omul şi-a zis, fără îndoială, că cei care-l invitaseră vor avea faţă de întîmplare simţăminte mai veridice, şi că-i vor da, deci sfaturi mai chibzuite. Greşeala lui e că a inclus în grupul nostru şi persoana în cauză. Era o prostie, deşi poate că totul ar fi ieşit bine dacă Forbes n-ar fi pus întrebarea aceea atît de inoportună, aruncînd astfel gaz peste foc.

— Pare rău, spuse laconic Forbes.

— Toţi trei am moştenit cea mai mare parte din avere, urmă Trant. După toate probabilităţile, şi pentru acest motiv ne-a convocat Loveday — dorind, cum vedeţi, un sfat bine gîndit.

— Ca să fiu sincer, acesta e al doilea motiv de care vă spuneam, îi tăie vorba Loveday.

— Ţine-ţi gura, i-o retează din nou, destul de sec, Trant. Fiecare dintre noi datoreşte moştenirea absenţei unui testament favorizînd o terţă persoană. Loveday n-are deci posi-

bilitatea de a alege, căci oricît de lungă ar fi lista prietenilor săi, nu poate totuşi cunoaşte prea mulţi care să fi moştenit averea în felul acesta. Pînă aici, totul e bine — sau mai curînd rău. Din fericire, nu ne-a furnizat nici un amănunt de familie, care ne-ar fi făcut să ne spunem : „de mine e vorba". După cum singur a remarcat, el a prezentat problema pe plan general. Nici măcar n-a precizat despre ce anume tablou sau încăpere e vorba, şi sînt încredinţat că nici unul dintre noi n-o să se apuce să scotocească pe sub tăbliile tuturor tablourilor ! S-ar putea să fie vorba de dumneata, Forbes, ori de Denvil, ori de mine. Şi-acum, iată ce sfat îi dau atît lui Loveday, cît şi vouă şi chiar mie însumi : să uităm toată chestiunea ca şi cum nici n-ar exista ! Să nici nu ne mai gîndim la ea ! Căci nici unul dintre noi *nu ştie* că e vorba de el ; putem, în mod cinstit, să păstrăm tăcerea tot restul vieţii. Ei, ce spui, Denvil ?

— Sînt întru totul de acord, răspunse imediat Denvil.

— Forbes ?

— Mă înclin în faţa hotărîrii domniilor-voastre, prea înţelepţi şi cucernici seniori.

— Perfect ! Deci, Loveday, ai acum sfatul pe care-l cereai — dat în unanimitate. Începînd din seara asta, trebuie să nu te mai gîndeşti de loc la nimic din povestea asta.

— Puteţi avea toată încrederea, vorbi Loveday pe un ton supus.

— Ceea ce face, spuse Forbes ridicîndu-se, ca întrunirea noastră să nu se termine in confuzie.

— Cîtuşi de puţin, i-o întoarce Trant. Aş putea spune că, dimpotrivă, se încheie într-un acord perfect. Loveday, fii acum atît de drăguţ şi scoate la lumină nişte whisky.

Cînd, cu şase luni mai tîrziu, Trant primi de la Denvil o invitaţie stăruitoare pentru o anume seară la ora 9, se grăbi să i dea urmare şi se duse la locul indicat — un apartament din Regent Street, deasupra magazinului unui armurier. Acolo îi găsi şi pe Forbes şi pe Loveday, care sosiseră cu zece minute mai înainte.

Trant îşi reaminti pe dată obiectul ultimei lor întîlniri — presupunînd că-l uitase vreo clipă ; îşi zise cu strîngere de

inimă că problema se punea din nou, şi curînd îşi dădu seama că nu se înşelase.

— Ia loc, Trant, îl pofti Denvil pe un ton sumbru. Forbes şi cu Loveday au venit şi ei, puţin mai înainte. Ne-am întrunit ca să vedem ce-i de făcut. Ca să pun punctul pe i, Loveday, totul a pornit de la ceea ce aş numi blestemata dumitale curiozitate, care m-a dat complet peste cap.

— Se vede. Am impresia că nu te simţi prea bine.

— Iar Forbes, deşi încearcă să pară vesel, trăieşte în aceeaşi stare de încordare. Dumneata cum te simţi, Trant? Eşti fericit, cu teama asta furişată în suflet, cu gîndul că dormi într-un pat care poate nu-ţi aparţine şi din care poţi fi oricînd azvîrlit, dacă, cine ştie cum, s-ar afla adevărul? E o senzaţie care-ţi place?

— Ar fi ciudat să-i placă, zise Forbes rîzînd.

— Sînt nevoit să recunosc că e cumplit de deprimant, mărturisi Trant. Dar...

— Denvil are o idee care îşi răspîndeşte lumina peste întregul Regent Street, îl întrerupse Forbes.

— Oare? vorbi Trant pe un ton neîncrezător. Mă întreb ce idee ar putea să ne scoată din încîlceala asta de sîrmă ghimpată în care ne zbatem.

— O să vezi, răspunse Denvil. Ia o ţigară şi ascultă-mă cu atenţie. Mai întîi de toate, condiţiile speciale ale acestei întîmplări interzic oricăruia dintre noi să ia vreo măsură fără a-i preveni şi pe ceilalţi. Şi iată la ce concluzie am ajuns: întrucît doi dintre noi sînt îndreptăţiţi — în cazul cînd informaţiile lui Loveday sînt exacte — să se bucure din plin de averea lor, mi se pare cu totul nedrept ca aceştia doi să-şi petreacă restul zilelor cu groaznica ameninţare care le atîrnă ca un fel de sabie deasupra capului.

— Ceea ce portăreasa mea ar numi sabia lui Damicoles, zise Forbes.

— Sînt întru totul de părerea dumitale, Denvil, îl aprobă pe dată Trant. De ce să ne chinuim toţi? Pe de altă parte, ar fi foarte neplăcut ca trei dintre noi — incluzîndu-l şi pe Loveday — să cunoască numele celui de-al patrulea — al ghinionistului. Loveday n-are *dreptul* să ne împărtăşească astfel secretul său. Să presupunem — şi e un lucru care s-ar putea întîmpla foarte bine — că al patrulea, cel nenorocos, se hotărăşte să facă pe prostul, păstrînd averea şi distrugînd

certificatul de căsătorie. Fireşte, n-o să-i poruncim să dezvăluie adevărul. N-o să-i spunem : „Telefonează-i avocatului dumitale şi renunţă la toată moştenirea". Ceea ce nu-l va împiedica de fel să aibă impresia că-l dispreţuim ; va păstra veşnic ideea chinuitoare că-l socotim un impostor — fără a mai vorbi de veşnica teamă că unul dintre noi ar putea lăsa, fără voie, să-i scape adevărul. Şi această impresie i-ar înrîuri probabil judecata, i-ar forţa, cum se spune, mîna, făcîndu-l să renunţe la avere — adică la o viaţă îndestulată. Ar fi nedrept ; e o idee care nu-mi place.

— Vă rog să nu vă închipuiţi că mie îmi place, făcu Loveday cu amărăciune.

— Trant, vorbi Denvil cît se poate de energic, ai atins chiar miezul problemei care s-a creat prin lipsa de tact a lui Loveday şi prin întrebarea nelalocul ei pusă de Forbes. Adevărul trebuie mărturisit ; dar fără a fi cunoscut şi de ceilalţi. Şi-atunci, ce-i de făcut ? E limpede că e nevoie de un tact deosebit.

— Avem nevoie de... o formulă, rise înfundat Forbes.

Căutîndu-şi cuvintele cu foarte multă grijă, Denvil urmă :

— Am putea să-l rugăm pe Loveday să se ducă singur şi să se adreseze astfel părţii interesate : „Întîmplarea aceea blestemată s-a petrecut la *dumneata*". Dar nu s-ar rezolva nimic. Ceilalţi doi ar şti despre cine-i vorba, căci Loveday nu va veni şi la ei. Există însă o modalitate elegantă de a ieşi din impas. Am discutat-o, şi iată despre ce-i vorba.

În biroul de colo, din colţ, se află hîrtie de scris şi plicuri. Pe două bucăţi de hîrtie, Loveday va scrie : *nu e vorba de dumneata*, iar pe a treia bucată de hîrtie : *e vorba de dumneata.* Apoi ne va înmîna fiecăruia cîte o foaie vîrîtă în plic, avînd grijă să dea plicul fatal celui în cauză. Şi o să vedeţi că dacă vom păstra toţi trei o atitudine neutră şi discretă, şi dacă făgăduim că din clipa asta nu vom face niciodată vreo aluzie la această problemă, doi dintre noi vor pleca de aici uşuraţi de o cumplită povară, şi aceştia doi *nu vor şti niciodată despre cine e vorba.*

— Ei bine, exclamă Forbes, asta zic şi eu bombă !

Denvil continuă să-şi expună cu aceeaşi claritate ideea :

— Acela dintre noi care va primi mesajul nenorocit nu va avea decît să-şi ţină gura, şi iată secretul păstrat. Va avea

astfel avantajul serios de a-şi alege linia de conduită fără a fi influenţat.

— În tot cazul, va trebui să ne luăm angajamentul de a nu mai discuta niciodată problema asta, începînd din clipa cînd Loveday ne va înmîna plicurile, zise Trant pe un ton îngîndurat.

— Sîntem oameni de onoare, vorbi Denvil cu simplitate.

— Fireşte, fireşte, adăugă Trant domol. Doi dintre noi vor pleca de aici cu inima uşoară, şi nici unul dintre ei nu va şti pe cine a căzut nenorocirea.

— Chiar aşa, spuse Denvil. Iar cel de al treilea îşi va putea fixa linia de conduită fără a fi influenţat de priviri critice — un cîştig destul de mare într-o chestiune atît de gingaşă.

— Loveday însă va şti.

— Ei da, cu Loveday lucrurile stau altfel. Dar o să-şi vadă de treburile lui. Ne-a rugat să-i dăm un sfat, şi sfatul nostru — acesta e. Ştim că eşti un om cumsecade, Loveday, şi nu ne e teamă de dumneata.

Loveday suspină.

— V-am rugat să mă sfătuiţi, şi sfatul pe care mi l-aţi dat — sînt gata să-l primesc, zise el. Dar vă rog să mai chibzuiţi o dată înainte de a nu fi prea tîrziu. Planul vostru, dacă-l vom adopta, va nenoroci pe unul dintre noi, iar vina va fi a mea. Data trecută crezusem că hotărîrea voastră e definitivă, şi iată că v-aţi răzgîndit.

— Ne-am răzgîndit cu toţii, răspunse Denvil foarte sincer. Toţi sîntem gata să riscăm. Şi-acum, Loveday, vrei să fii atît de bun şi să te aşezi la biroul de colo, cu spatele la noi şi să scrii biletele ?

Abătut, Loveday încuviinţă, apoi se ridică şi se duse să se aşeze în faţa biroului.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclamă Trant pe un ton stăruitor, numai să nu faci vreo greşeală !

— N-o să fac nici o greşeală, zise Loveday, cu fruntea brăzdată de o cută.

— Sînt încredinţat, vorbi Denvil. Şi acum, veniţi cu toţii încoace. Ce-ar fi să ne uităm pe fereastră pînă termină de scris Loveday ?

Se apropiară toţi trei de fereastră, contemplînd de acolo luminile de pe Regent Street. Auziră mai întîi fîşîit de hîr-

ție, apoi scîrțîitul ușor al peniței. Era un moment emoționant ; la capătul lui, unul dintre ei va primi o lovitură cumplită, și va trebui s-o îndure fără să clipească.

— E o senzație asemănătoare cu aceea pe care am avut o cînd am pariat pentru prima dată pe un cal, murmură Forbes. Și am pierdut !

— Sînt gata, domnilor, vorbi Loveday copleșit.

Imediat se întoarseră cu toții spre el. Cu mîna tremurîndă, Loveday întinse cîte un plic fiecăruia. Le deschiseră și scoaseră foile care se aflau înăuntru.

— Perfect, zise Forbes nepăsător, vîrînd hîrtia și plicul în buzunarul pantalonilor.

— Foarte bine, spuse Trant cu un calm desăvîrșit.

— Și cu asta am încheiat definitiv discuția, vorbi Denvil pe un ton egal.

Singurul care părea tulburat era Loveday însuși. Stătea palid ca un mort. Cei trei îi respectară emoția, datorată, după cum nici unul din ei nu ignora, faptului că provocase mari necazuri unuia dintre ei.

Urmă un scurt moment de tăcere și stingherealǎ.

— Propun să punem capăt întrunirii, spuse liniștit Trant. Îngăduie-mi, Denvil, să-ți spun la revedere.

— Salutare, Denvil, zise Forbes urmîndu-l pe Trant.

Loveday se mulțumi să facă un gest de rămas bun.

— Vino-ți în fire, bătrîne, zise Denvil pe un ton stăruitor, bătîndu-l prietenește pe umăr. Nici unul dintre noi n-o să-ți poarte pică. Ți-ai făcut doar datoria, așa că nu trebuie să te frămînți. Noapte bună.

Rămas singur, Denvil ascultă zgomotul tot mai îndepărtat al pașilor ce coborau scara. Pe urmă deschise pumnul și desfăcu bucata de hîrtie mototolită, citind pentru a doua oară cuvintele : *„Nu e vorba de dumneata“*.

Denvil suspină adînc, din fundul sufletului.

— Trant sau Forbes ? murmură el. Care-o fi ?

Ajunși în stradă, Loveday, Trant și Forbes o porniră fiecare în altă direcție. Cînd se vor întîlni data viitoare, vor fi chiar în stare să flecărească, la fel ca de obicei ; acum însă, un fel de constrîngere apăsa asupră-le.

Loveday luă un taxi și se duse acasă. Trant intră într-un restaurant, unde comandă o cină ușoară. Forbes se urcă pe imperiala unui autobuz.

Şi în timp ce autobuzul îl ducea legănîndu-l în zgomotul roţilor spre Picadilly Circus, Forbes scoase bucata de hîrtie din buzunarul pantalonilor. O netezi în palmă şi citi cele ce urmează : *„Nu e vorba de dumneata"*.

Aceste cîteva cuvinte, Forbes le privi vreme îndelungată, stăruitor. Părea neobişnuit de gînditor. Pînă la urmă rupse hîrtia în bucăţele mărunte şi le presără peste pălăriile trecătorilor din Picadilly Circus, care nu bănuiau nimic.

— Denvil sau Trant ? murmură el. Care-o fi ?

După ce-i sosi cina uşoară pe care o comandase, Trant o privi cu gîndul aiurea. O orchestră executa un vals vioi dintr-un spectacol de revistă, dar dispoziţia lui rămînea solemnă. După ce mai chibzui puţin, luă foaia de hîrtie pe care o citise la Denvil. Dar în loc s-o scoată din plic, o împinse cu plic cu tot sub farfurie, şi se apucă să mănînce distrat, cu privirea visătoare.

Ajuns acasă, Loveday îşi aruncă pălăria şi pardesiul pe un fotoliu, se trînti în altul şi-şi acoperi cu mîinile chipul palid. Rămase multă vreme astfel, căutînd să-şi liniştească nervii încordaţi — sau poate să şi-i chinuiască mai rău. Sfîrşi prin a se ridica, obosit de moarte.

— Acum şase luni le-am cerut sfatul, se pomeni el vorbind singur pe un ton iritat. Şi mi l-au dat. Era sfatul pe care-l doream din tot sufletul. Oh, de ce şi-au schimbat gîndul ? Era ultima mea scăpare ; conştiinţa mi se liniştise şi aproape că dădusem totul uitării. Le cerusem lor sfatul, pentru că îi ştiam oameni cu experienţă ; hotărîsem că răspunsul pe care mi-l vor da va fi irevocabil, şi aşa l-am socotit. Dar iată că au dat totul peste cap, iar eu mă trezesc exact unde eram la început, la fel de nenorocit ca şi atunci.

Îşi strînse tîmplele în mîini şi urmă :

— La ce-au mai trebuit oare să zgîndăre vechea rană ? Dar poate că n-ar trebui să spun asta — e limpede că şase luni de chibzuinţă le-au arătat cît de greşit fusese sfatul iniţial. Din păcate, şi-au închipuit de la început că era vorba de unul dintre ei. Nu era ceea ce dorisem. În tot cazul, nu le-am spus aşa ceva. Totul s-a datorat întrebării nepotrivite puse de Forbes. Aş fi putut răspunde de la început nu ; dar

mi-era teamă că or să bănuiască adevărul, că or să spună: „Atunci, e vorba de dumneata, Loveday? E un subterfugiu pe după care se ascunde chiar persoana dumitale?" Mă simțeam teribil de vinovat. Numai la gîndul să mărturisesc că e vorba de mine, simțeam că-mi ard obrajii. Și-apoi, am avut impresia că dacă-și vor închipui că e vorba de unul dintre ei, sfatul pe care mi-l vor da va fi mai... reconfortant. In fine, orice-ar fi fost, au apucat pe un drum greșit, și nu i-am oprit.

O clipă mai tîrziu, am simțit că e prea tîrziu. Cum aș fi putut să le spun: „incidentul s-a petrecut în propria-mi casă — am născocit un prieten imaginar într-o casă cu totul imaginară, pentru că îmi era frică de adevăr." Ar fi trebuit să le spun, de cum și-au închipuit, greșind, că-i vorba de ei, dar n-am putut... n-am putut. Totuși, acesta ar fi fost adevărul. Casa era chiar casa asta, a mea, tabloul era tabloul meu. Doream un sfat cu totul și cu totul dezinteresat, care să nu poarte pecetea nici a milei și nici a prieteniei, și doream să-l am fără să mă trădez. Și-acum, totul e un adevărat talmeș-balmeș, și mă aflu exact unde eram cînd am descoperit certificatul ăsta blestemat care m-a nenorocit.

E chiar aici — în spatele tabloului din colț. Ce trebuie să fac? Să-l duc avocatului? Ce ușor e de spus! Dar unde e omul în stare, avînd o avere destul de frumoasă, să se grăbească s-o cedeze unui necunoscut? Și totuși, dacă n-o voi face, cred că n-o să mai știu niciodată ce-i liniștea. Dacă rup în bucăți testamentul și-mi țin gura, cine o să afle vreodată? Nici Denvil, nici Trant și nici Forbes, căci au jurat să tacă. Dar dacă într-o zi se vor apuca să discute între ei... Nu, sînt oameni de onoare, și am cuvîntul lor. O să renunț oare la tot?

Loveday se lăsă să cadă iarăși în fotoliu. Simțea că întrebarea o să-l chinuiască într-una, ani și ani de zile.

Și chiar în clipa asta, Trant trase de sub farfurie plicul, scoase foaia de hîrtie și citi cuvintele: *„Nu e vorba de dumneata"*.

— Forbes sau Denvil? murmură el. Mă întreb *cine-o fi?*

In românește de MARIA VONGHIZAS

JEAN RICHEPIN

DESHOULIÈRES

„Neprevăzutul nu e exclus: e o carte mereu prezentă în joc."
Contele de BELVÈZE

Se numea Deshoulières, și regreta. Dar n-avea de ce, deși, fără îndoială prin pasiunea sa neobișnuită pentru originalitate, Deshoulières plătea tribut nu numai acestui nume ci și banalităților pe care le sugera. Dar, ca original, era desăvîrșit și unic.

După ce a gustat cîte puțin din toate, din arte, cărți și plăceri, a ajuns să-și facă și un ideal, care consta în a căuta, în orice, *neprevăzutul*. La prima vedere, faptul nu părea cîtuși de puțin bizar, teoria sa trădînd cel mult un spirit curios, refractar banalităților, însetat după noutăți, caracteristic adevăraților creatori. Dar bizareria își avea sursa tocmai în faptul că Deshoulières făcuse din teoria lui o adevărată regulă de conduită zilnică, pe care o practica în relațiile sale cu lumea, unde o extinsese pînă la ultimele limite ale excentricului.

Ajunsese un Dandy al *neprevăzutului*.

Astfel, găsind că originalitatea nu se poate realiza decît prin intermediul unor schimbări, formulase axioma că niciodată nu trebuie să semeni cu tine însuți, și mai ales ca aspect fizic. Iată cum se explică extraordinara variație a costumației, a comportărilor, a vocii și chiar a fizionomiei sale.

Grație unor artificii și a machiajului, izbutea să-și compună în fiecare zi o altă față, și să trăiască aidoma unui Proteu[1].

Spiritul său era tot atît de mobil ca un caleidoscop, și vehicula, ca pe niște sticle colorate, cele mai neverosimile paradoxuri, amestecate cu cele mai monstruoase locuri comune, ceea ce dădea naștere de fapt la un talmeș-balmeș de cuvinte, idei, imagini și raționamente în stare să-i orbească pe cei ce ar fi încercat să înțeleagă această inteligență fantasmagorică.

Altminteri, era o ființă admirabil înzestrată.

Robust, bine legat, întrecea cam de două capete pe jalnicul său omonim și sub înfățișările lui de împrumut se putea ghici o frumusețe modernă. Excelentele sale calități îl ajutară să-și însușească fără eforturi toate virtuțile ca și toate viciile, toate științele ca și toate artele. Se făcuse cunoscut prin cîteva acte de eroism și de lașitate, prin demonstrații de curaj și prin retrageri rușinoase, prin incomparabile fragmente de poezie și de proză, prin frînturi de cîntece inedite, prin mici mostre care trădau pe viitorul maestru. Stăpînea, în germene, întreg geniul uman. Dar nu pătrundea niciodată în esență, sub pretext că esența e banală. Se mulțumea să declare că ar putea fi foarte bine un om mare, un mare poet, mare muzician, mare artist, dar că renunțase din dezgust la aceste onoruri prea vulgare pentru el.

— Toate acestea, zicea el, sînt tocite ca străzile. Nu găsesc nimic nou în a fi un dumnezeu al secolului meu, din moment ce le cunosc. Ah ! da, dacă aș fi o brută, m-ar amuza să fiu un astfel de dumnezeu ! Repet : sînt lucruri fumate !

Trecea, în general, drept un trăsnit. Cîțiva îl considerau însă un fel de Anticrist.

Dar acest Anticrist era prea subtil de excentric pentru a crede în el însuși.

— Dacă ar exista Dumnezeu, declară el într-o zi, și dacă acesta aș fi eu, n-aș putea fi atît de dobitoc încît să nu-mi pot demonstra că nu exist.

Evident, cu astfel de teorii, Deshoulières nu putea trăi decît în Parisul zilelor noastre : și fără îndoială ar fi trăit

[1] Personaj mitologic, Proteu avea însușirea de a și schimba des înfațișarea.

în liniște mulți ani, îngrijorîndu-i numai pe cîțiva prieteni, distrînd mulțimea, nici mai mult, nici mai puțin ca un simplu fenomen, dacă n-ar fi fost într-adevăr omul de geniu care era.

Un original de rînd n-ar fi avut, prin urmare, ideea de a săvîrși acea supremă faptă excentrică care i-a retezat viața.

Își puse în gînd să-și ucidă iubita, s-o îmbălsămeze și să continue a fi amantul ei.

Săvîrși crima atît de discret, cu precauții atît de *originale*, încît nimeni nu află de ea.

Secretul acestei monstruozități sadice fu exact ceea ce lui Deshoulières i se părea a fi banal. Găsea că nu e deosebit de original să fii monstru și să scapi de justiție. Se denunță, așadar, el însuși, fără nici o părere de rău, fapt prin excelență *neprevăzut*.

Un strigăt de groază străbătu întreg Parisul, și toți ochii se fixară îndată pe Deshoulières.

Era momentul hotărîtor pentru a nu fi banal, și se zbătu îndată să găsească ceva *neprevăzut* în mijlocul vulgarităților închisorii, a Curții cu juri, a ghilotinei. Deshoulières nu dădu greș în ceea ce își propusese.

La Mazas [1], nu se îngriji nici de apărarea și nici de popularitatea sa neliniștitoare, ci doar de reducerea la un obiect de doctrină a tainelor magnetismului animal, transformînd acest tratat de filozofie prăpăstioasă în sonete monosilabice. La sfîrșitul celui de al treilea sonet, renunță, după ce se convinse că operația era *posibilă*.

În fața tribunalului fu uluitor.

Apărătorul său, unul dintre cei mai iluștri avocați, atras în joc datorită dificultății cauzei și indiferenței clientului, se dovedi un apărător fără pereche, care cuceri inimile juriului și răsturnă argumentele procurorului. Prezentă atît de convingător probele, avu un asemenea talent de a cîștiga compasiunea, o elocință atît de formidabilă, încît nevinovăția lui Deshoulières fu demonstrată în fața tuturor și achitarea lui asigurată.

[1] Vestită închisoare din Paris

Cînd îl întrebă pe acuzat dacă mai are de adus vreun argument în sprijinul apărării sale, președintele avea lacrimi în ochi.

— Domnilor, rosti Deshoulières, aș dori înainte de toate să-i adresez cele mai sincere complimente apărătorului meu, care a binevoit să desfășoare o adevărată capodoperă de elocință judiciară franceză. Nu am a-i reproșa decît un singur pasaj din admirabilul său discurs. Și, după ce reaminti pe scurt argumentele aduse de avocat, scoțînd în evidență alte și alte calități strălucitoare, Deshoulières sfîrși prin a cuceri simpatia auditoriului. Din păcate, însă, continuă el, n-am cum să aduc elogii și domnului procuror al Republicii, care mi s-a părut depășit de sarcina extraordinară pe care i-a încredințat-o societatea.

Tribunalul avu un freamăt de surpriză, procurorul o tresărire de indignare, iar juriul începu să nu mai înțeleagă nimic.

Dar situația se schimbă radical cînd Deshoulières, după ce expuse toate raționamentele șubrede ale procurorului, se apucă să refacă de la cap la coadă tot rechizitoriul. Și cu cîtă patimă! Cu ce vervă! Cu cîtă pricepere! Reconstitui în adevărata lumină toată hidoșenia crimei sale, distruse piesă cu piesă tot eșafodajul apărării, și sfîrși prin a-și demonstra vinovăția atît de magistral, încît nu mai lăsă nici un dubiu asupra ei. Azvîrli certitudinile ca pe niște mănuși vechi, și obținu ceea ce dorea: rezultatul *neprevăzut* de a se condamna el însuși la moarte.

Ultimele clipe ale vieții și le petrecu inventînd un nou pas de dans și un sos pentru stridii.

Cînd veni preotul pentru a-l spovedi înainte de clipa solemnă, Deshoulières pretinse ca mai întîi să i se spovedească preotul; și, pretenția o dată îndeplinită, nu se mai spovedi de loc, în schimb se simți dator să-i spună duhovnicului:

— În obișnuita dumitale cuvîntare, ai citat o frază din Sfîntul Augustin. De fapt, fraza îi aparține lui Tertulian, paragraful nouă din al său *De cultu Foeminarum*. Pleacă cu Dumnezeu, fiule, și nu mai umbla cu citate!

În ciuda apucăturilor sale trăsnite și a tăriei de caracter, cînd văzu ghilotina, Deshoulières fu neliniștit. Nu pentru că i-ar fi fost teamă! Ci pentru că îl îngrozea acest sfîrșit

banal, după o viaţă atît de excentrică. Gîndul că va fi decapitat ca un anonim, ca un oarecare, îl scîrbea profund. Căută prin urmare să afle cum ar putea fi ghilotinat într-un chip *neprevăzut*.

Şi fără îndoială descoperi, pentru că faţa sa, în timp ce urca treptele eşafodului, era luminată de un surîs fericit.

Astfel se lăsă el dus, fără a se opune, pe sinistrul eşafod.

Dar în momentul cînd ghilotina începu să se balanseze, făcu un efort teribil, rupse funiile cu forţa sa herculeană şi se aruncă înapoi aşa fel încît capul nu-i mai fu îmbucat pînă la gît în furca maşinii.

Resortul era declanşat, cuţitul nu mai putea fi oprit şi craniul lui Deshoulières fu despicat în două, ca un ou în coaja lui.

Găsise *neprevăzutul* ghilotinei.

Şi-a retezat capul în chipul cel mai rafinat.

În româneşte de CONSTANTIN OLARIU

SUMAR

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"

Colţ : 12,50 Cda. 90 404

În seria „ENIGMA"

au apărut :

Guy des Cars	B R U T A
Agatha Christie	CRIMA DIN ORIENT EXPRES
Sébastien Japrisot	COMPARTIMENTUL UCIGAȘILOR
Georges Simenon	COMISARUL MAIGRET A FOST PRĂDAT
Raymond Chandler	SOMNUL DE VECI
James Hadley Chase	TOTUL SE PLĂTEŞTE
Peter Cheyney	CE LE PASĂ DAMELOR!
Dashiell Hammett	CHEIA DE STICLĂ
X X X	ANTOLOGIA „ENIGMA", VOL. 2
Per Wahlöö	CRIMA DE LA ETAJUL 31

sub tipar :

Ellery Queen	LOVITURA DE GRAȚIE
Gaston Leroux	MISTERUL CAMEREI GALBENE
Boileau-Narcejac	COMPLOT
Noël Calef	ASCENSOR SPRE EȘAFOD
Georges Simenon	MAIGRET ȘI HOȚUL LENEȘ
Josef Škvorecky	TRISTEȚEA LOCOTENENTULUI BORUVKA

Editura pentru Literatură Universală

Lei 5,25